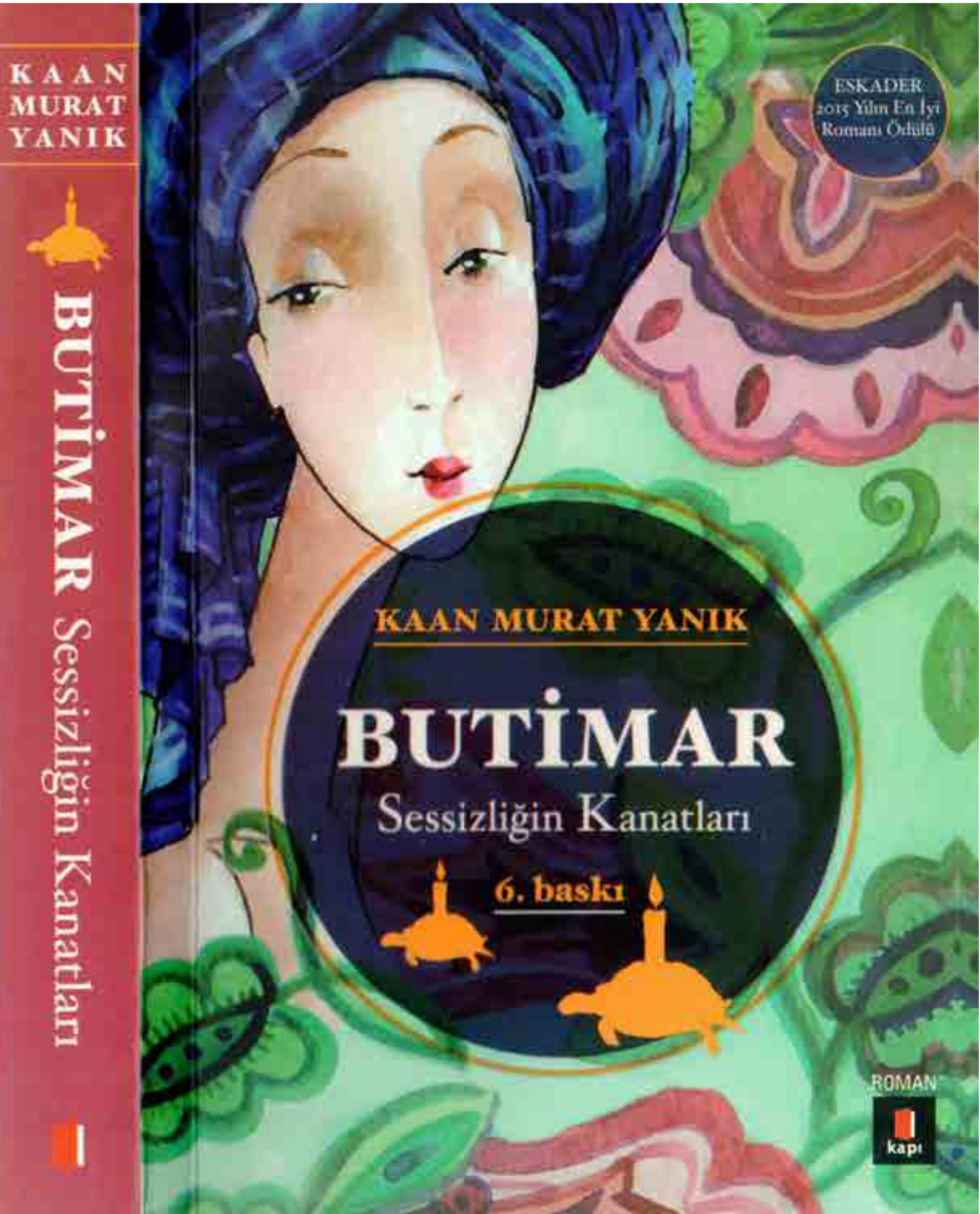

KAAN MURAT YANIK
BUTİMAR Sessizliğin Kanatları
ESKADER
2015 Yılın En İyi
Romanı Ödülü
KAAN MURAT YANIK
BUTİMAR
Sessizliğin Kanatları
6. baskı
ROMAN
kapı

KAAN MURAT YANIK

1988 yılında doğdu. İstanbul Kültür Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. TRT Arapça kanalında çalıştı. Birçok edebiyat dergisi ve gazetede öykü, deneme ve makaleleri yayımlandı. Yayınevlerinde editörlük, danışmanlık yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde pedagojinin yanı sıra tiyatro ve sahne sanatları eğitimi aldı. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'nde Klasik Türk Edebiyatı anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı.

Yurt içi ve yurt dışında yüzlerce konferans veren Kaan Murat Yanık'ın birçok hikâyesi ve hazırlayıp sunduğu televizyon programı, çeşitli üniversiteler ve kurumlarca ödüllere layık görüldü. Yazarın *Kalküta* isimli şiir kitabı 2013, *Uçurtma Mevsimi* isimli öykü kitabı 2014 yılında yayımlandı. Her iki kitap da birçok baskı yaptı. Kaan Murat Yanık 2015 yılında *Butimar*'la ESKADER En İyi Roman Ödülü'nü aldı.

www.facebook.com/kaanmuratyanik
twitter.com/KaanMuratYanik
instagram.com/kaanmuratyanik

Kapı Yayınları 481
Edebiyat-Roman 183

BUTİMAR
Sessizliğin Kanatları
Kaan Murat Yanık

1-3. Basım: Ekim 2015
4-5. Basım: Kasım 2015
6. Basım: Mart 2016

ISBN: 978-605-5147-24-2
Sertifika No: 10905

Editör: Rifat Özçöllü
Kapak Tasarımı: Miray Doğan
Sayfa Tasarımı: Mürüvet Durna

© 2015; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

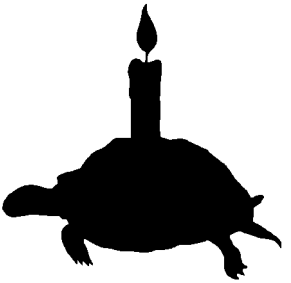
KAAN MURAT YANIK

BUTİMAR

Sessizliğin Kanatları

kapı

Gelmiş, geçmiş ve gelecek tüm ruhlara...

1. BÖLÜM

Esasen dev bir yarayım ben...
Ana rahmine düştüğüm an duyumsadım acıyı. Kaburgalarımı saran sezgilerim gitmem gereken yeri tarif edip durdular yıllarca. Ruhumun ortasına çöken gitme arzusuna bir süre sonra mukavemet gösteremedim ve oraya gitme isteğiyle ayağa kalkmaya çalıştım, fakat ne zaman yürümeye yeltensem dönüp dolaşıp bu dev yarayı; kendimi, tavaf etmekten öteye geçemedim.

1. Kısım/İlk Rüyam

Dünyanın yaratıldığı gün çıkan koku...

Eceline dörtnala giden devasa atların, kapısız, pencere-siz mor evlerin yanından geçtim. Evlerin küçük bahçelerinde hastalıklı pamuk çiçekleri vardı; birbirlerinin üstüne yatmış köklerine dökülecek suyu bekliyor gibi kurumuş saplarını bulutlara kaldırmışlardı. Yanından geçtiğim son evden sonra korkunç bir boşlukla tanıştım, önüme iki yol serildi; biri doğuya, diğeri batıya kıvrılıyordu. Batıya gideninde neler olduğunu tahmin ediyordum. Doğululara has bir içgüdüyle ve doğululara özgü bir ürpermeyle doğu istikametine saptım. Uzayın genişleme hızı başımı döndürürken, ellerimi küçültüyordu.

Boynuma çaprazlama astığım karınca derisinden çantamın ön gözünden taşan arka yüzü paslanmış aynam göğe bakıyordu; yürüdükçe yıldızlar ve kehanetler, yüzü bin derde deva ay çıkınıma doluyordu. Yola girdiğimden beri, etrafımda çölün tenhalığını soluyan pervaneler vardı sadece. Savunmaksızlamış vaziyette kanat çırpıyorlar, yıldızlardan dökülen ateşle büyüyorlardı. Bir süre, bu manzaranın değişmezliği içinde yürüdüm. Yorgunluğu boylu boyunca fark etmesem de, eklemlerimin hantallaştığını hissediyordum. Rüzgâr, gözeneklerini delik deşik eden sarhoş pervanelerden usanınca, başka bir rüzgârla mübadele etti varlığını. Fırtına oluştu, çölü bir üvey babanın kızını okşaması gibi sevmeye başla-

yınca yorgunluğum taştı. Az ötedeki servi ağaçlarından birinin dibine çöktüm. Kum fırtınası benimle ilgilenmiyordu. Çantamdan yıllanmış bir kahve çıkarıp bir iki yudum kursağıma döktüm. O an fark ettim çantamdaki saatin fevkaladeliğini. Akreple yelkovan, uğursuz bir süratle evvele doğru işliyorlardı. Hangisi geçmiş zamanın hangi kısmına kaptırmıştı gönlünü bilmem, akrepten şüphelendim.

'03.00- 02.20-01.18-00.45...'

Kalbim de saatin ürkütücü hızına itinayla uymaya başladı. Şimdiden başlayıp geriye doğru mazinin akisleri arasına sıkışmış tüm anılarım, duvara yansıyan ateş gölgeleri suretinde beynime nakışlandı. Saati fırlattım. Saatten gebe kalan yer, cılız bir kum girdabı doğurdu; fırtına yavaşladı...

Pervaneler, oluşan girdabı yekpare bir kabuk halinde sardılar; bir süre kaynaştıktan sonra dağıldılar, evvelden verilmiş bir hükme riayet ediyor gibiydiler. Çölün her berzahı onların kanatlarından tüten şarkı ile huşu içindeydi. Girdap ufalıp kaybolunca, sırtlarında koca mumlar taşıyan onlarca kaplumbağa peyda oldu.

Şarkının rengiyle bir örnek mumların ateşi, kaplumbağalar yürüdükçe sallanıyor; pervanelerin hoşluğunu ziyadeleştiriyordu. Belli bir disiplin dâhilinde halka şeklinde hareket ediyorlardı. Ortalarında yuvarlak bir boşluk... Pervaneler, bulundukları yükseklikten aynı anda ve aynı hızda kendilerini mumların içine atınca kaplumbağaların seması durdu, ortalarındaki boşlukta bir kız belirdi.

Kalbimi yerine bağlayan damarlar gevşedi, tüm bildiklerim muammalara dönüştü, çarpıntı her yanıma dağıldı. Kendime gelmeye çalıştım, kendimi bulamadım.

Üstünde siyah bol bir elbise, ayak bileğinin yanında kıvırcık tüyleri olan mavi bir kedi...

Kızın yüzünü, kan rengi gözlerini izlemekten başka hiçbir ayrıntıya odaklanamıyor; gözbebeklerinde öbür dünyamı görebiliyordum.

Güzelliğini tarif edemem ama ela gözleri dudaklarına, kirpikleri de saçlarına hayrandı şüphesiz. Öyle ki, ben ona bakınca uzun kirpikleri bir tarak misali simsiyah saçlarını taramaya başladılar, nazikçe...

Dünyanın yaratıldığı gün çıkan koku... Bütün gücümle ona doğru koşmaya başladım. Ona yaklaştığım her adımda, isminin bir hecesini söylüyordum, farkında olmadan... Sanki dilim sadece onun ismini telaffuz etmek için vardı ve beynimden aldığı komutları yok sayıyordu. Bağırıyordum; 'Bu-ti-mar...'

Elinde bir salkım üzüm sallıyordu, bana sunacaktı belli ki. O üzümlerin serinliğinden sonra her şey gönenecekti...

2. Kısım

Ben psikiyatr. En baştan şunu söylemekte fayda var. Bana kendimi bulduran o büyülü âna (yani on üçüncü kısma) kadar başımdan geçenleri, dış dünyanın mecburiyetlerinin harap ettiği hayatımı ve bilincimin göğünde uçuşan kuşları kısa notlarla anlatacağım.

Bir rüyanın içinde yaşamayı yadırgamayacağımı bildiğim halde ısrarla gerçeğin üstünde yürümem, neyin mestliğiydi? Kimden öğrenmiştim bunu?

Telefonumun ucube zırıltısıyla gerçeğe döndüm; alarmın marifetiyle sarı masanın üstünde esas vaziyette duran tozlar da uçuşa geçti. Amerikalıların akıllı telefonu bu kadar olurdu işte, böyle bir rüyayı bozmaktan başka bir halta yaramazdı. Oturduğum evin karşı caddesinde yapılan AVM in-

şaatında çalışan iş makinelerinin gürültüsü, araba kornalarının pütürlü sesine eklenerek gerçeğe ve zamana müdahale eden her şeyi kıskanıyorlarmışçasına, kendilerini dinletmeye zorladılar.

Bedenimin içinde fokurdayan ruhum yerine gelemedi, uzun süre mor evler, pervaneler, sırtında mum taşıyan kaplumbağalar, sonsuz gece, üzüm salkımı...

'Ya Butimar? O da mı rüyaydı? Eğer rüyaysa bütün gördüklerim, niye uyandım? Orada kalmalıydım, o üzümleri tatmalıydım...'

Uzun zamandır böyle bir rüya görmemiştim. Yaklaşık iki yıldır üstünde çalıştığım rüya tasarlama uğraşımın işaretlerinden en güçlü olanıydı bu düş...

Kahve demlenene kadar bilgisayarın kapağını kaldırıp, bir parçaya çalmasını emrettim. Beethoven'dan 9. Senfoni. Sonra vazgeçip gördüğüm düşün sonlarına doğru kıvrıla kıvrıla alnımı sulayan şarkıyı açtım;

"Dağlara çen tüşende
Bülbüle gem tüşende
Ruhum bedenden oynar
Yadıma sen tüşende..."

Şişko kedim Domates koridordaki bir sineğin peşinde koştururken, gri perdeleri kaldırdım. Ellerinde, çalıştıkları plazaların minyatürü boyunda karton bardakları ağızlarına dayayarak sağa sola giden hoş kokulu hanımları, beyleri izledim pencereden. İçlerinden birkaçı akşamüstü muayenehanemde olacaklardı; kimi kocasını aldatmanın artık eskisi kadar heyecan vermediğinden, kimisi de istediği her şeye sahip olmasına rağmen bir türlü huzur bulamadığından dert yanacaktı. Bunlar en revaçta olan şikâyetlerdi. Elbette bunların haricinde, dinlendiği vakit gayet sağlıklı bir insanı delirtecek başka hikâyeler de vardı.

Hastalarımın çoğunun hali vakti yerinde insanlar oluşu, gün boyu aklımı kemiren dört yanı dikenli bir azaptı. Bir devlet hastanesinin psikiyatri polikliniğinde çalışıp şu an karşımda yapılan inşaatın camlarını canları pahasına takan işçinin dertlerini; söz gelimi geçim sıkıntısını, çocuğuna alamadığı ayakkabıyı, karısına yettiremediği yevmiyesini dinleyebilirdim pekâlâ. Ya da on beş yıldır atanmayı bekleyen, beklemekten emekli olan bir öğretmen adayının çaresizliğini. Üstelik hayatın perdesiz tarafı onların yaşadığıydı. Ama o zaman şu an oturduğum kadar iyi bir eve sahip olamazdım, ya da üç yılda bir arabamı yenileyemezdim. İkiyüzlüydüm belki de. Ya da benim gibi olmayanlardan bu şekilde intikam alıyordum. Hayır hayır, ikiyüzlüydüm. Bunu kabul etmeliyim. Ama insanın, düşünceleri ve eylemleri arasındaki tezatları, çeşitli bahanelere sığınarak görmezden geldiğini iyi bildiğim için şaşırmıyordum kendime.

Peki, sözde güzel bir hayata sahiptim de ne oluyordu? İyi miydim? Mutlu muydum? Yıllarca anlamın sınırında dolaşıp durmuştum, ne geçmişti elime? Halbuki öte yana geçsem anlamın yerinde mânâ vardı.

Bunlarla beraber, bir psikiyatrın sabah uyanma problemi yaşaması gayet doğaldı da, uyandıktan sonra birkaç yudum kahveyle akşamdan kalan yemekten ağzına bir parça atıp 'Prozac' şişesini kafasına dikmesi ne kadar olağan bir durumdu? Ya da her gün kendini başka birinin yerine koyup öyle yaşaması, kılıktan kılığa girmesi, tasarlamak istediği rüyaya malzeme toplaması, hamam böceğine dönüşme ihtimali olduğuna inanması... İşte uyumak, hiç uyanmamak isteyişimin sebebi de buydu sanırım; yaşamla aramda yıllardır süregelen onulmaz bir savaş vardı ve ağır kayıplar veren taraf bendim.

Rüyalarımın bana itaat etmesini istiyordum. Eğer istediğim gibi bir âlem sunarlarsa, ben de pekâlâ onlara teslim

olabilirdim. Kısacası gerçeğin başladığı yerden olabildiğince uzakta, kendimin var edeceği rüyalarda yaşamak istiyordum. Sahip olduğum her şeyi, içinde huzur bulacağıma emin olduğum bir rüyaya karşılık feda edebilirdim. Rüya tasarlayana kadar da, dünyanın iflah olmaz maddeselliğini temsil eden her şeye başkalarının hayatlarını, hikâyelerini, çöllerini, bilinçlerinin altında ve üstünde hareket halinde olan renkleri didikleyerek ya da kitap okuyarak direniyordum. Başkalarının yerine yaşadıkça, yeni ruhları keşfettikçe, hem rüyalarım için malzemeler toplamış oluyor hem de huzursuzluğumu seyreltiyordum. Kendimi bildiğim günden beri beni kuşatan bir durumdu bu. Herkesin eğlendiği meşgalelere karşı alaka duyamamak... Kitapların içinde sıkışıp kalmak... Güzel, zengin kızla yakışıklı ve bir o kadar gururlu fakir oğlanın eksik olmadığı televizyona, dondurma tanıtırken kadın pazarlayan reklamlara, kitleleri uyuşturan futbola, insanları aptallaştıran popüler kültür zırvalıklarına, vıcık vıcık yaşanan aşklara, sistemin koyunlarının tapındığı siyasi putlara, milyon dolarlarla oynayıp Müslümanlara kanaat etmeyi öğreten din hocalarına, sanatı bir klozet markası sanan cahil insanlara bir saniye dahi olsa tahammül edememek... Yani dünyanın neredeyse yüzde doksanına hâkim olan her şeye...

Sanırım bu mesleği bile tüm bunlardan uzak durmak, kendime ait bir âlem inşa etmek için seçmiştim. Ama iki yıldır üstünde çalışmama rağmen rüyalarıma söz geçiremiyordum hâlâ. Belki de bir hikâyem olmadığı içindi. Ancak güzelliğinden şüphe duyulmayacak bir hikâyesi olanlar, sağ salim varacaklardı kendilerine. Bunu biliyordum.

3. Kısım

Sahi kimin kâbusuydum ben?

Hastalarımın problemlerini çözmek için kendimce geliştirdiğim yöntemler sayesinde kısa zamanda Nişantaşı civarında tanınan bir psikiyatr olup çıkmıştım. Kimse en büyük hastanın bizzat kendim olduğu gerçeğini akıllarına getirmiyordu.

Sabah on gibi ofise gidip, saat beş gibi çıkıyordum. Görünürde yüzlerce arkadaşım, eşim dostum vardı ama her gün türlü bahanelerle yalnız kalmaya çabalıyordum. Kâh bir dilenci kılığında sokakları arşınlayıp hikâyeler topluyor, kâh bir gecekondu mahallesindeki loş ışıklı evin içini izliyor, kâh devrilmiş bir makarna kazanının ardından kedime şarkı söylüyordum. Haftanın her gününü –istisnai dönemler hariç– belli meşgalelere ayırmıştım. Pazartesi; yeni yemekler ve sokaklar keşfederek, Salı; hâlâ kuş seslerinin duyulduğu mahallelerde nesli tükenmek üzere olan çocuklarla oyun oynayarak, Çarşamba; hastalarımın gizlice kaydettiğim seslerini dinleyerek, Perşembe; tebdil-i kıyafet uzun geziler yaparak, Cuma; rüya tasarlama araştırmalarında kaybolarak, Cumartesi ve Pazar ise; insan kaynayan caddelerden uzakta kitapları ve filmleri okşayarak geçiriyordum günlerimi. Elbette hafta içleri muayenehanemde olduğum saatler dışında.

Çarşamba günleri, özel hazırlattığım kanepemde çikolatalı sütümü yudumlayıp Antep fıstıklarını mideye indirirken hastalarımın hikâyelerini dinlemek bana müthiş bir haz veriyordu. Hele mesleğimin etik kurallarını çiğnediğimin bilincinde olarak bunu yapmak da, zevkin üzerindeki krema gibi duruyordu. Gönül rahatlığıyla belirtmeliyim ki; ne ettiğim Hipokrat yemini, ne hastalarımın anlattıklarının mahremi-

yeti umrumdaydı! Suçsa suç... Bazen onların anlattıkları dünyada bir gözlemci oluyor, kimi zaman da hastamın zihnine girerek yaşıyordum kulağıma dolanları. Gözlerimi sımsıkı yumup hayal perdemin önünde olan biteni bir orkestra şefi gibi yönettiğim dakikalarda boynumdan geçen damarların genişlediğine ve kanımın gürül gürül aktığına kulaklarımla şahit olduğumu inkâr edemem. Ama tüm bunlar beni dev bir yara olmaktan, boşlukta sallanan, nereye savrulacağı rüzgârın insafına kalmış bir eşya olmaktan alıkoymaya yetmiyordu elbette. Rüyalarımı baştan çıkarana kadar da, prangalarımdan kurtulamayacağımdan emindim... Gündüzlere katlanmamın tek sebebi gecenin varlığıydı, bu yüzden. Gecenin benden yana olduğunu biliyordum.

Karmakarışık düşüncelerimin balkonunda otururken yaptığım her şeyi, sadece dünyaya yüz vermeyen, genelgeçer kuralları reddeden birinin öfkesiyle değil de, psikolojik bozukluğa bağlı bir trans halinde yaptığımdan da şüpheleniyordum bazen. Ama kendime teşhis koyamıyordum. Niye böyleydim ben? Yanlış yüzyılda yaşadığıma inanmam ve tek başıma kaldığım anlarda gece göreceğim rüyayı düşünmem neyle açıklanabilirdi? Belki de yüz yıl öncesinde kâbus gören biriydim ve otuz iki yıldır bu kâbusun içinde yaşıyordum.

'Sahi, kimin kâbusuydum ben?'

4. Kısım

Birkaç hastamdan bahsedeyim...

Bir ay evvel İstanbul'daki bir müzenin müdürü uykusuzluk şikâyetiyle geldi muayenehaneme. Galiba bir uyku hapı yazıp kendisini göndereceğimi sanmıştı ama öyle olmadı.

Adamı kendime pek yakın bulmuştum. Başka âlemlerin yerlisiydi o da. Sohbetimiz ilerledikçe, sabaha karşı gördüğü rüyalarında Osmanlı'da yaşadığını ve bu hayatı mevcut zamandan daha fazla sevdiğini söyledi. Peşinden de, geceleri sarayda Osmanlı'dan kalan kaftanları giyip müzenin bahçesinde bir padişah edasıyla dolaştığını itiraf etti. Onu biraz cesaretlendirmemle birlikte yaptığı tüm acayiplikleri sıraladı. Bunları bir defaya mahsus olmak şartıyla beraber yapmayı teklif edince şaşırarak kabul etti. Gecenin birinde malum sarayın kapısında buluştuk. Müdür, kapıdaki bekçilere benim görevli olduğumu ve kendisiyle beraber saraydaki bazı eserlerin bakım sürelerini tayin edeceğimizi söyleyip onu başımızdan savdıktan sonra, saraya girdik. Takriben yarım saat sonra sarayın büyük bahçesinde o padişah, ben de veziri olmuştum. Sabaha kadar dolaştık bahçede, asırlık çınarların hışırtısını dinleyerek. Müdürün yüzündeki kırışıklıklara tarih bulaşmıştı, eski İstanbul Türkçesiyle bana Viyana seferinin neden bozguna dönüştüğünü açıkladı ve herkesten sakladığı yeni kuşatma planını anlattı heyecanla. Arada elini omzuma koyup hırıltılı sesi ile emirler yağdırmayı da ihmal etmedi; "Yarın Galaycı Hüsrev Musa Paşa'ya haber eyle, ondan istediğim tersaneyi bir an evvel bitirsin, eğer geciktirirse vay haline."

Kostümlerimizi çıkarıp büyük kapıya varana değin, sessizce yürüdük. Ama müdür, saltanat kayığı yerine park sensörlü arabasının kapısını açıp direksiyonun başına geçince epey hüzünlü geldi yüzü bana. Çok yorgundu, belli ki yüz yıllık duvarların ardında bıraktığı ikinci kişiliğini şimdiden özlemişti. Gönülsüz, elini kaldırıp selam verdi, mukabele ettim.

Müzenin müdürü gibi, her hastamın ardından kendimi teselli etme imkânı da buluyordum. Profesörler, doktorlar, milletvekilleri, ünlü sanatçılar, Türkiye'nin düşünce hayatı-

na yön veren hastalarım öyle şeyler anlatıyorlardı ki kendimi onlara göre normal buluyordum bazen.

Ama normal neydi? Kime hangi ölçütler doğrultusunda normal olma nişanı veriliyordu? Ayrıca delilikten daha mı iyi bir şeydi bu hal, bunun üstünde kafa yormuyordum. Ama şüphe duymadığım meseleler de vardı. Yaşayamadığım her şeyi evcilleştirmeliydim. Aramanın bulmaktan kutsal olduğunu bilenler dünyanın hazinelerine değil, sırlarına meyledeler. Ben de öyle yapmak niyetindeydim ve bu ancak her şeyi unutturacak, şuurumu durultacak bir rüya ile mümkündü.

5. Kısım

Ofisten çıktıktan sonra uzun yürüyüşler yaptığım anlarda bile, hastalarım zihnimdeki koltuğa oturup konuşmaya devam ediyorlardı. Ama etrafımdaki herhangi bir objeye dalınca sadece hastalarımdan değil, kendi nesnel mevcudiyetimden dahi kopuyordum. Var olduğumu kendime kanıtlamak için, canım yanana kadar düşünüyordum, böyle zamanlarda.

Çoğu zaman arabamı garajda bırakıp metrodaki yürüyen merdivenin çizgili, mat basamaklarını sayarken karşıdan gelen insanların nasıl evlerde yaşadıklarını, mutlu yüzlerinin ardındaki derin hüznü tahlil ediyor; o simalardan bana aşina olanları da hayatımda yer edinmiş, şuurumun varoşlarına sürgüne yolladığım başka insanlarla benzeştiriyordum. Tanıdığım ve tanımadığım insanlardan aldığım çağrışımlardan köprüler kurup, bilincimdeki tüm karmaşayı bu köprülerin altından akıtıyordum. Görüntülerini eşleştirip sınıflandırdığım insanların davranışlarında da benzerlikler olup olmayacağını düşünme işini bir süre sonra keyifli bir oyuna dönüştürüyordum. Ama bilimsel makaleleri, Freudyen, La-

canist bakış açılarını, psikanalitik kuramları düşünmeden; sadece meraklı bir insanın saflığıyla...

Günler böylece birbirine çarpmadan geçip gidiyordu. Çoğu zaman farkında olmadan yuvam, doğal ortamım orasıymış gibi bir kitapçıya girerken buluyordum kendimi. Kitap raflarına sevimli bir huzursuzluğun son demleriyle bakarken; 'Allahtan kitaplar, rüyalar, şarkılar, filmler var; yoksa çıldırırdım,' diye geçiriyordum içimden. Evimdeki ya da ofisimdeki kitaplıkta hayattayken birbirlerini sevmeyen yazarların kitaplarını yan yana koyuyor, uzaktan o zoraki birlikteliğe bakıp mutlu oluyordum. Sonra yine muayenehaneme dönüyor, tekdüze hayatımda yapmam gereken işleri yerine getiriyordum. Arada, aralarından geçtiğim kalabalıkların bir örnek dedikodularına kulak veriyordum.

"Eskiden dedikodular bile güzeldi doktor bey evladım," demişti hastalarımdan biri. O an, babaannemin evini hatırlamıştım;

"Kız, Gülderen'in kızı Sakine'nin kocasıyla kaçmış, duydun mu?"

"Aaaaaaaaaa."

"Yaaaaaaaaaaaa."

"Ar, edep kalmadı bacılığım, kalmadı."

Önümdeki beyaz kâğıda bilinçdışı taşlarım arasına sıkışmış şekilleri dökerken pürdikkat bu kadınları dinlerdim. Şimdi öyle bir zamandaydım ki, dedikodular bile kurumsallaştı. TV'deki boktan bir yarışma programındaki yarışmacıyı tüm ülke tanıyor ve seksen bir vilayetin hepsinin müşterek gündemi, bu yarışmacının giydiği elbisenin deseni oluyordu. Nasıl ki her şehirdeki A hamburgercisindeki B mönüsünün içindekiler aynı ise, artık Türkiye'nin hemen her kafesinde oturan insanların konuştukları şeyler de tektipleşmişti. Prizlerden uzak yaşayamayanlar, bir yandan sosyal olduklarını

kanıtlamanın endişesiyle gönülsüz şekilde masalarında otururlarken, diğer yandan telefonlarının ekranlarını okşayıp dün akşam TV'deki yarışmada olup bitenleri konuşuyorlardı. Sonra yalnız olmadıklarını kanıtlamış olduklarını sanarak evlerine dönüp yastıkla dertleşip ağlıyorlardı. Yalnızlığın modern zamanlara izdüşümü biraz böyleydi...

6. Kısım

Sahte Şems ve diğerleri...

Yağmurun nefes almadan yağdığı bir öğle öncesiydi. Sanki gökdelenler sahiden sonunda amaçlarına ulaşmış, kalabalıktan ve hatta kendinden kaçan insanların son sığınağı olan göğü delmişlerdi. Muayenehaneme gelip ayaklarımı masanın üstüne uzattım. Yeni bir hastamın ilaçlarını düzenledim, böğürtlenli çikolatamı yerken.

Bu hastamın en büyük eğlencesi, geceleri pencereden şişe fırlatmaktı; arabaların, sağında solunda uzanan binaların camlarına...

Bir seri katil titizliğiyle, onun ruh haline bürünerek yapıyormuş bunu; deri eldivenler, şişeyi fırlatacağı yerin tayini ve dirseğini ne kadar bükeceğinin milimetrik hesabı... Gündüzleri ise haz etmediği komşularına lüks restoranlardan yüklü miktarda yemekler sipariş ediyormuş;

"C blok kat 13'teki meymenetsiz kadına sekiz porsiyon suşi, karşı apartmandaki emekli albaya 25 lahmacun, alt kattaki vejetaryen kıza bir buçuk porsiyon acılı Adana..." Servis elemanı elinde paketlerle kapıları çaldıktan sonra zavallıların bağırışlarını dinleyip mutlu oluyormuş. Bazen de yanında kaldığı teyzesini, Kadıköy'deki pasajlardan aldığı canavar maskelerini kafasına geçirerek korkutuyormuş. Kadıncağız

peşine düşen yaratığın yeğeni olduğunu bilse de her seferinde tansiyonu fırlıyormuş.

İlacının dozunu yükseltip, reçetesini sekreterime verdikten sonra, okuduğu tasavvuf kitaplarının etkisinde kendisinin Şems-i Tebrizî olduğunu ileri süren hastamın ses kaydını açtım bilgisayardan. Günlerden çarşambaydı.

Bu adamcağız evini tam bir dergâha çevirmiş; özel olarak diktirdiği komik giysiler içinde, elinde tespihiyle Altunizade'nin sokaklarında dolaşıyor, ezberlediği Şems sözlerini önüne çıkanlara söyleyip onları edebe davet ediyormuş. Polis de çaresiz kalmış, defalarca gözaltına alıp bırakmış. Sonunda iki kızı adamı kolundan tutup bana getirmişler. Uzun süre beni Mevlana sandı, ben de bozuntuya vermedim, elimden geldiğince bildiğim Mevlana'yı canlandırdım karşısında. Bir gün bana gitme zamanının geldiğini söyleyince hastaneye yatırdık adamı. Ama hikâyesi sarıydı, derindi.

İsminin karşısındaki ses dosyası çalmaya başladı. Çikolatalı sütümle yanaklarımı şişirip, çilekli bonibonlarımı yediğim sırada. Kanepeme yayılıp dinlemeye başladım. Tedavinin dördüncü seansında verdiğim ilaçlar sayesinde biraz kendine gelip anlatmıştı;

"Doktor! Seviyordum, hem de nasıl seviyordum. O zamanlar üniversite sınavına girmiştim, ama sağ sol meselesinden dolayı babam üniversiteye yollamak istemedi beni. Ben de onun kasap dükkânında çalışmaya başladım. Günler arkadaşlarla kahvede kâğıt oynayarak, kız peşinde dolaşarak geçiyordu. Bir gün şehre yeni tayin olan bir hemşireyle tanıştım; çok geçmeden âşık oldum kıza, peşinden koşmaktan anam ağladı. Gönlünü çelmek için yapmadığım maymunluk kalmadı, sonunda benimle konuşmaya razı oldu. Evdeki telefonu yatağımın yanına koyuyor, izmaritler kül tablasını taşırana kadar onunla konuşuyordum. Kütahya o zamanlar

küçük bir yer olduğundan laf çıkmasın diye hafta sonları şehrin dışında buluşup, gelecek planları yapıyorduk. Görünüşe göre her şey yolundaydı, ikimiz de birbirimizden vazgeçemeyeceğimizi söyleyip duruyorduk. Sonunda uzun zamandır aklımdakini açtım ona; 'Almanya'ya gidelim,' dedim. Almanya o zamanlar epey işçi alıyordu, oradaki amcaoğlum her şeyi ayarlayacaktı. Kabul etti, sevinerek. Neyse, pasaport için askerlik belgesi istediler. Ertesi gün şubeye gittim. Sorumlu komutan; 'Hemen bu hafta askere alacağız seni, şu an kaçaksın,' dedi. Dünya başıma yıkıldı, ne yaptıysam bir çıkış yolu bulamadım. Akşam onunla buluşup kara haberi verdim, beni teselli etti. 'Askere git gel, öyle gideriz. Ben seni beklerim, gözün arkada kalmasın,' dedi. Biraz olsun rahatladım. Ertesi gün Zonguldak-Ereğli'deki birliğime teslim oldum. Otobüs hareket edene kadar birbirimize el sallayıp ağlaştık. Askerlik cehennemden farksızdı, aklım hep ondaydı. Ne yapıyordu, ne ediyordu? Asılan, rahatsız eden var mıydı? Uyuyamıyordum doğru düzgün, saçkıran olmuştum. Tek tesellim yazdığı mektuplardı. Dört ay sonra tayininin Sivas Şarkışla'nın bir sağlık ocağına çıktığını yazdı bana. Mektubu okuduktan sonra içim delindi. Hiç olmazsa benim memleketimde onu emanet ettiğim birkaç dostum, ağabeyim vardı. Uykusuz gecelerim artarak devam etti. Her hafta gönderdiği mektubu o hafta göndermedi, sonraki hafta da, sonraki hafta da... Sinir krizleri geçirmeye başladım, çarşı izninde bir yerleri arayıp umutsuzca ona ulaşmaya çalıştım ama nafile... İki hafta sonraki izin günümde firar ettim; bir otobüse binip doğru Şarkışla'ya... Akşam beş gibi vardım. Anadolu'da kışın havanın kararmasıyla erkenden kapanan dükkânları, korkunç bir ıssızlıkla kenarları buzlanmış toprak yolları bilirsiniz. Birkaç kişiye sağlık ocağının yerini sordum, kar neredeyse dizimde... Zar zor, bir tepeye kurulan sağlık ocağına

çıktım. Dışımdan ter ve soğuk süzülüyor, ayaklarım buzdan uyuşmuş, hissetmiyorum artık. Sağlık ocağını ve yanındaki hemşire lojmanını nihayet gördüm, kar diz kapağımın üstünde... Her taraf zifiri uğursuzluk, yanık tezek kokusu... O ânı nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Bak! Ellerim titriyor. Lojmanın camları paramparça olmuş. Kırık camdan fışkıran tül perdeler, fırtınanın azgınlığı içinde gecenin karanlığı ile birleşip ayın arka yüzü misali üstüme düşüyor. Bir hışımla beş basamağı çıkıp lojmanın ortası yarılmış kapısını çaldım. Ne ses var, ne seda... Kalbim gümbür gümbür çarpıyor. Saçlarım ıslak, ayaklarım ıslak... Bir sigara yaktım; ne düşüneceğimi, ne yapacağımı bilemez halde, ışığı yanan bir bakkala girdim. 'O hemşire kaçtı yeğenim, iki gün oldu,' dedi ihtiyar bakkal, 'Eve adam alıyormuş. Ahali bunu duyunca, geceleyin bastık evi. Kahpe kapıyı açmadı, yalnız değildi yine. Evi başlarına yıkacaktık ki, jandarma geldi. Sabahına da pılını pırtısını toplayıp gitmiş.' Öleceğimi sandım, ölmedim. Çaresiz, gidip birliğime teslim oldum. Kaç defa intihara kalkıştım ama başaramadım. Terhis olduğum gün, altı kilo zayıflamıştım. Kütahya'ya döndüm. Bizim kız meğer benim memleketten de adı çıktığı için kaçmış. Arkadaşlarım söyleyememişler bana. Birilerinden para almış giderken... Yolda yürürken, kendimle baş başa kaldığım zamanlarda karnımda bir yük taşıyordum sanki. Ne bileyim, aynaya baktığımda oraya yansıyan yine eski bendim ama içim harap olmuştu. Kendimi içkiye, etini satan kadınlara verdim. Gel zaman, git zaman derken halimi gören anam babam hemen evlendirdi beni. Cahil ama iyi huylu bir karım oldu. Zavallıyı her gün dövdüm neredeyse, gıkını çıkarmadı. Hayat bana çok boş geliyordu doktor! Onu bir türlü aklımdan çıkaramıyordum. Öyle bir şey ki bu; ona olan nefretimin hacmi arttıkça, özlemim ve aşkım da artıyordu. Rezil bir durumdaydım yani. İçmeye devam ettim.

Bir çocuğum olunca değişti her şey. İçkiye tövbe edip namaza başladım. Evden işe, işten eve...

Yıl 1979! Sokaklar kaynıyor... Her gün sağcılar solcuların, solcular sağcıların kahvehanelerini tarıyorlar. Ben de sağlam milliyetçi olmuşum, akşamları toplantılara gidiyorum, arada hır güre bulaşıyorum. Bir gece uyku tutmadı, evin ana caddeye bakan penceresinden köpekleri izliyordum. Gün ağarınca biraz uyuyayım demiştim ki, anam geldi. 'Her yer asker kaynıyor,' diye bağırdı, rahmetli. Kapıya bir çıktım, her yer koyu yeşil... Peder ajansı açtı, Kenan Paşa;

'Bir defa daha belirtiyorum ki; Silahlı Kuvvetler aziz Türk Milletinin hakkı olan refah ve mutluluğu, vatan ve milletin bütünlüğü ve gittikçe etkisi (azalmaya) azaltılmaya çalışılan...'

Akşama doğru iki asker gelip evden aldılar beni. Rutubetli, karanlık bir yere soktular. Yanımda birileri daha vardı ama gözlerim bağlı olduğu için görememiştim. Saatler sonra iri yarı bir subay gelip gözlerimi açtı. Yanındaki iki askerle beraber ağzımı yüzümü dağıttılar. Takatim kalmamıştı artık. Beni anadan doğma soyup, suyu iğrenç bir havuza soktular. İri yarı bir subay sırtıma çıkıp saatlerce o havuzun içinde yürüttü, çıplak ayaklarıma havuzun zeminine çakılmış çiviye benzer çıkıntılar girip çıktı. Sesimi başıma attım, zehrim çatladı. Bağırdım, bağırdım... Bir köşeye attıklarında iki ayağım delik deşik olmuştu, kanım kurumuştu artık. Günler geçti, aylar geçti, saldılar beni. O günden sonra da ne yaparsam yapayım düzelemedim. İstanbul'a göç ettik. Allah yüzüme güldü, burada açtığım dükkân iyi işledi. Üç çocuğum daha oldu. Sanıldığı kadar mutlu da değildim, sanıldığı kadar mutsuz da... Yaşayıp gidiyordum. Ama bir gün onu gördüm doktor! Tam otuz iki yıl sonra. Üsküdar'da Mihrimah Camii'ne giderken, önümdeki otobüslerden birine biniyordu.

Hayal sandım en başta, kendime mukayyet olamayıp yanına gittim. Beni tanıdı, eski güzelliğinden eser yoktu. Yüzü korkunç bir şekilde çökmüş, şişmanlamış, boynu dört kat kırışmış... On saniye, bilemedin on beş saniye kadar birbirimize mühürlendik. Sonra otobüsün kapısı tıslayarak kapandı. Camdan bana baka baka gitti. İş yerime gidip ağladım. Günler boyu ağladım gizlice. Çocuklarımdan, karımdan köşe bucak kaçtım. Bir gün Mevlana'ya, tasavvufa merak sardım. Deli gibi okumaya başladım, dükkânı büyük oğlana bırakıp Konya'ya gittim, günlerce gezdim. Artık ben kendimden başka biriydim sanki. Sağdan soldan aldığım tespihleri, semazen biblolarını, içinde Mevlana ile Şems'in geçtiği tüm kitapları topladım. Evimin bir odasını Şems'in odası, yani benim odam yaptım... Sonrasını hatırlamıyorum..."

Evime giderken sahte Şems'in ses kaydındaki neredeyse her kelimeyi bir daha irdeledim. Altlarını kaldırıp baktım tek tek... Lacivert blazer ceketli bir adam, belediyenin döktüğü moloz yığınları önünde amaçsızca oturup önünden geçen arabaları izliyordu. Yeşil ışık yanmasına rağmen adamdan ayıramadım gözlerimi. Hiçbir şey yapmadan oturan insanların aslında devasa yükler taşıdığından şüphelenirdim. Zor olan zihninde dönen binlerce fikre rağmen hiçliği koruyabilmekti çünkü. Herkes bağırırken onların seslerini dahi bastıracak kadar susmak gibi... Bu adamın da herhangi bir maksadı olmadan kafasını tırmalayan yokluk kedileriyle cebelleştiğine kanaat getirdim, nedenini bilmeden. Tekrar kırmızı ışık yanınca da milletvekilinin arabasının ardından elinde mektubuyla koşan başka bir adamı izledim. Kim bilir hangi derdini kâğıda döküp sözde kendinin saydığı vekile ulaştırmaya çalışıyordu. Ama sanırım bu zırhlı makam araçları, kurşun geçirmedikleri gibi ses de geçirmiyorlardı. Emirgân civarında arsası iyi para eden bir korulukta yine

üç-beş plazalık bir yangın çıkmıştı. Neyse ki Galata Kulesi hâlâ yerindeydi, uzaktan bakıp rahatladım.

Sahte Şems'i, kâğıtla koşan adamı ve yokluk kedileriyle savaşan yerli şövalyeyi unutup İstanbul'un her an değişen çehresini seyre daldım, yol boyu. İstanbul biraz daha güzel olsaydı bir rüyaya dönüşecekti ve sadece rüyalarda yaşayabilenler barınacaktı içinde. Sırf bu yüzden çirkinleştirdiler bu şehri. Keşke şehre yağacak cesaretli bir yağmur yıkılan her tarihî eseri, katledilen her bahçeyi diriltip şu mendebur beton yığınlarının üstüne yürütebilseydi.

Ben arabayı park ederken, birkaç genç de fotoğraf çektiriyorlardı. Dudaklarını tuhaf hallere sokarak, kameraya ölümsüzlerıniş gibi bakıyorlardı. Demek içlerindeki, onları hiçbir zaman ölmeyeceklerine ikna eden damar faaldi henüz, deyip eve girdim. Kütüphanemde en sevdiğim yazarların kitaplarına dokundum; Marquez, Tolstoy, Kafka, Peyami, Hesse, Joyce, Mishima, Fuzûlî, Şeyh Galip, Tanpınar... Diğerleri 'Bizi de oku' dercesine ışıktan yardım alıp, kapaklarını parlatıyorlardı. Yine garip bir hüzün vardı üstümde. Geceden bildim. Gecenin ürkütmesine alışıktım ama gün doğumuyla beraber bu keder yok olacağına, daha da büyümesi ihtimali korkuttu beni. Rüya tasarlama işini düşünürken uyuyakalmışım.

7. Kısım

Bizi aynı hizada tutan gerçekliğin izahı ne olabilirdi...

Ofisin penceresinden izlediğim gün batımının pastel kırmızısı, evvelden beri sessiz sedasız alnımda uyuyan gitme duygusunu dürtüyordu yine. Sanki ince bir kadın eline benzeyen bulutlar, bu kırmızılık için özellikle sipariş edilmişti. Pencereyi araladım biraz, perde havalandı. Perdenin ucundaki

zincirin cama çarparken çıkardığı sesler eşliğinde Butimar'ı gördüğüm düşten sonra hiç rüya görmediğimin farkına vardım, bunu olumlu bir işaret saydım. Onun güzelliği karşısında dili tutulan beynim, içinde yine onu ağırlamak istediği için rüya sinemasının kapılarını kilitli tutuyordu belki de.

Mirasına konmak için amcasını nasıl delirtebileceğini soran hasta kılığındaki manyağı nazikçe kovduktan sonra, kendini uçak sanan hastamı kabul ettim. Bir süre ofisin içinde iki uçak olarak süzüldük. Berlin'i, Hitler'in devasa karargâhını bombaladık beraber. Ardından bir başka hastamın acil olarak benimle görüşmek isteğini geri çeviremedim. Yıllardır çocuk sahibi olmak için yanıp tutuşan ve sonunda muradına eren bir kadındı.

"Alo! Doktor Bey, doktor bey."

"Aah merhabalar Binnur Hanım buyrun, umarım her şey yolundadır."

"Bilmiyorum doktor bey, biraz evvel soda içtim ve bir tanıdığımız sodanın karnımdaki yakışıklı oğlumu eritebileceğini söyledi, çok kötüyüm..."

"Binnur Hanım bir dakika sakin olun. Geçen hafta verdiğim hapı yarıya bölüp içmek yerine bu gece tam olarak yutun. Karnınızdaki yakışıklı oğlunuza değil soda, o okuduğunuz çok satan ergen kitapları dahi zarar veremez, müsterih olun. İlacı içip ötesini bırakın!"

"Doktor Bey eminsiniz değil mi, çok korkuyorum."

"Bana güvenin. Hapı dediğim gibi için, haftaya tekrar görüşelim."

Telefonu kapattıktan sonra kendime yine kahve demledim. Bir sigaranın daha canını yaktım. Pencerenin karşısına geçip caddeye sabitledim gözlerimi, her zamanki gibi. Zamanında kaçakçılıktan kazandığı para ile aldığı malum, tanka benzer donuk turuncu renk cipini karşıdaki otopar-

ka sokmaya çalışan adamın mendil satan bir çocuğa bağırmasına şahit oldum. Hemen bir bilinçdışı yoklaması yaptım adam için. Onu karşıma alıp neden böylesine devasa bir araba kullandığını sorup çocukluğuna insem, zamanında babasının traktör almak için gecesini gündüzüne katıp çalıştığı gerçeğine varacaktım. Perdeyi indirip kanepeye uzandım. Ofisimdeki sade mobilyalarda, duvardaki ana pastel renklerin ağırlıkta olduğu empresyonist tablolara göz gezdirirken canım defalarca izlediğim bir filmin sahnesine dalmak istedi. Majid Majidi'nin *Baran* filmini açtım. Film ekranda oynarken geçen gece gördüğüm düşü, Butimar'ı düşündüm yeniden. Düşündükçe bir çiçeğin yaprakları gibi kat kat açıldı hayaller. Bizi aynı hizada tutan gerçekliğin izahı ne olabilirdi...

Bazen yalnızlığa benzer bir hisse kapılıyordum. Bu, nadiren başıma gelen bir şeydi. Herkesin muzdarip olduğunu söylediği klasik yalnızlıktan farklı bir şey... Hem üşütüp, hem yeryüzündeki tek canlının ben olduğumu söyleyen ve beni öldürmeden sonsuzluğuyla besleyeceğini ima eden bir his... Kış ortasında sıcak yatağından zorla kaldırılıp buz gibi bir okyanusun ortasına atılmak gibi; etrafında senin farkında olacak bir kara parçası dahi yok. Böyle bir duyunun içindeydim o rüyadan sonra. Butimar'ı yine görmeliydim.

8. Kısım

Hayır, şizofren olamazdım.

En oturaklı fikirlerim hiç düşünmediklerimse eğer, sadece normal değilim diyebilirdim... Ayrıca dünya ile aramda birtakım husumetler olduğu için diğerlerine pek benzemiyordum. Eğer sahiden deliysem de elimden bir şey gelmezdi bu saatten sonra.

Uzun zamandır içimde yeşeren ve artık dallanıp budaklanan rüya tasarlama fikri, karşı konulmaz bir arzuya dönüşüyordu. Benden evvel rüya tasarlamak isteyenler olmuştu kuşkusuz, modern bilim bunlara çeşitli ve saçma isimler koymuştu hatta. Bu konu ile alakalı yazılan ne kadar kitap, makale varsa okudum. Doğu'da yazılmış kadim kitapları bile satır satır didikledim. Nedense aradığımın içinde olduğunu düşündüğüm üç yüz yıllık bir kitabı defalarca hatmetmeme rağmen elle tutulur bir şey bulamadım. Ama okuduğum, bilhassa eski kitaplardan derlediğim bir netice vardı; 'Zihnini temizle, bir bebeğinki kadar...'

Bunlarla birlikte, sanatçıların bir kısmının da rüyalarla sıkı bir bağı vardı. Edgar Allan Poe en güzel öykülerini rüyalarından ilham alarak yazmış, Paul McCartney *'Yesterday'* parçasını çalmadan evvel rüyasında dinlemiş, Marquez romanlarının bir bölümünü rüyalarında kurgulamış, Tarkovsky rüyalarından film yapmıştı.

Son okuduğum kitabı kaldırıp bir kenara attım. En az üç saat aralıksız çizgi film izledim; Tom ve Jerry, Şirinler, Cedric, Ayı Yogi... Hastalarımı düşündüm. Zihnimi temizlemekten anladığım, bir bebeğin uyumadan evvelki saflığına erişmekti. Belirsizlikler sızladı. Sıkıldım. Dışarıya baktım. Önümdeki cam binaların teraslarındaki ağaç gölgelerini zihnimde can çekişen insanların silüetlerine benzettim. Çıkıp bir kahve içtim. Hiçbir şeyden ve her şeyden konuşan insanlara kulak misafiri oldum, sonra bir filme girdim. Sinemanın kokusunu seviyordum. Tatlı rutubet... Önümdeki koltukta oturan kalın kemik çerçeveli gözlük takan çocuk kitap okuyordu. Muhtemelen gözleri bozuk olmadığı halde optikçiden sağlam numaralı bir şey sipariş etmişti ve şu an okumak için sayfalarına suratını soktuğu kitaptan nefret ediyordu. Hem kitap okuyup hem film izlemek... Bir de kulağında kulaklık...

Ahlı şu entelektüelliği yanlış anlayıp hepsini aynı anda yapmaya çalışanlar yok mu...

Sinemadan çıkıp Saraçhane'ye gittim, bir çarşaf aldım. İki parça halindeki siyah kumaşı üstüme geçirdim. Uzun zamandır çarşaflı bir kadının yolda yürürken neler hissettiğini merak edip duruyordum. Geçen hafta da doktor kılığına girmeyi düşünmüş, ardından da zaten doktor olduğumu fark etmiştim. Çocukluğumdan itibaren edindiğim bir alışkanlıktı bu; çeşitli kılıklara girmek. Ama çarşaf giymek daha evvel yaptıklarıma benzemiyordu. Onunla bir müddet yürüyüş alıştırması yaptıktan sonra Bebek'e gittim. Marinanın hemen karşı sokağındaki bir 'Steak House'a –bildiğin et lokantası–, ardından yine yakınlardaki bir yoga merkezine girdim çarşafla. Fal taşı gibi açılmış gözleri mıknatıs gibi üstüme çekiyordum yürürken. Steak House'un kapısındaki iki garson gayet kibar, güler yüzle karşıladılar beni. Ana salona geçtiğim vakit, avlanan taraf ben olmuştum. Masalarda benim gibi çarşaflı dört-beş kadın oturuyordu. Bu kadınların hepsinin benim gibi kılık değiştirmiş olan insanlar olduğu zannına kapıldım bir an. Rüya ile gerçeği karıştırmış olma ihtimalinin içinde bocalamıştım ki, onların Arap turistler olduğunu ve benim de onlardan biri sanıldığımı anladım. Malum Arap turistlerde iyi para vardı. Bir şeyler atıştırıp kalktım. Ardından girdiğim yoga merkezinde pek hoş karşılanmadım, kayıt masasındaki görevli kadın beni görür görmez önündeki bilgisayardan 10. Yıl Marşı'nı açtı; "Türkiye laiktir laik kalacak!" diye bağırdı, yavaştan sıvıştım. Son olarak sahilde köpeğiyle koşu yapan bir kadının yanına yaklaşıp Karl Marx hakkında ne düşündüğünü sordum. Kadın tepeden tırnağa süzdü beni, kekeledi;

"Marx iyi biri. Güzel konuşuyor, belki oyumu ona verebilirim," dedi. Ardından da "Bir çikolata olsaydınız neli olmak isterdiniz?" diye sordum.

"Şeyy sanırım ahududu, ya siz?"

"Bitter!" dedim. Aynı kendine benzeyen süslü köpeğinin başını okşayıp ayrıldım yanından.

Arabayı park ettiğim yere doğru yürürken Butimar geldi aklıma yine. Yanımdan kafası dumanlı yaşlı bir amca; "Var mı o kadar maharetli bir hırsız, tüm dertlerimi çalacak ?" diye bağırarak geçti. Çaprazımdaki kafede waffle yiyip arabalarının anahtarları ile oynayan kaynakçı gözlüğüne benzer güneş gözlükleri takan gençler alkışladılar adamı. Onların karşısında, kapağında gazetelerdeki arka sayfa güzeli mankenlerini aratmayacak edayla kaşlarını kaldırıp poz veren tesettürlü kadın fotoğrafının olduğu dergiyi okuyup 'Helal ancak şarap' tabelası altında içeceklerini yudumlayan kızların oturduğu bistronun sağından kıvrılıp arabama gittim.

Bir ay kadar buna benzer yığınla şey yaptım; kılıktan kılığa girdim, hastalarımı dinledim, kitaplar okudum, evdeki halımın ortasında takla attım, duşta konser verdim, kendime masal anlatıp saçlarımı okşadım. Her diliminden zehir ve ölüm akıtan hayata böyle katlanabiliyordum ancak. Bir yandan da eski kitapların sağını solunu karıştırma, dillerini çözme işlemini sürdürdüm; Havas ilmi, yıldız ilmi, rüya kitapları, simya, kıyafetnameler, falnameler...

9. Kısım

Deliliğimi mümkün ve görünür kılan başkalarıysa onlara kızamazdım.

Sokaklarda aylak aylak dolaştığım bazı zamanlarda tanıdıkları görüyordum. Facebook'tan durmadan arkadaşlık isteği yollayan tek hücreli olduğunu düşündüğüm bir akraba, üniversite yıllarımın kâbusu öğrenci işlerindeki gıcık

memur, YÖK dağıtmış gibi bir örnek dağcı ayakkabıları giyen akademisyenler, bir zamanlar hararetle siyaset tartıştığım arkadaşlarım, eski sevgililerim... Görmezden geliyordum çoğunu. İnsanlara kendimi anlatmaya başladığımın ilk dakikası yorulacağımı bildiğim için en iyisi buydu. Sirkeci'ye inen yolun sonunda eski sevgililerimden birini gördüm yine. Adını çıkarmaya çalıştım, çıkmadı yerinden. Hatırladığım halinden daha çok makyaj vardı suratında. Onu ilk görüşümde büyülenmiştim. Ama üniversitedeki bahar şenliğinde birbirimizi suladığımız gün tüm makyajı akınca, yüzünün boyasız hali ile ninemin ondan çok daha güzel olduğunu anlayıp soğumuştum kızdan.

Hayatıma giren insanları ve aşk denen melaneti düşüne düşüne adımlarımı hızlandırdım. Yeryüzünün hızını değiştiren, hastalarımın yüzde seksenlik kısmının muzdarip olduğu bu illeti kafam bir türlü almıyordu. Dünyanın havasını solumuş bir insana âşık olmak, en hafif ifadeyle budalalıktı.

Yalnızlığın bilmem kaçıncı evresini yaşadığımı bilmez halde, tamamlanmamış insanları yararak yürüdüm. Otobüsler, tramvaylar duraklarda bekleyen insanları metal canavarlar suretinde yutup hızla kaçırıyorlardı. Eve girer girmez bir şarkı koydum kendime. Bir daha, bir daha başa sarıp dinledim. Bir tarafım söylemek istediklerimle doluyken, diğer yanım onları yok etmekle meşguldü. Arada kalan bendim ve ufalanıp yok olmamam bir mucizeydi. Bir yanım diğerine şunu söyleyebilmişti en azından, bunu duyabildim... Şarkıyı değil, o şarkıyı ilk dinlediğin zamanki kendini özlüyorsun. O zamana dokunamadığını anlayınca da, şarkıyı bir daha dinliyorsun. Geçmiş zamanın şimdiki zamanın işleyişine burnunu sokmaktan vazgeçmemesi de diyebiliriz, buna.

Şişko kedim Domates'i okşayıp şarkının içinde kayboldum; Marjan Farsad'dan Khooneye Ma...

Şarkılar, bizi kucaklayıp bir yere götüreceklerdi bir gün, mutlaka. Orası, belki doğmadan evvel neyi neden beklediğimizi bilmeden oturduğumuz yerdi, belki de hep hayalini kurduğumuz, hep gitmek istediğimiz fakat neresi olduğu hakkında hiçbir fikrimizin olmadığı bir bahçeydi. Buna inanıyordum.

Dışarıdan birbiri ardına ambulans sesleri geliyordu, kalkınadım yerimden. Kendimin ve diğerlerinin varlığını sorgular hale getiren nedenleri idrak etmeye çalıştım. Benim gibi olmayanlara bilenmem, kendimi aldatmaktan öte bir şey değildi. Mevcut halimle mütemadiyen savaş durumunda olmam belki de iyi bir şeydi. Deliliğimi mümkün ve görünür kılan başkalarıysa onlara kızamazdım. Gece kimin içine çökeceği konusunda kararsızdı. Tüm ihtişamıyla binlerce cariyesi olan yıldızları okşuyordu dışarıda. Geceye mukavemet gösterdiği oranda inceliyordu insan. Sonra yazabilen yazıyor, bağırabilen bağırıyor, ikisini de yapamayan var gücüyle susuyordu. Susup, uyudum.

10. Kısım

Ölmüş ya da delirmiş olabilirdim.

Sonbahar iyiden iyiye kendini göstermeye başlamıştı. Akşamüstünün naif ama tasalı ağırlığı; kokulara, renklere, binalara ve henüz görülmemiş bir rüyaya bulaştırıyordu yükünü. Rezidansların önünde her zaman yeşil görünmeleri için ilaçlara boğulan ağaçların hüzünlü yapraklarını izledim. Temeline küskün bir ev gibi hissettim kendimi. Mutlaka bir yere geç kalmıştım, muhakkak ki zaman belli belirsiz akmıyordu. Keşke öyle olsaydı ama rakamlar bir bıçağın ucundan daha merhametsizdi. Huzursuzluğumu reddetmiyordum, di-

renmiyordum, kabulleniyordum varlığını ama onu taşımayı değil onunla bütünleşmeyi yeğliyordum. Böylesi daha kolaydı. Butimar'ı gördüğüm rüyayı düşündüm bir kez daha. İradem dışında gelişen bir durumdu bu. İçgüdülerimin otladığı çayırın altındaki çatlaklardan süzülüp gövdeme doluyordu. Masamda duran tozlar da derin düşüncelere dalmışlardı, bana uyarak. İki husus kafamda dolaşıyordu; ölmek ve delirmek. İki hal de ne hissedilebilir, ne de doğrulanabilirdi. Ölmüş ya da delirmiş olabilirdim yani. Delirdiğimi kimselere belli etmemek için hep sakinlikten bahsediyorduysam, ölmüş olduğum anlaşılmasın diye de yaşıyor muydum yoksa? Neler neler olmamıştı bugüne kadar, bir bilseniz.

O günkü son hastamın randevu saatine daha vardı, şirin bir kafeye oturup yarısına geldiğim kitabı açtım, bir çözülme sahnesiydi. Sevgilisinin gelmesini bekleyen kadının kulağı zildeydi; o kadar bütünleşip, o kadını öyle özümsemiştim ki, onu gelecek olan kansız cansız roman kahramanından kıskanıp geleni görmemek adına kitabı kapatıp, kalktım. Ben kapıdayken kasada hesabı ödemek için demin cilveleşen iki sıkı dost, şimdi tekme tokat kavgaya girişmişti; "Ben ödeyeceğim!", "Hayır, ben!"

Kesilen parmağının uzaktan kendisini izlediğini söyleyen ve ondan kaçan hastam çıktıktan sonra cama musallat olan damlaların şeffaflığına yaslandım. Yağmur öyle gururla ve içten yağıyordu ki; deniz bile ıslanmak istiyordu sanki. Çocukluğumu, babaannemin evinin büyük bahçesini anımsadım; kayısı ağacının hemen altında taşraya özgü bir heykel suretinde, su lazım olduğu vakit başını kaldırıp indiren pompayı, halamın namaz kılmadan evvel üç kez baştan aldığı abdesti, Ermeni altınlarının saklı olduğu söylenilen bahçenin sonunu yorulmadan kazışımı ve irice bir arının kalçamın üç yerini bombalayışını...

Bir de o şarkıyı... Ağrı Dağı'nın ardındaki yuvasına usulca yürüyen güneşi dans ettiren şarkıyı...

"Kuçelere su serpişem, kuçelere su serpişem
Yar gelende toz olmasın, yar gelende toz olmasın
Ele gelsin, ele getsin
Aramızda söz olmasın, aramızda söz olmasın."

Neydi adı, Beyaz Kız derdim ona, çocukluk aşkım... Ben altı-yedi yaşındayken o kocaman öğretmendi; babaannemlerin büyük kulaklı kapı komşusu Hayat teyzenin kızı... Mavi odadaki saate bakıp onun okuldan dönmesine yakın kapının önüne çıkardım. Kravat da takardım o yaşta, şık olmalıydım... Beyaz Kız sokağın başında gölgelenince, evin önüne su serperdim.

Birbirini çevreleyen, birbirini kesen yığınla anının içinde ıslanırken yaptığım kâğıt uçakları açık duran pencereden salladım. Gövdelerine çarpan yağmur taneleri ile ağırlaşıp süzülen kâğıtlara baktıkça çocukluğumdan ne kadar uzaklaştığımı duyumsadım. Kendimle kavga ettim bir müddet, kimse araya girmedi, doğrusu da buydu. Kendini ifade edemeyen biri, kendini ifade edemediğini nasıl dile getirebilirdi? Yapacağım rüyanın peşinden gitmeliydim. Rüyalarının peşinden gitmeyenler mutlak güzele hiç tesadüf edemeyeceklerdi, bunu da biliyordum.

Yağmurun dinmesinin ardından bir arkadaşımla kahve içip lafladık. Onun yanından ayrıldıktan sonra İstiklal'e kadar yürüdüm. Caddenin ortasında paslı metaller üzerinde kayan kırmızı nostaljik tramvayın içinde, karşısındaki tatlı dükkânının önündeki tezgâhta, güneşte kaldıkça şişip yusyuvarlak olan tatlıları fotoğraflayan yaşlı bir turistle göz göze gelip gülümsedik. Herhalde farkında olmadan tatlıları kendisine benzetip onlara karşı bir yakınlık duymuştu. Umutsuz kalabalıkları yaran arabaların önünden geçip Gümüşsuyu'ndan aşağı

indim. Birbirine karışan rüyalarımın birinde şimdi yanından geçtiğim Çin Lokantası'nda bir ahtapotla kavga ediyordum. Duvardan boylanıp içeriye baktım. Hemen karşı kaldırımda kendi kendine konuşup gülen bir başka adamı dışlayan bakışlarla süzen insanları inceledim. 'Sahi iki kişinin el ele tutuşup mutlu mesut dolaşmalarını doğal bir güzellik olarak algılayan bu insanlar, bir başına yürürken gülen birini niye yadırgarlardı? Ne yani, yalnız olmak suç muydu?'

Bu ülkenin hiçbir şey bilmedikleri halde her şeyi bildiği sanan adamları meşhurdur.

Feriye Sineması'nın önüne gelince iyice yoruldum. Sinemadan çıkan insanların yüzlerinden, gördükleri filmi izlemeye çalıştım. İliklerine kadar gitme isteğiyle dolu olduklarına göre iyi bir filmdi. Bir adam dilenciye para verirken selfie çektirdikten sonra, verdiği parayı geri alıp gitti. Taze kek kokusunun geldiği kafeye girip akşamın geceye dönmesini bekledim. Tepemde alevi seyrelmiş bir ampulün etrafında düzensizleşen dönüşlerini bitirmek üzereydi ateş böceği, muhtemelen birazdan birisinin rüyasına dönüşecekti. Rüya tasarlama çalışmamım en önemli ayağı olan şuursuzca kitap okumayı da ihmal etmedim; *Küçük Prens*'i üçüncü kez bitirdim. Bugün de bir şey olmadı. O olmayan şey her neyse, onu özlüyordum.

11. Kısım

Tıpkı sağır kedilerin gök gürültüsünde, altlarındaki yastığa tırmıklarını geçirip mışıl mışıl uyumaları gibi...

Son günlerde kendimi iyice yorgun, mânâsız ve bugüne kadar hiç olmadığı kadar bulanık hissediyordum. Ofisteki işleri çarçabuk halledip çıktım. Sekreterim, iki hafta sonraki

bir psikoloji kongresine davet edildiğimi yazan kartı verdi kapıdan çıkarken. Okumadan attım. Günlerden pazartesiydi; çocuklarla oyun günüm... Tophane'nin arka sokaklarından birine gittim. Kadınlar camdan cama sohbet ediyorlar, kediler çöpleri karıştırıyorlardı. Kiliseye çıkan yokuştan güzel kokular geliyordu; etli yaprak sarması, mercimek çorbası, patates kızartması... Yaprak sarması yapabilen her canlı kutsaldı benim için. En büyüğü dokuz yaşında olan küçük dostlarım top oynuyorlardı dar sokakta. Beni görünce sevindiler, kendime ve onlara cipsle meşrubat aldım. Top oynadık, gülüştük, bana hoşlandığı kızı anlattı içlerinden biri. Küçük dostlarımla vedalaşıp Fındıklı'ya yürüdüm. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin karşısındaki bir kafede oturup akşamüstü serinliği ile dertleşmek niyetindeydim. Günün en güzel saatiydi. Hafif bir rüzgâr saçlarımın dibine üflüyordu.

Kış yaklaştıkça, dünyanın büyüyüp kendimin küçüldüğü hissiyatı, eski fotoğraflardaki hüzne denkti; bu hüzün de ölü çocukların hiçbir zaman büyüyemeyecek oldukları gerçeğine... Üniversitenin eski kapısından yollara dökülen cıvıl cıvıl öğrenciler şakalaşıyorlardı. İzlediğim yüzler, daha evvel gördüğüm yüzlerin görüntüsünü sanki yüz yıllık uykudan uyandırıyorlardı. Kendimle temasımı yitirmemeye gayret ederek, içimdeki volkanın ağzına sonradan yaşamaya söz verdiğim anları tıktığımı fark ettim. Şu zamana kadar patlamış olsaydı muhakkak duyardım sesini. Sade filtre kahvemden bir yudum aldım, sıvı, tükürük bezlerimin yumruluğunu kınayarak mideme aktı. Umut etmenin sırf bir kelime olduğunu düşündüm, sigaramdan temiz nefesimi geriye iterken.

Etrafımdaki insanların yüzlerini süpüren karanlıkla beraber başka zamanda yaşadığından şüphe etmediğim birinin dertleri gelip üstüme kondu. Telaffuz edilemeyecek ne

kadar his varsa; 'Bizi izah et, şerh et,' dediklerini duydum. Ama peşinden bir ses daha kendini kuyruk etti bunlara; 'Sen bizi şerh etmesen de, herhangi bir sese minnet etmeden varlığımızı kanıtlayacak kadar karmaşığız...'

Buraya biraz kafa dağıtmak için geldiğim konusunda kendimi ikaz edip, önceden alınmış bir karara harfiyen uyan insanların yaptığı gibi sebepsiz gülümsedim.

Şu karşı kapıdan birer, ikişer, üçer çıkan öğrencilerden de mutsuzluklarını kendi imkânlarıyla idare edenler vardır dedim kendi kendime. En azından evlerindeki ya da yurtlarındaki duşakabinlerde için için ağladıklarını işittim bir an.

Önümden iki eliyle alttan sımsıkı kavradığı fanusu taşıyan sevimli bir çocuk yürüdü; saçları sönük siyah, gözleri sağdan üste doğru çekik, kirpikleri maşallah... Fanusun içinde pörtlek gözlü, çilli kuyruklu bir balık taşıyordu. Balığın sersem bakışları camı yalıyordu. Balıkların hafızası makbuldü. Bu şapşal balık da, fanusun içine nerden geldiğini ve o fanusun içinde nereye gideceğini çoktan unutmuştu. Tıpkı sağır kedilerin gök gürültüsünde, altlarındaki yastığa tırmıklarını geçirip mışıl mışıl uyumaları gibi... Bilmemek, bilmekten iyi miydi? Dostoyevski "Her şeyi anlıyorum ve bu beni öldürüyor," derken neyi, neden, ne kadar anlamıştı? Kendimi aklamak için Butimar'ı düşündüm. Şimdi göçebe olan ağrı veya korkuların yerleşik hayata geçmişti.

Ya böyle sürüp gitseydi günlerim? Ya kendime bir rüya yapamasaydım?

Hava güneşten kararıp akşama dönünce, yıldızlar dükkânlarını açtılar. Üzerimde sahipsiz bir bakış, o bakışın üstünde bir ses baloncuğu... Soldan eski bir ezan okundu, "Allahu Ekber Allahuuu Ekber. Allahuuuu Ekber Alaaaahuuu Ekber..."

Bilinmeyenle yüzleşme ânı, ezan sesinin içinde bir nehir gibi kıvrılırken Allah'ın şarkısının değdiği her duvar köşesi, her çatı sivriliği, her kedi kuyruğu yanıp sönüyor; her şeyin özü berraklaşıyordu. Bu kutsal sesle yıkanmak istedim, çevremde dönen her zerreye yansıyan tezahürüme dokundum. Başkalarının acılarıyla teselli bulmanın yalın bir dram olduğunu, ertelenmiş bir felaketin ebedi mahkûmu olduğumu belledim, bir kez daha. Benliğimi yontup şekillendiren şey, başkalarının çıkmazlarını düşünerek edindiğim tesellilerse, ketum bir rüyaya danışmalıydım. Ve şimdi çarmıha gerilmiş İsa'nın gölgesinin karşısındaki aslına secde edişi gibi, gerçeğin teyidi olarak rüyaların ve hayallerin önünde diz çöktüm.

Ezanın maviliği karşısında kendi rengi soyunarak dimdik yukarı tırmanan sigara dumanıma bakıp fısıldadım; "Ey rüya! Gerçeğin elinden kurtar beni, hakikate götür, orda unut..."

Eve girdiğimde nerdeyse sabah olmuştu. Kedim karnını şişirip uyumuştu, okşadım, ürkütmeden.

Banyodaki havalandırma boşluğuna, gardıropta her görüşümde sinirimi bozan sarı tişörtümü attım; aslında onu giydiğim gün başıma gelenleri... Bu havalandırma boşluklarını beslemek çocukluğumdan beri hoşuma giderdi. Başkalarının da buraya günahlarını, görmek istemediklerini, bastırdıklarını attıklarını düşünüp onları görmeyi arzulardım. Tıpkı bilinçdışı gibi... Yani aslında her apartmanın bilinçdışı bu boşluklar oluyordu, bir yerde.

Üç dilim beyaz portakal yiyip yatağıma girdim. Klimayı sonuna kadar açıp kareli yorganımı üstüme çektim. Sabah erken kalkmalıydım. Telefonuma dokuz alarm kurdum. Yastığın en serin yerine sol yanağımın kuzeyini yapıştırıp, altına sağ kolumu sokup, görmek istediğim rüyayı tasarlamaya başladım yine. Düşündükçe zaten hiçbir zaman yerinde

bulamadığım uykumdan büsbütün uzaklaştığımı anlayınca, gözlerimi daha sıkı yumup hiçbir şey düşünmemeye çalıştım. Saat dört buçuğa yaklaşıyordu.

Erken uyumalıydım, hemen uyumalıydım, derhal uyumalıydım. Şimdi uyusam üç saatlik uykum vardı. Ama herhangi bir rüyaya razı değildim. İnsanların yatağa girdikleri zaman kaç saat uyuyacaklarını neden hesapladıklarını ve üstüne bastığın zaman uyku getirecek düğmeyi İsviçreli bilim insanlarının ne zaman icat edeceklerini düşünürken uyumuşum.

12. Kısım

Yolumu, içimden geçenlere soruyorum.

Ertesi sabah meşhur bir profesörün rüyalara yön verme konusunu ele aldığı bir kitabı almaya gittim kargoya. Sipariş edeli iki hafta olmuştu, İngiltere'den geliyordu. Trafikte birbirlerine ana avrat söven sürücülerin içinde sağını solunu karıştırdım kitabın. Sonuç yine hayal kırıklığıydı...

Materyalist bir yazarın dünyayı kredi kartları ile algıladığının bir kanıtıydı kitap.

Sinirlendim. Dünyanın anlaşılan taraflarının uzantıları insanları baştan aşağı mumya gibi sarıp, iç dehlizlerini harap etmişti. Gözlerinin önündeki sargılardan hiçbir şey göremiyorlardı artık.

Ne olacak şu dünyanın hali diye birbirine soranlar...

Dünyanın düzelmesi umuduyla yaşayanlar...

Dünyanın düzelmesi için bir kurtarıcı bekleyenler...

Dünya halinden memnun olanlar...

Bir kurtarıcı gelecek ve o gelmeden yolunu gözlediklerini söyleyen o rüşvetçilerin, gerçek ahlaksızların, ruhu çürümüş olanların üstüne gidip onlara dünyayı kirleten asıl iltihabın

kendilerinden aktığını söylediği zaman ne olacak? İçlerindeki kötülüklerin rehberliğinde tek bir bedene dönüşüp beklediklerini söyledikleri kurtarıcıyı öldürmeye kalkmayacaklar mı?

Yol boyunca bir sürü şey aktı aklıma. Parmağımı alnıma bastırıp, fışkıran düşünceleri durdurmak istedim, başaramadım. Yolumu içimden geçenlere sordum. Bir süre iskelede dikilip denizi seyrettim. Kendimi azgın dalgaların kenarına kurulmuş hastalıklı bir eve benzettim. Dalgalar köküme çarpıyordu.

13. Kısım

O An... "Renginiz kaçtı doktor?"

Ofise girince sekreterim yeni bir hastam olduğunu söyledi. "Gelsin," dedim.

Burun kanatları nefes alıp verdikçe akıl almaz biçimde genişleyen kırk-kırk beş yaşlarında, kumral, tıknaz, kır saçlı bir adamdı. Yıkılmayı bekleyen bir eve benziyordu. İçinde kalan azıcık canını bugün anlatacaklarına ayırmıştı sanki. Kendisini ben ismini söylemeden takdim etti;

"Ben Oktay Reisay."

Elini sıkıp kahverengi deri koltuğa buyur ettim. Ofise kabaca bir göz attıktan sonra oturduğu yerden doğrulup ayağa kalktı. Köşedeki krom kaplama dolabın üstündeki gramofona dokundu.

"Epeyi iyi parça."

"Evet bir müzayededen aldım geçen yıl."

"Hımın en az doksan yıllıktır."

"O civarda."

"Antikalardan alıyorsunuz sanırım?"

"Anlamaz olur muyum..."

Cebinden köstekli bir saat çıkarıp gösterdi, bu kez ceketinin iç cebinden üstünde orak-çekiç işlemeli bir konyak şişesi...

Sağ kaşını kaldırıp, saati içeri sızan ışığa tutarak;

"SSCB döneminde Stalin için yapılanlardan," dedi.

"Antikacısınız o zaman?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse değilim ama son zamanlarda eşyalar hayatımı allak bullak etti. Ama şu ikisini atmaya kıyamıyorum. Eşya ile hele eski eşyalarla bütünleşmek ne demek doktor biliyor musunuz?"

"Ehh aşağı yukarı... Benim için önem arz eden çok eşyam olmasa da, eşyanın bir tarihinin olması onu ölümden saklıyor."

"Öyle, öyle..."

Yerdeki döşemenin çizgilerini takip ederek koltuğuna oturdu, sol kolunun yarısını koltuğun arkasına attı.

"Şimdi anlatacaklarım beni mahvetti doktor bey."

İç geçirdi, gözlerinin içinde anlatacaklarının bir özeti vardı. Tecrübelerimden edindiğim önseziyle olağanüstü bir hikâyeyle tanışmak üzere olduğumu anladım. Adam tavana bakıp, alnındaki çizgileri kanatlandırarak konuştu;

"Ahh bir de sigara içilebilseydi burada..."

Masamın çekmecesinden içinde Çin minyatürü işlemesi olan mavi porselen bir tabla çıkarıp adamın önüne koydum. Bakışları yumuşadı, vakur bir tebessüm belirdi yüzünde.

"Sizi niye bu kadar methettiklerini anlıyorum sanırım," derken sigarasının başını yakmıştı.

Gülümsedim. "Estağfurullah" dedim yapay bir tevazu ile. Bir sigara da ben yaktım.

"Evet efendim, beni sabırla, soru sormadan, sözümü kesmeden dinlemenizi istirham ediyorum sizden."

Gülümseyerek "Elbette," dedim.

Ofisin camına tek gözlü, eflatun bir karga kondu, o an. O da dinlemek istiyordu sanırım bu büyük hikâyeyi.

"Âlâ. Benim işim İstanbul'un kalburüstü semtlerindeki kelepir evleri almaktı. Bu yapıları yıkıyor veya yeniliyordum. Çok sevdiğim bir iş değildi, epey zırıltıyla uğraşıyordum, ama iyi para kazanıyordum. Karımla da aram iyiydi, çocuğumuzun olmayışını da evliliğimizin ilk beş senesinden sonra dert etmemeye başlamıştık. Kazandığım parayla fırsat buldukça yurtdışında gezerek, mutlu olmaya çalışıyorduk. Bir hafta sonu bizim çocuklar aradılar, Sarıyer'de güzel bir köşk kapattıklarını söylediler. Arabama atladığım gibi soluğu köşkün bahçesinde aldım. Yabanıl otların bürüdüğü, bakımsız geniş bir bahçenin ortasında kalan bayağı yaşlı bir yapı ile karşılaştım. Köşkle göz göze geldiğimiz an, nedeni bilinmez bir histeri ile bu yapının hayatımı değiştireceği hissi cisimlendi.

Yaklaşık seksen yaşlarında bir kadın oturuyormuş burada, bir buçuk hafta önce ölmüş. Kadının mirasçıları olan üç yeğeni, müşterek bir kararla köşkü hemen satılığa çıkarmışlar. Yapının sağını solunu bir uzman ile inceledikten sonra biçilen fiyatı kabul edip hemen satın aldım. Doğrusu çok iyi bir paraya almıştım, her şey yolunda giderse kârlı bir iş olacaktı.

Üç gün sonra sabah erkenden tekrar köşke gittim. Köşkün içi boşaltılmıştı. Geriye vaaz veren bir koku kalmıştı sadece. Doktor, bu kokuyu çerçeveleyip size getirmek isterdim ama bu mümkün değil...

Her neyse, köşkün içindeki bu garip kokuya kısa sürede alıştım. Yıpranmış döşemelerde kâğıt, ıvır zıvır dışında hiçbir şey kalmamıştı. Sadece salonun duvarında imzasız bir tablo... Tabloya bakar bakmaz gayriihtiyari bir yerlerimden

kan süzüldüğü varsayımına kapıldım. Bir an gözlerimde bir kare yanıp söndü; savaş, kan, duman...

Ne olduğunu anlayamadım, biraz uykusuz olmama bağladım bunu. Gözlerimi sağa sola çevirdim, alnım kasıldı. Tabloda, ölülerin kanını emen bir güneşin tutulması resmedilmişti. Önündeki tutulma karanlığı ile hilale dönen güneşin kırmızı ışıkları pul pul yerde yatan atların üstüne dökülüyordu. Atların ağzından toprağa taşan köpükler, acının her halini ezbere biliyorlardı sanki. Toplamda dört at... Üçü ölümün katılığını vurguluyor, geriye kalan diğeri de can çekişiyordu. Tabloyu daha iyi algılamak için geriye doğru birkaç adım attım, bir sigara yaktım. Gözlerim kararmış hafiften, sigarayı yere atıp tablonun karşısındaki duvara yaslandım. Duvar bana bir şeyler anlatmak istercesine önce mırıldanmaya başladı, sonra da rutubetini bahane ederek çatlaklar doğurdu. Yarı baygın halde ne olduğunu anlamadan yüzyıllardır beklediği bir sevgili gibi kucaklayıp içine aldı beni. Takriben on dakika baygın kalmışımdır. Gözlerimi açtığım zaman kendimi gül rengi, dar bir odada buldum. Burası yaslandığım çürük duvarın içiydi. Bir zamanlar Osmanlı Paşalarının yaşadığı yapılarda bu tür gizli bölmeler çok olurdu."

Adamın dudaklarının yanından akan çizgiler biraz daha derinleşmişti.

"Sol kolumun üstünde bir elbise, karnımın sağ tarafında üstünde kaplumbağa figürü olan bir vazo...

Yavaş yavaş doğrulduğumda, bu duvarın içinde neler olduğunu kavramaya başladım. İstanbul'daki tüm antikacıları dolduracak kadar eski eşya vardı etrafımda... İşte ilk bunu aldım elime."

Biraz evvelki gümüş konyak kutusunu gösterdi.

"Eski kitaplar, tiyatro davetiyeleri, yirmi tane İkinci Dünya Savaşı zamanlarında İstanbul'a Yahudi taşıyan tren bilet-

leri, tavus kuşu tüyleri, eski telefonlar, dolma kalemler, rozetler, taraklar, fincanlar, iki tane köstekli saat, şemsiyeler, lambalar, piyano tuşları, çakmaklar, mumlar, fotoğraflar... Saymaya kalksam bir gün geçer.

Şaşkınlığımı boşluğa emanet ettikten sonra ilgimi çeken birkaç eşyayı incelemeye koyuldum.

Yeryüzünün tüm seslerini yutup yine de doymak bilmeyen bir sessizlik kapladı beni. Sessizliğin de bir rengi var; rüyaların dahi yadırgamayacağı kadar güzel hem de. Onu ancak aradığını buldukça yeniden arayanlar bilir. İşte böyle bir sessizliğin elinden tuttum. Yıllardır aradığım bir anlamı bulmuştum sanki bu duvarın içinde, doktor.

Düşünün! Eşyaları incelerken gecenin yarısı olmuştu. Yanıma birkaç parça alıp eve gittim. Karıma hiçbir şey söylemeden yatıp uyudum. Saçma sapan yığınla rüya gördüm. Bu eşyalar benim üstümde olumsuz bir etki bırakacaktı, bunu gördüğüm rüyalardan ve huzur bulma yanılgımdan anladım. Dünyada huzur veren her nesnenin mutlaka bir bedeli var, malumunuz. Ertesi sabah duvarın içinden çıkan tüm eşyaları antikacılara satıp, yaşadıklarımı yok saymaya karar verdim. Alnımın çatında duran her şeyi fırlatacaktım. Uzak durmam gerekiyordu tüm bu saçmalıklardan. İşe tren biletleriyle başladım, satışı tamamladıktan sonra pişman oldum ama iş işten geçmişti. Her yanımdan ter süzülüyordu."

Adam yeni bir sigara yaktı, ellerinin titremesinden bu anlattıklarının ona iyi gelmediğini anladım.

"İsterseniz bugünlük bu kadar yeter ha, ne dersiniz Oktay Bey?"

Yüz çizgileri donuklaştı adamın, gözlerini kısarak cevap verdi.

"Hayır dinleyeceksiniz! Anlatacaklarım yalnızca benim değil, sizin de hikâyeniz!"

Tüylerim diken diken oldu. Bir deli saçması mıydı, yoksa önceden biçimlendirilmiş bir yazgının parçası mıydı bu adamın anlatacakları, diye sordum kendime.

"Renginiz kaçtı doktor?"

"İyiyim, siz devam edin..."

"O cenabet eve gitmemek için kendimle çarpıştım, galip olan oraya gitmek isteyendi. Geceyi o eşyaların içinde, yaşlı kadının gençlik yıllarında sevgilisine yazdığı mektupları okuyarak geçirdim. Her yanımdan anlam veremediğim şekilde ter süzülmeye devam ediyordu, ama karanlık terimi kurutmaya yetti. Kadınla, sevdiği adamın mektuplarında birbirlerini tamamlayan aşk sözleri vardı. İçim eridi okurken.

Bunlar gibi yığınla mektup okudum gece boyu. Mektuplarda geçen isimlerle bulduğum fotoğraflardaki yüzleri eşleştirdim. Kadının anası, babası, arkadaşları ve sevgilisinin fotoğrafları... Ağladım, güldüm, hüzünlendim. Mektupların içinde Türkçe yazılanlar çoğunluktaydı ama İbranice, Almanca, Arap harfli Osmanlı Türkçesi ile yazılan mektuplar da vardı. Bu süreçte işlerimi aksatmaya başladım. Karıma bunların hiçbirinden bahsetmedim, anlatamazdım. Anlamazdı. 'Ne var yani!' derdi, 'Geçmişse geçmiş, adı üstünde. Sana ne başkalarının mektuplarından, eşyalarından, hayatlarından!..' Bir ay sonra beni terk etti. Köşkü ne satılığa çıkardım, ne de yenilemeye kalkıştım. Zaten işe de gitmiyordum. Köşkün biraz ilerisindeki marketten alışveriş yapıyor, arada evime uğrayıp temiz giysiler alıyordum. Karımın hepten gitmesiyle beraber üç beş zaruri eşyayı alıp bu köşkte yaşamaya başladım. Köşkün sahibi yaşlı kadının mektuplarını o denli özümsemiştim ki, onun mektuplaştığı adam olmuştum. Kadının hayaleti ile ciddi ciddi sevgiliydik artık. Sabahlara kadar sarılıyor, öpüşüyor, birbirimize aşkımızı haykırıyorduk. Kanlı canlı karşımda olmasa da, mektupları-

ni okurken onu yanımda hissediyor, doya doya gençlik fotoğraflarına bakıyordum. Okuduğum bir mektubu bitirmeden diğerini düşünüyordum. Sigara içmeyi düşünürken, aslında o an zaten sigara içiyor olduğumu fark edemediğim anlar gibi... Arkadaşlarım ve akrabalarım doğal olarak benim için endişelenmeye başladılar. Kapıyı daima kilitli tutuyordum, kimseyle haberleşmiyordum. Bir gün duvarın içinden çıkan başka başka insanlar tarafından yazılan mektupları tasnif etmeye başladım. Bu gizem büyük bir oyuna, muammaya dönüşmüştü. Beni yoruyordu, eritiyordu, tenhalaştırıyordu ama vazgeçemiyordum. Gözlerime bakın doktor! O köşkle tanışmadan evvelki renginde değil. Başkalarının hayatlarını öğrenmenin yükü ile griye döndü. Evet, bir hastalığa tutulmuştum. Evet! Bilmek bir yıkımdır. Evet, kurtuluş yoktur! Evet, kendimi kazıyorum... Ama burada günlerce size bu hikâyenin detaylarını ve giderek su aldığımı anlatacak değilim, elbette! O yüzden sonunda şunları söylemek istiyorum.

Bu kadının mektupları yazdığı kişi, sizin dedenizdir! Yani Recep Ataoğlu...

Kadına mektuplardaki tüm aşk sözlerini yazan da, o. Fakat bu kadın Müslüman olmadığı için dedenizle kavuşamamışlar ve dedeniz başka biriyle evlenince, kadın intihara kalkışmış. Kurtulmuş, sonra da evlenmemiş. O günden kelli de evden dışarı adımını atmamış.

Dedenizin durumuna ve kadına yazdığı mektuplara gelince, dedenizin amcası da Müslüman olmayan bir kadınla evliymiş, bundan cesaret alarak kadına umudunu yitirmemesini söyleyip durmuş. Sık sık amcasının aşkından bahsetmiş ve hatta evden bulduğu amcasına ait bir mektubu da köşkün sahibi kadına vermiş. Bu mektup, dedenizin babasına hitaben yazılmış. Yazan kişinin adı Yusuf... Yani sizin de büyük amcanız oluyor bu zat. Dedenizin bu mektubu kadına neden

verdiğini bilmiyorum, belki de ona sürekli Yusuf amcasının hikâyesini anlattığı içindir. Eskiler böyle şeyleri sever, bilirsiniz. Sözünü ettiğim mektup Arap harfleriyle yazılmış. Birine okuttum, ben anlatmayacağım. İlginizi çekerse, siz de okutursunuz.

Dedeniz yirmi dört yıl evvel vefat ettiğinde köşkün sahibi kadın, ona mektuplar yazmaya devam etmiş fakat hiçbirini göndermemiş. İşte ben, dedenizin mektuplarını ve hatta dedenizin amcasından gelen mektubu size getirdim. Bunların, sizde kalması daha doğru...

Ayrıca çok yoruldum; köşkten, mektuplardan, tanımadığım insanların geçmişinden. Kendime dönmeye ihtiyacım var belki de..."

Adam, yorgunluğunu belli eden bir eda ile yanındaki çantadan yüzlerce eski mektubu çıkarıp masama koydu. O an ne söyleyeceğimi bilemiyordum, sessizce adamı izledim.

"Belki bunların hepsini ben gittikten sonra çöpe atacaksınız, sizi kınamam. Çünkü geçmiş bazen şimdiyle savaşıp, geleceği esir alabiliyor. O yüzden şu anki hayatınızdan memnunsanız, mektuplarla çok ilgilenmemenizi salık veririm."

Birbirimize bakıyorduk, konuşmadan.

Adam, eşyaların hepsini çıkardıktan sonra "Allah'a ısmarladık" deyip çıktı. Yerimden kalkamadım. Kapının kapanma sesiyle adamın anlattığı dünyadan çıkıp kendime düştüm. Masamın üstündeki kuş heykelinin yanında duruyordu mektuplar.

Mektupların en üstünde, adamın sözünü ettiği Yusuf'un mektubu duruyordu; yani benim büyük amcam oluyordu bu kişi... Katlanmış mektubu açınca içinden bir resim düştü masama. Resmi çevirdim, gözlerime dolan görüntüyü idrak etmeye çalışırken, beni izleyen tüm eşyalar havalandı sanki. İnanılmaz bir şeydi bu...

Resmin üstüne eğildim, eğildim... Bu resimdeki, rüyamda gördüğüm kızdı;

Butimar'dı bu!

14. Kısım/Mektup

Yusuf ile Butimar...

Önümde Butimar'ın kara kalemle çizilmiş resmi duruyordu. Bunun bir sanrı, illüzyon olduğu ihtimalini düşünerek tekrar tekrar baktım resme. Hayır! Yemin ederim, bu resimdeki kız, rüyamda gördüğüm kişinin yani Butimar'ın ta kendisiydi. Söyleyecek sözüm kalmamıştı. Resme baktıkça kendime en yakın olduğum ânın içine girdiğimi kavrıyordum. Butimar'ın gözleri tüfek gibi patlıyordu karşımda. Bu muammanın dilinin çözülmesini bekleyemezdim, dilini kendim açmaya karar verdim. Serinkanlı olmalıydım her şeyden evvel. Kahve istedim sekreterimden. Kahve ne kadar sertse, o kadar yumuşuyordum. Kokusunu alana kadar bilinç akışımı dondurdum. İlk yudumu aldıktan sonra masamda duran mektupların ve Butimar'ın resminin üstünde göz gezdirdim.

Evet. En ufak bir şüphe yok, resimdeki Butimar'dı.

Dedemle köşkün sahibi olan yaşlı kadının hikâyesi beni ilgilendirmiyordu. O hikâyenin zaten bir sahibi vardı. Oktay denen adama ölene kadar yeterdi... Bu yüzden dedemin mektuplarını bir kenara ittim. Beni kuşatan dedemin amcasının –yani benim de büyük amcam oluyordu–, Yusuf'un hikâyesiydi. Babam daha evvel hiç söz etmemişti ondan. Dedemin babası ile ilgili bildiklerim de, onun şimdiki Erivan taraflarından göçen Azeri Türklerinden olduğu, çok geç yaşta evlendiği ve Osmanlı'da subaylık yaptığıydı, başka bir şey bilmiyordum. Babamı, ya da halalarımdan birini aramayı

geçirdim aklımdan malumat almak için, ama sayısız soruya maruz kalacağımı bildiğimden sonunda vazgeçtim.

Şimdi geride Yusuf adında bir büyük amcam, karısının gayrimüslim olduğu, bu kadının rüyamda gördüğüm kız yani Butimar'ın ta kendisi olduğu gerçeği ve Osmanlı Türkçesine yakın bir dille yazılan yarım sayfalık mektup vardı elimde. Osmanlı Türkçesini iyi yazamasam da, okuyabiliyordum. Mektubu, derin bir nefes aldıktan sonra okumaya çalıştım. Ağır bir Azeri Türkçesi ile yazılmıştı.

Ağabeyimcan!

Buraların hali haraptır. Ruslar Revan'a yakın olan tüm kasabaları köyleri yakıp yıktılar.

Kasabada tanış olduğumuz hemen herkese kıydılar. Şükürler olsun ki anamla babam elini çabuk tutmuş. Senin ikazların olmasaydı, Allah korusun burada başlarına kim bilir neler gelirdi.

Biz iyiyiz hiç merak etmeyin, emniyetli bir yerdeyiz. Butimar'a sizi anlatıyorum hep, o da sizi çok merak ediyor. Mektubunu alınca çok mutlu oldum, içim ferahladı. Sizin iyi olduğunuzu bilmek bize yetiyor. Burada başımızın çaresine bakıyoruz. İnşallah tez vakitte yanınıza geleceğiz, hem de sizin beklediğinizden çok farklı olarak, ama şimdi değil. Annemin Butimar'ı ne kadar merak ettiğini bildiğim için resmini yolluyorum mektupla beraber. Ben çizdim. İkimiz de hasretle ellerinizden öpüyoruz. Bulunağını yazıp sakladım. Gerekirse ben size yazacağım yine, ama artık sen mektup yazma, çünkü evimizde değiliz...

Yusuf

Yıkılan bir evin iç seslerine benzer sesler uçtu kafamda. Adı gerçekten Butimar'dı. 'Allah'ım aklıma mukayyet ol,' dedim içimden. Allah'ım aklıma mukayyet ol. Lavaboya gidip

yüzüme üst üste su çarptım. Lavanta kokusunu çektim burnuma. Mektuba bir daha baktım. Evet, Butimar yazıyordu. Bilinçdışımın bir oyunu olup olmadığını düşündüm evvela. Sakin olmalıydım. İlk nerede duymuştum bu ismi? Acaba bu resmi daha önce bir yerde görmüş veya Yusuf amcamla Butimar'ın hikâyesini farkında olmadan, belki de çocukken birinden duymuştum da, isim ve dahi görüntü oradan rüyama, sonra da taşıp hayatıma mı dökülmüştü?

Bilincimin altını, üstünü, sağını, solunu yokladım. İçinden çocukken yediğim cici bebe bisküvileri, ponponlu berem, Bianchi marka bisikletim, tasolarım, Casio saatim, babamın dükkânındaki şifon kumaşların fiyatına kadar yığınla gereksiz şey çıktı ama ne Yusuf, ne de Butimar'dan küçücük bir iz bulamadım.

Butimar efsanevi bir kuş türüydü. Doğu mitolojilerini incelerken birkaç kez adına rastlamıştım. Kıyıya çöküp denizi izlermiş. Denizden bir damla dahi su içmezmiş. Şayet içerse denizin kuruyacağından korkarmış. Uçmaya yeltendiği vakit de hayal kırıklığına uğrarmış. Çünkü bu kuşların bir türü, başka bir kuşa âşıkken uçamazlarmış. Yeniden kahve istedim. Bilimin yardımına başvurmaya karar verdim önce. Birçok psikosomatik bozukluk emareleri ile içinde bulunduğum durumu karşılaştırdım. Faydası olmadı. Her şey gerçekti.

Rüyamda gördüğüm Butimar ile bu Butimar aynıydı, kesin olan buydu. Kitapları kapatıp bir sigara yaktım. Düşündüm. Düşündüm. Bunların hepsi bir tesadüf olabilir miydi? Ben kimdim? Yusuf amcam neden ailesinden uzaktaydı? Bahsettiği savaş neydi? Revan! Ruslar! Katliam! Göç! Bir çağrı mıydı her şey? Kim nereden çağırıyordu beni? Kulağımı hangi yana dayamalıydım? Dedem amcasının mektubunu neden sevgilisine vermişti?

Tüm bu soruların cevaplarını düşünmekten bitkin düştüm. Dedemin, bahsi geçen köşkün sahibi yaşlı kadına yazdığı mektupları, olduğu gibi Beşiktaş sahilinden denize döktüm. Geride yalnızca Yusuf amcamın mektubu ve Butimar'ın resmi kaldı. Mektupları denize attıktan sonra pişman oldum. İçlerinde Yusuf amcam ve Butimar'ın hikâyesi için işime yarayacak izler vardı muhakkak. Oktay Reisay'ın söylediklerinden öyle anlamıştım. Ama artık olan olmuştu. Hemen sekreterimi arayıp, Oktay Reisay'ın telefon numarasını istedim, Yusuf amcamla ilgili başka neler bildiğini sormak için... Adamın telefonu kapalıydı. Düşündüm, yarım sayfalık bir mektup beni bu kadar yorduğuna göre diğerleri bu hayata döndüğüm sırtımın hacmini büyütmekten başka işe yaramayacaktı.

Denize nâzır bir kafede oturdum. Çantamdan çıkardığım, kapağında baykuş resmi olan deftere Yusuf amcam ile aramdaki genetik şablonu çizdim, kabataslak.

Ben – Babam – Dedem (Yaşlı kadına mektupları yazan kişi) – Dedemin Babası (Osmanlı'da subay olan Ahmet) ve dedemin babasının kardeşi (Büyük amcam Yusuf, Butimar'ın kocası olan kişi)

Bu hikâyenin peşinden gitmem gerektiği konusunda kararsızlık yaşamadım. Eve gidince, hemen 'Revan-savaş-Ruslar' gibi maddeler yazdım internete. Sabaha kadar kahve içip karşıma çıkan makaleleri okudum. Oktay Reisay'ı üç kez aradım, telefonu kapalıydı hâlâ. Dışarıyı izledim, uzakta oynayan ışıkları, göğü. Geceden gölgemi ayıkladım, geriye can çekişen yıldızlar kaldı.

15. Kısım

Bir rüya yapacaktım kendime... İçinde Butimar, belki de Yusuf amcam olacaktı.

Beş gün boyunca mektubun içinde geçen her kelimeyi, her ipucunu araştırdım. Okuduklarımla ellerimin üşümesini oyaladım. Şimdi Yusuf amcamın mektubunda bahsettiği savaşı, yaşadığı yeri ve içinde kaldıkları çaresizliği az da olsa anlayabiliyordum. Kendimi hissetmeden yaşıyordum, beş gündür. Etrafımdaki her eşya, her renk, her koku benim onlara bir anlam vermemi bekliyorlardı sanki.

Bir bankta oturup olan biteni düşünüyordum. Oktay denen adamdan sonra hayatım bir saat içinde ters yüz olmuştu. Kasım ayı gelmişti hiç ses etmeden. Her ne kadar ağaçsız bir şehirde yaşasam da, sararmış yapraklar uçuşuyordu önümde. Yapraklara daldım. Bir belediye görevlisi onları süpürüyordu.

"Kasım'da dökülen yaprakları süpürmesinler," dedim, kendi sesimi yadırgayarak.

Süper Mario'ya benzeyen görevli süpürgesini frenleyip bana döndü;

"Af buyur?"

"Size söylemedin."

"Peki..."

"Prensesi kurtarınca ne hissediyorsunuz?"

"Deyive bidaa..."

"Yok bir şey..."

Başını sağa sola sallayıp "Deli doktoruna gitmeli..." diyerek, yaprakları süpürmeye devam etti. Banktan kalkıp hiçbir şey düşünmeden saatlerce yürüdüm. Saat iki gibi eve girdim. Büyük bir çıkmazdaydım. Hayalle var edilenler, keşke ha-

yalle yok edilebilselerdi. Unutmak eylemi ile hayal kurmak arasında ters yüz edilmiş bir yakınlık vardı. Aramanın nihayetinde, mutlak teslimiyetin olması gibi... Bizi teslim alacak olana doğru yürüyorduk. Yürüyecektim ben de. Ne olursa olsun. Buna hazır mıydım bilmiyordum ama denemeye karar vermiştim...

Bir rüya yapacaktım kendime. İçinde Butimar, belki de Yusuf amcam olacaktı.

Yolda sekreterimi arayıp beş gün randevu vermemesini tembihledim, birkaç eşe dosta da yurtdışına seyahate çıkacağımı söyledim. Her şey hazırdı, iki gün boyunca hiç uyumadan Yusuf'un mektupta bahsettiği savaşı biraz daha araştıracak, göğü seyredecek, hayaller kuracaktım. Bilinç çöplüğümü parti bayraklarından, TV yarışmalarından, kadın parfümlerinden, İstanbul trafiğinden arındıracak; sadece huzur bulduğum renklerle dolduracaktım. Ama hayal kırıklığına uğrama ihtimalim çok yüksekti. Tek tesellim, son zamanlarda üst üste yaşadığım gelişmelerin esrarıydı.

16. Kısım/Güz Uykusu

Bunun rüya içinde başka bir rüya mı, yoksa düpedüz gerçeğin ta kendisi mi olduğunu bilmiyordum. Her şeye razıydım...

İki gün boyunca planladığım her şeyi yaptım. Bir saat bile uyumadım. Cismi olmayan bir yaratık, sanrılar kılığına bürünerek vücudumda dolaşıyor; dışarıdan gelen tüm sesleri, gözlerime akan her görüntüyü kendi hayaletimsi kıvamına dönüştürüyordu sanki. Ağlamakla gülmek arasındaki gizli vadinin ortasındaydım. Sağ gözüme koyu kırmızı kan oturunca, bebek kadar masumlaşıp masumlaşmadığımı düşün-

düm. Bu zaten mümkün değildi. Kendimi uzun bir rüyaya, derin bir giz çukuruna kayıtsız şartsız teslim etme vaktimin geldiğini hissediyordum.

Hava uçmak için müsaitti. Dışarıda tatlı bir gece rüzgârı esiyordu. Gölgemin canı sıkılmış olacak ki, açık pencereden çıkıp gitti.

Yusuf'un mektubunu masanın üstünde duran bibloya dayayıp izlemeye başladım. Ama ışık...

Işık, beyin plaklarımı birbirine lehimleyen devasa zembereği kırıyor, yaydığı ciyak ciyak huzmeler midemi bulandırıyordu. Lambaları söndürüp iki mum yaktım. Biblonun önünde duran mektup, doğal ortamına salınan bir hayvan gibi mumların titrek alevlerini tanış bilip doğruldu. Her zamankinden daha kumraldı. Yıpranmış kıvrımlı harfler, etrafı saran ve fakat kesin olmayan bir sessizlik içinde birbirine uzuyor, noktalarını hareket ettiriyordu sanki. Bakışlarımın tüm ağırlığı mektubu kavrıyordu. Bu dalgınlık sıcaktı, yumuşaktı, dingindi. Beni evvela sorgulayan, sonra doğrulayan bir heyula gibi...

Muhtaç olduğum rüyaya, bu rüyayı görme umuduna mahkûmdum. Birbirini kovalayan kara harfleri üstünde tutan kâğıdın görüntüsü dışında önüm ardım silikleşmişti. Uzun müddet tam uçacakken bir anda taş kesilen bir kuş gibi olduğum yerde kaldım. Mazi ile gelecek, doğu ile batı, ölüm ile kalım ve kalp ile akıl arasında... Bilincim, kesme billurdan bardağın parçalarına değen su gibi tane tane arınıyor, göreceğim rüyanın akislerine yer açıyordu. Şimdi Yusuf amcayı, ya da Yusuf'u, ya da herhangi birini düşünüyordum, en az Butimar kadar. Nasıldı Yusuf'un gözleri, benimkilere benziyorlar mıydı? Omzunda kırmızı benler var mıydı? Saçları dalgalı, sakalları gür, elmacık kemikleri çıkık mıydı? O da rüyalar tasarlıyor muydu kendine? Butimar'la nasıl tanış-

mışlardı? Ailesinden niye ayrıydı, niye uzaktaydı? *'İnşallah tez vakitte yanınıza geleceğiz, hem de sizin beklediğinizden çok farklı olarak'* derken neyi kastetmiş olabilirdi?

Butimar ile de buluşmak istiyordum. Bu kızıl hikâyeyi yaşamak istiyordum. Zihnim uçsuz bucaksız bir çöldü şimdi... Üstünde Butimar vardı, bir de Yusuf amcam, belki de ben. Belki de Yusuf bendim. Dipsiz bir uçurumdan düşerken havada donmuşum hissine kapıldım. Zamanın unuttuğu biriydim şimdi.

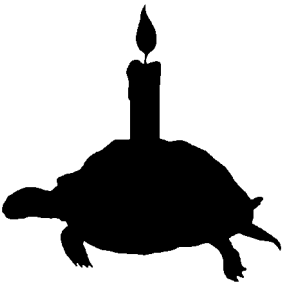
Karşı duvarımda duran altın saate, saatin ucundan sarkan yüzü ifadesiz kuklaya ve yatağın yanında duran sarı masanın üstündeki kaplumbağa biblosuna baktım...

Bir uykuda gezerin karışıklığı ve sıcaklığıyla...

7 Kasım, 00.18

Gözlerimi kapatırken içimden söylediğim cümle, yakaza duvarını aşıp yastığıma döküldü.

Ya büyük bir dalgınlıksa hayat...

2. BÖLÜM

1. Kısım/Yusuf'un Hikâyesi Başlıyor/Bal Uykusu

Herkesin anlatacak bir hikâyesi vardı ve fakat kimsenin anlatmaya mecali kalmamıştı.

Güneşin ağırlığını göğsünde hissetti, Yusuf. Nisan ayının ılık buğusu tüm kemiklerinin içinde dolanıyor, yatağına kırgın bir ırmak gibi usul usul akıp kanına karışıyordu. Pencereden sökün eden aydınlığın taravetiyle gözlerini kıstı, karşısında yükselen derme kütüphanesinin en üst rafında yan yatmış, dün gece döne döne okuduğu kitaba baktı.

Aheste aheste doğruldu yerinden, birbiriyle oynaşan buz kristallerinin diriliğiyle elini yüzünü yudu, suyun uysallığı belinin köküne kadar kıvrımlar çizerek indi, hafifletti onu.

Yıkık eyvanın önünden bahçenin kırık kapısına kadar tek sıra halinde uzanan pembe güllerin kokusu, bahar yelinin marifetiyle cılız dalgalar suretinde çeşmenin eşiğine vuruyordu. Çeşmenin karıncalı kurnasına iki elini bastırarak geriindi; gece gördüğü düşü, önünde kıpırdayan çıplak gölgesine giydirdi.

Yeni yıkanmış başlığından taşıp dar alnını süpüren, dalgalı, koyu kahve saçlarını tımarladı. İki vişne fidanı arasına gerilen ipte yuvarlanan, tam ortadan çatlamış aynada kendine baktı. Dudağının kenarında sıkıntılı zamanlarında çıkan irili ufaklı mor kabarcıklara dokundu; sağ işaret parmağındaki uzun, kılcal hücrelere kirli kan bulaştı.

Kırık bahçe kapısını, canını çok yakmamaya ihtimam göstererek, hafifçe yerine oturttu; duvarın üstünde duran kuru üzümlerden bir avuç alıp ağzına attı. Evinden çarşıya kadar dümdüz, çarşıdan da Sarı Medrese'ye uzanan dolambaçlı, tozlu yola saptı. Bir et parçası için didişen iki kediye gülümserken uzun zamandır dün geceki kadar huzurlu uyumadığını fark etti. Muhakkak ki bu saflıktan dokunmuş uykuyu, yarım ayın huzmelerine sarınmadan evvel okuduğu gazellere ve rüyasını düşe çeviren o güzelin salınışına borçluydu. Zihni başta bu olmak üzere türlü meselelerle münakaşa halindeydi; rüyaları, yoksulluğu, mecburiyetleri ve yaşayamadıkları...

Çarşı, güneşin efsununu, demire inen çekiç sesleri yordamıyla sabah aşı niyetine içiyordu. Kurulan biçimsiz tezgâhlara malları dizen çıraklarını oturup çay içtikleri eski hamamın önünden dikizleyen ustaların yerli yersiz bağırışları, komşu kasabalara, şehre giden at arabalarının tekerlerinden çıkan iç burkucu seslerle bütünleşerek çarşının doğal sesini oluşturuyordu.

Yusuf tanış olduğu birkaç çırağa selam verip hızla geçti çarşıdan. Nisan böceklerinin çevrelediği top servileri de ardında bıraktıktan sonra, güneydeki tozlu şehirlerden gelen rüzgârın nâkıs olmadığı Sarı Medrese'nin bronz kubbelerini gördü. Kubbelerin güneşe teşne kısımlarında, serinliğe belenen çilli güvercinler her zamanki yerlerindeydiler; ayaklarına inen püsküllü tüyleri yukarı kıvrılmış, kanat altlarındaki kurşuni tüyleri ferahlığa erdiren esintiden memnundular. Adımlarını hızlandırdı Yusuf, medresenin ön bahçesindeki mavi havuzun etrafını ihata eden boş kütüklerden dersin başladığını anladı. Tez vakitte, merdivenleri üçer beşer indi. Hint diyarından getirilip muhtelif geometrik şekillerde kesilen safranlı taşlarla örülü medresenin iç duvarlarını ge-

çip, küçük avluya çıktı. Uyku kokuyordu etraf... Avluya serilen büyük Tebriz kilimine bağdaş kurup oturan, ekseriya sıska bedenlerine bol gelen hardal rengi cüppelerinin içinde bunaldıkları her hallerinden muayyen sınıf arkadaşlarına çarpmamaya gayret ederek yerine doğru ilerlerken, elinde kehribar taşlı tespihi, kırçıl kaba sakalıyla hemen her gün didiştiği Molla İravâni ile göz göze geldi.

"Gel, Yusuf Efendi, gel! Seni defaatle ikaz etmeme rağmen, dersime benden sonra geliyorsun.

Senin bu dine, edebe, talebeliğe mugayir hallerinden hem ben, hem arkadaşların, hem de cümle hocaların illallah etti. Yahu bir gün de seninle iftihar edeceğim bir şey yap! Bir de arsız arsız sırıtıyor. Utanmaz herif! Var yıkıl karşımdan. Hoca Hanifî'nin yanına git, sana biraz boya versin de bahçedeki kütükleri boya. Senin dengin o kütüklerdir, bu ders yaramaz sana, hadi Yallah!"

Yusuf göz kapaklarını yarıya indirdi, yüzünün her parçasına eşit miktarda yaydığı istihzayı sesine eklemekten çekinmeyerek;

"Baş üstüne efendim. İnanın sizin burada fıkıh dersi diye anlattığınız hurafelerden yeğdir, kütükleri boyamak. Hem kütük deyip geçmeyin, Peygamber efendimiz için ağlayan hurma kütüğü yâdınızdan çıkmış sanırım. Yazık, sizin gibi iki cihanda emsali bulunmayan bir allamenin bunu unutması ne acı..."

Molla İravâni'nin elinde tuttuğu tespihi titremeye başladı, yüz çizgileri kalınlaştı, hokka burnunda nokta nokta nefret çemberi köpürdü;

"Yıkıl dedim iblis! Yaşına bakmam hem Vallahi hem Billahi falakaya yatırırım, ayaklarına elli sopa vurdururum şimdi, hadi cehennem ol!"

Yusuf alaycı tavırlarla arkasını dönüp yürürken, onun bu aykırı davranışlarını kanıksayan ama her seferinde sinirden ateşi yükselen Molla İravâni'yi asıl çileden çıkaran bu asi delikanlının fıkıh, kelam, tefsir, belagat, hadis ve diğer derslere olan hâkimiyetiydi. Hem onu medreseden atmak da öyle kolay iş değildi. Medresenin vefat eden eski baş müderrisi Şeyh Musa, Yusuf'u pek severdi ve ölüm döşeğindeyken bin bir emek verdiği medresesinden Yusuf'un sahiplenilmesini istemişti. Ayrıca medresenin saygın hocalarından Hoca Ali Garbî de Yusuf ile pek yakındı, onların dostluğu herkese malumdu.

Yusuf avlunun köşesinden dönerken, talebelerin arasından ona dönüp bakan can dostu Behzad'a göz kırptı ve aralarında bir şifre halini alan el işaretiyle kendisini ön bahçede bekleyeceğini söylemiş oldu.

Yusuf, Hoca Hanifî'den boya küpünü ve fırçayı alıp küçük havuzun etrafına düzenli halde dizilen kütüklerin önüne diz çöktü. Sağ dizinin eprimiş, sarkmış yerini çırptı. Küpe batırdığı fırçanın kıllarından akan katı, mavi boyadan kopan damlaları izledikten sonra işe koyuldu. İki dudağı arasına sıkıştırdığı ıslık, pek sevdiği bir şarkının ezgisiydi. Bu cıngıllı sesin mazrufunda hissedilmek için mütemadiyen artan bir acı, dillenmek isteyen bir öfke, mücadele hırsı ve fakat hepsine galip gelen bir çağa yetecek kadar yılgınlık vardı. Umursamıyordu artık hiçbir şeyi Yusuf, tıpkı Doğu'nun yaptığı gibi.

2. Kısım/Sarı Medrese, Revan ve Yusuf

Sarı Medrese'deki on beşinci yılıydı Yusuf'un; çocukluğunu, ilk gençliğini, dostluğu, bilgiyi, sanatı, tefekkürü bu sarı taşların arasında kavramıştı. Hanlık zamanından kalan bu

eski yapıda nice hatıralar büyütmüş, medresenin her köşesini ezberlemişti. Bahçedeki çiçeklerin konuştuğu lisan, onun ana dili gibiydi. Ağaçları bezeyen, yeşilin üç türünün melezi yaprakların hangi yönden esen rüzgârın yolunu gözledikleri ni sezer; açmak istemeyen bir tohumun huzursuzluğunu hissederdi. Can dostu Behzad ile gizlice güvercinlerin yuva kurduğu kubbelere kadar çıkmışlardı. Medresenin saklı geçitlerini, ambarını, hocaların gece geç vakitlere kadar hararetle tartıştıkları küçük odaları bile avucunun içi gibi bilirdi. Elbette eski büyük hocaların dünyaya kafa tutan dersleri, bitmesin diye dualar ettiği meseleler...

Şimdi hepsi mazinin izbelerinde kurumuş, çok yakınında olmasına rağmen hiçbir zaman dokunamayacağı kokulara dönüşmüştü. Eskiler daima güzeldi...

Bir vakitler, var olma nedeni saydığı bu ihtişamlı yapının hocaları, müfredatı, disiplini bütünüyle değişmiş ve birçok müderris medreseden el çektirilmişti. Doğu'daki kadim medreselerin içinde, büyük hocaları ve verilen derslerin çeşitliliği ile nam salmış Sarı Medrese'den geriye kuru, içi boşalmış derslerle, Rusların hegemonyasını kabullenmiş niteliksiz hocalardan müteşekkil ruhsuz bir taş yığını kalmıştı. Batı'nın günbegün ilerlemesine engel olamayan Müslüman ülkelerdeki medreselerin çoğunda olmuştu bu değişiklik, ama vahamet en çok Sarı Medrese'nin üstüne düşmüştü. Yüzyıllardır işlenen felsefe, tarih, fen, edebiyat, matematik dersleri kaldırılmış; bunların yerine safsatalara dayanan, keşfetmeye ve akletmeye düşman derslerle hocalar getirilmişti. Bu durumun vücut bulmasındaki en büyük etken, Revan Hanlığı'nın yıkılmasından sonra geçen yarım asrı aşkın zaman zarfında medresenin bir süre bağımsız olarak eğitim vermesine rağmen, son yıllarda her şeyiyle Rusların ve Ermeni idaresinin örtülü olarak denetimine girmesiydi. Yu-

suf'un giderek hırçınlaşmasına, medreseye başkaldırmasına ve dersleri boşlamasına sebep bu idi. Özü ile bir tuttuğu eski düzenin yıkılmasını bir türlü kabullenemiyordu. Kabul edemediği bu gerçeği rüyalarla, hayallerle sıvayarak kapatmaya çalışıyordu.

Ona göre Endülüs, İran ve Osmanlı medeniyetleri bilim, sanat ve felsefede altın çağlarını yaşarken, Orta Çağ'ın karanlığında debelenen; mezhep savaşları, cadı avı, giyotin cezaları, engizisyon mahkemeleri ve dahi bozulan Hıristiyanlıktan geri kalanlar ile birbirini yiyen Avrupa, akletmekle Doğu'nun ruhunu keşfetmiş ve bunu büyük ölçüde çalarak kendine görkemli bir medeniyet inşa etmişti.

Rönesans ve reformun ardından bilime, sanata ve felsefeye daha çok kafa yoran Avrupa bu sihirli suların verdiği zihin açıklığıyla kendine yeni yollar, icatlar, teoriler yapmış ve bir zamanlar ne aklı ne de bileğiyle yenemediği Müslümanlara diz çöktürmeyi başarmıştı. Giderek zenginleşen, dünyada kendinden başka her toplumu bir beygir sayan Batı, söz konusu beygirlerin hepsinin dizginini eline almıştı. Devamında kendisini yeryüzündeki tüm milletlerin terbiyecisi ilan eden bu efendi, başta Müslüman nüfusun yaşadığı coğrafyaların ağzına birer birer elindeki yaldızlı dizginleri geçirdikten sonra, beygirlerinin hepsine aynı ismi (Sömürge) vermiş, sonra da o toprakların paraya dönüştürebileceği her karışını sömürmeye, semirmeye başlamıştı. Ayrıca o topraklarda enteresan bulduğu, söz gelimi bir ezgiyi veyahut bir hikâyeyi ve hatta küçük bir vazoyu dahi çarçabuk bulunduğu yerden söküp kendine taşımış, sonra da onu öz eseri saymıştı.

İşte, genelden özele genişleyen medeniyet kıyımı ve evrensel hırsızlığa kurban olan yerlerden biri de Revan şehri ve çevresi olmuştu. Ruslar tarafından 1826-27 yılları arasında iki kez kuşatılıp alınamayan Revan Kalesi, sonunda

1828 yılında düşmüş ve Revan Hanlığı ilga edilmişti. Üç gün boyunca koyu dumanların yükseldiği şehir bir mütareke ile teslim olana kadar, sadece Müslümanlara değil, bölgede yaşayan hemen herkese türlü eziyetler yapılmıştı. Bu tarihten sonraki yıllarda nüfusunun yarıdan fazlası Müslüman Türk olan Revan, Rusların ve düzensiz Ermeni birliklerinin kontrolüne girmiş; binlerce insan Hazar'ın batısındaki şehirlerle beraber Kars'a, Erzurum'a, Çıldır'a, Van'a ve İran'a kaçmıştı. Kaçamayanlar ise Rusların egemenliğini kabul etmiş, şehir merkezinin kuzey mahalleleri ve Revan'ın doğusundaki kasabalarda yoğunlaşmışlardı. Revan'dan kaçan Müslüman nüfusun yerine Rus Çarının evvelden kurguladığı bir politika gereği başta Osmanlı Devleti ve İran'dan, kimi zaman zorla getirilen binlerce Ermeni aile yerleştirilmişti. Böylelikle hem kaçan Müslümanların geri dönme ihtimalinin önü kesilmiş, hem de Revan şehrini Rusların egemenliğinde bir Ortodoks kentine dönüştürme ülküsü adına büyük aşama kaydedilmişti.

Revan'ın en uzak kasabalarından birinde yükselen, hanlık zamanında da sonrasındaki kısa zamanda da daima bağımsız olan, İran'dan ziyade Osmanlı'ya yakın bir öğretiyi benimseyerek yönetilen Sarı Medrese'nin özerkliğini kaldırıp kendilerine bağlayan Ruslar, Revan civarındaki Müslümanların dinlerini ve eğitimlerini de yavaş yavaş kontrol altına almayı amaçlamışlardı.

Tüm bunlara rağmen Yusuf'u buraya, yani Sarı Medrese'ye bağlayan iki husus vardı hâlâ; biri bu âlemdeki yegâne dostu Behzad, diğeri hocası Ali Garbî idi. Yusuf, Behzad ve Hoca Ali Garbî'nin arasında başka âlemlere özgü muhkem bir bağ vardı. Yaşadıkları dünyaya musallat olan keşmekeşin havasını müsavi miktarda soluyan, yaşları farklı olsa da ruhları ikiz olan üç dost, görünen ya da görünmeyen yığın-

la yükü omuzlamışlardı. Dertlerini aynı kazanda kaynatan üç dost, yaşadıkları kasabanın batı yanına düşen Sakız Gölü'nün kıyısında otururlar, bazen sabahlara değin herhangi bir mevzuyu esrarından soyan sohbetler yaparlardı. Hoca Ali Garbî bilgeliği ile onlara dünyadan havadisler getirir, hikâyeler anlatır, öğütler verirdi.

Ötesinde üç can, gölün duruluğuna yağan ay ışığının tutuğu nöbette şiirler okur, edebiyat, felsefe, tarih tartışır, etraflarında cereyan eden vahim hadiselerin kaderlerini yaralayan sivriliklerinden yakınırlardı.

3. Kısım/Yusuf'un Rüyası

Tarif edebilseydik, bunca imaya gerek kalmazdı...

Kütükleri boyamayı bitirmişti Yusuf. Hoca Hanifî'nin dediği gibi düz değil, kendi zevkine göre mavi benekler yaparak boyamıştı. İşini bitirdikten sonra medresenin ön bahçesindeki yaşlı ağacın dibine kurulmuş, dün gece ve ondan önceki birçok gecede rüyasında gördüğü kızı düşünüyordu, Behzad'ı beklerken...

"Ben, altın kaplama bir arabada bugüne kadar hiç görmediğim bir şehrin yuvarlak taşlarla döşenmiş sokaklarında ilerliyorum. Arabayı devasa, dişleri sokağı yırtan kediler çekiyor. Önce yalnızım, sonra bir anda yanıma sen oturuyorsun. Yüzün bembeyaz! Belli ki bir şeyden korkuyorsun. Ay ile güneş aynı hizadalar, sanki birbirlerine meydan okuyorlar. Çatısında haçların olduğu esmer taşlı yapıların yanından geçiyoruz, önümüzü üç dört Rus askeri kesiyor. Askerler neredeyse dört-beş arşın boyundalar. Yemin ederim abartmıyorum. Bizi arabadan indiriyorlar, ellerinde tene değdiği an damarları ortaya dökecek denli ince kılıçlar var. Ellerimizi

bağlıyorlar, sonra senin elindeki ipler yılana dönüşüp kendiliğinden çözülüyor, gidip arabayı sürükleyen dev kedilerin bağlarını çözüyorsun. Kediler askerleri oracıkta parçalıyorlar. Sonra o geliyor karşıdan, koşarak; 'Adım' diyor, 'adım Butimar...'

Sesi bulutsu, boynunda gümüşten bir haç... Saçları, bin bilgiyi saklayan kıvırcık ağaç. Yüzü, tüm güzelliklerin hülâsası. Ağzı varla yok arasında, çölün vahası; henüz yaratılışı tamamlanmamış, son şekli verilmemiş gibi...

Ben donup kalıyorum, tanıyorum onu rüyalarımdan. Sonra dev kediler uluyarak müthiş bir hızla arabayı çekiyorlar. Son, ben ve Butimar kendimizi üst üste binmiş taş evlerin gökyüzünü deldiği acayip bir yerde buluyoruz, sonunda."

Yusuf rüyasını anlatıp bitirirken, Behzad küçük gözleri içinde zaten zor seçilen göz kürelerini büzerek dinliyordu dostunu.

"Uyumadan evvel okuduğun gazellerin tesiri..."

"Bilmem, belki de. Ama öyle gerçekti ki, sabah uyandığımda odamı yadırgadım. Başkasının odası gibi geldi. Bu hissi tarif edemiyorum."

"Tarif edebilseydik, bunca imaya gerek kalmazdı."

"Peki Butimar? Onu kaç zamandır görüyorum rüyalarımda, böyle birisi yok mudur sence bu âlemde?"

"Vardır ama belki daha evvel yaşamıştır, belki daha doğmamıştır."

"Bunu da nereden çıkardın?"

"Allah Elest bezminde tüm ruhları toplayıp sormamış mı? 'Elestü bi Rabbiküm' diye..."

"Eee?"

"İşte ruh üflenip dünyaya gönderilmeden yaratılmış olanların hepsi ile orda tanış olmuşsundur. Dünyada karşılaştığın herkesle ta oradan aşinayızdır, birbirimize..."

"İyi ama ben Butimar'ı sadece rüyalarımda görüyorum, gerçekte hiç görmedim ki."

"Ne fark eder. Sureti yok mu, sesi, nefesi yok mu rüyada?"

"Hıı var, var ama..."

"Görmedin mi, duymadın mı, koklamadın mı?"

"Gördüm, duydum, kokladım."

"Tamam işte. Demek ki Elest bezminde göz göze geldiniz, orada aşina oldunuz birbirinize."

"İnşallah öyledir. Rüyamda o yanımdayken uçuyormuşum hissine kapıldım; ya gök alçalıyordu, ya ben yükseliyordum ona bakarken."

"O kadar yani?"

"Ben rüyalarımın yalancısıyım oğlum."

Behzad, bileklerini terleten süt akı gömleğinin kollarını çirmedi, boynunu sağa sola esnetti. Küçük parmaklarını, damağında sallanan bademciği aydınlanana kadar açılan ağzına siper edip, esnedi.

"Sen çıktıktan sonra Molla İravâni ardından demediğini koymadı."

Yusuf elinde tuttuğu fırçanın tahta sapını çeviriyordu, gözlerini dostuna dikip güldü;

"Eh boş ver, desin. Kendi bokuyla bile kavga eder o."

"Ama fena bozdun adamı, rezil rüsva oldu herkesin önünde."

"Alışıktır... Geçen gün Nur Suresi ile ilgili sual sordum, mealini kafasından uydurdu."

"Fark ettim."

"Karısı dert yanıyormuş, evine türlü kadınlar alıyormuş şu İravâni."

"Her duyduğuna inanma, yapmaz demiyorum ama..."

"Yapar yapar. Kimisi vardır evinin önüne şarap şişeleri asıp ardında namaz kılar; kimisi de ön tarafa seccade asıp, ardında şarap içer. İravâni, arkada şarap içenlerden."

"Yahu ben de biliyorum onun ne mal olduğunu ama gıybet gıybettir, boş ver. Hadi, ne yapıyoruz şimdi, göle mi gidiyoruz?"

"Öyle yapalım. Hoca Ali gelsin, gidelim."

"Ne var yanında?"

"Evden çıkarken kızılcıkla kuru üzüm aldım biraz, ekmek var. Kuğu şerbetimiz de var epey."

"İyi, ben de anama akşamdan bir şeyler hazırlattım. Çubukla tütün de var."

"Hoca geliyor."

"Selamun aleykum canlar."

"Ve aleykum selam hocam."

"Hadi Bismillah, gidelim."

Onlara hem hoca, hem de dost olan Ali Garbî'nin arabasına bindiler. Atlar, kulaklarına konan arsız sinekleri kovmak için kişnediler, dizginlerin başına her zamanki gibi Behzad geçti. Yusuf yolda sohbete müdahil olmaktan çok Butimar'ı düşündü. Onu düşünmek bile ibadetti...

4. Kısım/Sakız Gölü ve Üç Dost

Her ruh küfürle imanı, cennetle cehennemi, güzelle çirkini yan yana taşır.

Sakız Gölü'nün kıyısına kurulan üç dost, medresenin eğitim düzeniyle alakalı hararetli bir tartışmaya tutuştular, akşam ezanına kadar konuşup durdular. Namazın ardından Yusuf, medreseye artık katlanamadığını, insanların değişmesini beklemekten yorulduğunu, medreselerdekilerden

usandığını, evden çıkarken ayaklarının gerisin geri gittiğini söyledi. Hoca Ali Garbî tütün çubuğundan derin bir nefes çekip konuşmaya başladı;

"Kalbin atışı, Kâbe'yi tavaf eden müminlerin sesidir. Aklın hiç yorulmadan işleyen düzeneğinin tıkırtısı ise Kur'an'ı var eden sonsuz iradenin hülâsası... Bu iki sese kulak verirseniz dünyadaki zulmü, cehaleti alaşağı edip birçok şeyi değiştirebilirsiniz. Değiştirip, dönüştürmek istediğiniz şey insansa, orada durup uzun uzun düşünmek gerekir. İnsan sayısız zerreden yapılmış ayrı bir âlemdir çünkü; onu kapsayan büyük âlemin süratine, o devasa âlemin mizacına göre şekle girer. Bazı şeylerin cevabı gibi ak ya da kara diye açıklanamaz insan. Ruhunun her hücresinde ayrı bir his, birbirine tezat temenniler, umutlar, korkular, kaygılar saklar. Bunun içindir ki, her ruh küfürle imanı, cennetle cehennemi, güzelle çirkini yan yana taşır. Mesele insanın ikisinin ortasında otururken hangisine gönül verdiğidir. Ve ancak saf kötülüğe batmış olan insanı değiştirmek gerekir. Sizin gibi düşünmüyor diye ucu kötülüğe temas etmeyen birinin fikirlerine müdahale etmek, onu kendi düşüncelerinize göre evriltmek zorbalık olur. Kulağınıza küpe olsun; insanları peşinen kınamayın, diğerlerinin ne dediğine kulak vermeyi ihmal etmeyin, Batı'nın kapıldığı kibre kapılmayın. İyileri ve kötüleri ayırırken ortada kalanları da, iyilerin yanına alın. Ama kötü de olsalar asla insanlara zulmetmeyin. Allah iyilerin olduğu kadar, kötülerin de Allah'ıdır."

Behzad girdi söze;

"Neyi, nereden, nasıl değiştirebiliriz ki biz üstat? Batı'yı izleyerek mi?"

Ali Garbî gri sakallarının diplerini kaşıdı;

"Dünyayı, en baştan, okuyup tahlil ederek... 'Biz' mefhumunu irdeleyerek...

Doğu nazarında her eşyanın bir ruhu olduğu savını büyük bir kibirle reddeden Batı, bununla kalmayıp Doğu'nun özdeğini teşkil eden mânâyı batıl ve gülünç buldu. Allah'ın varlığını kalbinden saç diplerine kadar hisseden Doğulu bir benliğin tam aksine kendini Allah ile bir gören, maddeye tapınan güçlü insan modelini ortaya çıkardı Batı ve mânâ ihtiva eden her şeyi bir safsata olarak niteleyip, kenara ittikten sonra sözde yarattığı bilimin kalpsizliğine verdi kendini. Her şeyi maddeye hapsetti. Zaman geçtikçe bunun ölçüsünü arttıracak kanımca, bir gün insanlar kendi icat ettiklerinin kölesi haline gelecekler. Batı'yı tanıyın, bilin ama kendinize oradan bakmayın. Her ne yapacaksanız, neyi değiştirmek istiyorsanız önemli olan evvela mânâyı şerh etmektir. Evvel Allah'a sonra kendine inanmaktır mesele, o zaman her şeyle başa çıkılabilir. Batı aklı ile nasıl büyüdüyse, biz de hem kalbimizden hem de aklımızdan medet umarak yeniden küllerimizden doğabiliriz, Anka kuşu gibi. Mühim olan inançla her şeyin elimizde olduğunu idrak etmektir; dünyayı yıkmak da, dünyayı bayındır kılmak da..."

Gök iyiden iyiye esmerleşmiş, gölün üstüne konan cam böceklerinin sayısı başını alıp gitmişti. Dağlardan esen rüzgâr, sohbete iştirak etmek istercesine üç dostun saçlarını okşuyor, göl kıyısında cilve yapan otlara iltifat ediyor, Ali Garbî'nin sesini kaçırıp dağ başında can çekişen karların içine gömüyordu. Ali Garbî, dirseğini yanındaki mindere gömüp bir hikâye anlatmaya başladı.

"Vakti zamanında, Hint diyarında dul bir kadın ve iki oğlu yaşarmış. Kadının bu iki oğlu pek ele avuca sığmaz şeylermiş, kadın evde bunlarla baş edemeyeceğini anlayınca vaktinden evvel okula vermiş çocuklarını. Bu iki çocuk kısa zaman içinde okumayı öğrenmişler, hatta kendilerinden on yıl önce okula başlayan herkesi parmaklarında oynatacak kadar

bilgili olduklarını göstermişler. Bir süre sonra hocaları annelerini okula çağırtmış; 'Biz bu çocuklarla baş edemiyoruz, burada öğrenecekleri bir şey kalmadı' demiş, 'Sordukları sorulara cevap veremiyoruz, bizim bildiklerimizden fazlasını biliyorlar' diye eklemiş, çaresizce. Zavallı kadın ne yapacağını bilememiş, öğretmene akıl danışmış. Öğretmen, parmağıyla karşıdaki yüksek tepeyi göstermiş. Orada bir bilgenin yaşadığını ve eğer kabul ederse çocuklarını onun himayesine vermesini tembihlemiş kadına. Zaten çocuklar da okuldan pek sıkılmışlarmış; hem öğrenecekleri bir şey kalmadığını düşünüyorlar hem de bilgilerini kullanarak öğretmenleriyle alay etmekten zevk alamıyorlarmış artık. Kadın iki oğlunu peşine takıp bilgenin yanına tırmanmış. Bilge doksanlı yaşlarını yaşayan, bir gözü toprağa bakan, zayıflıktan derisi dökülen bir zatmış. Kadın durumu anlatmış, bilge çocukları kabul etmiş. Çocuklar bilgenin yanında kaldıkları gün, zaman kaybetmeden bilgeye sorular sormuşlar, okullarında hocalarının cevap veremediği basit sorulardan başlayarak. Bilge hepsine gayet mantıklı, tatmin edici cevaplar vermiş. Çocuklar daha zor, daha zor sorular sormuşlar. Bilge, en zor olanlarını bile zaman kaybetmeden cevaplamış. Gel zaman git zaman büyük olan çocuğun iyice canı sıkılmış bu duruma; 'Bu ihtiyarın her şeye cevap vermesi çok sinirimi bozuyor,' demiş kardeşine, kardeşi de onaylamış onu. Büyük oğlan bu işe bir son vereceğini söylemiş. 'Ne yapacaksın?' diye sormuş küçük olanı, 'Ona asla doğru cevap veremeyeceği bir soru soracağım,' diye yanıtlamış ağabeyi. 'Nasıl bir soru bu?' diye sorunca, 'Bak şimdi' diyerek sağ elinin içine bir kelebek yakalayıp koymuş ve elini yumruk yapmış. 'İhtiyarın karşısına çıkacağım ve elimde bir kelebek olduğunu, bunun ölümü diri mi olduğunu soracağım ona.' 'Eee' demiş kardeşi, 'Eğer ölü derse, avucumdaki kelebeğe bir şey yapmayacağım;

yok eğer diri derse, kelebeği avucumun içinde sıkıp öldüreceğim. Böylece ihtiyar her halükârda soruya doğru yanıt verememeyecek ve bizim aklımız önünde saygıyla eğilecek.' Küçük kardeşin gözleri ışıldamış; 'Harika bir fikir bu,' demiş. İki kardeş kendilerinden emin bir şekilde bilgenin karşısına geçmişler. Büyük olanı sağ kolunu bilgeye doğru uzatmış ve yumruk yaptığı elini göstererek; 'Avucumda bir kelebek var, söyle bakalım, bu kelebek ölümü yoksa diri mi?' diye sormuş alaycı bir gülümsemeyle. Bu andan itibaren iki kardeş zaferlerini ilan etmek üzere bilgenin ağzından çıkacak yanlış cevabı beklemeye başlamışlar. Bilge, şefkatle gülümsemiş, uzun beyaz sakalını sıvazlayıp cevap vermiş;

'Senin elinde evladım, senin elinde! O kelebeği öldürmek de, yaşatmak da senin elinde...'"

Hocaları Ali Garbî'den hikâyeler dinlemeyi pek seven iki dost birbirlerine bakıp güldüler. "Eyvallah," dediler bir ağızdan.

Gölden ayrılıp taşkaya[1] binene kadar hiç durmadan konuştular. Bu esnada atlar homurdandı, mumlar ateşleri yaktı, çok uzaklarda silahlar patladı.

Behzad ile Yusuf çarşıda indiler, Ali Garbî her zamanki gibi sol elini açıp kalbinin üstüne bastırarak selamladı onları.

5. Kısım/Yusuf ile Behzad

Behzad ile Yusuf'un on beş yıllık dostlukları Sarı Medrese'den önce başlamış, burada perçinlenmişti. Beraber aldıkları cezalar, alaka duydukları uğraşlar ve kitaba olan düşkünlükleri, kısa zamanda görünmez bir halatla onları birbirlerine mühürlemişti. Birbirlerinin tüm sırlarına vâkıflardı ve küçük yalanlar dışında aralarında herhangi bir saklı

1 Taşka: Eski at arabası

mesele yoktu. Bazen felsefe veya edebiyat üzerine yaptıkları sohbetler, tartışmaya dönüşürdü. Aralarında ufak kırgınlıklar yaşansa da, çok uzun sürmezdi bu durum. Genellikle alttan alan taraf Behzad olurdu. Yusuf'un hırsına ve zekâsına büyük saygı duyardı.

Bununla birlikte Yusuf ile Behzad'ın medresedeki diğer talebelerle aralarında keskin bir hat vardı; bazen onları, öğretilenleri ezberleyen papağan sürüleri olarak tanımlayıp dedikodularını yaparlardı. Diğer talebeler de Yusuf ile Behzad'ı burunları havada, sorumsuz, kendilerini bir halt sanan iki meczup olarak görürlerdi. Diğer talebelerle arada sohbet ettikleri zamanlar vardı elbette, fakat ne olursa olsun bu hasbihalin sınırları Sarı Medrese'nin dışarıya açılan kapısına kadardı.

İki dost için kutsal saydıkları bir yer vardı ki, bu göl onların her şeyiydi; Sakız Gölü... Gölün etrafı, dostluklarının vücut bulduğu görünmez kuleleri olan ayrı bir mekândı. Bu temsili bahçe, mânen Doğu ile Batı'nın tam ortasında kalan bir sığınak gibiydi onlar için. Medresede duymaya hasret kaldıkları bahisleri burada enine boyuna tartışmaktan, bazen çıkmaza giren mevzulardan dönmek yerine onları daha da karmaşık hale getirmekten aynı anda ve aynı tenasüpte haz duyarlardı.

İslam'ın içine sonradan eklenmiş hurafeleri, Doğu'nun evlat edindiği acziyetleri ve katışıksız cehaleti kırılması farz olan putlara; kendilerini de putları kıran İbrahim'e benzetirdi iki dost. Kimin İbrahim olduğu konusunda herhangi bir ihtilaf yaşamazlardı. İbrahim'in inancını ve cesaretini iki eşit parçaya bölüp, put kırma işinden böyle nasiplenirlerdi. Öyle zaman olurdu ki, baş başa verip bir hayal kasrını ayağa kaldırmayı, dışarıdan bakanların deli saçması olarak nitelendireceği bir hale dönüştürürler; bunun bir hastalık mı,

yoksa hakikatin saklı yollarını adımlamak mı olduğunu kendileri de idrak edemezlerdi.

6. Kısım/Behzad ve Babası Hoca Celal Sametağı

Behzad, Yusuf'a nazaran daha derindi. İçinde taşıdığı ruh, sanki dışarıdaki nesnelerle temas etmek, o nesnelerin tozunu alan yabani havayı solumak istercesine bazen bir sarsıntıyla, kimi zaman da sonu gelmeyen bir sessizlikle can bulup, kabuğundan çıkmak isterdi. Bu sancının ne olduğunu mânâlandırmaya çalışan Behzad, böyle zamanlarda asırlardır içinde uyuduğuna inandığı diğer benliğine geçmek için bir köprü arar, bulamayınca da kendini kesemeyen kılıcın öfkesiyle dolardı. Şiire düşkünlüğü de bundandı; okuduğu şiirlerin ince veznini, nizamı bozulmuş hayatına tersten benzetirdi. Edebiyatta Yusuf'un bayağı önündeydi, buna rağmen felsefede dostunun kendisine galebe çalmasını tüm içtenliğiyle kabul etmeyi de bilirdi.

Siyah saçlarının önünde onlarca ak vardı Behzad'ın. Tıpkı babasının saçları gibi... Yarı çekik gözleri, yuvarlak porselen yüzüne masumiyet harcı katan iki oval kaşık görevindeydi. Ağzının, burnunun, kulaklarının büyüklüğü çocukluğundan beri hiç değişmemişti. Sağ ayağındaki sakatlık sebebiyle dizini tam bükemiyordu yürürken, vakti zamanında birkaç hekim tarafından müşahede edilmiş fakat şifa bulunamamıştı. Seyrek bıyığını ve sakalını her sabah itinayla tarar, dümdüz saçlarını sağ ilmikten ayırırdı. Babasını dilinden düşürmezdi.

Behzad'ın babası Hoca Celal Sametağı, Sarı Medrese'nin eski müderrislerindendi. Tüm kasabanın ve hatta Revanlıların nezdinde çok saygın bir âlim olan Sametağı, medresede İslam Felsefesi dersleri vermesinin yanında sık sık Rus şehirlerine seyahatler edermiş. Evinde, her âlimin hayalini

kurduğu ceviz ağacının göğsünden yaptırdığı devcileyin kütüphanesini, gittiği diyarlardan getirdiği yüzlerce kıymetli kitapla donatırmış. Pek az konuşmasının yanında, ne düşündüğünü de pek zahir etmezmiş.

Ömrünün son demlerini yaşadığından habersiz, dönemin Rus-Ermeni İdaresine karşı muhalif söylemleri dilden dile dolaşır olmuş. Revan'da ve kasabada, onu sevip sayan kadar düşmanı da çokmuş. Kimileri onun yıldız, simya ilmi gibi çeşitli disiplinlere de vakıf olduğunu bildiğinden sık sık bilgi almak için kapısını çalarlarmış ama o bu konularda pek katıymış. Bilginin çekirdekten itibaren öğrenilmesi gerektiğini, bu tür ilimlerin sırlarının cahillerin ya da servet düşkünlerinin eline geçtiği vakit felaketi ihya edeceğini söyler dururmuş.

Bir ay kadar kaybolmuş ortadan Hoca Sametağı, kimse ondan haber alamamış. Behzad'ın annesi de kocasının nereye gittiğini bilmez vaziyette, iki gözü iki çeşme ağlayıp durmuş günlerce. En yakın dostu Hoca Ali Garbî dışında medresedeki dostlarından da bilen yokmuş onun nerede olduğunu.

Sametağı bir ay sonra akşam vakti, ihtişamlı bir arabayla çıkagelmiş. Tek söze el sürmeden arabanın arkasındaki yüzlerce kitabı evindeki kütüphaneye yerleştirmiş; karısına, vasiyetimdir, diyerek tüm kitaplarını zamanı geldiğinde o zaman henüz üç yaşında olan oğlu Behzad'a okutmasını istemiş. Karısı ile vedalaşıp, bir yılanın kavından soyunması gibi gecenin karanlığına karışmış. Üç gün sonra Üçkilise yakınlarında, bir arkın yanında bulmuşlar cansız bedenini, on üç parçaya ayrılmış olarak. O günden sonra kasabada dedikodular almış başını yürümüş; kimi onun Ruslar tarafından öldürüldüğünü, kimi simya ilmi ile uğraşan maceraperestler tarafından kesildiğini, bazıları da cinler tarafından çarpıl-

dığını söylemiş... Ama paramparça olan bedeninin birçok yerinde diş izleri varmış kurtların...

Behzad'ın babasına dair bildikleri bunlarla sınırlıydı, bir de babasının zamanında bir Gürcü ressama çizdirdiği resmi kalmıştı ardında. Odasına astığı resmin karşısında kitap okumak, bir süre sonra Behzad için vazgeçilmez bir hal almıştı.

Sametağı'nın siyah saçının önündeki akların ışıltısı, uzun seyrek sakalının aralarından beliren aharlı cildi, Behzad'a güç verirdi. Vasiyetini en azından resimden de olsa görsün diye okumalarını daima bu resmin önünde yapardı. Babasının ve kendisinin en iyi dostu, hem de çok sevdiği hocası Ali Garbî'ye defalarca babasıyla ilgili sualler sorar ama Ali Garbî'den pek tatmin edici cevaplar alamazdı.

7. Kısım/Kırmızı

Büyümek istemiyordu. Büyüdükçe yaşayamadıkları da, yoksulluğu da, içindeki hırs da büyüyordu.

Behzad, babasından kalan kitaplığı Yusuf'a açmıştı. Yusuf istediği zaman bu görkemli kütüphaneye gidip hoşuna giden kitapları alabiliyordu. O gece Ali Garbî ile yaptıkları sohbetin sonunda bahsi geçen ilm-i nücum ve simya ilmiyle alakalı olanları seçti, bu konular cezbetmişti onu. Kitapları, Behzad'ın "İncitmeden oku," tembihine gülerek koltuğunun altına vurdu, dostuyla vedalaşıp evinin yolunu tuttu. Ağaçlara tüneyen baykuşlar, dişileri uyurken düşmesinler diye onlara yastık olmuşlardı; rüzgâr dağlardan kekik buhuru ile beraber maralların gıcırtılı sesini de getiriyordu. "Eskiden daha çok maral ve ceylan yaşarmış bu dağlarda," diye anlatmıştı, Hoca Ali Garbî. "Hatta üç yüz, dört yüz yıl evvelinde

Avrupa'nın parfüm adını verdiği esansın tohumunu oluşturan misk maddesi, bu dağlarda yaşayan ceylanların karnındaki urdan yapılırmış. Esasen Çin'deki Hoten şehrinden getirilen ceylanlar vakti zamanında bu dağlara salınmış. Dağlardaki kozalakların çekilmesine mukabil ceylanların karınlarında irili ufaklı urlar peyda olurmuş. Bir süre sonra bu urlar hayvanların canını acıtmaya başlayınca karınlarındaki mor et parçalarını ağaçların tilişkelerine[2] sürterek parçalarlarmış. Sonra ıtır satıcıları, ağaçlardaki ur parçalarını toplayıp bunlardan türlü esanslar yaparlarmış. Yapılan esanslar küçük billur şişelere doldurulup; Tebriz'e, İstanbul'a, Bağdat'a gönderilir, bu sayede sarayların haremlerini misk kokusu kaplarmış..." Yusuf o kokuyu geçmişten söküp, burnuna çekti. Zamanın aşılmaz duvarlarına karşı koyan bir şey vardı; hâfıza... Bunu düşünerek alacakaranlığı topallatan ay ışığının toprakta yeşerttiği benekleri takip edip bahçe kapısına vardı. Kırık kapıyı itinayla, ürkütmeden kendine çekti. Doğruca çok sevdiği tosbağasının yuvasına gitti, uzaktan gülümseyip göz kırptı ona. Tosbağa mahmur gözlerle Yusuf'a baktı, önündekileri yemeye devam etti.

Anası babası çoktan uyumuşlardı, Yusuf eve girdiğinde. Girişteki tahçada,[3] üstünde anasının parmak izleriyle islenmiş bir mektup duruyordu. Hemen her ay abisinden gelen mektuplardan biriydi bu.

Yusuf'un ağabeyi Ahmet, Osmanlı'da askerdi. Çocukluğundan beri medreseden uzak durmuş, yaptığı tahta silahlarla oynamış, bir gün kasabayı ziyarete gelen bir Osmanlı nâzırına saatlerce yalvarıp kendisini beraberinde Anadolu'ya götürmesini istemişti. Nâzır delikanlının ısrarı ve Os-

2 Tilişke: Çıkıntı

3 Tahça: Duvara gömülü ahşap dolap

manlı'ya karşı duyduğu hayranlık karşısında etkilenmiş, ama babasının da rızasını alıp onu yanında götürmüştü.

Ahmet bir süre Erzurum'daki askerî okula devam edip meziyetleri, hırsı ve kendisini nâzıra çok sevdirmesiyle kısa zamanda Osmanlı ordusuna katılmıştı. Anası ile babası büyük oğulları Ahmet'ten bahsettikleri vakit, kendilerini kaybederlerdi. Onun Anadolu'dan yazdığı mektuplar, anasıyla babasının odalarının duvarına tablo gibi asılırdı. Ağabeyi ayda bir mektupla beraber bir miktar para, üç beş de hediye yollardı. Denetimden geçen mektupların içinden çıkan paranın yarısına Rus askerleri el koymayı hiç ihmal etmezlerdi.

Babası, Osmanlı'ya asker olan büyük oğlunun yanına Yusuf'u bir türlü koyamamıştı. Yusuf'un tuhaf fikirleri, dik kafalılığı ve kendisine boş gelen mevzularla uğraşması babasını çileden çıkarıyordu. Küçük oğlunun yakınlarda medresede çıkardığı huzursuzluklar da babasının ona takındığı tavra tuz biber olmuştu. Gerek olmadıkça konuşmuyorlardı, baba oğul. Adamcağız belki de Yusuf'u on kez karşısına alıp dili döndüğünce Anadolu'ya, ağabeyinin yanına gitmelerinin hem onun hem de kendilerinin kurtuluşu olacağını söylemiş, ağabeyinin hayatını emsal göstermişse de Yusuf söylenenlere gülüp geçmişti. Artık, evde çıkan hırgürün yerini çok katı sessizlikler, birbirini yok sayan baba ile oğulun arasında oluşan büyük bir uçurumun derinliği almıştı.

Ağabeyinin gönderdiği paranın içinden bir miktarı Yusuf'un harçlığıydı. Ağabeyi Yusuf'un hareketlerini tasvip etmese de, kardeşini severdi. Gönderdiği her mektubunda onu asker olarak görmek istediğini, Osmanlı'nın son zamanlarda oluşan asker ihtiyacına mukabil, onu yanına aldırabileceğini söylemişti. Elbette her daim gurur duydukları oğullarının yanına gitmek, karı kocanın da en büyük hayaliydi. Rusların günden güne Müslümanlar üzerinde artan baskıları, yok-

sulluk ve yarının belirsizliği içinde karı koca geceler boyu Ahmet'in yanına gidecekleri, mutlu mesut yaşayacakları günleri düşlerlerdi. Onları bu topraklara bağlayan, çaresiz bırakan şey Yusuf'un kasabadan gitmek istemeyişiydi.

Abisinin mektubunu okuyup, yerine koyduktan sonra odasına çekildi Yusuf. Behzad'ın kütüphanesinden aldığı kitapları sabaha kadar karıştırıp durdu; bir madenin, bir bakırın altına dönüşmesi...

Böyle bir şey mümkün müydü, yoksa baştan sona bir safsata mı? Dönüp durdu yatağında, yığınla şey düşündü; eline yüzlerce altını aldığını, o sarı şekilsiz metallerin şu köhnemiş, yanık yağ kokan odada nasıl duracağını... Düşünürken aslında çok ama çok zengin olma arzusunun içinde ne denli büyük ve derin bir çukur olduğunu ilk kez fark etti. Ama o yapay çukur ondan daha büyük bir çukur, hayır çukur değil, nereye açıldığı belirsiz bir kuyunun da varlığını hatırlattı; aşk!.. Para, o derin çukura doldurulan su idiyse, aşk bundan çok farklıydı. Çünkü arzuyla çukura dolan suyun benzerliği, ikisinin de bir zaman sonra toprak veya beyin tarafından dibe çekilmesinden, yok edilmesinden ileri geliyordu. Oysa aşk öyle değildi; o hangi çukura doldurulmak istense, toprağa inmek yerine toprağı kendine çekerdi.

Yusuf, bu saçaklı düşüncelerden sıyrılıp uyumayı denedi; yastık kabarıp, yüzüne batan binlerce diş çıkardı.

Zihnine kazınan görüntüsünü yok etmeye kalksa bile, aşk kelimesinin harfleri, birbirlerine bağlı oldukları eklemleri kırıp, ayaklandılar. Her bir harf üstüne hücum ediyor, onu kovalıyorlardı. Hangisiyle nerede ve hangi uzvuyla baş edemeyeceğini anlayınca tekrar başa dönüyordu. Tıpkı acılar gibi. Kendi kendine konuştu; "Ey acılar! Eğer dinlendiyseniz başa dönelim... Yarayı ayna bilmek; yüzünü, kıvamını bula-

mamış bir yarada izlemek... Tedbir almadan her karışında seni derinliğiyle besleyecek, eksiltecek çift başlı kuyular barındıran bir bahçeye gözü kapalı koşmak; sancıyan boyna yeniden, yeniden zincirler vurmak..."

Sayıklamaları bitince terden sırılsıklam olan boynunu sildi. Kalkıp pencereyi açtı. Işık aramaktan sersemleşmiş onlarca ateş böceği doldu içeriye. Yusuf sağa doğru hafif yamuk burnunu, doğuştan sürmeli içe gömük bal rengi gözlerini, birbirine bilenmiş kalın kavisli kaşlarını, çıkık elmacık kemiklerini, ince uzun boynunu, dar alnının köşelerinden dalgalanan saçlarını ve örtüsünde taze sakallarının boy attığı küçük yanaklarını böceklerin kanatlarından yayılan sahte esintiye tuttu. Böcekler, ışık bulma umutlarını yitirince içeri girdikleri yerden çıkıp gittiler, son çıkan pencereyi kapattı. Geriye tatlı bir sessizlik kaldı. Kendiliğinden kapanan pencerenin ardında tümüyle onun dışında gelişen manzarayı izledi; bahçedeki ağzı kırık kuyunun ufalanan taşlarını, ay kokusunu soluyan fırfırlı çiçekleri, eyvanın önündeki su dolu kovayı deviren tek gözlü kedinin korkusunu...

Tekrar terlemeye başlayınca, pencereyi açtı; önündeki yıpranmış çıtanın üstüne ağır bir kitap koydu. Kolunu yastığın altına sokup gözlerini yumdu. Önüne geçilemez şekilde büyüdüğünü fark etti. Büyümek istemiyordu. Büyüdükçe yaşayamadıkları da, yoksulluğu da, içindeki hırs da büyüyordu. Çocukken ayrı kalamadığı pamuktan yapılma bebeğini yatağın altından çıkardı. Bebeğin ip gözlerine baktı, farkında olmadan boynunu sıktı yumuşaklığın. Kedi ikinci kovayı devirince uyudu.

8. Kısım/Sessizliğin Rengi

Zaman kılığına girmiş biriydi, geçip gitti; dokunamadım, durduramadım...

Kuş cıvıltılarının dört bir yanı eşelediği bir öğle sonrasıydı; yeni bir papatyaya konmak için uçan kelebeğin şeffaf bedeni toprağa düşerken, canı göğe ağmıştı.

Sakız Gölü'ne ayaklarını sarkıtan iki dost medresedeki çocukları çekiştiriyorlardı. Arkasından Yusuf üç gündür ara vermeden okuduğu kitaplardan bahsetti Behzad'a. Simya ilmi iyiden iyiye zihnini meşgul etmeye başlamıştı. Uzun süre de simyadan konuştular, sonra geçen günlerden, güzel olmasını diledikleri gelecekten söz açtılar. Güzel günlerden bahsedeceklerin bağlandıkları heyecanla gölün sonuna baktılar.

Behzad başladı söze;

"Zamanla hayat aynı yönde akmıyor, aksine birbirlerinin üstünden geçiyorlar. Zamanı durdurmanın bir yolu yok, ne zaman buna yeltensem şimdinin duvarlarına çarpıyorum."

"Zamanı durdurmak niye? Şairlik etmek için mi ettin bu lafı?"

"Hayır tabii. Babamın vasiyetini yerine getirmem, bütün kitaplarını okuyup bitirmem lazım. Geçenlerde kabataslak hesapladım, Allah ömür verirse en fazla kırk yıl daha yaşarım aşağı yukarı. Bu sürenin içinde yaşlılık, gözlerin bozulması, hastalıkların peydahlanması da var tabii. Bitiremeyeceğimden korkuyorum. Ama zamanı durdurmanın bir yolu olsa mesela..."

Yusuf kuğu şerbetinden bir yudum aldı, iki kolunu tersten ileriye doğru uzattı, parmaklarını birbirine geçirip çıtlattı.

"Belki de kaygının sebebi sadece babanın kitaplarını okuyup bitirememek değildir. Ne bileyim ölüm korkusudur, zihin kuyunun dibindeki diğer telaşlardır. Kimselerin görmediği ama herkesin bildiği muammalardır..."

"Belki de..."

"Zamanı durdurmak değil de yavaşlatmanın bir yolu var aslında, ben rüyalarımda bunu hissediyorum. Uyumadan evvel görmek istediklerime mukabil, tam olmasa bile, düşündüklerimi yarım yamalak yaşıyorum rüyalarımda. Dedemde de varmış bu kabiliyet, Allah vergisi herhâlde. İmkân olsa seni de kolundan tutup çekebilsem rüyama, belki orada bambaşka bir hayatımız olur. Ama içinde huzur bulduğun bir rüyadan uyanıp, orada bıraktığın güzelliklerden koparken canın çok yanıyor. Derin kesilmiş bir tırnağın ızdırabına denk bir his, baştan söyleyeyim."

"Dedenin de böyle bir yeteneğe sahip olmasına şaşmadım, bu tür özelliklerin nesilden nesle aktarıldığını işitmiştim. İhtimal ki, ileride çocukların da, torunların da rüya ile gerçek arasında bocalayacaklar. Zor iş doğrusu..."

Gözlerini ovalayıp devam etti Behzad;

"Rüyalarıma senin gibi hükmedemiyorum ben, belki de gözlerim kapalı olduğu içindir. Onun yerine hayal kurmak daha iyi oluyor. Buldukça, arıyorum. Neyi, hangi sebeple aradığımı bilmeden... Bazen bir kuyunun dibine çöken derin bir sessizliği karıştırırken, bazen içimin en ücra köşesinden dörtnala gelip zihnimi istila eden başkalarının seslerini bastırmak için var gücümle susarken buluyorum kendimi. Hatta öyle zaman oluyor ki, başkalarına ait olduğundan emin olduğum seslere direnmek için sessizliğe dönüşüyorum."

"Sessizliğe dönüşmek... Sessizliğin bir rengi var mı?"

"Her şeyin bir rengi olması gerektiği takıntın yine can buldu."

Gülüştüler, Behzad gölün sonuyla gözlerini birleştirip, devam etti

"Bilmem. Bence sessizliğin rengi de dilsizdir, yani herhangi bir renge bulaşmaktan sakınmıştır kendini."

"Peki, biraz evvel dediğin sesler... Kimin sesleri onlar? Sen kimsin ya da? Kimden kaçıyorsun ki, sesleri seni kovalıyor."

"Belki Doğu'yum ben. Belki Batı'nın sesleridir işittiklerim, onlar kovalıyordur beni; belki içimdeki diğer ben, belki hiçbiri, ya da hepsi... Belki de evham yapıyorum, belki o seslere kulak tıkamasam kendim olacağım. Ya da sanki her an hakikate doğru yürüyorum. Ama her halükârda yağmalandığımı hissediyorum."

"Peki, zamanı durdurmak isteğinin aksini de yaşamıyor musun? Zaman denen mefhumun korkunç genişliğinden, beklenen günlerin bir türlü gelmemesinden..."

"O da oluyor tabii, o zamanlar da kitaplara minnet ediyorum. Bir eşya, beni kendim olmaktan alıkoymaya muktedirdir. En çok kitapların içine düştükten sonra, gerçeğe dönmek istemediğim zamanlarda seziyorum bunu."

"İnsanın kendi olabilmesi, ya da başkalarının yerine yaşamak... Bundan mı bahsediyorsun? Yani okuduğun mesnevîlerdeki, gâvur romanlarındaki insanlara dönüşmek."

"Kitap okurken, acılarını sadeleştirmeden yazanlara tesadüf ettiğim zaman şunu idrak ediyorum en çok: Böylesine yoğun bir acıyla muhatap olan sadece biziz sanıyoruz, ama çok şükür sandığımız kadar yalnız değiliz."

"Bu da seni rahatlatıyor..."

"Hayır, yalnız olmadığımı belletiyor. Hayal denen şeyin gerçeğin çeperlerini yırtıp, var olana müdahale etmesini de çok düşünüyorum."

"Hatırlıyor musun, halanın anlattığı masalları?"

"Hiç unutmam."

"O anlattığı cinler kaç gece rüyama girdi çocukken, hatta bu yüzden kaç defa altıma işemişimdir. İşte rüyanın, hayalin ya da var olmayanın gölgesinin gerçeğe düşmesi..."

"Ben de aynanın karşısına geçip saatlerce kendimi izlemiştim, Ali Garbî'nin aynayla ilgili anlattıklarından sonra. Yüzüme, alnıma bakmıştım. Derimin gözeneklerini yoklayıp orada saklı olan yazgımı okuyabileceğimi sanmıştım. Bir süre sonra aynaya düşen yansımamın mealini, kalbimi ohlileştirdikten sonra anlayabileceğimi fark ettim. Kendimi bulduğum gün, tüm aynaları kıracağım, demiştim kendi kendime. Ya sen?"

"Ben ne?"

"Aynalarda uzun uzun izliyor musun kendini?"

"Aslında pek sayılmaz ama, rüyalarımda Butimar'ın yüzünü izlerken deriden bir aynaya baktığım zannına kapılıyorum."

Behzad gülümsedi; karşısındaki otlarda güneşlenen, dev kanatlarında irili ufaklı yıldıza benzer şekiller olan kelebeğe baktı bir süre.

"Rüyaların giderek başka bir hale dönüşüyor beynamaz, farkında mısın?"

"Farkındayım farkında olmasına, ama kendimle yaşama mevzusu bazen içinden çıkılmaz bir hal alıyor, kendime tahammül etmek için rüyalara el açıyorum. Her rüyam yere düşüp tuzla buz olmayı bekleyen bir sır gibi... Hani dünyanın derin bir anlamı olduğuna en çok inandığın anda, çok basit bir şey fikrini değiştirir ya, öyle."

"Tuhaf... Aslında herkes bir sırrın içinde yaşıyor ama kimse bunun farkında değil. Sadece senin rüyaların değil, her şeyin büyük bir sırrın parçaları olduğunu unuttuk. Hal-

buki hepimiz bu büyük sırrı müdafaa ve muhafaza etmek için düştük bu yalancı bahçeye."

"Ne yapmalıydık?"

"Anlatmamalıydık."

"Neyi?"

"Bu sırrı."

"Nasıl?"

"Bu sırrı birilerine, hele ki hiç anlamayacak olanlara anlatmaya niyetlenmek bile o büyük esrarı incitmeye yetti. Sırlarımızı incittik."

"Bir ölüm büyütüyorum; her gün binlerce nefesle karnını doyuruyorum. Zaman her seferinde benden bir adım önde. Bu da bir sır mı sence?"

"Ölüm sır olamayacak kadar yalın."

"Ne yani korkmuyor musun ölmekten?"

"Bazen sorulan soruya vereceğim cevabı, tam ağzımdan çıkarken değiştirip düşündüğümün tam tersini söylüyorum, sonra da kendime şaşırıyorum. Bu kez öyle yapmayacağım. Eğer inanmasaydım, evet çok korkardım ama öte tarafta her şeyin daha güzel olacağından kuşku duymadığım için, huzurluyum. Ölecek olan bedendir nihayetinde, ruh sadece mekân değiştirir."

"İlginç. Ölmek değil de varlığını saklamak gibi..."

"Şüphesiz, yoksa Batı'daki yeni yetme filozoflardan ne farkım kalırdı. Ne o? Sen çok mu korkuyorsun?"

"Korkuyorum, çünkü büyüdükçe günah işlemeye olan meylim de çoğalıyor. Şimdi ölsem ne âlâ..."

Tekrar gülüştüler, kuğu şerbetinden iri bir yudum daha aldı Yusuf. İşaret parmağının yassısında göveren içi su dolu hırda[4] baloncukları incelerken devam etti;

---

4 Hırda: Küçük

"Kendini o ecnebi filozoflarla mukayese ediyorsun demek, pek de mütevazısındır."

"Hayır demek istediğim bu değildi, eşek gibi anladın, anladın da laf cambazlığı yapıyorsun."

"Latife ediyorum. Kardeşim bak, sana bir şey itiraf edeyim. Her gün ilimden, sanattan, felsefeden, tarihten konuşup duruyoruz. İkimiz de kitapların içinde yaşıyoruz, hele ki sen... Bu güzel. Kimselere nasip olmayacak bir dostluğumuz var, ama bunlar yetiyor mu sana?"

"Ne demek istiyorsun, hele fâş et."

"Şehre giden çocuklardan bahsediyorum mesela, orada evler varmış ya...

İçlerinde onlarca birbirinden güzel kadın... Sonuçta ağaç, taş değiliz. Hayvanlar bile bir eş, bir aşk arıyor kendine."

Behzad oturuşunu değiştirdi. Alt dudağını kıvırdı, öfkelendiği zamanlarda hep böyle yapardı.

"Şimdi anlaşıldı, günah büyütmek falan... Ne diyorsun sen kuduruk! Dilin kopsun, tövbe de. Yani onlar gibi gidip oradaki fahişelerle mi düşüp kalkalım. Bu mu senin aşktan anladığın? Kitaplardan bunu mu öğrendin? Eğer sana verdiğim kitaplardan öğrendiğin şey bedense, bir daha okuma o kitapları."

Yusuf dostundan beklediği tepkiyi alınca, savunma durumuna geçti.

"Öff, hayır hayır. Celallenmeye bahane arıyorsun. Bir kadının varlığından bahsediyorum sadece."

"Kıvırma, bal gibi de oraya gitmek istiyorsun. Tamam, medresenin ve kasabanın hali aşikâr, ama bunların seni Allah'tan uzaklaştırması başka bir şey. Zina katiyen haramdır, bunu adın gibi biliyorsun!"

"Biliyorum canım, biliyorum da bazen kendime hâkim olmakta zorlanıyorum. Bir kadına dokunmak, dudaklarını öp-

mek, çıplak bedenine sarılmak istiyorum. Sonra kafamdan kapı dışarı ediyorum bunları, kendimden utanıyorum. Sonra da uykuda..."

"Utan da zaten."

Elindeki kamışın ucuyla otların köklerini kemiren danaburnunu dürttükten sonra başını kaldırıp devam etti Behzad. Dudağının iç zarı kurumuştu; dudaklarını eski haline getirdi, biraz sakinleşti.

"Bana da oluyor bunlar! Şehvet, şeytanın bildiği en iyi dil. Ama bunun bir çaresi var, bunu da biliyorsun, benim annem kız bakmaya başlamış bile. Evlendiğin zaman karın sana zaten helal olacak, o zaman istediğin kadar kafandan kovmak zorunda kaldığın düşünceleri serbest bırakabilirsin."

"Evlenmek mi, saçmalıyorsun! Ahvalimizin ne olacağı meçhul... Ruslar yarın öbür gün ne yaparlar bilmiyoruz. Evlendiğin zaman şimdi yaptığımız gibi sabahlara kadar böyle sohbet edebileceğimizi mi sanıyorsun? Çocuk olacak, bir dükkân açacaksın, ya da başka bir yere göçüp bir iş tutup oraya yerleşeceksin, yoksa bu muhteşem medresede hoca mı olmak istiyorsun?"

"Belki bunların bir kısmı olabilir; ama buradan, senden, Ali Garbî'den, babamın toprağından ayrılmam."

"Ayrılma da zaten, sensiz ne yaparım ben..."

"Vay vay vay... Sütün taştı yine bana."

"Nankörsün oğlum. Boş ver şimdi beni de söyle, ananın baktığı kız kimmiş, gördün mü hiç? Bana bahsetmedin, ne böşöür[5] herif oldun sen yahu..."

"Ne bileyim, üstünde konuşmaya değer bir mesele olarak görmediğim için anlatmadım. Tabii bir de senin diline düşmek var, evlerden ırak. Şu Kilimci Yâdullah Ağa'nın kızıymış.

---

5 Böşöür: Hayırsız

Kızı bir kere gördüm, kitaplarda âşık olunan kızlara benzemiyor ama fena da değil. Zaten yeni oldu."

"Seni çapkınnn."

Yusuf Behzad'ın beline sert bir şaplak attı, aynı anda elindeki çubuğu düşürdü Behzad, gözlerini yumdu, acıyla.

"Vayy belim! Ayısın, ayının en büyüğü! Kaç kez dedim beline vurma diye. Bak işte bundan anlatmadım, işin gücün dalga."

"Ah zavallı, belin kırıldı ha... Hemen de karı gibi küs. Ne var yani iki şaka yapıyoruz şurada."

Behzad öfkeyle baktı Yusuf'a, devam etti.

"Tamam uzatma. Geçen gün anasıyla bize gelmişlerdi o arada gördüm kızı. Biraz sıska sanki..."

"Daha iyi ya, çok yemek yemez."

"Bak bak. Sanırsın kız değil, mandadan bahsediyorsun, cimri oğlu cimri. Bunu mu düşünüyorsun, onun yediğinden ne olacak."

"Peh, gören de diyecek ki bey oğluyuz da cebimizden pul taşıyor. Neyim var ki cimri olayım. Hem öyle deme, Bıdı Muallim anlatıyordu geçen gün çarşıda; karısı günde bir kuzu yiyormuş da, yine de doymak bilmiyormuş, adamcağız ne yapacağını şaşırmış."

"Ne nâşükür adamsın, bir gün de şükret. Bıdı Muallim'in yaptığı münasebetsizlikten başka bir şey değil. Pek ayıp şey, insan karısını böyle anlatır mı el âleme?"

"Yahu adam çaresiz kalmış işte, nerden bulsun her gün kuzuyu."

"Dedikoducu karıları geçtin yine. Senin Butimar ne âlemde? Dün gece geldi mi rüyana?"

"Ahh! Hiç sorma.

Ayıttı ol peri bir gün düşüne girüren bir şeb
Sevincimden nice yıllar geçipdir görmedim[6]

Geçen gün sana anlattığım rüyadan sonra gelmedi. Ciddi ciddi acılanıyorum bu yüzden."

"Belki de yakınındadır, belki yürüsen bile varırsın yanına."

"Hadi canım sen de! Bu kasabadaki kızların hemen hepsini bilirim. Güzel olanlar zaten zengin kocalar bulup gittiler."

"Cihân-ârâ cihân içredür ârâyı bilmezler
O mâhiler ki derya içredür deryâyı bilmezler"

"Eyvallah, bu epey iyiydi. Kimin?"

"Hayalî Bey'in."

"Divanı var mı sende?"

"Yok, üç-dört ay önce Erzurum'dan gelen bir seyyahla tanıştım medresede. Yeni kitaplar, mecmualar getirmişti; onları kurcalarken rastladım. Bir dahaki gelişinde –eğer gelebilirse tabii– getirecek divanını."

"Benim niye haberim yok bu seyyahtan?"

"Sen o gün cezalıydın, medreseye girmen yasaktı."

"Ahh Molla İravâni. Baş belası şişko... Zahid dediğin tam da bu işte. Rusları yalamaktan da bir hal..."

Yusuf, göle bir taş atıp suyun duruluğunu yonttu, sonra suyla bütünleşti taş.

"Akşam Mecnun'un hekimle karşılaşma kısmını okudum."

"Beğendin mi?"

"Çok beğendim. Böyle aşk var mıdır?"

---

6 *O peri yüzlü sevgilim bir gün gece rüyana gireceğim dedi, sevincimden yıllardır uyku yüzü görmedim. –Zâtî*

"Kim bilir belki de vardır ama aramakla bulunur mu bilmem. Ne dersin, bir gün Mecnun olur muyuz biz de?"

"Ben Butimar'ı bulursam eğer, emin ol ki ben Mecnun'a değil Mecnun bana benzemek ister."

"Oyy... Mecnun mezarında ters dönecek."

"Sen inanmıyorsun ama, ben ciddi ciddi tutuldum bu kıza."

"Eee madem rüyalarına hükmedebiliyorsun, durdursaydın ya o zaman onu."

"Zaman kılığına girmiş biriydi, geçip gitti; dokunamadım, durduramadım..."

"Şu tepedekilere bak!" dedi Behzad, biraz evvelki huzurunu yitirerek...

"Ruslar! Allah ede maraz çıkmaya. Son zamanlarda iyice azıttılar, Hasan Ağa'nın kızını sıkıştırmışlar geçenlerde. Adam ağlaya ağlaya Ali Garbî'ye anlatmış vaziyeti."

"Yok yahu. Ne yapmışlar?"

"Hasan Ağa geçenlerde fenalaşmış. Adamın oğulları burada değil biliyorsun, hekimi çağırmak için kızını yollamış mecburen akşam vakti. Ruslar önünü kesip sorgu sual etmişler kızı, alıkoymak istemişler."

"Sonra?"

"Sonra kız bağırıp çağırmış, tesadüfen Kalaycı Rıza geçiyormuş oradan, kızı gidip almış ellerinden."

"Vay ahlaksızlar, iyice gözleri dönmüş desene. Vallahi artık durulmaz buralarda."

"Öyle."

"Sizinkiler gitmeyi hâlâ düşünüyorlar mı?"

"Evde başka konu konuşulduğu yok ki, ağabeyim işlerini yakın zamanda iyice yoluna koyacakmış ama Osmanlı'nın durumu da harap, bizden pek de farkları yok. Durumu pek nazik... Neyse, gidiyor itler."

Yusuf gerindi, göle bir taş daha fırlattı. Kıyıdaki tatlı su midyelerinden birkaçını seçip cebine attı.

"Revan'a ne vakit gideceğiz?"

"Bir araba ayarlayacağım, ama demin sözünü ettiğin evlerin uzağından bile geçmek yok."

"Tamam be tamam. Revan'da Butimar'a dair bir iz bulacağımı seziyorum nedense."

"Aman be ne Butimar'mış."

"Senin rüyalarına onun kadar güzeli gelmiyor ya, kıskançlıktan çatlıyorsun."

"Tabii, rüyama güzel kızlar gelsin diye sabahtan akşama kadar dua ediyorum. Ben senin gibi rüyaperest miyim!"

"Bizim kasabın kardeşi Lelik var ya..."

"Ee?"

"Şehirde gittiği evlerden birinde Frenk hastalığına yakalanmış."

"Deme! Allah böyle verir cezasını. O hastalığa tutulduysa, kurtuluşu yok."

"Ahıra kapatmışlar adamı, ölümü bekliyormuş."

"Kapatmaları lazım zaten. Çok bulaşıcı bir merettir, Avrupa'da on binlerce insanı öldürdü bu hastalık, zina zehri işte. Bunu bile bile kalkmış bana o evlerden söz ediyorsun bir de! Bazen diyorum ki, senin hakkından cidden Molla İravânî geliyor."

"Bu aralar çok kaşınıyor, o cırcır yapan ottan bir yığın var elimde. Böyle devam ederse ikinci kez hela meftunu olacak."

Yusuf konuşurken Behzad ardı arkası gelmeyen bir kahkaha hummasına tutuldu;

"Haahhaah. Sus Gâvur oğlu gâvur. Şimdi gülmekten ben de altıma edeceğim, neydi onun o hali be."

"Bak sana ne anlatacağım."

Behzad hâlâ gülüyordu. Toparlandı, birkaç kuru öksürükten sonra gözlerini dostunun üstüne kondurdu.

"Bir gün köylünün birinin ineği hastalanır. Velinimetli olan hayvanının halini gören adamcağız ellerini Allah'a açıp dua eder; 'Ya Rabbim, ne olursun ineğime şifa ver, eğer ineğim iyileşirse üç gün oruç tutacağım,' der. Neyse aradan uzun zaman geçmez, inek iyileşir ve köylü sözünü tutmak adına üç gün orucunu tutar. Lakin üçüncü günün sonunda inek ölür. İneğin ölüsünü kayıtsız gözlerle izler köylü, sonra da şöyle bir sağına bir soluna bakar ve der ki; 'Ya Rabbi üç günü Ramazan'a, ineği de kurbana sayarım, kızmaca gücenmece yok.'"

Yusuf sözünü bitirdikten sonra Behzad tekrar gülmeye başladı.

"Hahhaa, tövbe tövbe, Allah canını almasın beynamaz, nerden duydun bunu?"

"Ne yapacaksın nerden duyduğumu?"

"Bu hikâyeler pek iyi yerlerde anlatılmaz da..."

"Hadi hadi, zırvalama. Hâfız Divanı yanında mı?"

"Yanımda..."

"Hele aç da, bir fal[7] bakalım."

"Şerbeti bitirdin mi? Tüh, Allah belanı vermesin."

"Hadi hadi aç."

---

7 *Hâfız falı: Eskiden Afganistan, İran, Hindistan, Osmanlı civarında uygulanan gelenektir. Hâfız falı bakmak isteyen kişi, büyük şair Hâfız-ı Şirâzi'nin divanından rastgele bir sayfa açıp karşısına çıkan şiirin mânâsını yorumlayıp veya yorumlatıp bu minvalde gelecekle ilgili ipuçları arardı.*

9. Kısım/Baba Abdullah

Dünyadaki hiçbir dil izah edemedi, olup biteni.
Sessizlik böyle böyle icat edildi.

Sarı Medrese'den yükselen sesler, bugüne kadar hiç duyulmadık cinstendi. Hocaların çoğu hastalıklı bir karar almışlardı; Rusya'dan gelecek birkaç öğretmenin medresede Rus dili ve tarihi dersleri vermesini istiyorlardı. Böylece hem Ruslara medresenin kendileri için emniyetli bir kurum olduğu işaret edilecek, hem de güya Batı'nın ilmi yeniden medreseye girecekti. Bu karar karşısında Ali Garbî öfkelenmiş, birkaç hoca ile kavgaya tutuşmuştu. Ona göre medresede zaten haftada dört saat okutulan Rusçaya rağmen, böyle bir şeye kalkışmak Müslüman nüfusu asimile etmek için tertip edilmiş politikanın bir aşamasıydı. Bazı hocaların Ruslarla gizli gizli görüştüğü ve Ruslardan ciddi paralar aldıkları biliniyordu zaten. Ama ona göre bu karar, ayan beyan alçaklıktı. Seslerin öğrencilere intikal etmesi neticesinde, Behzad ile Yusuf da kavganın içine girmişler ve medresede olaylar içinden çıkılmaz bir hal almıştı.

Hocadan ötede dost bildikleri Ali Garbî, olayların bü yümesiyle medreseden ayrılma kararı aldığı gün, iki öğrencisini zor zapt etti. Medresede kalmaları gerektiğini, bu keşmekeşin geçici olduğunu söyledikten sonra zor bela sakinleştirdi onları. Birkaç gün sonra ikisini uzun zamandır gitmek istedikleri yere götüreceğini söyledi.

Kınalık'ta küçük bir dağın yamacında yaşayan dervişe; Baba Abdullah'a...

Baba Abdullah'ın ahı gitmiş vahı kalmış evine vardıklarında, akşam serinliği demleyen iyi huylu bir rüzgâr, tarçın ağaçlarından türlü kokular deriyordu. Yıldızlar mesleklerini

icra etmek; bin bir düşünce tezahür ettirmek, bin bir parıltı tesis etmek ve bir o kadar yazgıyı tayin etmek üzere yerlerine kuruldular.

Evini şaşıran bir saydamlık, gelip Behzad'ın gözlerine çöktü.

Baba Abdullah, elinde bir dut ağacı dalıyla, kuş pisliklerinden artakalan bahçe kapısından içeri girenlere doğru yürüdü. Ali Garbî eğilip dervişin benekli ellerini öptü, Behzad ile Yusuf da aynen taklit ettiler. Derviş titreyen elleriyle onları evine buyur etti.

Evin içi, dışından daha iyi durumdaydı. İki büyük şireli mumun aydınlattığı kabarık taş duvarlarda rengârenk tesbihler, birkaç bakır maşrapa, irili ufaklı onlarca kâğıt asılıydı. Baba Abdullah, yüzeyi harap olmuş duvar dibine yerleştirdiği minderlerden en küçüğüne bağdaş kurdu, diğer minderleri göstererek gelenlere yer gösterdi. Misafirler minderlerine yerleşirken içeri Baba Abdullah'ın sağır kızı girdi. Elinde tuttuğu dayaz[8] sininin ortasında büyük bakır bir sürahi ve onun etrafında tahta kâseler, bardaklar vardı. Kız, evlerine gelenlerin yüzlerine teker teker bakıp gülümsedikten sonra çıktı.

Dervişle Ali Garbî, girizgâhta bir kitap hakkında konuşmalar. Behzad'la Yusuf sessizce dinlediler. Ali Garbî bir süre sonra öğrencilerini takdim etti. Baba Abdullah buruşuk göz kapaklarının altında bir mağaranın sonundan gelen belli belirsiz ışığı anımsatan gri gözbebeklerini iki delikanlının üstünde yürüttü. Behzad'ın yüzünde durdurdu; onun küçük gözlerine, saçının önündeki aklara gülümseyerek baktı.

Bu kez belirgin olarak gülümsedi;

"Aynı babana benziyorsun evladım!"

---

8 Dayaz: Derin olmayan

Dervişin sesi havadayken Behzad'ın gözleri doldu.

"Siz tanıyor muydunuz babamı?"

"Tanımaz mıyım hiç. Hoca Celal Sametağı dendi mi tüm allameler, dervişler önünde eğilirlerdi. İyi dosttuk babanla..."

Behzad, babası hakkında merak ettiği binlerce soruyu bir çırpıda sayıp dökmek istese de vazgeçti, dervişin aydınlık gülüşüne mukabele etmekle yetindi. Ama babasına benzetilmesi çok mutlu etmişti onu.

Baba Abdullah, önündeki kâseden yarım avuç yemişi alıp yarısı yerinde olmayan dişlerinin arasında ezdikten sonra karşısında oturan iki delikanlıya ciğerlerindeki yorgunluğu belli eden sesiyle bir soru sordu;

"Söyleyin evlatlar, bu dünyadaki eşyalar neye dönüşmek isterler?"

İkisinin de beklemediği bir soruydu bu, Behzad cevap vermedi. Gözü Yusuf'taydı. Yusuf kararsızlık ânında her zaman yaptığı gibi saç diplerini kaşıdı, şuurunun yedi kat altında çalkaladığı kelimeyi ağzından çıkardı; "Aaa-altın."

Dervişin güleç yüzü bir anda boş bir odaya döndü.

"Değil evlat. Keşke insanların bir kalbi, bir beyni olacağına, iki kalbi olsaydı. O zaman ne altından söz edilirdi, ne ölümden..."

Yusuf'un mahcubiyetini gören Ali Garbî araya girdi, dervişe Yusuf'un bu aralar simya ilmiyle ilgilendiğini söyledi. Ali Garbî'yi dinlerken gözlerini Yusuf'un yüzünden ayırmadı derviş;

"Yaa, iyi. Bu ilimlerle ilgilen evlat, ama sadece oku. Sakın aklına başka bir şey gelmesin."

Yusuf zoraki bir gülümsemeyle dervişin aklındakileri okuma kabiliyeti olabileceğini düşünüp, ürktü.

Meydandaki sahipsiz sessizliğe dokundu Behzad;

"Baba Abdullah sen söyle, eşyalar neye dönüşmek ister-ler?"

Derviş uzanıp Behzad'ın açıkta kalan bal rengi koluna dokundu, yıllanmış yüzü tekrar gülümsedi;

"Aşka evlat, aşka..."

Gece uzun süreceğe benziyordu; Behzad da, Yusuf da bu diyar bilgeyi sevmişlerdi.

Yusuf en başta çekingen durduğu dervişle şimdi kesif bir muhabbete dalmış, Baba Abdullah'ın Behzad'a kendisine olduğundan daha yakın davranmasını da görmezden gelmişti. Şimdi iki dost merak ettikleri her şeyi fütursuzca soruyorlardı dervişe.

"Baba Abdullah, eşyanın hakikati nedir?"

"Baba Abdullah, Sokrates haklı mıydı?"

"Baba Abdullah, özü var eden nedir?"

"Şems'i kim öldürdü?"

"Hafızasını yitiren biri, en çok neyi hatırlamak ister?"

"İnsan kendi ile nasıl cihat eder?"

"Hayyam'ın kayıp kitabı nerededir?"

"Var mıyız ki, yok olmaktan korkuyoruz?"

"Bizi görünür kılan suretimiz mi?"

"Tüm yollar bir yere çıkıyorsa, ne diye yeni yollar arıyoruz?"

"Aşk bir bela mıdır, bir şifa mı?"

"Rüya ile gerçeğin ayrımını yapamamak insanı nereye sürükler?"

...

Derviş kendisine yöneltilen suallere erinmeden, dili döndüğünce cevap verirken; Ali Garbî minderine iyice yayılmış, sohbete müdahil olmaktan çok, yetiştirdiği iki öğrencisinin sorularını mağrur, mütebessim dinliyordu. Dervişin sağır

kızı ayaklarının ucuna basa basa tekrar girdi loş otağa, mi
safirler doğruldular. Boş bardaklara yeniden can verip yin
ayak seslerini duyurmadan çıktı kız.

İki dost, dervişe sorular sormaya devam ediyorlardı. Der
vişin Yusuf'la konuşurken gözlerinin önüne indirdiği ince
cik bir tül vardı sanki ama yüzünü Behzad'a döndürünce
gülümsemeyle beraber bu zar kalkıyordu. Mumlar tarihin
sırmalı kuyularından çıkan mevzuların yalımı içinde iki kat
eriyordu. Bir uğur böceği, pencerenin çatlaklarında paytak
paytak yürüdü, uçmak isteyip vazgeçti. Kanatlarındaki ikl
zerre sevişti, bir zerre daha doğup hiçliğe karıştı.

Yuvarlak tepsinin etrafına kurulan dört kişi, eğri bakırın
içinde duran dört taze kadehten bir yudum alıp, bir hikâye
anlatıyorlardı; herkes bilinmeyen bir sırrını fâş ediyordu sı
rayla.

Bu bir gelenekti. Baba Abdullah "Dördümüzü de aynı yaş
ta sayın," demişti, yanındakilere.

"Utanmayın, sıkılmayın, ne geçiyorsa içinizden anlatın
evlatlarım, dökün içinizi."

Bu mecliste her şey konuşuluyordu; Ali Garbî'nin ilk
sevdiği kız, Baba Abdullah'ın Bağdat'ta başından geçenler,
Behzad'ın gecenin ortasında uyanıp ağlaması... Hatta Yusuf
yoksulluğun içten içe kendisini nasıl çürüttüğünü bile ilk
defa söylemişti burada. Tepsinin etrafında ucalan[9] sesler bir
döngü şeklinde devam etmekteydi.

Kuzeydeki dağların üstünden gelen iki kara bulut yağmur
harcı karıyor, bölünmüş uykularından sıçrayan taylar, ku
laklarını acıtan sessizliği soluyorlardı.

Ali Garbî, Behzad ve Baba Abdullah'tan sonra sıra tek
rar Yusuf'a geldiği vakit, tam Butimar'ı anlatacaktı ki Babu

9 Ucalan: Yükselen

Abdullah Leyla ile Mecnun mesnevîsinden kısa bir bölüm anıdu;

"Leyla'ya sorarlar; 'Leyla sen mi Mecnun'u çok seviyorsun, yoksa Mecnun mu seni?'

Leyla hiddetlenir, 'Böyle soru sorulur mu? Elbette ben onu daha çok seviyorum,' der.

'Aman Leyla, etme, Mecnun senin için kendini çöllere attı, dağa, taşa, vahşi hayvanlara kadar herkese seni anlattı, nasıl ben daha çok seviyorum dersin?' derler.

Leyla bu kez gülümser, 'İşte o yüzden ben daha çok seviyorum ya onu. O beni dağa, taşa, uçan kuşa, herkese, herkese anlattı. Adımı dillere düşürüp, içini döktü. Ama ben onu kendime bile anlatmadım, ben ölürsem, aşkımı sır ettiğim için şehit derler bana. Şimdi siz deyin, kim daha çok sevmiş?'"

Hepsi birden "Eyvallah" dediler. Sıra Yusuf'a geldi, biraz evvel sırrını hazırlamıştı, Butimar'ı anlatacaktı; rüyalarını, onun ilahi güzelliğini... Ama Baba Abdullah'ın anlattığından sonra Butimar'ı bir daha kendine bile anlatmamaya, onu her şeyden esirgemeye karar verdi.

Ama şimdi ne söyleyeceğini bilmiyordu, sıra ondaydı; ya bir hikâye anlatacaktı, ya da bir sırrını açık edecekti. Boncuk boncuk terledi, hemen bir şey söylemeliydi. Behzad burnunu kaşıyıp gülüyordu Yusuf'a. Derin bir nefes aldı, "Sözüm meclisten dışarı çok çişim geldi," deyince evvela şaşkınlık, ardından da büyük bir kahkaha çarptı taş duvarlara.

Baba Abdullah, hocaları Ali Garbî'nin anlattığı kadar vardı. İnsan bu sevimli ihtiyarın yanından hiç ayrılmak istemiyordu, hele ki bunlar Yusuf ve Behzad gibi bilgiye teşne iki kişiyse. Bu akşam ardı, gerçek olamayacak kadar güzeldi iki dost için. Konu dönüp dolaşıp, son zamanlarda bölgede Müslüman ahalinin yaşadığı tüm kasabaları tehdit eden

Ruslara gelmişti. Ali Garbî epey dertliydi bu konuda, anlattıkça anlatıyordu.

"Senin yerinde olsam medreseden ayrılmazdım azizim," dedi, derviş.

"Bunu çok düşündüm, kolay olmadı karar vermem. Varım yoğum orasıydı biliyorsun Baba. Ama çok yoruldum, biraz inzivaya çekilip düşünmek istedim."

"Cahilin gölgesi bilmediği kadardır, koca dünyayı karartmaya yeter. Şimdi orada senin yokluğunu fırsat bilip daha büyük arsızlıklar yapacaklardır."

"Günü gelince tekrar döneceğim inşallah."

"Peki, baş müderris ne dedi bu işe? En son söylediğine göre adamcağızın haberi yoktu medresede dönen dolaplardan."

"Bu konuda emin değilim, günahını almak istemiyorum ama onun da işin içinde olduğundan şüpheleniyorum. Molla İravâni ne derse, baş müderris aynen tatbik ediyor. Birkaç kez konuşmaya, gözünü açmaya çalıştım ama sözde öğütler verdi bana, tahmin edersin işte... Saygı ve tevazu bir faziletir; fakat hak eden insana, gerektiği yerde, gereken ölçüde... Aksi durum cahilden nasihat dinlemeyi getirir."

"Eyvallah azizim. Peki, kaç gü..."

Tak Tak takk.

Herkesin gözleri sese döndü. Baba Abdullah "Bismillah" deyip köhnemiş bedenini ayağa kaldırdı, elinde onu üç ayaklı yapan değneğiyle kapıya yürüdü. Kapının pürtüklü ağzı içkıyıcı bir sesle açıldı. İçeri sulu serinlik doldu. Eşikte bedenleri sarı, turuncu, kırmızı kumaşlara sarınmış komik görünüşlü, yağmurdan sıçan yavrusuna dönmüş iki esmer adam duruyordu. Bir yandan saçlarındaki, elbiselerindeki suyu sıkıyorlar, diğer yandan da saygı ile Baba Abdullah'a Farsça bir şeyler söylüyorlardı. Baba Abdullah eşikte duranları

güldü, içeri buyur etti. Adamların sırtlarına yükledikleri çalgıları da kendileri gibi sırılsıklam olmuştu. İvedilikle, odanın köşesinde uyuyan harlı ateşin başına oturdular. Baba Abdullah, kızına seslenip gelen davetsiz misafirler için bez ve yiyecek istedi.

Adamlardan şişman olanı girdi söze. Ali Garbî ve iki delikanlıya bakıp;

"Kusurumuza bakmayın ağalar. Sizi de rahatsız ettik. Ta Kâbil'den geliyoruz Baba Abdullah'ı ziyarete.

Yağmur bastırınca yolumuzu kaybettik, aşağıdaki mezarlıktan geçince de sahibinin mezarı başında nöbet tutan bir köpekle boğuştuk, sanırım bizi sahibini öldürenlerden sandı. Üstümüzün kiri pası ondandır."

Hoca Ali Garbî gülerek cevapladı.

"Estağfurullah, hoş gelmişsiniz."

Bu komik görünüşlü iki adamı şaşkınlıkla süzen öğrencilere döndü Ali Garbî;

"Görüyorsunuz ya çocuklar, Baba Abdullah'ın namını. Kâbil'den tutun Şam'a kadar herkes tanır onu."

Baba Abdullah mahcup gözlerle Ali Garbî'ye baktı;

"Siz hocanıza bakmayın evlatlarım, beni abartmayı pek sever."

Türkçe bilmeyen iki adam konuşulanları meraklı gözlerle dinleyip, ateşin başında kollarını ovuşturmakla, önlerine gelen yemişleri yemekle meşguldüler. İyice kurulanıp karınlarını da doyurduktan sonra, onlar da sohbete müdahil oldular. Muhabbetin alazı her yanı sardı. Konu dönüp dolaşıp, kâinatın yaratılış harcı olan aşka geldi yeniden. Baba Abdullah, Şeyh Sanan'ın hikâyesini anlattı; yüzlerce müridi olan meşhur bir şeyhin rüyasında bir kız görmesi, gidip kızı bulması, bu kızın Hıristiyan olması, buna rağmen şeyhin kıza âşık olması, onun uğruna dininden vazgeçip Kur'an'ı yakma-

sı, domuz çobanlığı yapması ve papazlar gibi beline zünnar bağlaması...

Yusuf dervişi özüyle dinliyor, bu anlatılanların kendisine ötelerden yapılan bir çağrı olduğunu düşünüyordu. Şeyh Sanan'ın hikâyesi, aşkın nasıl bir kudrete sahip olduğunu belletmesi hasebiyle sarsıcı bir meseldi. Baba Abdullah saatler boyu aşkı anlatıp durdu;

"İşte böyle evlatlar! Aşkın bir bela, bir bıçağın keskinliğini mahcup edecek kadar kanlı olduğu gerçeği aşikârdır. Ama âşık olan kişinin etini bıçak kesmez; merhem bıçağın açamadığı deriye değil, bıçağın üstüne sürülür...

Hakikatte birden fazla varlık yoktur; âşık olan, âşık olunan ve aşkın kendisi ayrı ayrı şeyler değil, hepsi birdir, hepsi iç içedir, hepsi O'nun içindir.

Âşık olmaktan sakınmayın kendinizi, âşık olduğunuz kadar incelir kalbiniz."

Gecenin sonunda Kâbil'den gelen konuklar sitarla sazı çalmaya, Hoca Ali Garbî ve Baba Abdullah da bu enstrümanlardan yayılan müziğin eşsiz güzelliğini muhatap alarak raks etmeye başladılar. Birbirlerine değen sırtları sanki aynı yüzü taşıyordu. İkisi de gözlerini ölüleri kıskandıracak kadar kapatmış, mumların ateşinden elbiselerine yansıyan sarılığın onları ateşle bir etmesini diliyor gibiydiler. Baba Abdullah yaşlı bedenini sesin içinde yoğuruyor, başındaki yeşil sarığının altından kıvrılan ak saçları bir körün etrafında göremediği eşyaları el yordamıyla algılaması gibi geride bıraktığı yıllara dokunuyordu. Müzik, dışarıdaki karanlığı bile uysallaştırmıştı. Esmer yüzleri kendilerinden geçtikçe kızıllaşan, renkleri değiştikçe daha şevkle çalan müzisyenler de, biraz evvel anlatılan hikâyelere şahit olmuşlarcasına kıyısız bir melale boğuluyorlardı. Yusuf yerini berkitip, bu büyülü anı ruhuna nakışlarken, Behzad bir anda ayağa kalktı ve içinden

gelen telkine uyarak dans edenlere eşlik etmeye başladı. Yusuf ilk kez dostunun raks ettiğine şahit oluyordu. Müzik sabah ezanına kadar sürdü. Ateşin canı sönerken yandı.

Ezanın ardından Kâbil'den gelenler bitkin düşüp uyudular. Ali Garbî, Behzad ve Yusuf, sırayla dervişin elini öpüp vedalaştılar. Onlar arabalarına yürürlerken, Baba Abdullah'ın güzel kızı arkadan Behzad'ı izliyordu, küçük pencereden.

Masaldan bozma bir gecenin ardından üç dost uykudan mahrum halde kasaba yoluna girdiler, yağmur tek tük atıyordu ama yollar perişan haldeydi.

"Sarhoş gibiyim." dedi, Behzad, "İçmeden de sarhoş olunabiliyormuş meğer."

Ali Garbî gülümsedi;

"İçmediğimizi de nerden çıkardın beynamaz?"

"İçtik mi?"

"Sabaha kadar aşk konuştuk..."

Behzad gülümsedi, dünyaya başka âlemden gelen ilahi bir hayvanı salar gibi mırıldandı;

"Üzüm yaratılmamışken, biz sarhoştuk."

"Eyvallah evlat. Size şarabın nasıl bulunduğunu anlatmış mıydım?"

"Anlatmadınız hocam."

Ali Garbî arkasına döndü.

"Yusufcan uyuyor musun?"

Yusuf cevap vermedi.

"Uyuyor beynamaz."

"Nasıl bulunmuş hocam?"

"Perslerin büyük hükümdarı Cemşid'in seferden dönmesine az bir zaman kala saraydakiler toprağın altına türlü yemişler kuylarlarmış.[10] İmparator en çok üzümü severmiş,

10) Kuylamak: Gömmek

seferden dönüşte verilen ziyafetlerde toprağın altında buz gibi olan üzümler sofranın ortasına konurmuş. Yine Cemşid'in seferden dönmesine günler kala büyük bir küpün içine üzümler konmuş ve bozulmasın diye ağzı kapatılıp toprağın altına yerleştirilmiş. Cemşid'in dönüşü biraz gecikmiş, sarayına gelir gelmez de hemen üzüm istemiş. Adamları gecikmeden mütevellit üzümlerin toprak altında bozulmuş ihtimallerini düşünüp korkmuşlar Cemşid'in hışmından. Toprağı eşelemişler ki, bir de ne görsünler; koca küpün kapağı aralanmış, içindeki kara üzümlerin tepelerinde köpük... Birbirlerine bakıp ne yapacaklarını düşünmüşler. Bir asker zehirlenmeyi göze alıp, üzümlerin tadına bakmış. Bir daha da ayılmamış."

"Cidden böyle mi bulunmuş? Peki imparator?"

"Askerler üzümlerin şırasının buruk tadını beğenince kol tuğu kelleye alıp, başka çareleri de olmadığından Cemşid'e sunmuşlar üzümleri. O günden sonra da Cemşid bu mayalanmış üzüm suyunun müptelası olmuş. Bu yüzden şarabın mucidi Cemşid'dir derler."

"Hımmm..."

"Ne o, çok ilgini çekmedi bakıyorum. Çok mu uykun var senin de? İstersen yat uyu, ben sürerim atları."

"Yok hocam. Uykusuzluk değil de, kendimi Hac yolcuları gibi yorgun hissediyorum."

"Bak hele. O nasıl oluyormuş? Kaç kez gittin hacca kerata?"

"Dün gece orada, doğduğum günden beri aradığım kendimi buldum sanki hocam. Bunu nasıl tarif edeceğimi bilmiyorum ama, mesela siz raks ederken size katılmam kendi iradem dışında gelişti. Müzik kesilince fark ettim dans ettiğimi. Sanki ucunda beklediğim bir uçurumdan birisi itti beni, ama aşağı düşeceğime yukarı yükseldim. İçimde olduğuna inan

dığım bazı eşyalar birbirine çarptı ama sessizliğin tahakkümüne saygı gösterdiler. Mesela iki çiçeğin çarpışması ya da iki pamuk parçasının, sessiz..."

"İnsiyaklar, alışmış olduğun yeri değiştirdiğince dönüşürler bazen. Hele ki yeni yerin ruhunla aynı renkteyse... Dün gece kendini bulduğunu sanman belki de sezgilerinin sana oynadığı bir oyundur. Belki yaşamak istediklerinin çevreye uyum sağlamasıdır. Peşinen karar verme kendini bulduğuna. İnsan kendisini böyle hemen bulsaydı, dünyanın yaratılışından bugüne, bu kadar kan dökülmezdi. İnsan kendini anlamayı başardı sadece, sonradan pişman olsa da... Eksik olan halkayı buldu ama bu bilinç insanı büyük esrara yaklaştıracağına, hayvanlardan daha geriye götürdü."

"Nasıl hocam?"

"İnsan kendini anlamasaydı, bir hayvan gibi hislerden arındırılmış olarak yaşayacaktı. Hiçbir şeyin farkında olmayan koyun, her şeyin farkında olan bir adamdan daha mutludur. Bu kadar basit..."

"Yani bilmemek, bilmekten daha mı iyi? Ya da farkına varmak mı diyeyim?"

"Kendini bulmadığın sürece, evet... Kendini bulmakla, kendini anlamayı karıştırma. Aralarında cennetle cehennem arasındaki mesafe kadar bir boşluk var. Ama kendini bulmak için de başkalarına benzemeye çalışma sakın. Her şeyin başka bir şeye dönüştüğü bu uğursuz dünyada kendin olarak kalabilmektir asıl mesele. Bu duydukların hakikatin özü değil, yankısıdır. Sesin özünü bulana kadar sessizliğe minnet et."

"Peki bu arayış, yani kendini... İnsanı yıpratmaz mı, yormaz mı?"

"Yormaz olur mu, perişan eder ama yolun sonuna varınca anlarsın ki, asıl mutluluk yolda çektiğin zahmetmiş. İşte in-

sanı yücelten, arama arzusunun büyüklüğüdür. Bu arzunun gölgesi, bulacağın veya varacağın şey her ne ise onun üstüne düşecektir."

"Peki, o âna kadar kaybetmekten korktuğum şeyleri ne yapmalı?"

"Herkesin kalbinde kara bir delik vardır. Kaybetmekten korktuğun ne varsa oraya saklamalı. Dünyanın hengâmesi, her şeyi savurup yok etse dahi, o kara deliğe koyduklarına zarar veremez. Yeter ki kalbin, içine bir şeyler sığacak kadar geniş ve dünyadan uzak olacak kadar derin olsun. Kalbin ne kadar geniş olursa, içinde saklayacağın şeyler de o kadar çok olur."

Atlar sarışın çamurda zar zor ilerliyorlardı. Zamanında vezinsiz kafiyesiz şiir yazarken yakalanan iki kör şairin öldüğü yerdi burası. Yusuf gözlerini yummuştu; uzaktan gelen bilmediği yerler, duymadığı sesler, dokunmadığı vücutlar aklını ısıtıyordu. Önünde konuşanları duymuyordu. Hafızasını kaybeden bir adamın mutluluğuyla gülümsemek için bahaneler aradıkça uyuşukluğu çoğalıyordu. Kendine sayıkladı Yusuf, duyan yine kendiydi;

"Bu aşk dedikleri bela nasıl gelip kalbe giriyordu; deriyi delip, kemiği delip, kanı delip... Görünmez kurşun gibi bir şey. Billahi böylesini gâvur Avrupa bile icat etmemiştir."

Butimar'ı düşünmeye devam etti. Ona ait tek şey yokluğuydu şimdilik; "Ya bir daha rüyama gelmez ise? Ya ömür boyu yoksul kalırsam? Ya bir kuş, uçamadan ölürse?.."

Gözlerini açıp kapattı tekrar. Ali Garbî ile Behzad'ın sırtlarını kirli bir camın ardında görüyormuş gibi izledi. Behzad'ın sırtındaki yeleğin maviliği bulanıp üzüme dönüştü; üzüm altına, altın Butimar'a... Uyku ile uyanıklık arasındaki salıncaktaydı şimdi.

"Saçını hangi yana tarasa, o taraftan döner dünya. Butimar'ım..."

10. Kısım/Sayıltı

Sanki yavaş yavaş kendimi öldürüyorum ve kendimi öldürürken bir yanım da onu kurtarmaya çabalıyor.

Tek tük atıştıran yağmur, küs olan bulutların barışıp kucaklaşmasıyla nihayet yalnızlıktan kurtulup sağanağa dönüştü ve her yanda iri yağmur taneleri patladı.

Kasabanın girişinde koyunlarını otlatan çobanı, ıslanmamak için üstlerine örttükleri yeşil kilimin altından gülerek selamlayan üç dost, çarşıda inip evlerine dağıldılar.

Yusuf evden çıkmaya gönülsüz, pencerenin önünde otu-rup simya kitaplarını karıştırıyor, bir yandan da tosbağa-sına yonca yediriyordu; adını Badımcan koymuştu. Onu bir akşamüstü Sakız Gölü'nün kenarında bulmuş, o günden beri Behzad ve Ali Garbî ile beraber bu kaplumbağa yavrusunu da dost bilmişti. Kimselere itiraf edemediği şeyleri Badım-can'a anlatmak bir alışkanlık olmuştu onun için.

"Dün neler yaptın Badımcan? Seni geçen bir güzelle gör-düm, fıs fıs yürüyordunuz, utandırmamak için görmezlikten geldim, ona sevdalı mısın? Eh, bir ömür böyle tek başına ya-şayacak değildin ya? Neyse sev, sevme demiyorum ama beni de ihmal etme. Hadi şu yoncaları da ye. Ne dersin Badımcan, nence Butimar gerçek mi? Gerçekse nerede? Neredeyse gel-sin, gelsin de bıçağım körelsin, kemiklerim yumuşasın. Gide-rekse hiç gelmesin, ama gelsin. Aklımı, kalbimi talan etti. Bu aralar huzursuzum. İçimde hiç durmadan boy atan, serpilen bir sıkıntı var; Behzad, Hoca Ali, babam, anam, abim, medre-senin vaziyeti, Ruslar, Butimar...

Bazen abimin yanına gitmek istemiyor değilim ama bu kasabaya kök salmışım gibiyim. İçimde büyük bir savaş, bir o kadar büyük de bir kıyım yaşanıyor. Sanki yavaş yavaş ken-

dimi öldürüyorum ve kendimi öldürürken bir yanım da onu kurtarmaya çabalıyor. İşin garip yanı, elle tutulur, gözle görülür bir nedenim yokken hem de. Neyse hadi şunların hepsini bitir sonra da var git sevdiğinin yanına, evin sırtında zaten, size yağmur da zeval vermez."

Badımcan'ı kapının önüne koyup, okumaya devam etti. Simya ilmi sadece madenleri altına çevirmek için değil; ölümsüz olmak, çaresiz hastalıklara şifa bulmak için de kullanılmıştı. Yusuf kitaptaki bu kısmı okurken karşısındaki duvara daldı; ölümsüz olmayı düşündü, ölümsüz bir insanın ölmeyi istediği an kısılacağı kapanı...

Çatlamış yerleri gelişigüzel sıvanan duvarda türlü lekeler kıvrımlanıyordu. Lekeler bazen birleşip bir insan suretini andırıyorlardı; ağzı, gözleri, burnu, sakalı...

Biraz evvel okuduklarının tesirinde önce Hızır'a, sonra İlyas'a en sonunda da Musa'ya benzetti şekli. Lekeler, duvarın üstünde ağırkanlı bir devinimle beraber Yusuf'un dimağına de nüfuz ediyor, dalgınlığını geleceğe sürgün etmek istiyorlardı.

Yağmurun dinmesiyle beraber duvardaki esrarlı lekeler eski, sıradan görünüşlerine döndüler. Simyayla bugüne kadar binlerce insan uğraşmış, hakkında yüzlerce kitap yazılmıştı. Çinliler simyayı keşfedip altın aradıkları vakit, barutu bulmuşlardı. Romalılar ölümsüzlüğü ararken başka maddelerin gücünü öğrenmişlerdi. Heyecanla çevirdiği sayfalarda simyayla ilgilendikçe, kendisinin de bir şeyler keşfedeceğine inandı, kitapta kaldığı yerin arasına bez parçasını koyup evden çıktı. Çarşıya uğradı.

Büyük çayhanenin önünde oturan yedi-sekiz esnaf, hararetle tartışıyorlardı. Ruslar, Müslüman ahalinin yaşadığı kasabalara yeni vergiler getirmişlerdi. Bunlarla beraber taze tevatürler de vardı; biri kasabadaki tüm dükkânlara Rus Ça

ına iyi niyet göstergesi olarak resimlerinin asılması zorunluluğu, diğeri kasabadaki erkeklerin yakında Rus ordusuna çağrılacağıydı. Esnaftan kimi, bunların katıksız dedikodu olduğunu söylüyor; bazıları da son yıllarda olup bitenlerin garipliğini dayanak göstererek, her an her şeyin olabileceğini belirtiyorlardı. Zaten komşu kasabalardan her gün gelen havadisler de durumun ne denli kötüye gittiğinin kanıtıydı. Konuşulan konulardan bir diğeri ise –bu biraz daha kısık sesleydi– bir grup gencin silah kuşanıp, kasabayı saran tepelere çıktığıydı. Bunlar, Rusların zulmüne karşı mücadele etmeye karar veren Müslüman gençlerdi. Sayıları, en başta yirmi beş-otuz civarındayken, Revan'dan gelen Müslüman ailelerin içlerinden çıkan delikanlıların bir bölümünün de onlara katılmalarıyla iki yüzü bulmuştu. Bu durum Ermeni Vilayet İdaresi tarafından da biliniyordu. Söz konusu gençler, şimdilik herhangi bir eylem yapmamış olsalar da hem Ruslar, hem de Ermeniler için bir tehdit unsuruydular ve saklandıkları tepelere yakında bir harekât yapılacağı konuşuluyordu.

Kalaycı Rıza, tepelerde saklanan gençleri anlatıyordu etrafında toplananlara, gözleri günde üç kez dükkânlara göz atan askerlerdeydi. Çok sessiz konuşmaya çalışıyordu, Yusuf da çarşıdan geçerken esnafın sohbetine takılıp kalmıştı, diğerleri gibi Kalaycı Rıza'yı dinliyordu.

"Geçen gün çamurlu tepeye yolum düşmüştü, orada bizim bunumın anası oturuyor. Onu görmeye gitmiştik, biraz geç kalktık. Evden çıktıktan sonra gençlerden ikisi kesti yolumuzu, kendilerini tanıttılar. 'Biz Rusları sadece bu kasabadan değil, tüm Revan'dan çıkaracağız. Bunu gidip herkese söyle, yakında sizden yiyecek temini için esnaftan birkaç kişiyle görüşmeye geleceğiz,' dediler."

Kalaycı Rıza'yı dinleyenlerden bazılarının yüzüne korku inmişti, pek düşünceliydiler. Kilimci Yâdullah girdi söze;

"Aman Allah saklasın, buraya gelmek de neymiş? Neyse istedikleri biriyle haber göndersinler, biz de üstümüze düşeni yaparız."

Kasabanın varlıklılarından İdris Ağa, yüzünü ekşitti.

"Yâdullahcan senin dilin ne söyler? Ne yardımından bahsediyorsun? Askerler kimi zaman sert davranıyorlar bize ama kimsenin canına değdikleri yok. Kalkıp yarın öbür gün akıbetlerinin ne olacağı meçhul, çoluk çocuğun tarafını tutup canımızdan mı olalım? Allah aşkına, milletin kafasını böyle şeyler sokma..."

Esnafın yarısı İdris Ağa'yı onaylarken, geri kalanı da Mehmet Ağa'nın söylediklerini doğru buluyordu. Birkaç kişi daha tartışmaya girişmişti ki, çarşı meydanında üç asker dolaşmaya, sağı solu geniş bakışlarla taramaya başladılar.

Havanın dirençli katmanlarını yararak yeniden atıştırmaya başlayan yağmurla, esnaflar da tartışmayı sonlandırıp yavaştan dükkânlarına girdiler. Muazzam bir toprak kokusu vardı.

Çarşıyı teftiş etmeye başlayan biraz evvelki üç asker, yakında kasabayı ve medreseyi General Nikayeviç'in ziyaret edeceğini, kendisi buradayken en ufak bir saygısızlığın veyahut tersliğin affedilmeyeceğini, tüm dükkânları dolaşıp yarım yamalak bir Türkçe ile anlatıyorlardı;

"Generalin geldiği gün tertemiz giyineceksiniz. Dükkânınıza girerse saygıyla selamlayacaksınız kendisini. Vallahi sizi kulaklarınızdan asarız, küçücük bir terslik olursa!"

11. Kısım/Lacivert

Yalnızlık kimin sırrıysa, o sırrı tuttuk.

Sakız Gölü'nün kıyısındaydı iki dost. Hiç kullanılmamış bir öğle sonrasıydı. Lavanta rengine dönen gökte başıboş halde dolaşan bulutların biçimsiz yırtıklarından sızan güneş, tepeyi boyayan ağaçlardaki kuşların gümüş tüylerini parıldatıyordu.

"Ne isterdim biliyor musun?" dedi Yusuf, tepesindeki kuşlara bakıp, gevşeyerek.

"Butimar'ı."

"Canım o aşikâr zaten."

"Eee, çok zengin olmayı?"

"Değil, aslında istiyorum tabii ama şimdi istediğim o da değil."

"Dırrrrrrrrrrrt."

"Ohhh maşallah, maşallah. Sabahtandır bu muydu istediğin, osurmak için yol mu yapıyordun? Öff için delinsin, kokuya bak..."

Yusuf kahkaha attı;

"Yok be oğlum, götümden kaçtı sadece."

"Edepsiz oğlu edepsiz, iğrençleşme de anlat, neyi isterdin?"

"Şöyle bembeyaz güzel bir kâğıt, yanında rengârenk boyalar, fırçalar..."

"Ne yapacaksın onları?"

"Gâvur ressamlar gibi şu gölün sonundaki toprağı şöyle bir atar, oraya yine göl çizerdim. Büyük, çok büyük su..."

"Hazar gibi mi?"

"Hayır, Karadeniz gibi. Medreseye Trabzon'dan gelen çocuğun adı neydi?"

"Şu durmadan derste uyuyanı mı söylüyorsun, babası vali olan"

"Hee, evet evet."

"Mehmet'ti herhâlde, çok hatırlamıyorum, kaç sene geçmiş üstünden."

"O anlatıyordu bana, bittabi uyumadığı zamanlarda. Kıyıda oturup suya baktığın vakit karşıda başka bir kara görünmüyormuş, göz alabildiğine koyu mavi... Hele bir de fırtına çıktı mıydı, deniz kabarır, yüz gözlü dalgalar köpük köpük kayalıklara çarparmış. İşte şimdi öyle bir deniz çizmek isterdim o boyalarla."

Bu arada kucağında mayışmış vaziyette duran, konuşulanları anlıyormuş gibi onları dinleyen Badımcan'ın yumuşak kel başını okşuyordu Yusuf. Dağınık saçlarını düzeltti parmaklarıyla, yatmamak için direnen birkaç saç teline su vurdu.

"Dediğim gibi Karadeniz'in emsali olacak bir yer... Sonra kumsal ile suyun birleştiği yere kırmızı bir sandal... İki kürek... Ben geçip sandalın içine oturuyorum, sonra kâğıdın içinden gerçeğe elimi çıkarıp, sana yardım ediyorum, sen de giriyorsun tabloya, aheste aheste çekiyoruz kürekleri, –tosbağasını işaret ederek– bu keltoşu da alırız yanımıza."

Behzad'ın bir çizgi halindeki gözlerinin etrafında sahiden o tablonun içinden arkalarında bıraktıkları gerçeği izliyormuş gibi bir hale oluştu, gülümsedi, dalıp gitti.

"Güzel olurdu ya kurban olduğum. Yapamasak da hayal edelim..."

İki dost, servi ağaçlarının gölgesi altında güneş tadan yoncalara uzanmış; göğün berraklığını, gözlerinin önünden akan ay çekirdeği büyüklüğündeki açık siyah şekillerden ayıklayarak izliyorlardı. Bulutlar batıya göç ediyor; kanatları paslanmış bir alakarga, gaklaya gaklaya sevdiğini göçmen

bulutların içinde unutmuş zannını uyandıran bir telaşla uçuyordu. İki dost uzun süre göğü izlediler, sessizliği paylaştılar...

Yusuf hayalinde sandala Behzad'ı değil, Butimar'ı alıyordu. Ve yaşam denilen bu uzun ölüm ânının kimin sırrı olduğunu düşünüyordu. Bir gün yalnız kalacağı korkusu, ne düşünürse düşünsün zihnine çakılmış ve sökülmesi mümkün olmayan uğursuz bir çiviydi. Yalnız yaşlanmaktan, yalnız ölmekten korkuyordu. O zaman geldiğinde kendisine bunun da bir sır olduğunu hatırlatacaktı.

"Yalnızlık kimin sırrıysa, o sırrı tuttum."

Behzad, Yusuf'tan taşan sesi, hayalindeki sandalın bir kayaya çarpması sonucu çıkan ses sanıp irkildi, gözlerini açtı;

"Ne dedin?"

Yusuf, aklından geçenin yuvarlanıp ağzından düşmesi karşısında şaşkın ve mahcup;

"Yok bir şey. Hele bir şarkı söyle de, keyfimiz yerine gelsin."

Behzad yemyeşil ağaçları işaret etti;

"İkimizi sandalda hayal ederken şu ağaçları da yanımıza almak, gölgelerini üstümüzden kaçırmak istedim. Ama kıpırdatamadım onları yerinden."

"Ağaçların ayakları yok diye gelemediler, sen bakma onlara..."

Behzad güldü;

"Bugün de astık medreseyi senin yüzünden. Molla İravâni cinlenmiştir."

"Ağzına bok onun. Sen şarkını söyle de ferahlayalım."

Behzad yanındaki çubuktan derin bir nefes çekti, iki elini önsesinde birleştirdi, sol yanağındaki çukuru derinleştirecek kadar neşelendi. Bir türkü çığırmaya başladı, tanıdık bir rüzgâr ikisinin de saçlarını hırpalamadan esiyordu.

"Ölüm hagdı çıhmag olmaz emirden
İpek tara halga salma demirden
Aydı ildi gelip keçir ömürden
Telesirik görek yaza ne galdı...
Ne galdı, ne galdı..."

12. Kısım/Doğu-Batı

Ama bu cehaletin sebebi, Doğu'nun kitaplarını yakmanızdır.

Generalin kasabayı ziyaret edeceği haberi, iki gündür yüksek seda ile duyuruluyordu dört bir yanda. Sarı Medrese'de hummalı bir temizlik çalışması vardı. Şehirden getirtilen temizlik malzemeleriyle avludaki taşlar itinayla ovuluyor, büyük sarı kapıların pirinç anahtarlarından kuş figürlü camların diplerine, hocaların toplantı odası olarak kullandığı ana salondaki minderlere değin her karışın tozu alınıyor, bahçedeki en cılız yabani otlar dahi yolunuyordu. General'in geleceğini çarşıya duyuran askerler medreseye de uğramışlar ve generalin burayı da ziyaret edeceğini hocalara bildirmişlerdi. Molla İravâni koca göbeğini merdivenlerin sağındaki altıgen taşa koymuş, bir yandan elinden hiç düşürmediği kehribar taşlı tespihini çevirirken, diğer elinin başparmağıyla da yüzüne büyük gelen burnunu kurcalıyor, madenden çıkardıklarını çaktırmadan taşa sürüyordu. Tüm hocalar, giydikleri tiril gömleklerinin üstüne geçirdikleri pırıl pırıl abaların içinde generalin hoşuna gidecek birtakım Rusça cümleleri tekrarlıyorlardı. Medresenin baş müderrisi Şeyh Kenan, acilen haşmetli bir masa bulunmasını ve general şerefine medresede güzel bir yemek tertiplenmesini emretmişti. Bir yandan temizlik yapılırken, öte yandan

da şeyhin istediği bir masa aranıyor, arka bahçeye kurulan ocaklarda türlü yemekler pişiriliyordu.

Meydanda da büyük bir telaş vardı. Çarşının alışıldık uğultusunun yerini, eski hamamın yanında uzayan söğüdün dallarına konan serçelerin şarkısı almıştı; sesler, ağacın altını süpüren çıraklardan yayılan erin vücut kokusu ile kaynaşıp, el değmemiş bir boşluğa dönüşüyordu. Tüm esnaf bayramlıklarını giyinmiş vaziyette sabahtan beri generalin muhtemel güzergâhına gözlerini dikmiş, tedirgin yüzlerle fısıldayarak konuşuyorlardı. Bu ziyaretin amacı bilinmese de, ehemmiyet arz ettiği aşikârdı.

Dün gece kasabada garip şeyler olmuştu. Evvela, Hasanhan taraflarında bir çocuk ayılar tarafından parçalanmış; sabah dükkânlarını açan esnaflar, bu havadisi işitmenin şaşkınlığını henüz eskitmeden, çarşının meydanında iki maral ölüsüyle karşılaşmışlardı. Kasabadaki erkeklerin en büyük eğlencesi, ara sıra çıktıkları avdı. Ama ne olursa olsun bu diyarlarda herkesin bildiği bir av düsturu vardı ki, avlanacak hayvanların içinde biri yasaklıydı; marallar... Öteden beri, bilhassa Orta Asya'nın kutsal hayvanlarından biri olarak kabul edilen maralları avlamak bir yana, rahatsız etmek dahi kabul edilemez bir durumdu. Ama şimdi kasabanın tam orta yerinde, sol karınlarında açılan yarıklardan süzülen kanla gerçekliklerini vurgulayan iki maral, candan ırak yatıyorlardı. Onları ilk gören, parçacının çırağı Rahman'ın dili tutulmuş, sabahtan bu yana hâlâ açılmamıştı. Esnaf şimdi generalin gelmesinden evvel peş peşe yaşanan bu iki uğursuzluğu tartışıyordu. Evvela, çarşı esnafının en büyüğü sayılan Kalaycı Rıza'nın babası Allahverdi amcaya danıştılar. Titreyen esmer elleriyle tuttuğu sopayı bulutların yüzüne doğru kaldırdı yaşlı adam.

"Hemen üzerlik yakın, birkaç tane de fukara doyurun. Tevekkül Allah'a deyip, her şeyin Muhammed Nebi'nin kalbi gibi olmasını dileyin, adaklar adayın," deyip, maral söylencesini anlatmaya koyuldu;

"Vakti zamanında bir avcı güzelim bir maralın peşine düşer, hayvancağız ona öyle bir bakar ki; dili olmasa da 'Beni vurma, bana kıyarsan başın beladan kurtulmaz' der sanki. Ama avcı bir kere kafaya koymuştur onu... Öğhhööö üüooğhööö öhhöööy..."

Öksürüğe tutuldu o an Allahverdi amca, dükkânların birinden su koşturdular. Elini başına koyup, sindire sindire içti suyu. Beyaz, yetmiş yıllık bıyıklarındaki nemi silip devam etti anlatmaya.

"Maral kaçmış, avcı kovalamış. Taşların arkasına saklana saklana avcının elinden kurtulduğunu sandığı an, avcının tuzağına düşmüş. Tek gözünü kapatan avcı, maralın tam boynuna saplamış okunu. Ama hayvanın boynundan değil yanından yöresinden, arkasına saklandığı taşlardan fışkırmış kan. Bunun üzerine avcı dehşete düşmüş, hemen kaçmış oradan. Ertesi gün avcının yeni doğan oğlu uyuduğu yerde boğulup ölmüş. O gün bugündür de buralarda bir daha marallara ilişen olmamış."

Allahverdi amcayı, çocuklara özgü bir teslimiyetle dinleyenler, kasabanın en varlıklısı sayılan Mahmut Ağa'nın tok sesiyle sıçradılar.

"Hadi hadi, bırakın bu boş lakırdıları da, ayaklanın. Askerler haber getirdi, general geliyormuş, eli kulağındadır."

Başta Sarı Medrese'den üç hoca olmak üzere, kasabanın ileri gelen eşrafından birkaç kişi generalin geleceği yolun ağzında bekliyorlardı. İçlerinden bazıları hâlâ meydandaki maral ölülerini ve ayının parçaladığı çocuğu düşünüyorlardı. Kısa zaman sonra üzerlerine güneş ışığının külçe külçe

döküldüğü ağaçlara nâzır yoldan yaklaşık otuz atlının geldiğini gördüler. Aynı anda esnaf ve kasabanın çocukları kendilerine öğretildiği şekilde generali alkışladılar. General Nikayeviç kendisini alkışlayan kalabalığı selamladı, yanında onlarca askerle beraber, üç dört üst rütbeli Rus-Ermeni subay ve Tiflis'ten gelen bir üniversite hocası vardı.

Orta yaşlı, dar omuzlu, çopur yüzlü bir adamdı general. Yürüyüşünde belirgin bir asalet olmakla beraber, gayet içten tavırlarıyla esnaf tarafından bu kısa anda sevilmese bile, diğerleri gibi zalim bulunmamıştı. Çarşıda bir müddet gezindikten sonra Mahmut Ağa'nın dükkânında oturup çay içti, Mahmut Ağa ikramda kusur etmediği generalin karşısında el pençe divan dururken Sarı Medrese'den Hoca Hanifî girdi içeriye...

Hoca Hanifî general ve yanındakileri saygı ile selamlayıp, generale doğru konuştu.

"General hazretleri için medresede bir yemek tertip ettik. Zira bizi kırmayıp, soframıza buyururlarsa bahtiyar olacağız."

General yanındaki yaveriyle fısıldaştıktan sonra, daveti kabul ettiğini bildirdi.

"Söyle bakalım hoca, yemekte kimler olacak? Çok kalabalık değildir umarım."

"Efendim, zaten sizi davet etmeden kimlerin katılacağını kararlaştırmamıştık. Sizin asaletinize layık olmayan kimseyi çağırmayız."

General, karşında dikilen uzun boylu, esmer, Rusçayı fena konuşmayan hocayı süzdü; onun yüzündeki ısrardan çocukluğuna dair bir şeyler sezdi.

"İyi, buna sevindim. Medresedeki Rusça ders saatinin arttırılması kararına muhalefet eden bir hoca olduğunu işittim.

Birtakım olaylar olmuş geçenlerde medresede, hatta birkaç öğrenci de karışmış olaya. Onlar da katılacaklar mı yemeğe?"

Hoca Hanifî'nin yüzü henüz yanmaya başlamış boş bir kâğıda döndü.

"Ne münasebet efendim. Bahsettiğiniz hoca, medreseden ayrıldı. Büyük bir şey değildi zaten olanlar, ama olayın size intikal etmiş olması karşısında müteessir oldum. Elbette onlardan kimse olmayacak yemekte."

General bir demet gülümsedi, pütürlü yanaklarını kaşıdı;

"Üzgün olmanı gerektirecek bir şey yok. O hocanın da, olaya karışan öğrencilerin de yemekte bulunmalarını istiyorum. Çocukların isimlerini de duydum, üçünü de yemekte isterim."

Hoca Hanifî bu işten hiç hoşlanmamıştı, generali başıyla onaylayıp medreseye gitti telaşla. Generalin söylediklerini baş müderrise ve diğer hocalara anlattı. Molla İravâni; Ali Garbî, Yusuf ve Behzad'ın yemeğe davet edilmesi fikrine şiddetle karşı çıksa da, generalin emri karşısında çaresiz kaldı. Ali Garbî ile arası diğer hocalara nazaran daha iyi olan Hoca Kasım, yanına bir talebeyi de alıp kan ter içinde Alî Garbî'nin evine vardı, hoca evde yoktu. Karısından gölün kenarında olduğu bilgisini alıp, doğruca göle sürdü atını. Ali Garbî ve iki öğrencisini gölün kıyısında sohbet ederlerken bulunca, rahatladı. Telaşla generalin davetini iletti, Ali Garbî bu işte bir hinlik sezse de davete icabet edeceğini söyledi. Hoca Kasım sevinçle medreseye dönerken, kıyıdakiler de yavaştan doğrulup üstlerini değiştirmek için ayrıldılar. Behzad'ın da, Yusuf'un da içinde bir huzursuzluk vardı. General, Mahmut Ağa'nın dükkânından çıkıp bir müddet de İdris Ağa'nın dükkânında oturdu. Gün batımı arifesinde medreseye gitti maiyetiyle. Generali medresenin merdivenlerinde beş hoca ve baş müderris karşıladı. Yemek masası hazır olana kadar ge-

nerali baş müderrisin odasında ağırladılar. Baş müderrisle general bir süre havadan sudan konuştular. Onları dikkatle dinleyen İravâni daha fazla dayanamayıp söze girdi.

"Ahh efendim burada olmanız nasıl büyük bir şeref, bir bilseniz. Hiç yaşınızı göstermiyorsunuz, gören sizi daha elli sinde sanır. Hele zarafetiniz, şu hafifliğiniz... Bir de benim göbeğime bakın, vallahül azim kurtulamadım şu mendebur kilolardan."

General dediklerinden hiçbir şey anlamadığı, karşısında ağzını yırtılana kadar açıp, göbeğine vurup sırıtan şişman adamın kim olduğunu ve ne dediğini sordu yanındaki yaverine, diğerlerinin duyamayacağı bir sesle.

"Ne diyor bu herif?"

"Efendim buranın hocalarından sanırım. Ben de anlamadım, Rusça konuşmaya çalışıyor aklınca."

"Sor bakalım."

Generalin yaveri, küçümseyici bakışlarla Molla İravâni'ye döndü.

"Ne diyorsun hoca? Türkçe söyle ben tercüme edeyim."

İravâni etrafı kararmış yağ baloncuklarıyla dolu gözlerini yeni gelinler gibi süzdü.

"Özür dilerim, Rusçayı yeni öğreniyorum da... Şey, diyordum ki, general hazretleri ne kadar da genç görünüyorlar, elli yaşında olduklarına kimse inanmaz. Bir de yaşına göre vücutlarına nasıl da özen göstermişler, maşallah."

Yaver yüzünü buruşturarak generale döndü. Kısık sesle;

"Yağcılık yapıyor efendim. Sizin elli yaşından daha genç gösterdiğinizi ve bu yaşa rağmen kendinize ne kadar da iyi baktığınızı söylüyor."

General, Molla İravâni'nin sevimli ve nurlu görünmek için yüzüne sürdüğü allığa baktı, ondan tiksinen bir edayla yaverine döndü;

"Şu şişkoya de ki, general elli değil kırk iki yaşındadır. Ayrıca böyle zayıf olmamın sebebi de hastalığımdır."

Yaver, Molla İravâni'ye söylenenleri tercüme edince, İravâni başını yere eğip bir daha kaldırmadı. Odada esen soğuk havayı Hoca Kasım sonlandırdı. Kapıyı çalıp, yemeğin hazır olduğunu bildirdi. General önde diğerleri arkada odadan çıktılar. Medresenin geniş avlusuna konan uzun dikdörtgen masada oturanlar ayağa kalkıp saygıyla selamladılar generali. Hoca Ali Garbî ve iki öğrencisi de masadaydılar. General kendisini görünce ayağa kalkanları eliyle yerlerine buyur etti. Masanın başına general, yanına yaveri, onun yanına Tiflis'ten gelen hoca ve sırasıyla kasabadaki karargâhın komutanı olan Binbaşı, Hoca Kasım, Hoca Hanifî, Molla İravâni oturuyordu. Masanın diğer ucunda da baş müderris Şeyh Kenan oturuyordu. Biraz evvel sayılan isimlerin karşısında da sırayla Ermeni Albay, Hoca Ali Garbî, Yusuf, Behzad ve Hoca Guguş, İdris Ağa, Mahmut Ağa vardı. Herkes yerine yerleştikten sonra talebeler hizmete başladılar. Masaya örtülen nakışlı beyaz örtünün üstündeki oval tepsilerde ve tabaklarda bozbaş, kavurma, doğva, cızbız, kelem dolması, fisincan pilavı, han pilavı, etli nar kızartması, düşbere, şekerbura gibi yemekler ve türlü tatlılar vardı. Yemeklerin sunumu bitince Şeyh Kenan ayağa kalkmadan generalin bu masada olmasından ötürü ne kadar şeref duyduğunu söyledi, ardından iki din arasındaki benzerliklerden söz açtı ve kısa bir dua ile yemeği başlattı. General baş müderrisin kendisi hakkında söyledikleri karşısında memnuniyetini bildirdi. Herkes kendi arasında bazen gözleriyle, bazen pıçıldaşarak[11] konuştular.

Yemekler yenip talebeler çayları getirince general gerisine yaslanıp masada yan yana duran üç dostu süzdü. Generalin de-

11 Pıçıldamak: Fısıltı ile konuşmak

rin bakışlarını üstünde hisseden Hoca Ali Garbî karşılık vermedi, yemeğin başından beri hiç konuşmamıştı. Molla İravâni ve diğer hocalar da Ali Garbî, Behzad ve Yusuf'un sessizliğinden gayet memnunlardı. General bir yandan çayını içerken, gözlerinin biri Ali Garbî'nin üstünde, konuşmaya başladı.

"Demin de söylediğim gibi, Revan ve kasabaları eski durumlarından çok daha iyi haldeler. Bir sürü yeni bina yaptık, yolları tanzim ettik, okulları yeniledik, daha da fazlasını yapacağız. Bu kasaba için de tasarılarımız var, belki buraya bir garnizon kurabiliriz. Onun etrafına da çağdaş binalar... Çar hazretlerinin kafası bu aralar biraz karışık olsa da yakında Ruslara meydan okuyan şu Japonlara gereken dersi verecegiz. Tüm dünya bir kez daha Rusların muzaffer alayları karşısında saygıyla eğilecek."

Herkes pürdikkat generali dinliyordu. İdris Ağa ve Mahmut Ağa Rusça bilmedikleri için onun neler söylediğini meraklı gözlerle diğerlerinin yüzlerindeki ifadelerden anlamaya çalışıyorlardı.

Molla İravâni ise ancak çeyreğini anlayabildiği konuşmadan çok, karşısında oturanların dillenmesinden, generalin tepkisini çekecek bir tavır sergilemelerinden korkar vaziyette, yemeğin kazasız belasız bitmesi için inanmadan dualar okuyordu içinden.

General konuşmasını sürdürdü; sandalyesini masadan biraz uzaklaştırmış, ince bacaklarını birbirinin üstüne atmıştı.

"Bizim işimizi zorlaştıran ne idüğü belirsiz haydutlar türemeye başladı son günlerde. Şehirde olan asilerden değil, bu kasabanın etrafındaki Müslüman eşkıyalardan bahsediyorum. Bu iş çok canımı sıkıyor. Köpeğin yediği kaba pislemesinden farkı yok bunların yaptıklarının. Neymiş taş çatlasa yüz-iki yüz kişi toplanıp koskoca Rus ordusuna, koca Ermeni ordusuna zarar verecekmiş. Gülerim ben buna, güle-

rim. Üstüne üstlük bu kadar güzel bir düzene karşı, kendilerince düşmanlık beslemek için türlü yalanlar da uydurmaya başlamışlar. Güya biz, sizlere, Müslümanlara zulmediyormuşuz."

General konuştukça sinirleniyordu, hemen her cümlesinin sonunda Ali Garbî ve yanındaki iki öğrencisine bakıyordu. Yusuf'la göz göze geldiler iki kez, heyecanlandı Yusuf, generalin üniformasına bakınca. Konuşmasının sonuna doğru, Behzad dudaklarını kıpırdatıp kendince gülümseyince, ona döndü general;

"Delikanlı bir şey mi söylemek istiyorsun?"

Herkes bir anda Behzad'a baktı, hocaların yüzlerine eli ayağı olan bir korku tırmanıyordu.

"Evet bir şey söylemek istiyorum!" dedi Behzad, sesini titretmeden.

General şaşırmadı.

"Söyle bakalım genç adam, dinliyorum."

"Sayın general! Ortodokslar neden Katoliklerden ayrıldı biliyorsunuz değil mi?"

General, kendinden emin duruşunu bozmadan cevapladı.

"Elbette, çok iyi bilirim ama bu saçma soruyu neden sorma gereği duyduğunu merak ettim doğrusu, üstelik cevabımı bildiğin halde."

"Sayın general, Katolikler dinî disiplini, şahsi menfaatlerine göre şekillendirdiler. Devlet adamlarına yaranmak için politikayla dini bir arada, işlerine geldiği gibi birbirine geçirdiler. Sonrasında da Ortodokslara türlü zorbalıklar yaptılar. Tüm bunların karşısında direnen Ruslardı."

Generalin gururu okşandı, bilincinin sivriliğinde peyda olan hoşnutluk yuvarlanıp yüzüne indi.

Behzad konuşmasını sürdürdü, masadaki herkes bardaklarını önlerine koymuş onu izliyordu.

"İşte bir zamanlar Katoliklerin size yaptıklarını şimdi siz bize yapmaya çalışıyorsunuz. Ama şunu bilmenizi isterim ki, biz ezilenler olsak da imanımızdan başka hiçbir şeye boyun eğmeyiz."

General güldü.

"Neler de biliyormuşsun genç adam. Rusçayı da pek güzel konuşuyorsun. Peki, söyle bakalım, biz sizden ne bekliyoruz ki?"

"Yolumuzdan sapmamızı istiyorsunuz. Dilimizi unuttırmaya, dinimizi değiştirmeye çalışıyorsunuz. Ama hakikatin yolu birdir, biz bu yoldan sapmayız. Çünkü hakikatin istikameti hiç sapmaz. Bizden bunu bekledikçe, işgal ettiğiniz Revan ve kasabalarındaki huzursuzlukların sonu gelmeyecek."

General gözlerini kıstı, arkasında duran talebeye bardağını doldurmasını işaret etti. Yaverinden bir de sigara istedi. Yaver, önceden sarıp hazırladığı sigarayı yaktı hemen.

"Genç adam, medresede Rusça okutulmasaydı, benimle böyle konuşamazdın, farkında mısın?"

"Sizinle Rusça konuşmanın matah bir şey olduğunu düşünmüyorum, ezilen taraf ezenin dilini konuşuyor. Bunun iyi bir şey olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Ezilmek, ezilmek. Sanırım çok fazla roman okuyorsun sen. Hakikatin istikameti sapmaz dedin biraz önce, cesur bir edayla. Söyle bakalım genç adam, hakikatin istikameti sapmasaydı övündüğünüz Endülüs medeniyeti çöker miydi? Yüzyıllardır birçok büyük şair çıkaran İran, ya dünyaya hükmeden Osmanlı? Hani nerede istikamet? Neden bir şey üretmiyor Osmanlı? Niye Batı'dan medet umuyor? Ya siz, siz neden bu haldesiniz? Hem hakikat diyorsunuz, hem de bilimin özünü teşkil eden bilgiden kaç fersah uzaktasınız..."

"Hakikat, yanlış ve doğruların bütünüdür. Biz buna kader diyoruz. Yaratıcının hikmetine şartsız teslimiyet duyuyoruz. Yüz yıl sonra Rusların Osmanlı'ya tekrar muhtaç olmayaca-

ğının bir garantisi var mı? Allah 'Ol' der ve olur. Biz buna inanıyoruz."

"Büyük bir medeniyet oluştururken hatalara yer yoktur. Söylediklerinin hepsi farazî şeyler. Gelecek zaman değil, geçmiş zaman değil, şimdiki zaman önemlidir."

"Sayın general, büyük bir medeniyetten kastınız Rusya mıdır?"

General sustu, konuşmanın başından beri ilk kez öfkelendiğini belli eden bir ses tonuyla devam etti. İkinci sigarayı istedi yaverinden.

"Ne demek istiyorsun? Çarımızı mı eleştiriyorsun? Tanrıdan sonra tanıdığım en güçlü insanı yani."

Behzad gülümsedi;

"Bağışlayın ama Tanrı ile ne zaman müşerref olduğunuzu merak ettim."

"Küstahlaşıyorsun genç adam. Seni muhatap alıp konuşuyorum. Söz oyunları yaparak cehaletini örtmeye çalışıyorsun. Elle tutulur şeylerden bahset."

"Biraz evvel Çar Hazretleri ile alakalı tek bir kelime dahi etmedim. Medeniyet, ulaştığı her toprak parçasına refah götüren, huzur sağlayan bir terim değil midir?"

"Tastamam öyle..."

"Ama biz burada yaşayan Müslümanlar olarak mutlu değiliz. Mükemmel bir yönetim olduğunu söylediniz konuşmanın başında. Ama işte Revan'ın ve bu kasabanın hali ortada."

"Sorun bizim yönetmemizde değil genç adam! Sizin nankörlüğünüzde."

"Sayın general, Amerika kıtasını ilk keşfeden Batılılar at üstünde sahile çıktıklarında oradaki yerliler daha evvel hiç at görmedikleri için atların üstünde sahile çıkan insanları atla bir kabul etmişler. Yani atın üstündeki insanların görüntüsünü bir bütün olarak algılayıp, bu yarı insan yarı at

biçimindeki varlığı kendilerinden üstün ilahi yaratıklar olarak algılayıp, bu gelenlerin Tanrı tarafından gönderildiğine inanmış, önlerinde eğilmişler. Oysa uzaktan onları ilk gördükleri vakit yurtlarına giren bu yabancılara karşı topraklarını savunmak niyetindelermiş. Önlerinde eğilen yerlileri gülerek izleyen gemiden inen yabancılar, tüm yerlileri orada katletmişler."

General yüzünü kaşıyarak dinledi Behzad'ı.

"İlginç... Orada yerlilerin yaptığı düpedüz ahmaklık bence. Peki, bu anlattığından ne çıkarmalıyım?"

"Bizi o yerliler gibi sanıyorsunuz sayın general. Önünüzde diz çökmemizi ve sizi kurtarıcı, Tanrı kabul etmemizi istiyorsunuz. Ama bizim kutsal kitabımızda bundan sonra bir peygamber gelmeyeceği yazıyor, biz buna inanıyoruz. Bu kasaba da dâhil olmak üzere, Doğu'nun cehaletini tüm içtenliğimle kabul ediyorum. Ama bu cehaletin sebebi, Doğu'nun kitaplarını yakmanızdır."

Behzad'ın son söylediklerinden sonra hocası Ali Garbî'nin kalbi kabardı. Sanki yanında konuşan yıllar evvel etle tırnak gibi dost olduğu Hoca Celal Sametağı'ydı...

General oturuşunu tazeleyip, devam etti.

"Genç adam! Kimsenin sizin kitaplarınızı falan yaktığı yok. Cehaletinizin sebebi, gerçeğe dokunmayan çürük fikirlerinizdir. Yaşının verdiği toylukla bunları göremiyorsun. Neredeyse senin yaşın kadar savaşa katıldım ben. Düşüncelerle yaşam her zaman örtüşmez. Hiç savaş meydanında bulundun mu? Hiç yanından mermiler geçti mi? Hiç iç organları dışarıda can çekişen birini gördün mü? Biz akıl vaat ediyoruz. Hem medeniyet inşa ediyoruz aklımızla, hem de tüm dünyaya diz çöktürecek bir ordu!"

"Sayın general, akıl refah getirebilir ama bunu sürdüremez, buna karşın ahlakın var ettiği hiçbir şey yıkılamaz."

"Bak genç adam! Büyük Petro'yu bilirsin, Rusya onun sayesinde güçlüdür. Önemli, radikal kararlar aldığı zaman etrafında hisleriyle hareket eden insanlar Petro'yu uyardılar. Acımasız dediler ona. Kalbiyle değil, salt aklıyla hareket ediyor dediler. Şimdi geriye dönüp bakıldığında Petro'yu acımasız biri olmakla, mantığını vicdanının önüne koymakla itham edenlerin hiçbirinin ismi bilinmiyor. Geride Büyük Petro ismi kaldı. Çünkü tek hakikat akıldır."

"Dininizi var eden İsa Nebi de sadece aklıyla mı hareket etti, sayın general? Kendisini yaratıcı ve masum olanlar için feda etmesi hangi akılla izah edilebilir? İsteseydi bir imparator olamaz mıydı? Ya da çok zengin biri."

General gözlerini büyüttü, bir kahkaha attı.

"Bak bu doğru işte genç adam. Söylediğin hoşuma gitti. Seninle bir ara yine sohbet etmek isterim. Ayrıca son olarak şunu da söylemeliyim. Bir generalin, bir öğrenciyle bu şekilde sohbet etmesi Rusya'ya has bir özgürlüktür. Bunu unutma."

Generalin konuşmayı bu şekilde sonlandırması, masadakileri rahatlattı. General bir müddet daha yanındakilerle konuştuktan sonra Ali Garbî'ye döndü.

"Hoca, hiç sesinizi duyamadım bu gece. Yoksa benimle konuşmaya tenezzül mü etmiyorsunuz?"

Ali Garbî, bu soruyu bekliyormuş gibi başını kaldırdı. Biraz evvelki gerginlikten katbekat büyük bir huzursuzluk beklentisi oluştu masada oturanlarda, herkes meraklı gözlerini Hoca Ali Garbî'ye odakladı.

"Biraz yorgunum sayın general! Öğrencilerimi dinlemek daha iyi... Behzad'ın söylediklerinin üstüne söz söyleme gereği duymuyorum."

"Ya, demek siz de bu genç adam gibi düşünüyorsunuz. E tabii sonuçta bunları ona öğreten sizsiniz. Sizden istirha-

nım bundan sonra öğreteceğiniz şeylerin içine hayatın gerçeklerini de koymanız."

Ali Garbî, asaletle gülümsedi, başını iki kez salladı.

"Sayın general. Bir zamanlar tahtına çıkıncaya kadar, şehzadelik dönemini sarayın bahçesindeki küçük bir yapıda geçirmek zorunda olan bir şehzade varmış. Bu genç, kafese kısılmış olsa da, buradan dışarı adımını atamasa da; en iyi hocalar tarafından eğitilir, en güzel yemekleri yer, en güzel kadınlarla eğlenirmiş. Bir de kaldığı odanın duvarlarında nami tüm imparatorluğu saran bir ressamın birbirinden güzel tablolarına bakarmış. Duvarları kaplayan büyüleyici tabloların önünde durup; onların içindeki şekilleri, renkleri, tabiatı öyle hayranlıkla izlermiş ki bu şehzade, sonunda gerçekten o tabloların içinde yaşadığını sanmaya başlamış. Bu kafesten çıkıp tahtına kurulacağı gün en büyük hayali, tablolara resmedilen hayatı kendi gözleriyle izlemekmiş. Gel zaman git zaman, sonunda şehzadenin babası ölmüş ve tahtın tek vârisi şehzade kafesten çıkıp tahta oturmuş. İlk gün bu kutlu ânın şerefine düzenlenen törenlerle geçirmiş zamanını. Ama imparatorluğunun ikinci günü gökle denizin, denizle ormanın, ormanla yaşamın birleştiği bir yere gitmiş. Niyeti kafeste kaldığı günlerde tek tesellisi olan tablolara yansıyan hayatı görmekmiş. Ama bir süre sonra omuzlarını düşürüp sarayına dönmüş ve adamlarına kafesin duvarlarını süsleyen tabloların meşhur nakkaşını bulup getirmelerini emretmiş. Askerler apar topar getirdikleri meşhur nakkaşı imparatorun önüne atmışlar. Nakkaş pek şaşkınmış, karşısındaki genç imparatora; 'Ben size ne yaptım, niçin bu muameleyi yapıyorsunuz bana, tek gayem resim çizmektir, çizdiğim resimleri yaşamaktır, benim bir karıncayı dahi incitmişliğim yoktur!' demiş. İmparator karşısında duran zavallı ressama bakmış; 'Sen çok büyük bir günahkârsın,' demiş. Ressamın

şaşkınlıktan dili tutulmuş neredeyse; 'Neden efendim, ne yapmışım, ben?' diye sormuş. İmparator; 'Ben şehzadelik yıllarımı, tam on dört yılımı, senin çizdiğin tablolarla kaplı dört duvar arasında geçirdim; içimden hep dedim ki, dışarıya çıkar çıkmaz bu tablodaki kırmızı kuşu göreceğim, diğer tablodaki güzel gözlü kadını bulacağım, berideki tablodaki güzel kıvırcık bulutları izleyeceğim... Ama dışarı çıkar çıkmaz gördüm ki, ne kuşlar senin çizdiğin kadar kırmızı, ne kadınlar seninkiler kadar güzel, ne de gökte o kıvırcık bulutlardan var! Sen beni kandırdın! En güzel yıllarımı heba ettin! Şimdi burada tahta oturup ülkeyi yönetmek gelmiyor içimden. Sen yalancısın, görüneni değil görmek istediğini çizdin.' İmparator sözünü bitirince ressamı öldürtür."

General, bakışlarını Hoca Ali Garbî'den bir an bile ayırmadan dinledi hikâyeyi.

"Güzel hikâye, pek güzel... Ama Ruslara esir olduğunuzu söyleyip durdu Behzad, hikâyenizle siz de bunu ima ediyorsunuz anlaşılan. Peki, biteviye tekrarladığınız dogmaya dayanan hastalıklı fikirler de bir esaret değil midir sayın hoca?"

Ali Garbî gülümsedi.

"Esir olduğun şeyin büyüklüğü kadar özgürsün. Esaretin Allah'a ise özgürlüğün sonsuzdur. Bizim esaretimiz böylediir generaI hazretleri."

General akşamın taze karanlığında medreseden ayrıldı. Yollar karanlıkta tekinsiz olduğu için geceyi kasabada geçirdi. Sabah kasabadan ayrılacakken yeri göğü silah sesleri sarstı...

On üç Rus askerine mukabil tepelere çıkan dokuz Türk direnişçinin cesedi, dün sabah maral ölülerinin olduğu yere saçılmıştı. Çarşıyı sarsan küçük kıyamet içinde sağa sola

koşturanlar, bağıranlar ve karargâha kısılıp kalan general ile yanındaki bir avuç askeri...

Küçük karargâhın duvarına yüzlerce kurşun isabet etmiş, tüm camları kırılmıştı... Generalin şehre dönmek için hazırlandığı an, atlarıyla kasabaya giren yirmiye yakın direnişçi ilk eylemlerini gerçekleştirmişlerdi. Ortalık kan deryasıydı.

Bu olayın yaşandığı günü takip eden haftalarda kasabayı daha zor günler bekliyordu. Neredeyse her gün kasaba ahalisinden birileri, içindeki asker sayısı dört katına çıkarılan karargâha çekiliyor, sorgulanıyor, işkence görüyordu.

Mahmut Ağa başta olmak üzere, Sarı Medrese'nin hocaları iki hafta sonra Revan'a gidip general ile zor bela görüştüler. İyi niyetlerini göstermek için kasaba ahalisini temsilen, Rus ordusuna bağışlanması için getirdikleri bir sandık dolusu altını generalin huzuruna koydular. General dikenliğe tutulmuş yanaklarını kaşıdıktan sonra, gözleriyle meselenin kapandığına dair bir işaret yapıp, gelenleri savuşturdu. Kamubadaki olaydan sonra direnişçilerin saklandıkları tepelere hemen her gün baskınlar yapılmaya başlandı. Arada silah sesleri çarşıya kadar iniyordu.

Bu arada başta Adana, Sivas, Erzurum, Mardin ve Diyarbekir olmak üzere binlerce Ermeni bazen zorla Revan'a ve kasabalarına göç ettiriliyor; buna karşılık şehirdeki Müslümanlar da arka mahallelere veya daha sakin kasabalara sürülüyordu.

Parçacının çırağı Rahman, Revan'dan kasabaya gelip yerleşen bir kız ile göz göze gelince dili açıldı, kulakları kapandı; artık duymuyordu.

13. Kısım/Yusuf ile Behzad Revan'a Gidiyor...

Bitmemesi için ara verdiğimiz kitaplara benzeseydi ya her şey...

İki dost, sabahın ucunda, çarşı meydanında buluştular. Generalin kasabaya geldiği günün üstünden üç hafta geçmişti. Kararlaştırdıkları gibi Behzad bir gece önceden odun cunun yarım akıllı oğlunu kandırıp, arabayı bir günlüğüne kendisine vermeye razı etmişti. Ali Garbî'den isteyemezler di arabayı, Revan'a gitmenin tehlikeli olduğunu hatırla tıp, –hele ki son olayları da işin içine katarak– yüzüncü kez tekrarlamanın ardından "Ben de sizinle geleyim," diye ısrar edebilirdi. Hocalarının yanlarında olmasını istemiyor değil lerdi ama hayatlarında tadacakları sahih özgürlüğü iki dost olarak bölüşmek istiyorlardı. Arabanın çürük tahta kasası na, yanlarına aldıkları erzakı ve birkaç kitap koydular. Kuru sıcak, gömleklerinin dar gözeneklerinden girip sırtlarını ya kıyordu.

"Nasıl kandırdın çocuğu donguz?"

Behzad gülümsedi.

"Köpoğlu beni epey uğraştırdı. Önce para istedi, sonra dedim Ruslar bugün kasabadaki bütün atlara el koyacaklar, seninkini ben saklayayım."

"Epey iyiymiş. Sen de az yalancı değilsin ha."

"Bundan bir şey olmaz herhâlde, olur mu yoksa?"

Yusuf güldü;

"Hadi hadi, bin gij[12] oğlu gij."

Behzad muzip bir ifadeyle gözlerini büyütüp, Yusuf'un karnını dürtmeye başladı.

---

12 Gij: Ahmak

"Yusuf ay Yusuf! Beni günaha soktun, seni gelin ölesin. Yusuf ay Yusuf! Seni yağışlı havalarda itlerle dövüşesin. Yusuf ay Yusuf! Ölünü itler, pişikler yesin. Yusuf ay Yus..."

"Birrruuu heyyyt. Oğlum kendine gel, bizim Marziye nineyi geçtin. Koca avratlar gibi nerden buluyorsun bu kargışları?"

"Oduncunun karısı oğluna her gün bunlardan onlarcasını söylüyor, şimdi arabayı bize verdiğini öğrenince başlamıştır naydırmaya."

"İyi madem, bu kadar saydın bir tane de ben sana söyleyeyim. Behzad ay Behzad! Allah seni dil bilmeze rast getirsin."

"Bu beddua değil yahu, iyi bir şey."

Gülüştüler. Arabaya koşulan atı bir müddet inceleyip yelelerini tımarladılar; alnında beyaz üçgen leke vardı.

Çarşı sakindi, Rus askerleri karargâhlarındaydılar. Generali ziyarete giden heyetten sonra ortalık nispeten durulmuştu.

İki dost kasaba sınırından geçene kadar akla karayı seçtiler. Ne zamanki karargâhın menzilinden bütünüyle çıkıp Revan yoluna girdiler, o vakit içlerine bir ferahlık indi.

Bir türkü tutturup yola koyuldular.

"İrevanda bir guyu var, içinde zem zem suyu var
Her gözelin bir huyu var, yar seni seven değilem,
yar seni seven değilem..."

Yolun iki yanına dizilen servi ağaçlarının gölgesi, iki dostun müşterek söylediği türküye gölge oluyordu. Ağaçlardan birinin dibine çöküp, çöreklerini yiyip, iki kamış tüttürdüler. Keyifleri yerindeydi ama hiç bilmedikleri bir şehre gitmenin korkusu da yol gittikçe cisimleniyordu. Başka dilden, başka dinden, bugüne kadar görmedikleri binlerce yüz... Gerçi buradakilerin çoğu Türkçe biliyordu, üstelik hâlâ onlarca

Müslüman mahallesi vardı ama yine de ezanın yerini alacak çan seslerini duymak onları ana kucağından uzakta hissettirmeye yetecekti. Yol boyunca İbn-i Haldun'un *Bedavet ve Hadaret*'inden aşka, edebiyata kadar çokça mesele konuştular. Güneşin sakinleştiği vakitlerde, uzakları delen haçları seçmeye başladılar. Bugüne kadar duydukları, okudukları, onlara yabanıl gelen kavramları belli şekillere bürünmüş olarak görüyorlardı. Etraflarındaki binalardan tedarik ettikleri bir hüzünle birbirlerine baktılar, gidecek yeri olmayanlara ait bir burukluk seziliyordu ikisinin de gözlerinde. Kasabanın giriş kapısında nöbet tutan askerlere, Aziz Aleksios papazından bir konuyla alakalı malumat almaya geldiklerini söylediler; bunu Yusuf akıl etmişti.

Son zamanlarda askerlerin birçok kişiyi geri çevirdiklerini, hatta bazılarını alıkoyduklarını biliyorlardı. Gün doğumundan bu yana demlendiği anlaşılan şişman, yüzü kanlı asker diğerinden başıyla izin vermesini istedi.

Sağlı sollu uzanan iki-üç katlı, ballı taşla sıvanmış yapıların önünden geçtiler; muntazam dizilmiş evlerin altıgen pencerelerinde onları gerçek dışı kılmaya yetecek bir donukluk vardı. Şehrin çarşısı, onların kasabasındakinin neredeyse on katı büyüklüğündeydi. Dükkânlardan başka, ciyak kırmızı taş sokaklara kurulan pazarda envai çeşit yiyecek, giyecek, Avrupa'dan gelen türlü eşyalar sergileniyordu. Hayretle her tezgâhın önünde uzun müddet kaldılar, halı dokuyan kadınları izlediler. Etraflarında hareket halindeki her nesne, onların üstüne ipeksi bir uyuşukluk seriyordu. İki dost, kendilerini tüccar diye tanıtıp çarşıda esnaftan birkaçıyla sohbet ettiler, ardından bir aşevine girdiler. Görmüş geçirmiş olduğu aşikâr olan aşevi sahibi, kılıklarından Müslüman olduklarını anladığı iki delikanlıyı köşesiz bakışlarıyla süzdükten sonra gülerek selamladı.

"Hoş gelmişsiniz."

"Hoş bulduk," dedi, Yusuf.

"Bize koyun eti ver usta," diye devam etti Behzad.

"Hay hay, tam ağzınıza layık körpe kuzu etim var, sanırsın şuracıkta biraz evvel kesmişler."

"Aman, sakın domuz eti karışmasın."

"Merak etmeyin cancağızlarım, buraya sizin oralardan çok kişi gelir, hepsi de burada yemek yer, inancınıza saygıda kusur etmeyiz."

Adam ocağa taraf dönüp hımbıl çırağına seslendi;

"Heyy yağ tulumu! Ağalara kuzu hazırla."

"Baş üstüne usta..."

"Müslüman olduğumuz çok mu belli oluyor?" diye sordu Yusuf.

"Ben insan sarrafı olmuşum artık, bırakın da o kadarcığını anlayayım. Eee anlatıverin gençler, tüccar mısınız? Hangi kasabadansınız?"

"Yok ağa gezmeye geldik, Hamurkesen'deniz."

Adam şeytani bir gülümsemeyle göz kıyıcığındaki kırışıklıkları kulaklarına kadar uzattı.

"Anladım, siz buranın dilberlerine gelmişsiniz hee?"

Behzad, adama sövecekmiş gibi bir bakış fırlattı.

"Tövbe tövbe. Ağa ne dediğini kulağın duysun, bizde domuz haramsa böyle şeyler de haramdır, bilmez misin?"

Yusuf, Behzad'ın hiddeti karşısında ses etmeden gülüyordu.

"Yanlış anlamayın canım. Sizin oradan dilberler için gelenler olur ara sıra. Ondan sordum."

Behzad, karşısında yüzünü sevimli hale sokmaya çalışan kara kuru, tek kaşlı adama ters ters bakmaya devam edip, önündeki bodur sürahiden su koydu. Tam o sırada aşevinin önünden akan sokağı uzun bir nara sarstı, ses açık olan ka-

pıdan içeri doldu. Seyrek kara saçlı, kara sakallı iki adam kırık Ermeni dilinde bir şeyler bağırıyordu.

Behzad aşevi sahibine çevirdi yüzünü;

"Tam anlayamadım, nedir bu şamata?"

"Akşam Pılur'da düğün var da onu duyuruyorlar. Şehre yeni gelen zenginlerden Amo ile Pagos'un çocukları evleniyor. Tüm şehri, yani şeyi, bizden olanları davet ediyorlar."

"Hiç Ermeni düğünü izlemedim," dedi, Yusuf.

"Öyle mi? Pek güzel olur düğünler burada. Ben bir kere sizin kasabaya tavuk almaya geldim, sanırım iki sene evveldi. Buradaki tavuklara bir musibet hastalık tebelleş olmuştu, yüzlercesi telef oldu. O zaman beni kolumdan tutup düğüne götürdüler; doğrusu pek güzeldi, hatta dans bile etmiştim. Sizin kasabada çok iyi dostlarım vardır. Memmed Halil Ağa var, Kürt Gesim var."

"Memmed Halil Ağa'yı bu sabah çarşıdan geçerken gördük."

"Ne iyi, ne iyi... Çok selam söyleyin dönünce benden, Sütçü Galust'un çok selamı var deyin."

"Eskiden sütçüydün o zaman?"

"Evet. Ama Anadolu'dan gelen göçlerden sonra o işi yapan çoğaldı, ben de iki sene önce burayı açtım."

"Biz de sizin düğünlerinizi merak ettik doğrusu."

Galust ocağa taraf döndü;

"Heyy koca götlü, müşterilere yaptıklarını mı yiyorsun sen orda?"

"Yok usta tuzuna bakmıştım sadece, getirdim."

Küçük bakır bir sini içinde, dövülmüş kıpkırmızı etler geldi. Çırak uzun tırnaklarını saklamaya hacet görmeden yemekleri konukların önüne koyarken etlerden bir parçayı yere düşürdü.

Galust yaslandığı tezgâhta sarsıldı, tek kaşı kanatlandı.

"Ah be çocuk, ne diyeyim sana ben! Dün ölseydin, yarın değil öbür gün üçündü. Çekil kenara çekil!"

Çırağını ittirip, yere düşen eti alarak açık kapıdan dışarı fırlattı. Et yere düşmeden, biri sarı diğeri siyah iki pişik havada çarpıştı. Kıvırcık miyavlamalarla kavgaya tutuştular.

Galust müşterilerine döndü, sahte bir içtenlikle,

"Bu ayının kusuruna bakmayın. İsterseniz sizi akşam düğüne götüreyim. Böyle bir başınıza giderseniz sizi almazlar," dedi.

Yusuf, çatalıyla elindeki lavaşı tabağa bırakıp Galust'a baktı.

"Sahi mi?"

"Sahi tabii. Sizinkilerden neyimiz eksik bizim. Biz de pek konukseveriz. İçimizdeki kanı bozuklara, türlü desiseler düşünenlere gitmesin aklınız... Ruslardan evvel gayet iyi anlaşıyorduk biz Müslümanlarla. Ama yediklerinizin parasını alırım; dostluk başka, alışveriş başka."

İki dost kahkaha attılar. Behzad'ın gözü bu adamı tutmasa da, Yusuf müstesna bulduğu adamdan hoşlanmıştı. Çırak tezgâhın arkasında durmuş, başparmağıyla kulağını kurcalıyordu.

İki dost, Galust ile akşama doğru düğüne gitmek üzere sözleştiler. O vakte kadar şehri keşfedeceklerdi.

Hesabı ödeyip kapıdan çıkarlarken Galust ellerini sabunluyormuş gibi birbirine sürtüp;

"Belki bana kızacaksınız, belki çekindiğiniz için söylemediniz ama, o yandan çarklı evlerin olduğu sokak şu karşı caddenin sonundaki domates rengi binaların aşağısındadır."

Yusuf'un gözleri parladı. Behzad dişini temizlediği kürdanı yere fırlatıp alt dudağını çevirdi. Sinirden kekeleyerek;

"Ne... Ne laftan anlamaz adamsın be. Sana istemiyoruz diyoruz. Gören de diyecek ki şeysin... Tövbe tövbe!"

Yusuf'u bir gülme aldı tekrar. Galust'un şaşkın ince yüzü, yine yaramazlıktan sonra azar işiten çocuklarınkine döndü.

"Tamam canım, kızma. O zaman büyük pazardan başlayın gezmeye. Sonra kale içine, kervansaraya gidin."

Pazardaki ilk dükkândan başlayıp, yavaş yavaş gezmeye başladılar. Ayrı dinden, ayrı milletten olsalar da kasabalarındaki insanlardan farkları yoktu buranın esnafının; dükkânların önüne attıkları oturaklarda çay içip yüksek sesle gülüşenler, ellerindeki maşrapalarla yolları suvaranlar, malını satmak uğruna kapının ağzındaki kararsız müşteri adayını içeri çekmek için tatlı dilini yerinden çıkaranlar... Pazardan çıkıp bir müddet yürüdüler. Güneş, sakinliğini yitirip sokağı eritiyor, şehre giren arabaların üst tentelerini saydamlaştırıyordu. Kervansaraydaki kitapçılardan birine girdiler. Dükkânın küçük duvarlarını kaplayan yüzlerce kitabı, ağızları açık izlediler. Kitapçı, dükkâna girenleri görmüş fakat yanındaki iki arkadaşıyla olan sohbetini bölme gereği duymamıştı. Ellerini heyecanla kaldırıp indiriyor, Petersburg'daki işçi grevlerinden bahsediyordu yanındakilere. Yusuf ile Behzad'ın kalıcı olduğuna kanaat getirip ayağa kalktı, yanlarına geldi.

"Hoş geldiniz."

"Hoş bulduk."

Gözlüklerini çıkardı; güzel yüzlü, küçük burunlu, kır saçlı bir adamdı kitapçı. Dar omuzları arasından bir anda fırlamış gibi duran boynunda, yıldız şeklinde benler vardı.

"Sanırım buralı değilsiniz ha?"

Yusuf güldü.

"Biraz evvel başkası da sordu aynı soruyu. Çok mu belli oluyor el olduğumuz?"

"Hayır hayır, yanlış anladınız. Kitaplara öyle tutkulu bakıyorsunuz ki, ancak onları ilk kez görenler ya da gerçekten

kitaba âşık olanlar böyle bakabilir. Benim için yabancı olmanızın hiçbir ehemmiyeti yoktur."

Behzad'la Yusuf, kendilerine sıcacık gülümseyen ve tane tane konuşan kitapçıya aynı incelikle gülümsediler. Bu esnada kitapçının biraz evvel sohbet ettiği arkadaşları ayaklandılar; Yusuf ile Behzad'ı garip bir şekilde selamlayıp, üstünde yel değirmeni figürü olan kapıdan çıktılar. Kitapçı, iki delikanlıyı, yeni cilalandıkları kokularından anlaşılan ve henüz boşalan oturaklara buyur etti.

"Oturun lütfen. Ne içersiniz? Size kahve ikram edebilirim, daha yeni demledim."

Yusuf'la Behzad bir ağızdan çekingen sesle "Olur" dediler. Kitapçı yerinden kalktı ve çelik sürahiden enfes kokusu ile yanındaki kitapların dahi içini dalgalandıran koyu kahveyi beyaz fincanlara döktü.

Behzad oturaktan hafifçe doğrulup, sadece burnuna değil, gözlerinin akına kadar dolan kokuya dokunmak istedi.

"Bu İstanbul kahvesi mi?"

Kitapçı gülümseyerek Behzad'a döndü, elindeki bezle kahve damlayan masanın çizgilerini siliyordu bir yandan.

"Hayır, senin dediğin Türk kahvesi ahbap... Bu yaptığım başka kahve. Sütüm yok maalesef, sade içiyorum ben. Eee kitabın hasını okuyan, kahvenin de sadesini içmeli değil mi?"

Fincanları oturakların ortasındaki yuvarlak sehpaya koydu.

"Hadi ilk yudumunuzu alın bakalım, beğenecek misiniz? Sizin yerinizde olmak isterdim; evvela benden genç olduğunuz için, ikincisi daha okumadığınız yüzlerce kitap olduğu için, üçüncüsü de daha sabah kahvenizin ilk yudumunu almadığınız için."

İki dost şiir gibi konuşan bu adamı, daha evvel tanıdıkla rı hiç kimseye benzetemiyorlardı. Okudukları gâvur roman larındaki karakterleri andırıyordu.

Yusuf koyu kahveden bir yudum aldı, yüzünün ekşimesi ni saklayarak fincanı sehpaya koydu. Behzad kahveyi beğen mişti, aromasının dilindeki tat tomurcuklarını okşamasın dan memnun bir işveyle konuştu.

"Pek güzelmiş, daha evvel böyle güzel bir şey içmemiştim. Elinize sağlık."

Kitapçı sevecen bir ifadeyle başını salladı. "Afiyet olsun," dedi.

"İstanbul'u böyle iyi bildiğinize göre Müslüman'sınız sa nırım?"

Yusuf yüzündeki ekşimenin hâlâ yerinde olduğuna şaşı rarak onayladı.

"Evet."

"İstanbul'a bir kez gittim ben. Hatta orada akrabalarım da var. Dünya bir kadın olsaydı, gözleri İstanbul olurdu şüp hesiz..."

Yusuf onu yerinden kaldıracak sesine döktüğü umut çeş nisiyle sordu.

"Siz de mi Türk'sünüz?"

Kitapçı ortasındaki taşta timsah figürü olan yüzüğüyle elinde tuttuğu fincana vurdu hafifçe.

"Hayır, insanım..."

Behzad güldü.

"Peki, İstanbul'da ne yapıyordunuz? Umarım sakıncası yoktur bunu sormamın."

"Bilakis, ne sakıncası olacak. Sivaslıyım ben. Buraya göçenlerdenim. İstanbul'a gezmeye gitmiştim, bir dakika düşüneyim... Evet, evet tam on bir yıl önce."

"Sizin yerinizde olmayı ne çok isterdim, bizim de en büyük hayalimizdir oraya gitmek."

"Belki bir gün gidersiniz siz de."

"Sivas'ın da güzel bir yer olduğunu işitmiştim. Neden göçtünüz? Çarın zoruyla mı, yoksa orada huzursuz muydunuz?"

"Sivas'ta doğdum, tam otuz yılım orda geçti; Türk, Kürt, Ermeni sürüyle arkadaşım vardı. Kimsenin kimseye karıştığı yoktu. Babam, en yakın arkadaşıma kirve bile olmuştu zamanında. Müslümanlar, Ortodoksların; Ortodokslar da Müslümanların bayramlarını kutlamayı hiç ihmal etmezlerdi. Malumunuz Osmanlı'nın durumu pek vahim, başında sürüyle bela var.

Haliyle bu vahamet Anadolu'ya da sirayet etti, Sivas'ta da huzursuzluklar baş gösterdi. Rusya'nın Osmanlı ile arasındaki her gerginlikte, arada kalan taraf bizler oluyorduk. Sonunda peder bey, Çarın Anadolu'da yaşayan Ermeniler ile ilgili son yayımladığı davete icabet ederek buraya gelmeye karar verdi, ben de onlara uydum."

Yüzüğüyle fincanına vurmaya devam ediyordu kitapçı.

"E biraz da siz anlatın bakalım, kasabada ne yaparsınız? Burada olduğunuza göre kitapkeşsiniz, yanılıyor muyum?"

Üçü birden gülümsediler. Behzad kendilerini kısaca takdim etti; Sarı Medrese'yi, hayatlarını, dostluklarını anlattı. Laf lafı açtı. Uzun zaman kitapçıda kaldılar. Baba Abdullah'ın evinde geçirdikleri gece kadar güzeldi bu sohbet. Sonunda kitapçıyı daha fazla meşgul etmemek adına, ayaklandılar. Kitapçı onlara kapıya kadar eşlik ederken, elinde tuttuğu dört kitabın ikisini Yusuf'a, kalan ikisini de Behzad'a uzattı.

Fal taşı gibi açılan gözlerle kitaplara baktılar.

Yusuf, "Özür dileriz ama bunları satın alacak paramız yok. Belki başka sefere alırız," dedi.

Kitapçı, Yusuf'un elinin üstüne koydu elini, insan eli olamayacak kadar yumuşaktı.

"Bunlar benim size armağanım. Biraz evvel bahsettiğim isimlerin yazdığı kitaplardır."

İki dost büyük bir mutlulukla kitapçıya teşekkür ettiler.

Kitapçı ikisinin de ellerini sıktı, narinlikle. Behzad kapıdan çıkmadan;

"Keşke bütün dünya burası gibi olsaydı, bütün insanlar da sizin gibi..." dedi.

Kitapçı gözlüğünün sapını ağzına götürdü.

"Bitmemesi için ara verdiğimiz kitaplara benzeseydi ya, her şey..."

Yusuf'la Behzad kitapçıdan çıktıktan sonra uzun süre heyecanla kitapçının anlattıklarından, bugüne kadar Hoca Ali Garbî haricinde kimseyle konuşamadıkları Batılı yazarları kitapçıyla tartışmaktan aldıkları hazdan dem vurdular. Behzad, Yusuf'dan daha çok etkilenmişti kitapçıdan. Şehirdeki dükkânları ve kalenin çevresini gezip bitirene kadar kitapçıyı düşürmediler dillerinden. Şehre yeni getirilen, 'gazoz' denilen içeceği yudumlayarak arabacıların önünden geçip, büyük kilisenin olduğu sokağa kıvrıldılar. Tereddütlerinden boşanıp bir kiliseye girdiler, kilisenin papazıyla tanıştılar. Papaz bilgiye teşne bu iki allame namzediyle uzun uzun sohbet etti; Sarı Medrese'den, İsa Nebi'den, teslisten, yıllardır ihtilaf halinde olan Hıristiyan külliyatına ait birçok meseleden bahsettiler. Papaz sorularıyla kendisini terleten bu iki delikanlının bilgisinden bir hayli etkilendi. Kilisenin ardından, aşağıya doğru daralarak inen sokaklardan birine girdiler. Ayaklanıp koşmak istiyorlarmış gibi sallanan, saplandıkları toprağı yadırgadıklarını saklamayan yemyeşil ağaçların, yamyassı çatıların altında zamanı dondurma kudretine sahip oldukları zannı uyandıran taş evlerin bas-

tığı mahallelerden geçtiler. Müslümanların yaşadığı mahallelere açılan sokak başlarında askerler nöbet tutuyordu. Bir zamanlar şehrin en güzel camilerinden olan, eski adıyla Çinili Cami'yi Ali Garbî'nin anlattıklarından tanıdılar, şimdi kiliseye dönüştürülmüştü o da. Minaresi yıkılmış, yerine bir çan kulesi yapılmıştı. Kaşlarının kenarlarını içe kıvırarak mahzun, kederli baktılar birbirlerine. Çan sesleri şehre değerken, Galust'un yerine döndüler.

14. Kısım/Revan'da Bir Düğün Gecesi ve...

Rüyadan düşüp, gerçeğe yuvarlanmıştı belli ki; belki de gökte asılı kalmaktan yorulan bir yıldızdı, yere düşmüştü.

Öğleyin gördükleri vakit üstü başı dökülen, saçı sakalı birbirine karışmış kara kuru adamın yerine saçları limon marifetiyle sola yapıştırılmış, sinekkaydı tıraş olmuş iki dirhem bir çekirdek bir adam buldular. Kendini beğendiğini belli eden bir edayla birleşik kaşlarını düzeltti Galust. Karşısında en az üç-dört kez terle yıkanmış, şehrin tozuna bulanmış gençleri tepeden tırnağa süzdü.

"Eee ama siz giyinmemişsiniz."

"Sen de bayağı giyinmişsin," dedi, Yusuf gülerek.

"Düğüne gidiyoruz be. Hadi üstünüze bir şeyler alın hemen, sonra da yola çıkalım."

Bir yandan konuşurken diğer yandan da aşevinin önüne dizdiği iskemleleri içeri taşıyordu Galust.

"Nerelere gittiniz bakayım?"

Yusuf, heyecanla ileri atıldı.

"Vallahi şehrin nerdeyse dörtte birini gezmişizdir, amma velakin en çok kervansarayın oradaki kitapçıyı sevdik."

Behzad elindeki kitapları gösterdi. Galust mundar bir şeye dokunur gibi, bir eliyle iskemleyi, diğeriyle de kitabı tuttu. Gökyüzünden düşmüş korkunç bir yaratığı inceler gibi kitabın sağını solunu çevirdi.

"Aman ne iyi, ne iyi... Ama o kitapçılardan bazıları tekin değildir. Saçma sapan şeyler sokmaya çalışmadılar ya sizin aklınıza? Gerçi siz Müslüman'sınız size ilişmezler."

Behzad farkında olmadan benimsediği kitapçının fikirlerine laf ediliyormuşçasına savunmaya geçti, kaşlarını çattı.

"Neymiş o saçma sapan şeyler?"

Galust sokağa doğru dönüp geğirdi.

"Önemli şeyler değil kuzum. Katıksız zırvalıklar. Yok insanlar sömürülüyor, yok işçiler haklarını aramalıdır, yok Çar Hazretleri şöyledir böyledir..."

İskemleyi içeri sokup, alnındaki akşamüstü terini sildi.

"Yaşlandım be, hey koca Galust kim derdi ki iki iskemle taşımak zor gelecek sana. Siz beni gençliğimde göreceksiniz... Ahh ahh..."

İçeride olduğunu düşündüğü çırağına seslendi;

"Hey ayı! Ben çıkıyorum, kapıyı iyi kilitle. İki gün önce yandaki dükkâna girmişler, dükkâna bir şey olursa eşek yerine seni keserim ha!"

Galust'un sesinin yankısı henüz havadayken, Yusuf'la Behzad aynı anda Galust'a döndüler. Galust'un beti benzi attı, çürük düşlerini gösterdi yine, zayıf yüzündeki kırışıklıklar belli bir merasimle derinleştiler.

"Canım eşek derken, lafın gelişi işte... Bizim çırağa eşek diye diye dilim alıştı artık."

Behzad öğle öncesi yediği eti düşündü, midesi bulandı. Yusuf kıs kıs gülüyordu.

Galust biraz önce kırdığı potu karşısındakilerin belleğinden silmek istercesine gerindi.

"Bunun geleceği yok, ister misiniz içerde kendini öldürmüş olsun. Tanrım duy sesimi de şu çırak demeye bin şahit lazım yarım akıllının canını alıp, işe yarayacak bir ölüye ver. Bekleyin hemen geliyorum civanlarım..."

Galust içeri girince Yusuf kahkaha attı.

"Yahu sanırım eşek eti yemişiz, öğleyin. Ama fena da değildi tadı yani."

Behzad Yusuf'un omzuna destekli bir yumruk oturttu.

Yusuf gözlerini kısıp bağırdı;

"Vay anam! Elin kırılsın beynamaz, böyle vurulur mu!"

"Vurulur! Nasıl adamsın sen be. Ne gamsızsın. Bok verseler ona da güzel dersin. Tövbe estağfurullah."

Galust telaşla döndü, limonlanmış saçlarından bir tutamı alnının en üstündeki kırışıklığı ikiye bölmüştü.

"Çırak yok. Nerede bu tezek kafalı? Anahtar onda!"

Galust ellerini gıcır gıcır parlayan, yeleğinin altından geçen kemere koyup etrafı nazarlamaya başlamıştı ki, şişman çırağı karşıdaki berber dükkânından çıktı, paytak paytak yürüyerek yanlarına geldi. Galust, buram buram esans kokan çırağının kalkanı andıran kulaklarına yapıştı.

"İblis oğlu iblis, neredesin sen, beni katil mi edeceksin?"

Çırak umursamaz bir tavırla ustasının elinden kurtulup laf yetiştirdi.

"Ne var yani usta, berberdeydim."

"Bak bir de konuşuyor. Ne bu hal! Niye süslendin?"

"Ben de geliyorum ya düğüne."

"Ulan kimden izin aldın?"

"Hadi be usta, bir iki kız görüp kendime gelirim."

Galust elleri belinde, yekpare kaşlarını aşağı yukarı oynatarak Behzad ile Yusuf'a döndü.

"Görüyorsunuz ya kuzularım neler çektiğimi. Bu azgınla uğraşıyorum sabahtan akşama kadar."

Yusuf'la Behzad, usta ile çırağı izleyip gülüyorlardı o sı
rada. Galust'un tepesi attı.

"Ohh, size de şamata çıktı. Gülün gülün, bu çocuğu bir
daha kim bilir ne zaman göreceksiniz. Olan yine bana ola
cak."

Derken, omuz tümseğinde vızıldayan sineği iki eli ara
sında patlattı. Yeleğinin cebinden çıkardığı mendile sinekli
ellerini sildi.

İki kolu, bağımsızlığını ilan etmiş olan göbeğinde duran
çırağına baktı tekrar Galust. Çırak da yalvaran gözlerle us
tasını süzüyordu.

"Peki, kör olasıca gel, sen gelmezsen kızlar yasa batar. Biz
kuzularıma ciciler alana kadar dükkânı kilitle."

Galust, iki dostu kapanmak üzere olan dükkânlardan bi
rine soktu. Yakaları işlemeli iki gömlek geçirdiler üstlerine,
yola düştüler. Galust müzik sesine yaklaşırken yanındakile
re Müslüman olduklarını belli etmemelerini tembihledi, no
olur ne olmaz diye. Kasabalarında generale yapılan saldırı
dan sonra buradaki Hıristiyanların bir bölümü Müslüman
lara bilenmişlerdi.

Arabayı bir fidanlığın önüne koyup balaban ve zurna se
sinin geldiği yere doğru yürüdüler. Yusuf'un keyfi yerindey
di; saçlarını düzeltiyor, paçalarına konan tozları silkeliyor
du.

Behzad huzursuzdu. İlk kez, doğup büyüdüğü topraktan
ayrı olmanın ve ilk defa ezan duymadan bir gün geçirmenin
hüznünü sırtlıyordu. Üstelik hava kararmadan yola çıkmala-
rı gerekirken, şimdi süslenip püslenip düğüne gidiyorlardı.

Muazzam bir işçilikle örüldüğü belli olan taş duvarla
rın çevrelediği büyük bir kayısı bahçesiydi burası. Bahçe
ışıl ışıldı, buhur kokuyordu. Fanuslara konulmuş rengârenk
mumların etrafında kol kola giren kadınlı erkekli gruplar,

dünyanın tüm önemsiz ayrıntılarını silen şarkıların içinde neşeyle dans ediyor, gelinlik kızlar etraftaki oğlanları süzüyorlardı. Galust yanlarından ayrılıp düğün kalabalığına karıştığı vakit, iki dost çölün ortasındaki bir ev gibi anlamsız kaldılar.

Bir ağacın dibine geçip, düğünü seyretmeye koyuldular, biraz daha durup yola çıkmayı düşünüyorlardı. Güneş doğmadan kasabada olmalıydılar. Ağaç dallarına asılmış kandil fenerlerinin aydınlattığı büyük bahçede vişne, gök, çimen rengi giysileri içinde erkeklerin yüreklerini oynatan bakışlar savuran iri gözlü, esmer benizli, etine dolgun kızlar sıradaki düğünün kendilerininki olması için dualar ediyorlardı içlerinden...

Ayaklarını ilginç figürlerle hareket ettiren bir delikanlı, kendinden geçmiş, zurnanın sesiyle beraber düğünü izleyen herkesi coşturmuştu. Kâh sağ tarafında dizilen genç kızların önünde oynuyor, kâh sol tarafında kendisini alkışlayanlara gülümseyerek türlü hareketler yapıyordu. Behzad ile Yusuf etrafı, dans edenleri, alkışlayanları gözlüyor; bir yandan da yabancı oldukları bir kültürün, ananelerini bilmedikleri bir cemiyetin içinde bulunmaktan garip bir haz duyuyorlardı. Behzad, dans eden delikanlıyı kasabadaki birine benzettiğini söylemişti ki, Yusuf kâinatın var olduğu günden beridir hiç dile gelmemiş bir kelimeyi telaffuz eder gibi söyledi.

"Butimar!.."

Yusuf'u tepeden tırnağa bir sarsıntı kucakladı, birkaç kez gözünü kapayıp açtı. Rüya değildi, zaten rüya olsa bile fark etmezdi. Siyah saçlarının bir kısmı, başındaki tülbentten, boynundaki ışıl ışıl parlayan gerdanlığa taşıyordu. Ela gözlerine baktı kızın Yusuf, kırmızı bir denizdi... Yıllardır dökülmek için denizini arayan bir ırmak gibi hissetti kendini. Ona

dökülmek, ona karışmak istedi. Şimdi zaman onunla beraber nefes alıp veriyordu; tik tak, ehh, tik tak, hehh...

Karnıyla midesi arasındaki bölge karıncalandı. Kıza doğru bir adım atıp, kaldı. Kız, Yusuf'un kendisine bakmak için can atan gözlerini üstünde hissetmiş olacak ki, sağa dönüp o da Yusuf'a baktı. Uzun süre sustu Yusuf, Behzad da çok iyi tanıdığı dostunu bu mukaddes ânı doyasıya yaşaması için yalnız bıraktı. Butimar'dı bu. Rüyalarında gördüğü, âşık olduğu kız! Rüyadan düşüp, gerçeğe yuvarlanmıştı belli ki; belki de gökte asılı kalmaktan yorulan bir yıldızken yere düşmüştü. Tamı tamına rüyada gördüğü gibiydi. Sağ yanağının üstündeki küçük ben bile yüzyıllardır oradaymış gibi Yusuf'u selamlıyordu.

Gözlerini afyonkeşler gibi bir yere sabitlemiş, Butimar'ın oturduğu yere bakıyordu.

"Behzad, kardeşim."

"Hımm."

"Bu, bu Butimar."

Ağırbaşlılıkla gülümsedi Behzad.

"Fark ettim."

Yusuf duruşunu bozmadan, yaslandığı ağacın karnındaki kara balları gayriihtiyarî tırnağıyla kazıyarak Butimar'ı izledi, vakit bir hayli geç olmuştu. Behzad zorla kolundan tutup onu arabaya bindirene kadar gözlerini kızdan ayırmadı.

Şimdi arabaya sırtüstü uzanıp geceyi izlerken, sayıklıyordu.

"Butimar gerçekmiş Behzad. Bana baktı o da değil mi? Belki o da rüyalarında beni görüyordu..."

Behzad bir elinde kamçı, gerisine dönüp muzip bir gülümsemeyle can dostuna bakıp kafasını iki yana salladı. Yusuf göğsündeki yakamoz içinde, tuzaktan son anda kurtulmuş bir kuş gibi nefes alıp veriyordu.

Şimdi çocuksu bir dikkatle izliyordu hayatı, üstünde tahakküm kuracak bir şeyler aramadan, damıtılmış bir sakinlikle. Geceye uymak böyle bir şeydi.

İçinde dünyayı var eden güç, dışarı sarkmak istiyor, kabına zarar veriyordu.

Herhangi bir engelle karşılaşmadan kasabaya girdiler. Kasaba her zamanki halinden daha küçük ve çirkin gözüktü onlara. Yusuf evine, Behzad arabayı bırakmak için oduncunun oğlunun yanına gitti.

Cırlayan böceklerden başka ses yoktu etrafta.

Yusuf yatağına uzandığı andan itibaren gözlerini bir an bile kapatmadı. Bu gece ardı, onun sonsuzlukla olan zifaf anıydı. Âşık olan, cehennemde yanmazdı. Butimar'ın yüzünü tahayyül etti, artık rüyasına gelmesine hacet yoktu, kararını vermişti Yusuf. Yarın, en geç öbür gün şehre gidip Butimar'ı bulacaktı. Bir an Baba Abdullah'ın anlattığı Şeyh Sanan hikâyesini hatırladı. Bir Şeyh ile bir Hıristiyan kızın hikâyesi... "Yazgım buymuş, demek ki..." dedi. Çamurdan yapılan kuşlara üfleyip onları canlandıran, ruh bahşeden İsa Nebi'yi düşündü Yusuf. Butimar'ı ondan istedi.

Uykuya dalmadan sayıkladı.

"Kimi ruhlar evvelden aşinadır birbirine, bunu biliyorum."

15. Kısım/Medresede Kavga

Cahilin gölgesi bilmediği kadardır, koca bir dünyayı karartmaya yeter.

Revan'dan döndükten iki gün sonra Yusuf'la Behzad medresede üç talebeyle kavga ettiler ve onları görünce başlarından ağrı kalkan hocaların aldıkları müşterek kararla süre-

siz olarak medreseden uzaklaştırıldılar. Morarmış yüzler ve sinirden şakaklarında kabaran damarlarla soluğu Ali Garbî'nin evinde aldılar, hocalarını da yanına alıp Sakız Gölü'ne gittiler.

Ali Garbî, öğrencilerinin üç renkli yüzlerine bakınca kendini tutamadı. Uzun bir kahkaha attıktan sonra kendini toparladı.

"Ah ah, sizi eşkıyalar sizi! Güldüğüme bakmayın, sinirden gülüyorum. Şu yüzünüzün haline bakın! Aklınız mı yetmedi ki, yumruklarınızdan medet umdunuz. Oldu olacak İravâni'yi de aradan çıkarsaydınız."

Yusuf heyecanla sesini yükseltti.

"Beni tutmasalardı bir tane de o dombalağa vuracaktım."

Ali Garbî yüzünde nadir görülen bir öfkeyle Yusuf'a döndü.

"Sus! Serseri. Bir de inanıp, yapacaktım diyor utanmadan. Allah'ım sen sabır ver..."

Bir müddet sustular, üçü de. Ali Garbî gölün sonuna bakıp konuştu.

"Tamam hadi anlatın, nasıl oldu?"

Behzad ince kaşları altından baktı hocasına, elinde tuttuğu gülibrişim sapını çevirerek anlatmaya başladı. Zaten çekik olan gözleri, üstüne inen silleden sonra neredeyse kaybolmuştu. Sanki yüzü tümüyle pürüzsüz olarak yaratılmış, sonradan gözlerinin olduğu yerler bıçak ucuyla yırtılmış, içine iki siyah yuvarlak, kenarlarına da beyaz mürekkep doldurulmuştu.

"Medresede her yıl yapılan münazaranın bu yılki konusu, sahih hadislerdi. Hoca Hanifî ile Molla İravâni'nin gözdesi olan talebelerden şu Yunus var ya..."

"Evet?"

"Çıkıp abuk sabuk, hiç duyulmamış şeyleri hadis diye yutturuyor, hocalar da onu onaylıyorlardı."

"Neymiş, o hadisler?"

"Güya peygamber efendimiz demiş ki; 'Güçlü olan kişi eğer zalimse dahi, zayıf olan onun gönlünü hoş tutmalıdır ki, kudretli olan kişi zayıfa dokunmasın.' Ben de kalkıp bunun düpedüz uydurma hadis olduğunu söyleyince ağız dalaşına girdik, birkaç talebe ve hocalarla."

"Tövbe tövbe. Allah'ım sen başımıza taş yağdırma, iyice delirmiş bunlar. Öyle şey mi olur? Mazlumun zalime boyun eğmesi İslam'a uyar mı?"

"Şuurlarını yitirmişler bunlar, hocam. Ben de dedim ki, Rusları melek gibi göstermek için artık hadis uydurmaya başladınız. Hoca Hanifî de; 'Çok bilmiş! Ağır konuşuyorsun, sözünü geri al.' deyince..."

Yusuf dayanamayıp söze girdi, hınzır bir gülümsemeyle Behzad'ı göstererek;

"Bu da dedi ki, 'Kütükleri kesmek için keskin balta gerekir!'"

Ali Garbî bir kahkaha daha patlattı. Behzad'ın omzuna vurdu.

"Hay yaşa sen ay kişi! Pek güzel demişsin. Ee sonra?"

İltifattan gururu okşanan Behzad devam etti.

"Sonra Yunus üstüme yürüdü yanındaki çocuklarla. Hocalar yerlerinden bile kalkmadılar, alaycı gözlerle söylediklerimi küçümsüyorlardı. Çocuklardan biri bana elini kaldırınca, Yusuf olduğu yerden uçup çocuğun yüzüne sunturlu bir yumruk indirdi. Sonra da ortalık karıştı..."

Ali Garbî gözlerinden okunan memnuniyeti dizginleyip ses tonunu değiştirdi.

"Ne olursa olsun, böyle bir şey yapmanız üzdü beni. Bir daha olmasın. Atılmadığınıza dua edin. Medreseden birkaç talebe tepelerdeki direnişçilere katılmış, sanırım onun korkusuyla öğrencilerin aklını yıkamak için böyle sahtekârlık-

lar yapıyorlar. Allah en güzelini bilir, ona bırakın. Hadi kal dırın başlarınızı, olan olmuş artık, kapatıyorum mevzuyu. Medreseye dönene kadar bol bol kitap okursunuz siz de. Amu sizin halinizde başka bir fevkaladelik sezdim..."

Behzad'la Yusuf eveleyip geveleseler de sonunda kurtu luş olmadığını anlayıp, Revan'a gittiklerini itiraf ettiler. Ali Garbî onlara kızmadı ama imalarıyla taş atmayı da ihmal etmedi.

"Peki, peki kabul edeyim. Ben boş yere çok kaygılandım herhâlde. Sonuçta çocuk değilsiniz, koca adamlar oldunuz, kuşlar bile yavruları rahat rahat uçsunlar diye onları ka natlanacakları zaman yalnız bırakırlar. Sizin de kanatlan ma zamanınız gelmişti çoktan. Eee anlatın bakalım, neler yaptınız şehirde? Beklediğiniz gibi miydi, başınıza bir hal gelmedi ya?"

Behzad Yusuf'un sükûtunu da fırsat bilerek, uzun uzun her şeyi sayıp döktü. Konuşmanın sonuna doğru Yusuf'un başıyla onay vermesi üzerine Butimar'ı da anlattı. Ali Garbî duydukları karşısında sessizleşti; eğilip elini yüzünü yıkadı gölde.

Siyah uzun gömleğinin içinde, boynu bükük vaziyette, kıyıdan geriye doğru döndü. Yusuf'un yüzünü seyretti, ilk kez görüyormuş gibi...

"Vah Yusuf'um. Kuyunla tanışmışsın. Yusuf'u kuyuya düşüren Allah, çıkarmasını da bilir elbet, dert etme."

Üç dost, gün devrilene değin konuştular. Hoca Ali Garbî uzun uzun cehaletten, cahil insanların tehlikesinden bahsetti.

Gölün sakinliğinden muzdarip, onu denize benzetmek isteyen balıklar mavi örtüyü kafalarıyla delip, küçük dalgalar oluşturuyorlardı. Arada çıkan 'lup', 'lop', 'löp' sesleri, gölün yeşil kaymağını kıran balıkların iriliğini gösteriyordu.

"Yazgımıza boyun eğmek, Allah'ın verdiği aklı kullanmayacağız anlamına gelmez elbette. Kendisine yapılan her kötülüğü, her zulmü 'kader' telakki edenlere aldırmayın. Kitap 'oku' diye başlar. Aklınızı ve kalbinizi aynı anda kullanın. Sadece akıl derseniz, merhametsiz, vicdansız, taştan farksız bir insan olup çıkarsınız, insanlar sizden korkarlar ama hiçbir zaman gerçekten sevmezler. Eğer aklı bütünüyle reddedip her vakaya hissî bakarsanız da bu kez kandırılır, itilip kalkılır, hayal kırıklığına uğrarsınız. Nazik bir dengesi var bu işin, buna dikkat etmek lazım evvela.

İnsanlara gelince... Sizi yargılarlar. Onlara kulak asarsanız daha çok yargılarlar, kulak asmazsanız yine yargılarlar. En iyisi ellerine bir kalem verip, eleştirdikleri şey her neyse 'Al, doğrusunu sen yap,' demektir. O zaman susarlar. Çünkü kendilerinin yapamadığı şeyi yaptığınız için, sizi kıskançlıktan yargılıyorlardır zaten."

Ardından bir hikâye anlatmaya başladı.

"Evvel zaman içinde, Mısır civarında yaptığı tablolarla nam salmış bir ressam yaşarmış. Bir gün bir delikanlı gelmiş yanına; 'Usta bana senin gibi iyi resim yapmayı öğret,' demiş. Ressam, çocuğu tarttıktan sonra, kararlı olduğunu anlamış. Bir zaman sonra da pek sevmiş onu. Gecesini gündüzüne katıp, ona resim yapmayı öğretmiş. En sonunda öyle bir hale gelmiş ki çocuk; fırçasız, boyasız resim yapma yetisini kazanmış. Ama çırak yaptıklarını ustası dışında birilerine göstermek için de yanıp tutuşuyormuş bir yandan. Çırağının, yaptığı tabloları birilerine gösterme isteğinden vazgeçmeyeceğini anlayan ustası, ona yaptığı bir tabloyu götürüp şehir meydanına koymasını, tablonun altına da iki siyah kalemle, 'Tabloda beğenmediğiniz yerleri bu kalemlerle çizin,' yazan bir not bırakmasını istemiş. Çırak heyecanla tabloyu götürüp şehir meydanındaki büyük taşın üstüne

koymuş, tablonun yanına da iki kara kalem ve ustasının dediği notu yerleştirmiş. Çırak, ertesi gün tabloyu almak için mağrur bir şekilde meydana gidince, tablonun güzelim renklerinin kaybolduğunu ve her yanının kara kalemlerle işaretlendiğini görmüş. Yüzü sararmış, büyük bir kedere gark olmuş. Ustasının yanına gelip durumu anlatınca, ustası gülüp; 'Şimdi tablonun üstündeki karalamaları temizle ve aynı tabloyu bir daha götürüp yerine koy. Ama bu kez kara kalem yerine tabloyu yaptığın boyaları ve fırçaları koy, tablonun yanına bir kâğıt bırak ve üzerine de şöyle yaz: Tabloda beğenmediğiniz yerleri bu boyalar ve fırçalarla düzeltin.' Delikanlı, zaman kaybetmeden ustasının dediğini yapmış ve resmi, boyaları, fırçaları, notu dünkü yerine koymuş. Çırak gece heyecandan uyuyamamış, sabah yine dünkü gördüğü manzara ile resmini tanınmaz halde bulmayı göze alarak şehir meydanına gitmiş. Bir bakmış ki resim aynen bıraktığı gibi, hiç el sürülmemiş, boyalar fırçalar da yerli yerinde... Tabloyu kapıp ustasına gelmiş. Ustası elini çırağının boynuna atıp, şefkatli bir ifadeyle; 'İşte çocuğum, insanlar böyledirler. Ellerine bir imkân geçtiği zaman, hayatlarında hiç resim yapmamış olanlar dahi resmi karalamaktan çekinmediler. Ama yapın, düzeltin dediğin zaman da hiç kimse bilmediği bir işi yapmaya yanaşmadı, çünkü yapamayacaklarından emindiler. İnsanları iyi tanı. Sakın emeğini onu anlamayacak olanlara sunma. Sen ne kadar anlatsan da, karşındaki cahil ise anlamayacak, sadece hasetle yaptığın işi gölgelemeye çalışacaktır.'"

Behzad hikâyeden sonra hocasının yüzüne bakıp anladığını belli eden bir işaret yaptı. Yusuf, hikâyeyi duyuyor ama dinlemiyordu. Gözleri açık, bir rüyanın içindeydi...

16. Kısım/Yusuf Revan'da Butimar'ı Arıyor

Onu düşündükçe bedenî ağırlığı yavaşça boşalıyor, varlığını içine çeken bilinci ağırlaşıp kabarıyordu. Biraz daha düşünse yok olabilirdi.

Yusuf, önce Sütçü Galust'a gitti. Can havliyle, su ister gibi... Henüz kendini hiçbir bedene bulaştırmamış bir ruh gibi. Derin nefes alıp vererek, düğünde gördüğü kızı tarif etti. Galust bu duruma en başta anlam veremedi, sonra yüzündeki çizgiler yumuşayıp kalbini dolaşan şefkat duygusunu görünür kıldı; "Düğünde tarif ettiğin kızın kim olduğunu bilmiyorum ama, sana yardım edeceğim," dedi, gençliğinde başından geçen bir anıyı hatırlayarak. Uzun süre baş başa verip düşündüler, arada dükkâna girip çıkan müşteriler oldu. Şişman çırak bu esnada tezgâhın ardında soğan doğruyordu. Sonunda çareyi Galust buldu.

"Seni tatlıcı yapıp, birkaç sokağa salalım."

"Neye yarayacak bu?"

"Sen bağıra çağıra tatlını satarken, pencereye çıkacak olanlara kaş altından bakarsın. Aman Müslüman olduğunu çaktırmayasın ha, vallahi ikimizin de götünü keserler! Son olaylar malum... Zaten dilimizi biliyorsun. Bir de yüreğin yanarmış gibi –ki zaten yanıyor– 'Tatlııı' diye bağırıverirsin ki, senin güzel kız pencereye çıkıp, o yüreciğine su döküversin... Heh heeeh başka kızları da yanlışlıkla âşık etmeyesin kendine, karşı yokuşun başındaki evin önünde de bağırma sakın! Orası benim evceğizimdir, sonra bozuşmayalım. Karım var, kızım var..."

"Allah senden razı olsun Galust Usta."

"Senden de. Haydi kuzum, şu tatlı işini halledelim."

Galust, Yusuf'un koluna girip, onu dört yanı çeşitli tatlı ve yemişlerle dolu büyük bir dükkâna götürdü, yol boyunca kaynanasından ve beceriksiz şişman çırağından dert yandı.

Yusuf tatlıcıdan omzunda tepsiyle çıktı. Şerbetleri yeni dökülmüş tatlılar, üstten bakıldığında bile taşıdıkları şekerin keskinliğini belli ediyorlardı. Yusuf Galust'un aşevine en yakın sokaktan başladı işe;

"Tatlııııııı, tatlıııı..."

İrili ufaklı, iki katlı taş evlerin önünden geçiyordu Yusuf. Başında gri, ince kumaştan bir kalpak, Butimar'ı arıyordu. Etrafında tanış kimse yoktu ama yanından geçtiği evlerin duvarları, insandan daha çok şey anlatıyorlardı sanki ona. Kimi evler "Gel Yusuf, benim köşemdeki sokaktan sap," kimisi de "Aradığın burada değil, beyhude yere yorma kendini," diyordu. Yarım kalmış bir rüyaya bir kez daha girmeyi öğrenmişti Yusuf, bu yüzden içinde her adımında genişleyen ferahlık mevcuttu.

Sabah ezanından evvel, Behzad'a bile haber etmeden, şehre mal getiren bir arabanın arkasına ilişip gelmişti. Cebinde kalan son parayı da tatlılara, tepsiye, kalpağa vermişti. Üstüne üstlük parası çıkışmamış, Galust Efendi'den borç almıştı. Ama işe yarıyordu bu tatlılar, şimdiden hem bir sürü kız görmüştü, hem de ciddi ciddi para kazanmıştı. Ama gün batıp, ay göğe çakılınca, başı önüne düşmüş olarak Galust'un dükkânına gelip onu bulamadığını söyledi. Yarın yukarı mahalleyi dolaşacaktı. Gece Galust'un çırağıyla beraber aşhanenin arkasında yattı. Çırak gece yarısına kadar Yusuf'u uyutmadı, kâh yellendi, kâh geğirdi; bunlarla yetinmeyip Yusuf'a ustası Galust'tan dert yanıp durdu.

"Ben olmasam var yaa, Galust diye bir şey olmaz ağa. Neetten anlar, ne sostan, ne sebzeden. Geçen gün buna koyunu inek diye satmışlar. Tabii ben gittim, koyunun sağını solunu

inceledim; 'Usta bu inek değil,' dedim. 'Hadi oradan! Benden iyi mi biliyorsun,' dedi, üstüne bir de şamar patlattı imansız! Bu var ya kiliseye filan da gitmez ha... Her pazar günü yok circir oldum, yok karım hastalandı, çamura battı yan yattı...

Kılıbık olduğunu hiç söylemiyorum zaten. Karısından boyuna dayak yer. Bununla bitse iyi, yevmiyemi de vermiyor doğru dürüst. Sen söyle ağam paşam, ne yapayım bu adamla ben? Pintiliğini anlatsam inanmazsın, geçen sene oğlunun düğününe para harcamamak için oğluyla gelinini, yani gelinle güveyi peşine katıp bir akrabasının düğününe götürdü, düğünü beleşe getirmek için. Millet, gözlerine inanamadı! Düşünsene rezaleti... Bir de ortaya düşüp oynamaz mı, arsız arsız... Haa bir de çirkin mi çirkin bir kızı var, İsa'ya yemin olsun ki kızı bir kez görsen daha evvel onu görmeden yandığın günler için şükredersin. Bir burnu var aha buradan Ararat'a...

Laf aramızda yanık bana... Haftanın en az üç günü bahaneyi bahaneye katıp buraya geliyor. Usta da benle evermek için can atıyor o leğen ağızlı kızını, yoksa başına kalacağını biliyor. Ama ben yüz verir miyim, elimi sallasam ellisi... Bak ağa geçen ne oldu, buraya Tebriz'den iki tüccar geldi, 'Şorva var mı?' dediler. Var dedim, buyur ettim..."

Galust'un boşboğaz çırağı, nefes almadan Yusuf'un beyninin ırzına geçerken, Yusuf Butimar'ı düşünüyordu. Onu düşündükçe bedenî ağırlığı yavaşça boşalıyor, varlığını içine çeken bilinci sessizce kabarıyordu. Biraz daha düşünse yok olabilirdi. Şişman çırağa arkasını dönüp yattı.

Ertesi gün yine eli boş döndü başka mahallelerden, ama tatlılardan iyi kâr etmişti. Galust'a olan borcunu ödedi. Tam beş gün böyle geçti. Artık yıllardır bu şehirde yaşayan biri gibi hissediyordu kendini. Galust ile de birbirlerine iyice alışmışlardı. Hatta Galust'un şişman çırağına bile... Tatlı

satmaktan döndüğünde aşevinde Galust'a yardım ediyor, gece de yine çırakla beraber orada uyuyordu.

17. Kısım/Mavi

İnsan kendini bilmeye, etrafını saran boşluğu fark ettiği an başlar. Adını koyamadığı bu boşluğa tırnaklarını geçirir.

Ertesi sabah, son umut kırıntılarıyla çıktı işe Yusuf. Bu şehir zannettiğinden çok daha büyüktü, doğu yönüne doğru uzanıyordu. Birbirini düzenli halde kesen sokaklardaki evlerin hemen hepsi birbirine karışıyordu. Bir yandan bağırıyor, diğer yandan da Behzad'ı, Ali Garbî'yi düşünüyordu. Kim bilir ne haldeydiler, anası babası beş gündür ne yapıyorlardı?

"Tatlııı... Tatlııııı..."

'Biraz sözü süsleyip, püsleyelim,' dedi, içinden. Bir kelimenin anlamını tam hatırlamamakla beraber bağırmaya başladı. "Bu tatlıyı yiyen hemen koca bulur! Bu tatlıyı yiyen erkekler, hemen koca bulurrrrr!"

Revan'da kullanılan bir deyimdi bu, geçen gün tatlı satarken başka bir tatlıcıdan duymuştu; "Bu tatlıyı yiyen kızlar koca bulur," diye... Fakat Yusuf heyecandan kızla erkek kelimelerini karıştırmıştı.

"Bu tatlıyı yiyen erkekler koca bulurr!" nidası yukarı mahallede, yaz günü açık duran giyotinli pencerelerden evlere doluyordu. Tüm mahalleli pencerelere çıkmıştı, Yusuf pencereden dışarıya taşan her kafayı gördükçe daha da şevke geliyordu.

"Bu tatlıyı yiyen erkekler hemen koca bulurrr!.."

Mahalleyi mezarlığa bağlayan yolun hemen solundaki yeşil boyalı evin penceresinde bir gamze gördü Yusuf, sonra yanak, sonra cennetten arda kalan bir yüz; Butimar...

Butimar, pencerelere çıkan diğer kızlar, kadınlar gibi katıla katıla gülüyordu ona. Yusuf da gülmeye başladı. Bir anda karşıdan gelen, elinde değnek yaşlıca bir adam...

Yusuf tepsiyi sokağın ortasına atıp kaçmaya başladı.

"İbine oğlu ibine! Koca arayan erkek ha. Ar namus kalmadı, gel buraya!"

Adam Yusuf'u sokağın sonuna kadar kovaladı.

Kendini Galust'un yerine attığında dermanı kesilmişti, kalbinden gelen gürültüler aşevinin önünde tembel tembel uyuyan kediyi bile korkutmuştu. Galust ortalıkta yoktu, çırak homurdana homurdana Yusuf'un önüne bir bardak soğuk su sürerken açık duran kapıdan Behzad ile Hoca Ali Garbî girdi.

Yusuf uzun bardağı bir yana bırakıp, ayağa kalktı; her yerinden ter süzüle süzüle iki dostuyla kucaklaştı.

Ali Garbî müstehzi bir edayla öğrencisini süzdü;

"Bize haber vermedin eyvallah; ama beynamaz köpoğlu, anamı babamı da mı düşünmedin?"

Yusuf terden üstüne yapışmış gömleğini silkeledi.

"Düşündüm üstat, vallahi düşündüm. Ama onu bulmadan, onunla konuşmadan gelemezdim. Şükürler olsun ki bugün nihayet gördüm onu."

"Ne yapacaksın peki?"

"Yarın gidip konuşacağım onunla, gerekirse babasıyla da..."

Üç dost, Galust'un aşevinde bir süre oturdular. Yusuf şehre geldiği günden beri yaşadıklarını anlattı. Behzad pek konuşmadı, Yusuf'a kırgındı.

"Haydi, siz gün düşmeden yola revan olun, üstat. Benim iyi olduğumu, bu kasabada iş tuttuğumu söyleyin anama, babama. Behzad, kardeşim benim, bu vazife senin. Onları rahatlat, ne olur."

Behzad sessizliğine halel getirmeden kafasını salladı.

Ali Garbî elini Yusuf'un omzuna koydu.

"Ahh Yusuf, Allah'tan aşkı size öğreten benim," dedi, derinden bir iç çekerek. "Yoksa kulağından tuttuğum gibi geri sin geri götürürdüm seni bizimle."

Behzad ve Ali Garbî güneşin batışına ters istikamette yola koyuldular. Behzad, askerlerin şehir sınırındaki sorgu suallerinden sonra konuştu.

"Hocam, ne olacak bu işin sonu?"

"Aşk bu, sonu bilinseydi kim yaklaşırdı ki yanına. Ama insanı olgunlaştırır, ehlileştirir, büyütür. İnsanın yazgısını arayışları tayin eder bazen de. Mademki Yusuf'un imtihanı budur, o zaman bize de susmak, gerekirse ona yardım etmek düşer."

"Onu hiç böyle görmemiştim hocam. Kendimi garip hisse diyorum. O kızı kıskandım sanırım, Yusuf ilk kez bana söyle meden bir şey yaptı. Ona kızgın değilim ama çok incindim."

"Aşk denen marazın çaresi henüz bulunmadı. O bu hal deyken ondan incinmek olmaz. Boş kalbin işleyişi ile dünya nın dönüş hızı aynıdır. Kalp dolunca dünyanın da, kalbin de vezni bozulur."

"Havsalam almıyor, nasıl bir büyüdür ki bu hocam?"

"İnsan kendini bilmeye, etrafını saran boşluğu fark ettiği an başlar. Adını koyamadığı bu boşluğa tırnaklarını geçirir. Onu eksiltemediğini, yok edemediğini anlayınca direnmek ten vazgeçer ve çevresini eşyalarla, türlü uğraşlarla, ilimle, sanatla doldurmaya çabalar. Bir süre sonra anlar ki bunca şeye rağmen başını döndüren boşluk aslında dışında de ğil, içindedir. Üstelik onu doldurmak için koyduğu her nes ne boşluğu küçülteceğine, genişletmiştir. Ateşe atılan odun gibi... O günden sonra ne eşya, ne para, ne başka bir şey. O boşluğa inanır ve içine sığacak birini arar. O insanı bulunca,

ya da bulduğunu sanınca da boşluk, dev bir denize dönüşüp arayanı dibine çeker."

"Anlattığınız kadar mı âşık sizce de hocam? Benimle aynı fikirde misiniz?"

"Yusuf'un gözlerine baktım evlat, kuyuya çoktan düşmüştü..."

18. Kısım/Behzad, Sakız Gölü'nde Bir Başına

Yalnızlığı doğurdu, doğurduğunu karşısına alıp onunla konuştu, sonra doğurduğu yalnızlığı ile dövüştü.

Behzad ile Hoca Ali Garbî geceye doğru kasabaya vardılar. Hocası ile vedalaştıktan sonra göle gitti Behzad. Yanına dizdiği kandillerin titrek ışığı altında okudu, yazdı, Yusuf'u düşündü. Her şeyini paylaştığı can dostunun böylesine bir sevdaya tutulması başta hoşuna gitmişti ama şimdi sağlam kafayla düşündüğü vakit bu işte bir uğursuzluk seziyordu. Butimar'ın İsevî olması değildi tek sorun, Yusuf'un başına bu iş yüzünden bir hal gelecek diye ödü üzülüyordu.[13] Ayrıca başta Yusuf'un komik bulduğu, onun hayalbazlığının bir cilvesi olarak telakki ettiği rüyalarının gerçeğe teması sonrasında kendisiyle ancak şimdi yüzleşebildiğini fark etmişti. Yusuf'un Revan'daki düğün gecesinden beri uzak olmasını, aralarına giren müstesna haddi idrak ediyordu. Bu düşüncelerle oturduğu yerden kalktı, göle yürüdü, zihninde fırlanan[14] korku tanelerini suya düşürmekten tedirgin, yüzüne su çırptı iki kez. Gecenin binlerce yarası yıldızlar, yanıp söndü. Sıcaktan alnına yapışan beyaz saçlarını tumarladı.[15]

---

13 Ödü üzülmek: Çok korkmak

14 Fırlanan: Dönen

15 Tumarlamak-tımarlamak: Düzeltmek, okşamak

Yerine dönüp gölün yüzeyine konmak için alçalan, son anda vazgeçip tekrar göğe yükselen su kuşlarını izledi, bedenleri değmese de gölün duruluğunu bozuyorlardı. İçlerinden biri gelip Behzad'a çarptı, besbelli ki Behzad'ın göğsünde ken di mânâsını arıyordu. Babasını düşündü; onu kim, niye kat letmişti. Sonra tekrar Yusuf'u... 'Şimdi burada olsaydı, kim bilir nelerden söz açardık, yine beni kızdırırdı beynamaz,' dedi içinden... Anılar, giysisinden sıyrılmış billur omzunda konuşlanıyordu, gülümsedi. Yusuf'un, Revan'dan bir daha dönmeme ihtimalini düşünmemeye çalıştı, korktu. Behzad'la beraber bilmem kaçıncı uykusuna giren kasaba da korktu, o an. Kolundaki yaranın kabuğunu kaldırdı, ay ışığı erine eri ne gün yüzüne çıkan koyu kırmızı kanı aydınlattı. Karşı tepe harelenmişti. Gölün kıyısında sallanan otlara sürünerek bi raz yürüdü, ayak sesleri başka bir yerden geliyordu sanki kulağına. Cebinden yere düşen, Yusuf'la beraber Revan'dan aldıkları aynayı kalbiyle koymuş gibi buldu. Ayna kırılmıştı, on parçaya ayrılmış pürüzsüz yüzünü uzun uzun izledi. Yü zünde, ilk sayfası bâkir olan bir kitap vardı, diğer sayfanın açılması için bu boş sayfanın ne anlama geldiğini idrak et mesi gerekiyordu. Gırtlağına kadar bir sırra batmış olduğu nu fark etti; daha kötüsü bu sırrın ne olduğunu düşündükçe gözleri kararıyor, gelecekteki yansımasını beyaz elbiseler içinde, elinde değnek ile çölde dolaşan bir ihtiyar olarak gö rüyordu. Dünyanın aslında dev bir kapısının olduğunu ve bu kapının anahtarının nerede olabileceğini düşündü. Anahtar kendi sırrına dokunduğu vakit en yakınında peydahlanacak tı. Bunun için de kendi olarak kalması gerektiğini biliyordu. İnsanın kendi olabilmesi, varlığını böyle idare edebilmesi hem masraflı, hem meşakkatli bir işti ve böyle yaşayanlar her zaman bir bedel ödüyordu. Halbuki başkasını taklit ede rek maskelerle dolaşanlar, herhangi bir engelle karşılaşma

dan, mutsuz olduklarının farkında bile olmadan yaşayıp gidiyorlardı. Ama ne olursa olsun bu halinden memnundu Behzad.

Bir kez daha düşündü babasını. Resminden beynine nakışladığı sakalını, sarığından taşan saçlarını, sol kulağındaki beni...

Yusuf'tan ayrı olmanın verdiği yalnızlık hissinin belki de mevcut huzursuzluğunun yalnızca görünen kısmını teşkil ettiğinden şüphe duydu. Bir nevi ondan ayrı düşmekle esasen her zaman duyumsadığı yekpare bir boşlukla bir başına kaldığı an nasıl davranacağını tecrübe etmişti. Kendine mahzatını bildirdi bu anda. Yalnızlığı doğurdu, doğurduğunu karşısına alıp onunla konuştu, sonra doğurduğu yalnızlığıyla dövüştü. Yalnızlığıyla dövüştükçe büyüdü, büyüdükçe daha çok anladı; anladıkça göğsünden bir kol, sırtından bir bacak daha çıktı. Gözlerini kıstı, gölün sonundaki devinime bakarak bir türkü çığırdı, ağrıyan omuzlarına iki mum kamacası tırmanmıştı.

"Mende sığar iki cihan, men bu cehana sığmazam
Gövheri lamekân menim kövni mekâna sığmazam"

Dolunayın beyazlığına kapıldıkça sersemlemiş su kuşları, göğe yükselen huzursuz sesi gagalıyorlardı. Kuşların gözünden çıkan alaca ışık, türkü için kıpırdayan dudaklarının gölgesini genişletiyordu Behzad'ın.

"Zerre menem güneş menem, çar u ile penc u şeş menem
*Sureti g*ör beyan ile *şerh u beyana sığmazam"*[16]

Sabaha karşı eve girdi, yastığın serin yerini arayıp yanağına oraya koydu. Kapanmış gözlerinin altındaki ince kasla-

16 Nesîmî

rıyla kapanmış gözlerinin üstündeki ince kaşları aynı anda hareket etti. Belli ki bu gece zihnini tarumar eden düşünceler, bir tortu halinde rüyasının dibine çöküp orada üremiş ve yavaş yavaş ayaklanıp bin başlı bir ejder olarak Behzad'ın karşısına dikilmişti.

19. Kısım/Yusuf Butimar'ı Beklerken...

Beklemek, hayatın dışında akan başka bir zamandı.

Yusuf sabahın köründe uyandı, alelacele giyinip sokağa taştı. Dün Butimar'ı gördüğü yeşil boyalı evin önünde durdu. Dikkat çekmemek adına üstüne geçirdiği yırtık, bozarmış dilenci elbisesinin içinde evin karşısındaki yol ağzına çöktü. Değnekle onu kovalayan yaşlı adam, Yusuf'un önüne para atıp geçti. Düne göre daha yaşlı göründü adam Yusuf'un gözüne. Butimar'ın evinden uzun kır saçlı, bıyıklı, kolları kalın, göğsü geniş kırk beş-elli yaşlarında bir adam çıktı. Belli ki Butimar'ın babasıydı. Tam bunu düşünürken boyun kemiğinden yukarıya doğru nokta nokta alevlenen bir vesvese yayıldı. Ya Butimar evliyse, ya çıkan adam onun kocası ise? Butimar başkasının olamaz, öyle olsaydı rüyama girmezdi, beni çağırmazdı diye düşünerek rahatlatmaya çalıştı kendisini. Ayrıca adamın gözleri de, Butimar'ınkileri anımsatıyordu.

Butimar'ın kendisine gülümseyen halini tahayyül etti. 'Gamzesinin içinde yaşayabilirim, gıkımı bile çıkarmadan, yüzyıllarca...' diye konuştu içinden. Dün onu gördüğü, perde vazında sarıçiçeklerin olduğu pencere açıktı, ama hiçbir kıpırtı yoktu. Camı kaplayan süt beyazı patiska, arada uçlarını dışarı uzatıyordu. Yanına yiyecek bir şey almamıştı Yusuf, öğle vakti açık duran diğer pencerelerden türlü yemek kokuları geliyordu. Zaman geçirmek için yolun sonundaki

mezarlığa gitti, ilk kez bir Hıristiyan mezarlığı görüyordu. Mezar taşlarındaki haçlara dokundu. Bir kuzgun gelip mezarlardan en büyük olanına kondu; kuş uçtu, gölgesi kaldı... Mezarlık, üstüne kurulduğu tepeden aşağı doğru iniyordu; ondaki mezarlar otsuz, ağaçsız bir düzlüğe bakıyordu. Bu mezarlardan birinin başında uzun sakallı bir papaz dimdik durup elindeki kitaptan bir şeyler okuyor, önündeki iki adam da bir ölüyü gömmeye çalışırlarken yüksek sesle tartışıyorlardı. Ölüyü gömenler, birbirlerine küfürler savururken; papaz elindeki kutsal kitabı, kaşlarını çatmış halde daha çok kavrıyordu.

Kulaklarının üstünde kalan son üç-dört tüy de her an firar edecekmiş gibi duran başka bir adam da papaz ve diğerlerini izleyip hüngür hüngür ağlıyordu. Yusuf adamın karşısındaki siyah mezarın üstüne oturdu. Defin işlemi tamamlandıktan sonra, didişenler papazı da yanlarına alıp uzaklaştılar. Ağlayan kel adam perişan bir haldeydi, hıçkırıkları bitmek bilmiyordu. Sanki ölenin gözyaşı bezleri, adamcağıza miras kalmıştı. Yusuf dayanamayıp yanına gitti. "İyi misin kardeş?" diye sordu. Adam önce konuşmak istemedi, kulağının içinden küçük bir kertenkele çıkarıp öteye fırlattı. Sonra Yusuf'un varlığını gaipten duyduğu bir ses telakki edercesine başını kaldırdı, zayıf bedenini savurarak konuşmaya başladı.

"Ben it dölüyüm, ben kahrolması gereken biriyim!"

Yusuf ayakkabının içine giren böğürtlen salyangozunu çıkarırken adama sordu.

"Neden beyim, anlat hele."

"Sen Türk müsün?"

"Iı, evet. Nereden anladın?"

"Konuşmandan, neyse ben de Türküm. Adım Cabbar, Karslıyım."

"Eyvallah..."

"Eee ne işin var burada. Biraz evvel gömülen yakının mıydı?"

"Yakınımdı ya; can dostum, kardeşimdi."

"Ne oldu?"

"Boş ver, Allah belamı verdi zaten benim."

"Yahu anlat bak, çok önemli bir işimi bırakıp seni dinliyorum."

"Ne işin olacak bok böcüğü, üstünün başının haline bak, dilenci değil misin sen?"

"Dilenciyim ama para dilenmiyorum."

"Ne dileniyorsun?"

"Butimar'ı bekliyorum."

"Butimar ne?"

"Sevdiğim kız."

"Yaa, ben de sevmiştim zamanında, yoksulum diye vermemişlerdi kızı."

"Epey kötüymüş, ama benimki daha da kötü."

"Niye, sen daha mı yoksulsun?"

"Hayır ben hem yoksulum, hem Müslüman, biraz da deliyim."

"Eyvah. Dur biraz da senin için ağlayayım. İstersen gidip içelim."

"Ben içmem."

"Niye, dokunuyor mu?"

"Hayır, içki haramdır."

"Doğru, o zaman çay içeriz."

"Sen anlatsana ağam, ferahlarsın."

"Ya Butimar?"

"Butimar evinde, nasıl olsa onu görene kadar gitmeyeceğim."

"Güzel mi Butimar?"

"Bundan sana ne."

"Doğru, bana ne."

"Hadi anlat."

"Anlatırsam anlar mısın?"

"Meselenin içinde kadın yoksa, belki."

"Kadın filan yok."

İki parmağıyla biraz evvelki taze mezarı göstererek anlatmaya başladı.

"Bu mezarda yatan en yakın dostum Garev'dir. Biz; ben, Garev, Boris ve Hui, dördümüz de ressamdık, üçümüz hâlâ öyleyiz."

"Hımın..."

"Dördümüz de Petersburg'da tanıştık, sanat okulunda... Farklı milletlerden, dinlerden olduğumuzu hiç dert etmedik. Zaten büyük şehirlerde çok sorun değildir bu. Okul bittikten sonra, kimse memleketine geri dönmek istemedi, biz de ucuz bir ev bulup beraber yaşamaya başladık. Kısa zamanda yaptığımız tablolarla adımız, 'Genç ressamlar' olarak bilinir oldu ama tablolarımızın yüzüne kimse bakmadı. İşler iyice kötüye gidiyordu; bir yandan sefalet, diğer taraftan katışıksız soğuk... Zaten İstanbul'da kuyumcu olan dayımın bir tanıdığı sayesinde gitmiştim Rusya'ya, geri dönmek olmazdı. Çaresiz dördümüz de aç yaşamaya başladık. Sabahtan akşama kadar resim çiziyorduk; karnımızı renkler, şekiller doyuruyordu. Ama bir gün boyamız, kâğıdımız da bitti. O zaman Boris bir şeyler çalmayı teklif etti, oy birliğiyle reddettik. Sonra Garev'in aklına iyi bir fikir geldi; içimizden birinin öldüğünü söyleyip onun tablolarını satacaktık. Malum, ölen her sanatçı kıymetlenir, bu hep böyledir ve gelecekte de böyle olacaktır."

Bu esnada bir tütün sardı adam, ardından sigarayı ateşledi, bir tane de Yusuf'a uzattı. Dumanı çaprazlama havaya üşkürttü.

"Neyse Garev gönüllü olmak istedi, canımıza minnet, hemen onayladık. Ertesi gün Boris düşüp kalktığı gazeteci kızlardan birine bu olayı haber yaptırttı ve 'Genç Yaşta Ölen Dahi Ressam' başlığıyla çıkan haberler her yana yayıldı, ar dından Garev'in yaptığı yirmi bir tabloyu fahiş fiyatlara sat tık."

"Sonra ne oldu?"

"Yahu gerisini ne yapacaksın. Bendeki de akıl, durmuş bu rada neler anlatıyorum sana. Neyse madem başladım anlatı yım. Zaten yoksulsun, Müslüman'sın, bir de ben üzmeyeyim seni.

Biz Garev'in tablolarını satarken, o da bir süreliğine şeh rin dışında bir evde kalıyordu. Biz de kaldığımız o sıçanlı ev den çıkıp şehir merkezinde güzel, geniş bir konuta yerleştik, işlerimiz tıkırındaydı. Garev'in tabloları bitince kendi yap tıklarımızı da onun adına imzalayıp satmaya başladık, her birimiz küçük bir servet sahibi olmuştuk neredeyse ve herkes hâlâ elimizde Garev'e ait bir sürü tablo olduğunu sanıyordu Bunları ara ara satarsak ömür boyu geçinebilirdik. Sonra bir gece Garev geldi ve kendisi sefalet içinde sürünürken bizim böyle para içinde yüzüp onun adını kullanarak tabloları sat mamıza bir son vermemizi istedi. Haklıydı elbette ama gözü müzü para hırsı öyle bürümüştü ki, onu oracıkta gerçekten öldürdük. Sonra oturup başında ağladık, diğerleri de pişman oldular ama iş işten geçmişti. Sağa sola biraz rüşvet verip, cenazesini alıp geldik. Memleketine gömülsün istedik, bura yı çok severdi. Biz de geldik, gömdük, dönüyoruz."

Yusuf, adamın güneşin altında parlayan kel kafasına bakt

"Cidden aşağılıkmışsın kardeş."

"Öyleyim, tütünün var mı kardeş? Benimki bitti."

"Benimki de bitti."

"Kötüymüş."

"Peki, niye kavga ediyorlardı mezarın başında?"

"O kadarını da bilmeyiver."

"Neyse ben gidiyorum."

"Hadi selametle..."

Yusuf ayaklandı, mezarlığın kapısına yöneldi. Adam bağırdı ardından.

"Sence Allah affeder mi beni?"

"Allah'a sor."

"Ya cevap vermezse?"

"Becerebilirsen kulağını kalbine koy."

"Peki..."

Yusuf mezarlığın yüksek duvarlarını ardında bırakıp tekrar Butimar'ın evinin karşısına çömeldi. Uzun süre hiçbir şey yapmadan öylece bekledi. Kendi varlığıyla dünyanınkini mukayese etti; ikisinden biri aslında hiç var olmamış ya da giderek yokluğa karışıyor olabilirdi. Birbiriyle uyumsuz olan şeylerin bir arada uzun süre barınamayacağı gibi. Dünya henüz ölmeye niyetli olmadığına göre...

Beklemeye devam etti. Beklemek, hayatın dışında akan başka bir zamandı.

Görünmeyen bir el, göğün siyah örtüsünü serdi; üstüne yarım dolunayı, etrafına yıldızları koydu. Yusuf çok yorgundu, tüm yorgunluğunu geceye bahşetse hiç sabah olmazdı belki de. Oracıkta uyuyup kaldı.

20. Kısım/Butimar'ın Gülümsemesidir

Henüz doğmamış bir beden gibi hissetti kendini...

Aydınlığı hissederek gözlerini araladı Yusuf, biri omzuna dokunuyordu. Bu, Butimar'ın evine girip çıkan adamdı; önüne bir kap yemek, biraz ekmek koyup Yusuf'u uyandırmıştı.

Asık bir yüzle baktı Yusuf'a, gözleri Butimar'ın gözleriydi Başı döndü Yusuf'un. Gayriihtiyari eliyle bedenini yokladı, gördüğü rüyada çıplak kalmış, üstüne örtecek bir şey arıyordu.

Adam oradan uzaklaşırken yeşil evin yukarı katına bağırdı; "Birazdan kabı alırsın, Varujan!" Yusuf, büzüşen şuurunu açtı. Adamın ardından; 'Varujan mı? Köpoğlu onun adı Butimar, Butimar' diye seslendi içinden.

Butimar, pencereye çıkıp, tamam dercesine başını salladı, babasına. Yusuf'a bakıp gülümsedi. Yusuf da ona baktı, yüzünün doğusunda geçmiş, batısında gelecek vardı. Ama şimdiydi aslolan. Henüz doğmamış bir beden gibi hissetti kendini. Birazdan sevdiği gelecek ve ruh bedene düşecekti.

Kapı nazikçe açıldı, Butimar, merdivenlerin mavi korkuluklarına dokunarak yavaş yavaş indi, başında omuzlarına kadar uzanan sarı bir tülbent vardı. Esinti, saçlarının ihtişamını selamlamak istercesine tülbendin uçlarını dalgalandırıyor, katran karası zülüflerini dışarıya çekiyordu. Havadan kıskandı onu Yusuf, sağa sola saçılmış takatini derleyip doğruldu. Butimar tabağı Yusuf'un önünden alırken, başını hafifçe eğip gülümsedi; evler gülümsedi, sokak gülümsedi. Mayalı kalay tası alıp arkasını döndü, Yusuf tek kelime etmedi.

Butimar tasın içinde duran kâğıdı çoktan göğsüne koymuştu. Eve girip kapıyı kapadı, gıcırdayan ahşap kapının kilidi ilk seferde yerine oturdu. Kalbinin üstündeki kâğıtta bir ağırlık, kalbinde ise o ağırlığı kınayan yumuşak bir sıcaklık vardı. Odasına girdi, pusulayı açtı. Yusuf kirli kâğıda, aceleyle yazıldığı belli olan yığınla harf serpmişti. Heyecandan harfleri ayrı ayrı algılayamadı Butimar; bir bütüne, bir şekle benzetmeye çalıştı en başta. Sonra dudaklarını kıpırdatarak okudu;

"Evvela Allah'ın selamı üstüne olsun. Güzelliğin şahsi değil O'ndandır ve ben O'nunla dostum.

Bir gerçeğin iki ayrı açıklamasıyız biz...

Adın Butimar senin, rüyamda kendin söyledin. Senin için geldim. Eğer gönlün varsa, pencereden bana gülümse Butimar. Adım Yusuf, kuyum sensin. Yoksulum, Müslüman'ım, bir tosbağam var, seni alıp gitmek istiyorum. Benim dinimde oruçla namazın bile kazası var, lakin sensiz geçecek bir günümün kazası yoktur. Söylediklerim kadar söyleyemediklerim de var. Söyleyemediklerim bir kuş olup çırpınıyor içimde. Sen gülersen kuş doyacak. Sırf bunun için bana gülümse. O kuş doysun."

Yıpranmış kâğıtta yazanları okuduktan sonra, karyolasının başında asılı duran Meryem tasvirine uzun uzun baktı Butimar. İçinden dua etti. Meryem Ana'nın kucağında oğlu vardı, gözlerini doğrudan Varujan'a yani Butimar'a çevirmişti. Bu yüzyıllık bakışlarda kendince bir alamet aradı, Yusuf'u seviyordu. Düğün gecesi onu görür görmez, kürek kemiğinin hemen üstündeki doğum lekesi kızarmıştı, tatlı satarken göze göze geldikleri vakit, göğsünde çiçek şeklinde ben yeşermişti. O günden sonra onun bir kez daha karşısına çıkmasını dilemiş, fakat bu arzusunu kendine dahi söylememişti. İşte şimdi Yusuf evinin altındaydı, üstelik haline bakılırsa zavallının başına gelmeyen kalmamıştı. Çok zamanı olmadığını biliyordu. Kalbini diden[17] uğultuya kulak kesildi, orada balıklarla kuşların yerini değiştirecek denli kuvvetli bir fırtına vardı. Pencereyi aralayıp Yusuf'a gülümsedi. Yusuf yeniden doğdu; ilk kez su içti, ilk kez ekmek yedi o an...

17 Didmek: Hırpalamak

21. Kısım/Yusuf ve Nubar Usta

Bir hışımla ayağa kalktı Yusuf, saatlerce koştuğunu sandı ama aslında üç adım bile yürümemişti.

Tüm şehrin gürültüden sağır olduğuna inandı ama hiç bağırmamıştı. Galust'un yanına varır varmaz olup biteni anlattı. Galust sağdan soldan soruşturdu ve Varujan'ın ba basının kim olduğunu, ne iş yaptığını öğrendi. Tırnaklarını törpülerken konuştu.

"Adı Nubar, Parçacılar Çarşısı'nda dükkânı varmış. Hali vakti yerinde, dindar bir adammış. Bezzaz Nubar olarak bi linirmiş, buraya Anadolu'dan, Çukurova'dan göçmüşler ama esasen Eçmiadzinliymiş. Senin sevdalı olduğun kızdan baş ka çocuğu yok, sessiz sakin ama aksi bir adammış. Ana yolun sağında kalan yetimhanenin yarısını o yaptırmış."

"Elime dükkânının adresini yaz, Galust Ağa."

"Delirdin mi? Bu kılıkla mı gideceksin?"

"Şimdi giyinirim, bir de berbere giderim."

Galust, gözlerinin üstündeki kıllı çizgiyi kanatlandırdı yine.

"Ben de seninle geleyim kuzum ha?"

"Yok yok, önce ben bir konuşayım da..."

"Peki, sen bilirsin. Tanrı yardımcın olsun."

Yusuf, düğün gecesi giydiği yakaları sırmalı gömleği üs tüne geçirdi, berberde saçlarını bir güzel tarattı, sakalının kabasını aldırttı. Parçacılar Çarşısı'nın yolunu tuttu.

Parçacılar Çarşısı, yan yana dizilmiş onlarca kumaş dük kânından müteşekkildi; bazıları iki katlıydı, bir kısmının altında terziler vardı. Önündeki sokakta sırtlarında küfeler üç-beş hamal top kumaş taşıyorlardı. Yusuf, Bezzaz Nubar'ın dükkânını eliyle koymuş gibi buldu.

Dükkânın içi ferahtı, Yusuf içeri girer girmez sıcaktan üstüne yapışan gömleğinin içine dolan soğuk, iliklerinde yankılandı. Yusuf'la akran iki işçi, ellerinde gerdikleri siyah lale desenli kumaşı katlıyorlardı. Yusuf, başıyla selam verdikten sonra dükkân sahibi Nubar ile görüşmek istediğini söyledi.

Nubar'ı alt katta gazete okurken buldu, yuvarlak gözlüklerinin ardında olduğundan daha küçük görünen ela gözlerini usulca kaldırıp kendine doğru yaklaşan sese çevirdi adam. Başını sola yatırarak, Yusuf'u tanıyormuş gibi süzdü.

Yusuf ökseye tutulmak üzere olan bir kuşun tedirginliği içinde, sesini titretmemeye gayret göstererek kendini tanıttı.

"Nubar Usta, esenlikler dilerim evvela."

Adam boyası eline geçen gazeteyi yanındaki kasanın üstüne koyup, işaret parmağıyla gözlüklerini yerine oturttu, geriye yaslandı.

"Adım Yusuf, Hamurkesen tarafından geliyorum."

"Tüccar mısın?"

"Hayır, sevdalıyım."

"Ne sevdalısı? Deli misin, derviş misin?"

"Hepsi..."

"Ne istiyorsun?"

"Tek bir Allah olduğuna ve siz de, ben de onun kulu olduğumuza göre, o Allah'ın hatırına kızınızı."

Adam gözlüklerini çıkardı, uzun ince parmaklarıyla kır saçlarını geriye itti, omuzlarındaki kepekleri silkeledi. Sağ gözünün altındaki halka üç kez yanıp söndü. Kendisini zor zapt ediyormuş gibi bir hali vardı.

"Müslüman mısın?"

"Beli."

"Baban ne iş görür?"

"Çiftçidir."

"Sen?"

"Talebeyim, Sarı Medrese'de."

"Demek şu meşhur medresedesin. Bir Türk'ün bizim dilimizi böylesine güzel konuştuğuna şaşmamalı o zaman. Kızımı nerede gördün?"

"Düğünde. Sonra onu aramak için sokak sokak dolanıp tatlı sattım, sonunda da dilendim."

"Sabah evin karşısında oturan da sendin..."

"Evet, efendim."

Nubar Usta biraz evvel okuduğu gazeteye sabitledi gözlerini, sonra bir anda başını kaldırıp derin bir iç geçirmeyle konuşmasına devam etti.

"Cesur bir delikanlısın, sana bağırıp çağırıp kalbini kırmayacağım. Ama tek bir soru soracağım. İstersen çık dışarı da bir aşağı yukarı yürü gel, öyle cevap ver."

"Buyrun..."

"Ananı, atanı, memleketini ve dinini bırakıp buraya yerleşmek ister misin?"

"Neyin karşılığında?"

"Kızımı istiyorsun ya."

"Belki buraya yerleşirim ama dinimi değiştirmem."

"O vakit buraya geldiğin gibi aynı yoldan geri dön."

"Ben kızınızı dininden döndürmem."

"Bunlar lâfügüzaf delikanlı. Ne demişler; 'Dere kenarına ev yaparsan bilesin ki sel malıdır. Kendin yaşlı avrat genç ise bilesin ki el malıdır.' Bak Yusuf, ben dindar bir adamım, aynı zamanda da burada sevilen sayılan bir esnafım. Eğer kızımı sana verirsem bugüne kadarki tüm emeklerim boşa gider; hem bu dünyamı, hem diğer dünyamı yitiririm. Seni bir daha ne evimin çevresinde, ne buralarda görmeyeyim. Başına bela açarsın. Muhtemelen sokaklarda dilenci kılığında dolaşman askerlerin hoşuna gitmez değil mi?"

Yusuf tek kelime etmedi, evi eşiği yıkılmış halde dükkândan çıkarken adam gözlüğünün camını hohluyor, bir yandan da içinden Yusuf'a küfürler savuruyordu. Yusuf, uzun süre yavaş yavaş yürüdü, karşısına para dilenen bir sarhoş çıktı, ayakta zar zor duruyordu adam, kirden tütünden paslanmış bıyıklarına bayat güneşin son kızıllığı vuruyordu.

"Beyim bana biraz içki parası tokalarsan pek güzel olur ha?"

Yusuf karşısında sırıtarak duran adama baktı.

"İçki yerine zıkkım iç. Ben diyorum hadımım, sen diyorsun çoluk çocuk nasıl be adam. Var git işine..."

22. Kısım/Yusuf Kasabasına Dönüyor

Yusuf kadınları izleyip bıyığını burkan padişahın önündeki nargilenin içine düştü...
Padişah, marpucuna çekti Yusuf'u.

Güneş, bulutları delip yuvasına süzülürken demir kanatlı dev bir yaratıkla çarpıştı ve sarı kanlara bulanarak bir anda yere düştü. Donmuş toprakta açtığı çukurdan binlerce başı geyik, bedeni tosbağa olan mahluk fışkırdı. At gibi kişniyorlardı...

Yusuf yerinden sıçradı. Bir taşkanın arkasında kasabaya gidiyordu. Güneş yerli yerindeydi. Donmuş toprak kalbindeydi. Gerindi, toprak çatlamadı. Butimar'ın babasının yanından ayrıldıktan sonra kasabaya giden bir arabanın arkasına atmıştı kendini. Akşam karanlığında kendine ayrılmış bir yer aradı boş yere, içlendi. Başını dizleri arasına sıkıştırıp ses etmeden ağlarken, arabayı süren adam, Yusuf'a şehirdeki kırmızı evlerde yediği naneleri anlatıyordu, belki

de sırf nanelerin renginden söz etmek için almıştı Yusuf'u arabasına...

'Naneci' adama teşekkür ederek kasabada indi Yusuf. Göl gesinin yarısı yerinde değildi, umursamadı bunu, çok üzül düğü zamanlar gölgesinin yarısının eksilmesini kanıksa mıştı. Koşarak evine vardı. Babası ile uzun bir münakaşanın ardından odasına kapandı. Abisi yeni bir mektup yollamış, işlerini iyice yoluna koyduğunu yazmıştı; dediğine göre Rus lar yakında işgal ettikleri bölgelerdeki tüm gençleri Japon larla savaştırmak için orduya alacaklardı, zaman kaybet meden yanına gelmelerini istiyordu. Elbette bunu mektupta alenen yazmak yerine çocukluğunda ninesinden öğrendiği, annesinin anlayacağı şifreli bir dille yazmıştı. Yusuf bile mektubu okurken bu şifreli cümlelerin ne demek olduğunu anlamamış, annesinin izahından sonra ağabeyinin zekâsına imrenmişti.

Her şeyin uyum içinde bir kenarda dinlenişini izledi, oda sının penceresinden. Güneş, dilinin ucunda beklettiği keli meyi söylemeye hazırlanıyor, çiçekler uzun zamandır hatır lamaya çalıştıkları şeyi sonunda bulmuşlar gibi saplarını geriyorlardı. İzlediği hayat ile içinde dönen dünya arasında büyük bir tezatlık vardı yine. Acıyı, bedenden sonra algıla yan bilinci onu dünyanın sonundaki sarp dağların tepesin den aşağı doğru ittiriyordu sanki. Ama derinlik tarafından emilip yok edilmesini tanımlayamıyor, yalnızca yaşıyordu. Görmediği, duymadığı ama iliklerine kadar hissettiği sıkıntı pencerenin ardındaki uyumu bile yavaş yavaş bozuyor, her şeyi yeni baştan tersine doğru kuruyordu. Öğleye doğru Beh zad'a gitti, başından geçenleri anlattı. Behzad başta soğuk davrandı. Lakin Yusuf ağzından girip burnundan çıktı, so nunda gönlünü aldı dostunun. Sonra da Ali Garbî ile beraber Sakız Gölü'nün etrafında oturup uzun bir sohbete daldılar.

Yusuf'u daha fazla mahcup etmemek adına Behzad da Ali Garbî de olup bitene el sürmeden konuştular.

Kasabadakiler tedirgindi, herkes Rusların ahaliyi buradan göçe zorlayacağını ve gençlerin orduya alınacağını konuşuyordu. Ata Müslim Tepesi'nde örgütlenen Türk gençlerin sayısı beş yüz civarına varmış, Ermeni-Rus birliklerine ağır kayıplar verdirmeye başlamışlardı. Hemen her gün çatışmalar oluyordu. Bu hal üzerine de, Rus askerleri kasabadakilere eskisinden çok daha sert davranmaya başlamışlar, kadınlar kızlar çarşıya sokağa çıkamaz olmuşlardı. Kimse ne olacağını bilmiyordu. Artık Yusuf için Butimar'ın şehrine gitmek çok daha çetin olacaktı. Başıboş geceler başlamıştı, Yusuf Behzad'a içini döküyor; Butimar'ı nasıl sevdiğini, o olmadan şifa bulamayacağını anlatıyordu. Medresedeki hocalardan Behzad'la Yusuf hakkında af kararı çıkmıştı; buna rağmen medreseye nadiren gidiyordu Yusuf. Gittiği vakitlerde de, hır gür eksik olmuyordu. Onun aykırı davranışlarına en küçük bir müsamaha gösterilmiyor, Ali Garbî'nin de yokluğunu fırsat bilen hocalar zaten kendinde olmayan Yusuf'a kan yutturuyorlardı. Ve hatta işler öyle bir noktaya varmıştı ki, Behzad ile Yusuf bu yaşta falakaya yatırılmışlardı. Birkaç gün sonra, Yusuf medreseden iyice ayağını kesti. Butimar'a tesadüf ettiği günden beri ne felsefe, ne de edebiyat eskisi kadar alakasına mazhar olmuyordu. Okumayı bıraktığı şiir ve felsefe kitaplarının yerini bütünüyle simya kitapları almıştı. Bu kitapları okudukça 'altın' zihninde bambaşka bir maddeye, dünyadaki tüm kapıları açmaya yarayacak bir anahtara dönüşüyordu. Kendi içinde cepheden cepheye koşuyor, siperler kazıyor ve kendiyle savaşıyordu. Bugüne kadar hiç aklına getirmediği şeyler bardaktan boşanırcasına zihnine dökülüyordu. Sabahtan akşama kadar kendini sıygaya çekiyordu. Yazgısını sorgulamanın ötesinde, Butimar'a

kavuşamayışının, sadece o da değil, her gün bu ateş çem
berinde canı ağzında yaşayışının müsebbibi olarak gördüğü
yoksulluğuna lanetler yağdırıyordu... Behzad ile gölün etra
fındaki sohbetlerine de sirayet etmeye başlamıştı bu durum.
Bugüne kadar aralarından su sızmayan iki dost, Yusuf'un
Revan'dan dönüşü sonrasında birbirlerine mesafeli davran
maya başlamışlardı. Bir arada olduklarında susmak nedir
bilmeyen, geceyi sabah eden dostlar, artık daha çok sessiz
liği paylaşmayı yeğliyorlardı. Arada konuştukları zamanlar
da da Behzad Yusuf'u bağlayan düğümü çözmek için çeşitli
ayetlerden, bir o kadar hadisten emsaller sunup dostunu her
şeyin düzeleceğine ikna etmeye çalışsa da, Yusuf maddenin
etrafında dönen parçaların tesirindeydi.

Kasabada dolanan söylentilerden sonra iki aile daha göç
etmeye karar vermişti. Kasabanın sonundaki nar bahçelerine
kadar onları uğurlamaya gidenler arasında Yusuf'la Behzad
da vardı. Törenin ardından göle gittiler. Yusuf, gökle suyun
birleştiği mavi çizgiyi, başını gerisine sarkıtmak suretiyle
tersten izliyordu. Böyle baktıkça zaten yitirdiği yön duygusu
iyice muğlaklaşıyordu. Dimağından geçen düşüncelerin sesi,
etrafındaki her şeyin şeklini, rengini değiştiriyordu sanki.
Gölün kıyısındaki çitleri fark etti o anda.

"Bu çitler de nereden çıktı?"

"Sen Revan'dayken yaptım, içine minderleri koyarız diye."

"Ciddi misin?"

"Evet."

"Çok garip, henüz fark ediyorum."

"Revan'dan döndükten sonra öyle dalgınsın ki, kendi ha
lini bile görmüyorsun."

"Haklısın..."

"Sabahleyin hamamın önünde Yunus'la konuşurken gördüm seni, ikinizin de yüzünde güller açıyordu. Onu günahın kadar sevmezdin, ne değişti?"

Yusuf, şuurunun kavrama alanı dışında kalan yabancı bir sesi duyar gibi oldu, elinde kıvırdığı kâğıt parçasını ikiye ayırdı, hınçla...

"Yine sevmiyorum zaten. Bir işim düşmüştü onu konuştuk."

"Bir işin mi düşmüştü?"

"Evet. Niye mesele ettin bu kadar?"

"Sence mesele edilmeyecek bir şey mi? Kendimize kurduğumuz dünyanın hudutları dışında kalan her şeyi sunî kabul etmemiş miydik? Sırf menfaatin için, inandığın değerleri hiçe sayman seni yıllardır tenkit ettiğimiz insanların konumuna getirmez mi?"

"Mübalağa ediyorsun, duyan da büyük bir günah işlediğimi sanacak?"

"Mübalağa filan ettiğim yok. En azından yalan konuşmadığına sevindim, dürüstçe işin düştüğü için böyle davrandığını söylüyorsun."

"Demek yalan konuşmamış olmam şaşırttı seni..."

"Bu yaptığın, yalan konuşmaktan geri kalan bir şey değil ki."

"Saçmalıyorsun, niye bu kadar kibirlisin? Ben ağız dalaşına girip, köşeye sıkıştırdığın general değilim. Yusuf'um, senin kardeşinim!"

"Bunu yaptığın hareketin seni içten içe mahcup etmesinin üstünü örtmek için söylüyorsun. Kibirle alakası olmadığını biliyorsun. Elbette kardeşimsin. Niyetim sana nutuk atmak değil, iyiliğin için konuşuyorum."

"Hiçbir zaman kötülüğümü istemedin benim, bundan çaresizliğim kadar eminim. Ama etrafında olup bitenleri kendi

dünyanda olması gereken haliyle yorumluyorsun. Farkında değilsin belki ama bazen kibrinin içinde sıkışıyorsun."

"Benim kibirlendiğimi önceden söylemiş olsaydın bunu ciddiye alırdım, kendimi sorgulardım. Ama şu an kendinde değilsin. Değişiyorsun, gözlerine inen perde şahsiyetini örseliyor."

Gözlerini kaçırarak söylemişti bunu Behzad.

"Evet değişiyorum. Bak kaç yaşına geldim, geride ne bıraktım? Neyim var Behzad? Hayatımda ilk defa içinde bir tutam ben olduğuna inandığım birine sahip olmak istiyorum. Âşık olmadığın için anlayamıyorsun. Senin kalbini kırmak beni mahveder, ne olursun üstüme varma."

Behzad, Yusuf'un kendisini üst aklı olarak kabul edişi karşısında her zaman gurur duyardı. Biraz evvel ileri gittiğini düşündü, yumuşadı, Yusuf başını sağa eğip önündeki çitlere dalmıştı.

"Neyden uzak durmak istersen, o şey üstüne üstüne gelir. Rengin kaçık yine. Yemene içmene dikkat et, ne olmuş yani, şükret haline. Her şey düzelecek inşallah. Hastalıkları davul zurnayla çağırsan bu kadar çabuk gelmezler, sıkıntının bin bir derde zemin hazırladığını bilmiyor musun? O kafandaki küçücük sıkıntı tomurcuğunu, her an kaygılarınla sularsan, bedeninin her köşesini ele geçirir."

Yusuf daldığı yerden çıktı. Ağzından çıkan sözler, serseri kurşunlar gibi başına buyruk hareket ediyorlardı.

"Neyle düzelecek, neyimiz var? Hastalık mastalık umrumda değil. Baksana, zaman bile unutmuş bizi!"

"Allah'ın gücüne gider beynamaz, ne demek neyimiz var? Zaman da O'nundur. O, hiçbir kulunu unutmaz. Nâşükür olma. Anan var, baban var, ben varım!"

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Butimar'ın babasının beni kovmaktan beter etmesinin yegâne sebebi yoksullu

gum... Yere batasıca yoksulluğum! Yoksa Müslüman'mışım, Türk'müşüm hepsi boş lakırdı."

Behzad, can dostunun ölümünü bekleyen bir hastanın yüzüne benzeyen ifadesini inceledi. Sol gözü, sağ gözüne nazaran küçülmüş gibiydi.

"Şuurun hakikaten yerinde değil senin, buna artık kani oldum. Diyelim ki çok varlıklı birisin ve sana ne iş yaptığını sorunca işleri yolunda giden bir tüccar olduğun cevabını veriyorsun, ne değişirdi?"

"Çok şey... Hem değişmese ne olacak, gidip kaçırırdım onu hiç olmazsa. Kime ne kadar para vermem gerekiyorsa verip, bizi huzurlu bir yere götürmesini isterdim, kasabadan göçen zenginler gibi..."

"Peki, bunu şimdi niye yapmıyorsun? Butimar sana, 'Yusuf sen yoksulsun, seninle gelmem' mi diyecek?"

"Desin veya demesin. Önemli olan elinden tutup hadi gidelim dediğimde nereye gideceğimizi bilmeyişim değil mi? Cebimde beş kuruş param yok, babamın durumu malum, zor doyuruyor bizi. Abimin gönderdiği para olmasa açlıktan ölürüz."

Aceleyle bir tütün sarıp dudakları arasına soktu, yanaklarına doldurduğu dumanı göğe savurdu. Sağ elinin titremesini tasdik eden diğer eli de ona uydu. Midesinin üstünden yükselip ağzının arkasına kadar çıkan acı su, isyanla öfkeyi aynı yerde tutuyordu. Behzad'ın küçük gözlerinde bir umut külçesi aradı.

"Helva helva demekle ağız tatlanmaz."

"Nereden çıktı şimdi bu?"

"Bir şeyler yapmalıyız, para kazanmalıyız."

"Yusuf, kurban olduğum, delirme. Anadan böyle doğduk, bahtımızın dizginleri bizim elimizde değil ki. Eğer etrafımızı kesen şu tepeler, o tepelerin eteklerindeki karargâhlarda

bizi yok etmek için bahane arayan Ruslar olmasaydı, gidip çalışıp çabalar kendimize güzel bir dünya yontardık, ama bu imkânsızlık içinde ne yapabiliriz?"

"Sen böyle deyince nereme battığı bilinmez yüzlerce iğne saplanıyor. Anadan zengin doğmadık ama anadan âlim doğduk. Şu aklımızı bugüne kadar boş yere heba ettik."

"Bak, biraz evvelki münakaşamızda söylediklerinle çelişiyorsun. Hem anadan âlim doğduk diyorsun, hem de bana kibirli diyorsun. Ayrıca neymiş o boş şeyler? İlim, irfan, sanat mı?"

"Değil mi?"

"Gözlerinin kanına, şu düştüğün hale bak."

"Zamanında medreseyi bırakıp bir iş tuttursaydık, hiç olmazsa üç beş kuruş paramız olurdu bir yerde."

"Bunun müsebbibi ben miyim yani?"

"Öyle bir şey söylemedim, sadece beni anlamamak için dehşetengiz bir çaba gösteriyorsun."

"Oldu olacak öfkeni yatıştırmak için gidip bütün kitaplarını yak. Okuduğun onca kitap buhranına şifa olmuyorsa..."

"Ehhhh yeter!"

Yusuf'un akı kızıla dönen gözlerinde delirme eşiğini gördü Behzad, ayağa kalkan dostunu kolundan kavradı.

"Otur şuraya."

"Gideyim ben. Burada böyle oturdukça boğulacakmışım gibi hissediyorum. Gece sakinleştirir beni."

"Güneş seni aydınlatmıyorsa, ayın ışığından hiç hayır bekleme."

"Ne fark eder ki? Gündüzün hayrında yitirdiklerimizi, gecenin şerrinde aramadık mı hep?"

"Gündüzlerin anlatmak istediklerini geceleri anlarız. Sabaha kulak versen, gecelerden medet ummazsın."

Yusuf'un gözleri nemlendi. Behzad'a arkasını dönüp evinin yolunu tuttu. Eve girene kadar Behzad'ın her şeye ko-

gülsüz teslim oluşuna, her terslikte bir hayır arayışına sinirlendi. Dostuna karşı ilk defa bu kadar uzak hissediyordu kendini. Odasına girer girmez soyunup döküldü; yatağına devrilmeden pencereden yıldızlara bakmak istedi.

Hemen karşı evin bahçesinde önce muhayyile sandığı komşusunu gördü. Dul Zekiye'nin yeni yetme kaynıydı bu. Karanlığın sayıltısında bir vaka şeklinde yürüyordu. Sanki kolları yerlerine düzgün çakılmamış bir kuklaydı. Kapıyı çalmak yerine yırtık gömleğini, ondan daha perişan haldeki pantolonunun ceplerini yokladı adam. Anahtarı ararken dimağının engebelerinde biriken şarabın tortusundan yayılan farazi şarkıyı terennüm ediyordu bir yandan da. Yamyassı olmuş pabuçlarının burnuna yapışmış zibili silkeledi iri elleriyle. Hâlâ kapıya dokunmuyordu. Giderek daha yalın hale gelen karanlık gözlerinin mahmurluğunu öne çıkarıyordu. Kalabalık bıyığını okşadı, sağa sola sallandı, nihayet boynunu şişiren nefesin boğuculuğundan kurtulup anahtarı aramaktan vazgeçti. Hareket ettikçe 'lop lop' ses çıkaran mide haznesinden aşağıya doğru dalgalanan şaraplı karnını kapının paslanmış kulpuna dayayıp, kafasıyla üç kez kapıya vurdu. Kollarını iki yana açtı, eşiğin etrafında döndü.

İki kez yüksek sesle; "Ya buradaki deniz kurumuş, ya da ben balık değilim," dedi. Pencere oyukları ışıdı. Dul Zekiye kapıyı açtı. Uyku mahmurluğu içinde esvabını düzeltip yerde uzanan kaynını omuzlayıp içeri taşıdı kadın.

Bu adamı ikinci görüşüydü Yusuf'un, dört gün evvel de medrese yolunda karşılaşmışlar, adam sağ elini göz hizasına kaldırıp selamlamıştı kendisini ama tek laf etmemişti. Yusuf'un anasının dediğine göre Dul Zekiye bir sohbet sırasında; kocası öldükten sonra, evsiz kalan kaynını, çoluğuna çocuğuna sahip çıksın diye Ordubat tarafındaki köyünden çağırtmıştı. Ama bunu söylerken yüzünü öyle istihzalı bir

hale bürümüştü ki anası; onu duyan, sesinde olmayan imayı gözlerinden hemen anlardı. Yusuf biraz evvel gördüğü sar hoşu unutup, yıldızları izlemeye devam etti. Revan'a dönüp orada bir iş aramaya karar verdi. Bunu düşününce rahatladı biraz. Badımcan'ı okşadıktan sonra yatağa devrilip uyudu.

Rüyasında bir papazdı Yusuf; sakalının ucu göbek deliği ne doluyordu. Kapkara demiri güneşi emen bir trenin için deydi. Yanında yarı çıplak bir kadın oturuyordu, Butimar'ı hiç benzemiyordu. Elindeki garip bir aletin camını okşuyor, kahkahalar atıyordu. Tren son sürat gidiyordu, isli camların ardında akan resimlerde insanlar birbirlerini öldürüyorlar dı. Biraz ötede Butimar ile babası haçlı mezar taşlarının ara sında bir mezar kazıyor, içine Behzad'ı koyuyorlardı. Beh zad'ın saçları dökülmüştü, omuzlarında dev kanatlar vardı, çekik gözlerinden mürekkep akıyordu. Yusuf onlara engel olmak için koşuyor, cebinden altınlar dökülüyordu. O and abisi elindeki tüfekle Butimar'a ve biraz evvel Butimar'ın ba bası olan, ama şimdi değişik bir yaratığa dönüşen şeye ateş ediyordu. Sonra tüm görüntüler silinip yanındaki kadın sa kallı bir adama dönüşüyor, bu adam Revan'daki kitapçı gibi konuşuyordu ama yüzü başkasınındı. Elinde tuttuğu kâğıt tomarını gösteriyordu; "Yeni romanım bu, okumak ister mi sin? Beni kilise aforoz etti, doğruları söylediğim için. Senin peygamberini seviyorum. Varımı yoğumu köylülere dağıttım. Bir daha soruyorum, okumak ister misin? Ben öldükten son ra yayımlanır ancak bu. Bir tren garında donarak öleceğim, seninle ve bir kuşla aynı günde..." Yusuf kâğıt tomarlarını eline alınca trenin tepesine gökten sivri bir demir düştü, ardından korkunç bir patlama... Şimdi Hint minyatürlerin deki saraylarından birine doğru düşüyordu, altın ibrikleri ellerinde alnı kırmızı benekli yarı çıplak kadınlar, şarkı söy leyip dans ediyorlardı. Yusuf kadınları izleyip bıyığını bur

kan padişahın önündeki nargilenin içine düştü... Padişah, marpucuna çekti Yusuf'u. Şimdi padişahın midesindeydi, bağırıyordu, Behzad'ı çağırıyordu. Karanlıktı. Sıcaktı. Kötü kokuyordu. Padişahın burgulu yemek borusunda ilerlerken Badımcan'ı gördü, dumanlar içinde ona doğru koşarken Badımcan sırtındaki kabuğunu atıp çirkin bir kadına dönüştü. Mahrem yerlerinde peynir vardı. Yusuf kadının korkunç yüzüne bakınca, padişahın genzine doğru yükseldi, et parçaları birikmiş dişlerinin ardını görüyordu. Dişleri tekmelemeye başlayınca, padişah onu balgamıyla soslayıp tükürdü...

23. Kısım/Üç Filli Adam, Simya ve...

Ölmüş olduğunu yeni anlayan bir cesedin, içinden kaçan ruhunu yakalamak istercesine bulunduğu yerde çırpındı.

Kan ter içinde uyandı, Yusuf.

"Bismillahirrahmanirrahim."

Yalın ayak bahçeye koştu, Badımcan duvar dibindeki yerinde önündekileri yiyordu, boynunu geri çevirip Yusuf'a baktı. Yusuf eğilip tosbağanın kabuğunu çekiştirdi, canı yanan Badımcan içine kapandı. Çeşmede buz gibi suyla elini yüzünü yıkadı, babası bahçedeki kuyunun kırılan taşlarını düzeltiyordu. Bir şey demeden içeri girdi, üstüne bir şeyler geçirip çarşının yoluna düştü.

Çarşı olağan halindeydi; bağıranlar, koşuşturanlar, koyu bir sohbete dalmış esnaf...

Yusuf'un niyeti çarşıyı geçip Ali Garbî'yi ziyaret etmek, oradan da güneşin batmasına yakın göle varıp Behzad ile buluşmaktı. Hasırcı Cengiz'in dükkânı ile sabuncunun arasında biraz soluklanmak istedi, sabuncunun çırağıyla selamlaştı. Havadan sudan, Ruslardan konuştular. Ustası ça-

ğırınca çırak içeri girdi, Yusuf da doğruldu. Yanı başından yükselen mis kokusunun serkeşliğinde gözleri doğu yanın dan gelen gölgelere kilitlendi. Yusuf'la beraber çarşıda bulu nanların çoğu da doğuya doğru döndüler.

Bunlar fildi, yan yana yürüyen üç fil...

Yusuf dün geceki rüyadan uyanmayı unuttuğunu sandı. Rüya içinde bağımsızlığını ilan eden başka bir rüya gördü ğü zamanlar olurdu. Hayır, gerçekti. Üç filin sırtlarında üç adam ve onların ardından gelen on beş-on altı atlı muhafız kılıklı adam...

Gölgeler giderek somutlaştı ve kafile, çarşının solundı baharat fıçılarının olduğu yerde durdu.

Filin üstündekilerin üçü de birbirlerine benziyordu, kar deş olabilirlerdi. En iri yarı olanları öndeydi diğer ikisinden Geniş alnının sol yanından çekik gözlerini atlayıp sol yana ğına kadar pürüzsüz inen bir yara izi vardı, esintiyle bera ber şekil değiştiriyordu sanki iz. Saçları başındaki kalpağın altında ezilmişti, önlerinin seyrek olduğu belliydi. Dudakla rının altında üstünde ve çenesinde uzun siyah tüyler vardı. Kalın kollarını güneşin pırıltısına sunmak ister gibi kolsuz bir giysi giymişti. Koca hayvandan bir hamlede indi ve başı nı dik tutmaya gayret edip, etrafında meraklı gözlerle onları izleyenleri görmezden gelerek baharatçı dükkânına doğru bir iki adım atarken, Mahmut Ağa eli ayağına dolaşmış va ziyette filden inen esrarengiz adama doğru koştu. Omuzları nı birbirlerine vurup, kucaklaştılar. Mahmut Ağa yüksek bir seda ile;

"Hoş gelmişsiniz."

Adam mukabele etmedi, sadece başıyla vakur bir selam verdi. O önde diğer ikisi arkada ağanın baharat dükkânını girdiler. Dışarıda kalan muhafızlar, üç fili ve atları urgan cının yanındaki tenhalığa çektiler; hayvanların önüne kırık

arpa ve ot sürdüler, kendileri de sıcaktan arındırılmış bir köye sindiler. Yusuf sezgilerinin rehberliğinde herhangi bir davet almadan ama kudretli bir çağrıya riayet ederek Mahmut Ağa'nın dükkânının arkasına yürüdü.

Dükkânın mavi çıtaları eprimiş penceresinin dibine çöktü, burası dört tarafı kapalı bir kuytuydu. Arkada kullanılmayan harabe bir yapı, sağında solunda ise üst üste yığılmış onlarca boş fıçı vardı.

Bu soyutlanmışlıktan istifade edip pencereden içeriye baktı.

Filli üç adam, Mahmut Ağa'nın karşısındaki oturaklara kurulmuşlardı, ağa da sırtını tilki postunun baş aşağı sallandığı duvara dayamış tömbekisini tüttürüyordu. Pencere, içeridekilerin oturma düzenini sağ cenahtan görüyordu. Ses silikti.

Yusuf burada ne yaptığını, böyle bir şeye niye gerek duyduğunu anlamlandırmaya çalışırken iradesi dışında hareket eden sağ eliyle gevşek olan pencereyi, içeridekilerin rüzgârdan bilecekleri kadar itti. Şimdi sesler kırılmadan, bir engelle cebelleşmeden doğruca Yusuf'un kulaklarına giriyordu. Adamların konuştukları Türkçe Yusuf'a biraz yabancı gelse de bunu Harezm taraflarının diline benzetti, az çok bir şeyler anlayabiliyordu. Bu üç filli adam, Mahmut Ağa'ya bir defter getirmişlerdi, bu defter üzerinde sıkı bir pazarlık yapılıyordu. Zaman zaman sesler yükseliyor, Mahmut Ağa'nın adamları durmadan yiyecek-içecek hizmeti görüyorlardı. Pazarlığın kızışmasıyla beraber, ağanın el işaretiyle çıktı adamları. Şimdi sesler iyice gürbüzleşmişti. Yusuf'un bu konuşmalardan ayıkladığı toplam dört kelime vardı; tüfek, simya, altın, defter...

Üç adamdan en sessiz olanı, göbeğinin altında neredeyse görünmeyecek kadar bükülen yeşil kuşağından kırmızı cilt-

li bir defter çıkarıp, ağa ile konuşana uzattı. Adam defteri alıp boynunu kaşıdı, sonra da defteri Mahmut Ağa'ya verdi. Ağa defteri kavradı, evirip çevirdi. Elleri titriyordu, yüzünde ürkütücü bir şaşkınlıkla müsavi sevinç vardı. Ayağa kalkıp tilki postunu burnundan geriye doğru kaldırdı. Duvara gö mülü demir kutuyu çıkardı, defteri itinayla kutuya koyup ki lit vurdu, yerine itti. Tilki postu her şeyden bihaber bir sağa, bir sola sallandı, cansız tüylerine birkaç sivrisinek kondu. Ağa dışarıdaki adamlarına seslendi, içeri giren üç kişi dük kânın alt katına inerek birkaç fıçı çıkardılar yukarıya, fıçı ların ağzı sımsıkı kapalıydı. "Gerisini Karasu'nun ağzındaki mahzende halledelim," dedi, Ağa.

Mahmut Ağa ile üç filli adam önde, diğer adamlar ar kada dışarı çıktılar. Fıçılar atlara yüklendi, muhafızlar peş peşe muntazam halde dizildiler. Muhafızların bu iri yarı filli adamlardan korktukları aşikârdı. Mahmut Ağa ve adamları da atlarına bindiler. Urgancı dükkânlarının önünden geçip Karasu yoluna saptılar, bu esnada çarşı ahalisinin dikkati bir madrabazın üstündeydi. Nereden gelmişti kim bilir, elin deki yılan ve maymunla ahaliye türlü numaralar sergiliyor du. Yusuf gidenlerin peşine takılmak istedi ama sonra bunun mümkün olmadığını anladı; ayrıca gitse bile neler görebi leceğini tahmin ederek olduğu yerde kalmayı seçti. Doğru duymuştu; bu adamlar ağaya bir simya defteri getirmişler, karşılığında da silah almışlardı. Geldikleri yerde bir savaş vardı. 'İyi ama Mahmut Ağa baharatçı, silahın onda işi ne? Ne hikmetse her gün çarşıda fır dönen Rus askerlerinin şim di esamesi okunmuyor. Kasabaya girip çıkan sinekleri bile sorgulayan bu domuz suratlılar, filli çekik gözlü adamları görmediler mi? Üstelik karargâh da buraya uzak değil. Mu hakkak ki her şey bilgileri dâhilinde ve bu alışveriş onların da işine geliyor,' diye geçirdi içinden.

Mahmut Ağa, hali vakti yerinde bir adamdı. Ahaliden birçok kişiye yardım ederdi, kasabanın çözülemeyen meselelerini ferahlığa çıkartmak için üst akıl olarak ona danışılırdı ekseriya. General'in saldırıya uğramasının ardından çıkan keşmekeşi bile o sonlandırmıştı.

Behzad'ın yıllar evvel katledilen babası Sametağı ile de yakın dostlardı ama Hoca Ali Garbî, Mahmut Ağa'yı sevmezdi; sohbet esnasında konu bir şekilde ona gelse, mevzuyu hemen değiştirmeye çabalardı. Yusuf, Mahmut Ağa hakkında beynini kamaştıran her şeyi bir çırpıda sayıp döktü kendine.

Sebebi meçhul bir titremeye yakalandı bir an; hissettiği şey sevinç miydi, başka bir his mi idrak edemedi. Nefes almaya dahi yer bırakmayan bir heyecana tutuldu. Heyecanlandığı zamanlarda olduğu gibi helaya gitme ihtiyacı duydu, böğrünü karıncalar kemiriyordu sanki. Sağını solunu yoklayıp, kimselere görünmeden girdiği Mahmut Ağa'nın dükkânının arkasındaki izbeden çıktı. Ayağı fıçılardan birine takılsa da, biraz sendeleyip evine yürümeye başladı; bacakları hâlâ titriyordu, avucu kaşınıyordu. Simya... Altın... Binlerce, on binlerce altın... Butimar... Butimar'ı alıp Anadolu'ya Osmanlı eline gidip orda ömür boyu huzur, mutluluk, zenginlik içinde yaşamak...

Bugüne kadar hiç tecrübe etmediği hayallerle ıslanıyordu şimdi. İçlerinden bazısını yakalayıp öptü. Eve girer girmez sırılsıklam olan gömleğini değiştirdi. Şimdi giydiğinin kolları kısa kalıyordu, uzun uzun açıkta kalan bileklerine baktı; derisinin altında uzayan mor damarlarını, berrak suyun altında kaskatı kesilen cansız balıklara benzetti. Zaman kaybetmeden evden çıktı, Mahmut Ağa'nın dükkânını çaprazdan gören hamamın kapısı önünde oturdu. Medreseden birkaç arkadaşına rastladı, ayaküstü lafladılar. Dikkat çekmemek için arada kalkıp dolanıyordu, baharatçının kapısındaki ki-

lit yerli yerindeydi. Behzad ile gölde buluşmak üzere sözleş tikleri vakit de gelip çatmıştı neredeyse... Karşıda, eflatun boyaları pul pul dökülmüş yorgancının önüne serili yünler, güneşin yiten sıcağını emiyordu. İki kara güvercin taşların arasına sıkışmış yemlerini didikliyor, taneleri kavrayama dıkça kuğuruyorlardı. Yusuf bir müddet boyundan büyük bi dalgınlıkla onları izledi. Aklındaki bâkir düşünceler, bugün gördüklerinin, işittiklerinin tesiriyle eski düşüncelerin yer lerini zapt edip, onları eritiyorlardı. İzlediği kara güvercin lerin her an kanatlanıp uçacaklarından korktuğu an, esasen dimağındaki yeni düşüncelerin fiile dönüşmesinden çekini yordu. Nihayet urgancıların üstünden Mahmut Ağa ve adam ları belirdi. Filli adamlar yoktu, yoksa hiç olmamışlar mıydı? Yusuf doğruldu, kalaycının duvarında sallanan kırmızı bak raçların ardından dolaşıp, öğleyin şahit olduğu olayları izle diği pencere dibine, korunaklı yerine çöktü tekrar. Mahmut Ağa epey bitkin görünüyordu, uzun zamandır bu alışverişi bekliyordu belli ki, bitap bir vaziyette dükkânın arkasındı önü, üst üste konmuş yassı çuvallarla kaplı bölmedeki sı rıçiçek desenli somyaya serildi. Bir müddet yüzüstü uzan dıktan sonra, doğrulup bağdaş kurdu. Pabuçlarını çıkarıp güçsüz ayak parmaklarını ovdu, ayakları şişmişti. Adamla rından biri önüne bir maşrapa koydu. Çarşıdaki dükkânlar yavaş yavaş kapanıyor, esnaf evlerinin yolunu tutuyordu...

Ağanın, sürekli burnunu çeken bir diğer adamı pence reye doğru yaklaştı; Yusuf'un kalbi küçüldü, ön dişleri alt dudağına geçti. Allah'tan uzak olan şah damarı kabardı. Ani bir hamleyle yanındaki iki fıçının arasına sığdırdı bedenini, iyice çöktü. Ağanın adamı pencerenin iç yanağına üç kandil dikti. Mumların diri ışığı, cır cır böceklerinin sesiyle bütün leşip Yusuf'un üstünden aktı. Tehlikenin geçtiğinden emin olduktan sonra doğruldu yeniden Yusuf.

Mahmut Ağa, biri hariç diğer adamlarına çıkabileceklerini söyledi; biri kapıda kalacaktı. Şişen ayaklarını acı içinde yere koydu ağa, topallaya topallaya kapıya gitti, içeriden kilitledi. Tekrar yerine döndü, tilki postunu kenara itip duvara gömülü demir kutuyu çekti yerinden. İki-üç sinek iğrenç sesler çıkararak uçtu, biri kekik fıçısının üstüne pisleyip aralık pencereden göğe battı. Mahmut Ağa demir kutudan filli adamdan aldığı kırmızı defteri çıkardı, ardından da siyah cildi eprimiş şirazesi dağılmış bir kitap... Yandan bakıldığında sayfalarının sarılığı göz alıyordu kitabın. Defterle kitabı önündeki masaya koyup, maşrapasından dev bir yudum aldı, yüzünü buruşturup dizlerini karnına çekti. Pabuçlardan azade ayaklarını ellerine aldı, çoraplarını çıkardı tekrar, şişman bacaklarının tüm angaryasını kabuk bağlamış, biçimsiz topuklarına yükledi. Gözlerini kırpıştırıp, defterle kitabı karşılaştırarak okumaya devam etti. Defterin üstüne bir şeyler karaladı, belli aralıklarla yüzüne tebessüm yayıldı. Çarşı tamamen boşalmış, sadece dülger İlyas kalmıştı; o da içeride namaz kılıyordu. Yusuf Behzad'ı düşündü, göl kıyısında kendisini bekliyordu şimdi. Örümcek ağlarını ancak mallandıracak kudrette bir meltem esti, uzaktan şarkı sesi geliyordu. Günlerden cumartesiydi ve her cumartesi akşamı topenin ardındaki meyhanedeki eğlenceye çengi getirilirdi; askerlerin ve onlarla ahbaplık eden kimi kasabalıların en büyük eğlencesiydi bu.

Yusuf, akşamın kabuğunu soyan garmon sesinin hülyası içinde evinin merdivenlerinden inip ona doğru yürüyen Bumar'ı düşündü. Dev sarı bir örtünün altında binlerce kara kuheylanın aynı anda, aynı yerden emir almış gibi koşuşunu andıran saçlarını... Önünde eğilip tası yerden alışını...

Mahmut Ağa elindeki deftere bir şeyler yazmaya devam ediyordu. Yusuf'un içindeki savaş alanı genişleyip, kabarma-

ya başlamıştı. Bugüne kadar okuduğu, gördüğü, düşündüğü her şey, –bunlara ahlak kuralları, dinin yasakları, onun için değer arz eden kavramlar da dâhildi– içeriyi gözetlemeye başladığı andan itibaren beyninde açılan karanlık çukura akıyor, karanlık bunların hepsini dört tarafı bıçaklı girdap bında öğütüyordu.

Şimdi delirmeye yakın bir arzuyla istediği, Mahmut Ağa'nın elinde tuttuklarına sahip olmaktı. Madenlerin nasıl altına dönüşeceğinin tarifi vardı muhakkak ki defterde. Ölmüş olduğunu yeni anlayan bir cesedin, içinden kaçan ruhu nu yakalamak istercesine bulunduğu yerde çırpındı.

'Allah'ım yardım et, şeytanı benden uzak tut,' dedi kendine. Birkaç kez ayalarıyla tüm suratını baştan sona aharladı Yerden birkaç taş alıp birbirine sürmeye başladı, kendisini rahatlamaya çalışıyordu; 'Bir an evvel kalkıp evime gitmek ve bu gördüklerimin hepsini bir sanrı olarak telakki etmek en iyisi,' diye sürdürdü kendisiyle olan sohbetini ama hayaller namahrem değildi, 'Dilediğim kadar hayal kurma hürriyetim var,' diye sonlandırdı iç konuşmasını. Bu simya defteriyle kitabını elinde tuttuğu, onların dokusunu avuçlarında hissedeceği an nasıl bir mutlulukla dolacağını düşününce, hayallerin de namahrem olabileceğini anladı. Kafası karıştı, taşları atıp, yeni taşlar aldı eline. Mahmut Ağa bir yandan yazmaya diğer yandan da şişen ayağını ovalamaya, sancısını yüzündeki kırışıklıklara sermeye devam ediyordu.

Yusuf elindeki kına taşlarıyla oynarken, iradesine bilincinde tutunacak, barınacak bir yer bulamıyordu.

Ayaklarına tırmanan karıncalara baktı, bir gözü ağadaydı. Kısa bir zaman sonra Mahmut Ağa defteri ve kitabı masaya bırakıp kapıya yöneldi, kapının kilidini açıp çarşıya bir göz attı. Dülger İlyas da gittiğine göre çarşının ıssızlığı tamamlanmıştı. Elini, kapıda bekleyen adamının omzuna koy

du ve ona gidebileceğini, yolunun üstünde bir diğer adamın nöbeti devralması için buraya göndermesini tembihledi. Adam saygıyla ağayı selamlayıp gitti. Mahmut Ağa kapıyı tekrar kilitleyip masasının başına döndü, tömbekisini közle besledikten sonra huzurla yudumladı.

Yusuf doğduğu günden şu âna kadar ilk kez böyle hasta hissediyordu kendini, aklına kırk yıl düşünse gelmeyecek onca şeytanî fikir düşüyor, onu görünmez bir burgacın içine hapsediyordu.

Sırtıyla kalçasının arasında kalan şeride gayriihtiyari bastırdı, bundan tuhaf bir haz duydu. Tutulmuş boynunu, sağa sola büküp gevşedi. Tek hamlede önünü kesen fıçıların üstünden aştı, dört bir tarafı hızla tarassut etti, dükkânın kapısını çaldı, üç kez...

Mahmut Ağa içinden, ne çabuk geldi, diye geçirdi. Yavaşça yerinden kalkıp yürüdü. Kapıyı açtığı vakit karşısında medresedeki yemekte ve birkaç kez çarşıda rastladığı aşina bir suret buldu. Şaşkınlıkla bir şey söyleyecek gibi oldu, vazgeçti. Yusuf, ağanın suratına baktı; boynundaki damar gevşemişti, nabzının sadası eşikteki mermere damlıyordu.

Ağa, ağzını açıp bir şey söylemek için dudaklarını oynattığı an, Yusuf sağ elinde tuttuğu sivri taşı ağanın kafasına vurdu var gücüyle!

Bir daha, bir daha, bir daha...

Kan. Kan. Kan...

Kafatasına inen darbeyle yüzü kıpkırmızı oldu Mahmut Ağa'nın, öyle bir kırmızılıktı ki bu, onu böyle gören biri bu yüzün doğuştan beri kanlı olduğuna inanabilirdi. Yusuf'u kavuran sarsıntı bir süre hareket etmesine müsaade etmedi; kapı eşiğine mıhlanıp, ağanın köküne vurulan baltayı hisseden ağacın devrilmesi gibi yere yıkılışını izledi.

Anlamsız şeyler söyledi;

"Ned... Ger... Kıtar... Eee..."

Gözlerine inen, zamanı olduğu yere berkiten sis kalkın ca içeri girip masanın üstünde duran kırmızı ciltli defterle, eski kitabı aldı. Ağanın tömbekisinden derin bir nefes çekip, duman ağzında koşmaya başladı. Dükkânın eşiğinden süzü len kan önüne çıkan küçük taşları da içerleyip, boş fıçıların dibine doğru aktı...

24. Kısım/Araf

Şimdi bir rüyanın mı, yoksa düpedüz gerçeğin ta kendisinin mi içinde olduğunu bilmiyordu, yalpalaması bundandı.

Göl yoluna girince etrafına bakındı, kimse yoktu. Duman hâlâ ağzındaydı, ağanın nefesini içinde hissetti, acı acı ök sürdü. Bedenini dalgalandıran ateş, başını döndürüyordu Bedeni deli gibi uyumak, bir boşluk tarafından öğütülüp hiçliğe karışmak istese de, yarısı sağlam bilinci buna müsa ade etmiyordu. Gömleğini çıkardı, üstünde kan topakları ve deri parçaları oynuyordu. Suda çitiledi gömleği. Elleri titri yordu. Pantolonunda da lekeler vardı, onları da suyla ovu ladı. Ellerinin titreyişi işini yapmasını engelleyecek kadın güçlüydü. Boynuna, göğsüne, yüzüne sıçrayan kanları suda kendi aksini izlerken gördü. Öyle bir suçluluk hissiyatı ile ciltlenmişti ki; Âdem'in yasak elmayı kopardığı anki günü hından itibaren yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan tüm günahları kendi işlemiş sayıyordu. Göle eğildi, suda dağılan tezahürüne baktı; su mu bulanıktı, yoksa suya düşen ken di yüzü mü, ayrımsayamadı. Ayağa kalktı, zikirdeymiş gibi ileri geri sallandı. Üçüncü sallanışta geriye gitmedi, ağır lığını serbest bırakıp göle düştü. 'Böyle olmalı, ölmeliyim,

bir insan öldürmenin bedeli bu olmalı' diye düşündü ama gölün tatlı suyunun yumuşaklığı, serinliği onu kendine getirdi. İki dünya arasında kaldı. Kollarını iki yana açtı; gölün üstüne, çıplak göğsüne vuran ayın çekimine teslim oldu... Uzaklardan bir at kişnemesi duydu, bir atın son nefesini verdiğini düşündü. Hiçbir şey düşünmemeye gayret ettikçe bugüne kadar tattığı, kokladığı, gördüğü, dokunduğu her şey yutufatlı bir merasimle aklından geçiyordu. Bir süre öylece suyun üstünde kaldı. Bir can karşılığında çaldıkları gölün kıyısında duruyordu, birkaç kulaç atıp kıyıya çıktı. Çantasındaki tülbentle saçlarını kuruladı, ıslak ıslak giydi üstünü. İçindeki yangınla, dışındaki ayaz arasında sıkışıp kalmıştı. Son takatiyle yanındakilere nazaran daha uzun olan servi ağacının dibini eşeledi. Yıldızların kıpırtısını sırtında hissediyordu. Çaldıklarını açtığı çukura kuyladı, üstünü kapadı. Gölün kenarında Behzad'ın yaptığı etrafı çitlerle çevrili geniş mindere uzandı, çamurlu, köhne minderlerden birini başının altına koydu, gözlerini yumdu. Kimin kâbusu olduğunu düşünerek bir kâbusa düştü.

Mahmut Ağa öğleyin gördüğü fillerden birinin üstünde elinde bir bıçakla Yusuf'a vuruyordu, Yusuf'un bir kolu kopmuştu, var gücüyle koşuyordu, Butimar bir rüzgârın içindeydi, bedeni yoktu, sadece gözleri görünüyordu. Yusuf, ağadan kurtulmak için önüne çıkan kuyuya atladı; kenarlarındaki otların biçimsizliğinden bu kuyunun bahçelerindeki kuyu olduğunu anladı. O an göğsüne saplanmış bıçağı fark etti. Aynı anda gözlerini açtı, vücudu buz kesmişti. Rüyada göğsüne saplanmış bıçaktan korkmamıştı. Biliyordu ki gözlerini gerçeğe açar açmaz kaybolacaktı bu meşum bıçak, ama defalarca gözlerini açıp kapatmasına rağmen bıçağın soğukluğunu iki kaburgasının arasında hissediyordu. Bıçak falan

yoktu görünürde ama bıçağın varlığı değil, soğukluydu elini kesen. İki elini oraya bastırdı.

Gölü beyaza boyayan aya bakıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Kendine gelebilmek için güzel bir anının gölgesine sığınmak istedi. Olmayan bir yağmur, göğü delip yerden göğe doğru yağıyordu. Karşısındaki bodur ağacın dalındaki kuş yuvasında bir yumurta çatladı; evvela sağ kanadı, sonra dingili[18] gagası çıktı yumurtadan. Yusuf, kendiliğinden kapanan gözlerine itaat etti, açmadı. Bir uçurumun ağzındaydı şimdi. Onu uçurumdan aşağı atlamaya ikna etmeye çalışan izahsız, merhametten uzak yığınla yakaza cini üşüştü başına; 'Atla uçurumdan,' diyordu biri, 'o boşluğun derinliğine kapıldıysan kanatlanırsın zaten.'

Derin bir uykuya attı kendini. Gece, elinde avucunda ne kadar karanlığı varsa, o âna bağışladı. Belki bir daha sabah olmazdı.

Belki uyuyordu, belki eksiliyordu, belki de ölüyordu. Şimdi, Yusuf...

Sabah ezanının sesiyle uyandı, rüyasında boy abdestinin bozulduğu zamanlarda olduğu gibi kendisini murdar hissediyordu; ama biliyordu ki kırk kez abdest alsa da artık paklanamayacaktı. Birkaç kez dün geceyi kâbus saymak istedi. Göl kenarında sabah kırağılarıyla donanmış bir servi ağacına sarıldı. Zangır zangır titriyordu; hem soğuktan, hem kederden. Ağanın başına taşı indirdiği an, göz bebeklerine yapışıp kalmıştı. O an, önce donmuş sonra bir resim olmuş, en sonunda da küçülüp göz bebeklerini kaplayan oval bir tabakaya dönüşmüştü. Bir an evvel eve gidip annesinin kucağına girip ölene kadar orada kalmak istedi, kâinatın en huzurlu köyü orasıydı. Ya da Butimar'ın şehrine gidip oradaki

18 Dıngılı: Küçük

yaşamak... Silkelendi. 'Eğer kaderde bu vardıysa işte oldu, bitti,' dedi içinden. Suçu yazgısının boynuna yükledi. 'Kim bilir Mahmut Ağa kimlerin kimlerin kanına girmişti...' diye ekledi. Sonra tüm bunları rahatlamak için düşündüğünü itiraf a zorladı kendini. Beyninin içinde onlarca adam tartışma halindeydi, hangi birine kulak vereceğini bilmiyordu; biri 'Sen katilsin!'

*"Bir masumu öldürmek, b*ütün insanları öldürmek gibidir..."[19]

deyip, Yusuf'un çok iyi bildiği bir ayeti fısıldıyordu kulağına. Bir diğeri; 'Ama o masum muydu ki, o silahları kim bilir kime vermişti, konuşmalarda 'Rus' kelimesini kulaklarınla işittin; o silahlarla belki de daha fazla masum ölecekti, sen onları kurtardın...' diyordu. Üçüncü adamsa; 'Neyse ne! Önemli olan kendin için en doğrusu olanı yapmandı,' dedikten sonra başka bir ayeti döşüyordu iç duvarlarına;

"Kutibe aleykumul kitâlu ve huve kurhun lekum, ve asâ en tekrahû şey'en ve huve hayrun lekum, ve asâ en tuhıbbû şey'en ve huve şerrun lekum vallâhu ya'lemu ve entum lâ ta'lemûn."[20]

En sonda oturan dördüncü adam ise tüm bu olanların bir kâbus olduğunu ve çok kısa zaman sonra uyanacağını söylüyordu. Dördüncü adamın haklı çıkmasını istedi. Beynini felce uğratan bu adamlara vereceği cevabı yoktu; ama

---

19) Mâide Sûresi, *5/32*

20) Bakara Sûresi, 2/216: *Hoşlanmazsınız, size ağır gelir ama düşmanlarla savaşmak, size farz edilmiştir. Bazı şeyler vardır ki hoşlanmazsınız, fakat hayırlıdır size. Bazı şeyler de vardır, hoşlanırsınız, şerdir size. Allah bilir, siz bilmezsiniz ki.*

sesler giderek yükseliyordu. 'Behzad'ın zihnini istila eden sesler bunlara benziyor galiba.' diye geçirdi içinden. Ağlama sonrası gelen, geniz ile mide arasındaki yolda gürleyen esinti meye tutuldu. İyi ile kötünün kıstasını belirleyenin eylem mi yoksa düşünceler mi olduğunu düşündü. Diz çöküp Allah'tan yardım diledi, boynundaki muskayı öptü defalarca.

25. Kısım/Siyah

Sanki ruhum ikiye ayrıldı ve iki parça da birbirini suçluyor. Ölümle yaşamın anlaşamadığı yerdeyim, hangi tarafta kaldığımı bilmiyorum.

Odasına girer girmez üstünü değiştirdi, nemli giysilerini bir kenara koymadan evvel son kez inceledi, en ufak bir delil yoktu görünürde ama şuuruna güvenmiyordu. Odasından çıktı, murdar olduğunu düşündüğü elbiselerini yuvarlayıp eyvanda bulduğu küçük çuvala koydu. Bahçe kapısından çıkıp evlerinin gerisindeki kısır tarlaya gitti. Bir ateş yakıp küçük çuvalı ateşe attı. Birinin cinayeti işlediği an kendini görmediğinden emindi, yine de müthiş bir korkuyla ağız ağızaydı. Tekrar odasına dönünce, anasının erken yaz geldiği için sandığa tıktığı yorganını bulup çıkardı. Yorganı boğazına kadar üstüne çekti, çok geçmeden uyudu. Öğle ezanıyla beraber uyandı; rüya görmemişti, ya da görmüştü. Üstünü giyinip bir şeyler yedi, tosbağasının yanına gitti.

"Biriyle konuşmaya ihtiyacım var Badımcan, senden başka kimseye anlatamam."

Tosbağa, Yusuf'u anlıyormuş gibi gözlerine baktı.

"Sanki ruhum ikiye ayrıldı ve iki parça da birbirini suçluyor. Ölümle yaşamın anlaşamadığı yerdeyim, hangi tarafta kaldığımı bilmiyorum. Neler olduğunu sormayacak mısın?

Belki de en akıllıcasını sen yapıyorsun. Sessizlikten daha güzel bir şey söyleyemeyeceğini bildiğin için susuyorsun. Susuş. Ama ben yıkımım, bunu da bil, bunu bilerek izle beni. Ömrümün sonuna kadar kendini tekrar eden bir acı ile yan yana yürüyeceğim. Üstelik onunla birlikte yürüyeceğimiz sokak hem çok dar, hem de ayağımı kaydıracak taşlarla dolu... İçimin en ücra köşesinde can çekişen bir gölge gibi nereye kıpırdasam ona değeceğim. Neler oldu bir bilsen. Neler olmadı bir bilsem... Nasıl yaptım bunu!"

Badımcan arkasını döndü, tıngır mıngır yürüyüp bahçeye çıktı.

Kendine gelmek için rastgele bir kitap aldı eline Yusuf, sayfalardaki harfler gözünü acıttı, kapattı kapağını. Kendini okutmak için boş bir kitap aradı. Bulamadı. Bahçeye çıktı, başını kuyuya soktu, tatlı rutubet kokusunu içine çekti. Tekrar odasına döndü, gökyüzündeki tüm koyu bulutları içine çekmiş gibi ağladı. Sakinleşince Fuzûlî'den bir gazel okudu.

Öğleye doğru kendini iyi hissediyordu, üşümüyordu, 'Eninde sonunda gideceğim cehennemin havası şimdiden beni kurutmaya yetti,' diye düşündü çarşıya giderken.

Çarşı kalabalıktı, başıboş sıcaklık dükkânların önünden taşkın üvey otları yakıyordu. Mahmut Ağa'nın cansız bedeninin üzerine çuhadan sarımtırak bir bez örtülmüştü. Cesedin başındaki askerlerden birisi eğilip bezi kaldırdı. Kadınlı erkekli onlarca kişi meraklı ve dehşete kapılmış suratlarla ölünün alnını düzenli çizgilerle saran pullanmış koyu kırmızı kan kurumlarını izliyorlardı. Yusuf dağılan muvazenesini toplamıştı. Öyle ki, çarşıdan her zamanki gibi geçerken bir anda toplanan kalabalık dikkatini çekmiş de, merakından oraya gitmiş bir halde cesede yanaştı. Bir gece evvel işlediği cinayete bir başkasının eseriymişçesine hayretle baktı ama ne kadar inkâr etse de etrafında sıralanan insanların içinde

maktule en çok yakışan katilin kendisi olduğunu çok iyi bi liyordu.

Dalıp gittiği cesetten gözlerini ayırıp, kalabalıktan de mirci Doğan'a sordu.

"Ne olmuş Doğan ağabey?"

"Kimse bir şey bilmiyor, kıymışlar işte. Adamlarından birı ortadan kaybolmuş, onu arıyorlar."

"Adamı mı öldürmüş?"

"Öyle diyorlar."

"Allah rahmet etsin."

"Âmin. Gizli kapaklı çok işi var diyorlardı ama..."

"Hadi kal selametle."

Yusuf arkasına tam dönecekken demirci koluna yapıştı, bu kısacık anda Yusuf cin çarpmışa döndü. Bir an geleceğe gidip geldi, yine uzun çok uzun mavi camdan eve benzeyen binalar gördü.

Gözlerini Demirci'ye çevirdi... Demirci'nin yüzü olağan halindeydi. Bunu fark edip rahatladı.

"Yusufcan sen sofulardan sayılırsın hele bir Fatiha ver Yusuf, sana diyorum..."

Kendini topladı Yusuf, gırtlağında taşlaşmış balgamı yu tup ellerini açtı.

"El Fatihaaa..."

Kalabalık avuçlarını yuvarladı, dudaklarını ileri geri ha reket ettirip Fatiha okudular. Rus askerleri Mahmut Ağa'nın başına kaç darbe aldığıyla ilgili bahse tutuşmuşlardı o an.

Yusuf arkasına bakmadan yürüdü. Uzaklardan ancak bir düşün başlatabileceği kadar yoğun bir sessizlik kokusu ge liyordu burnuna, peşinden de o sessizliğe saygıda kusur et meyen bir şarkı sesi...

26. Kısım/Eflatun

Ellerini, yüz otuz ikinci kez çitilerken bu ölüm kokusunu bir uzvu olarak ilelebet taşıyacağına inandı Yusuf.

Behzad ile Sakız Gölü'nün kıyısında buluştular. Ağanın ölümünden konuştular, en başta. Yusuf her zamanki halinden daha sakin görünmeye çalıştı, dün çok hasta olduğunu söyledi dostuna.

"Böyle olacağı belliydi. Kendini sıkma dedim sana o kadar. Şimdi iyi misin?"

"Anam bir şeyler kaynattı, ninemin meşhur nar çayından. Daha iyiyim."

"Ben de epey bekledim seni burada. Yalnız kalmak istiyordur belki diye düşündüm, ondan gelmedim size."

Yusuf ara sıra servi ağacının altına gömdüğü ganimetlerinin olduğu yere kaçamak bir bakış atıyordu.

"Geçen gün için özür dilerim, kalbini kırdım ama bu aralar hoş gör beni."

Behzad dostunun omzunu avuçladı;

"Asıl sen beni affet, durumunu bildiğim halde çok üstüne vardım."

Kısa bir sessizliğin ardından konuştu Behzad.

"Annem, buradan gitmemizi istiyor. Kilimci Yâdullah ile de konuşmuşlar, onun Tebriz'de tanıdıkları varmış. Kızıyla beni bir an evvel everip hep birlikte oraya yerleşmemizi istiyor. Bir dükkân açma niyeti varmış orada; zaten oğlu yok adamın, işi beraber çekip çevirirliz diyor. Aslında aklıma yatmadı değil."

"Ciddi misin?"

"Ciddiyim tabii, sen de gelirsin."

"Butimar?"

"Butimar konusunda hâlâ kararlı mısın?"

"Elbette."

"Peki, o halde onunla gelirsin. Hem Tebriz işte, şairler şehri; gül bahçeleri, kütüphaneler, rengârenk çarşılar..."

"Ama oraların da vaziyeti iyi değil diye biliyorum, aradan Ruslarla çatışıyorlarmış."

"Evet, doğru ama buradan daha güvenli olduğu kesin, hiç olmazsa oranın hemen hemen hepsi Müslüman. Burada bizi sahip çıkacak kimse yok. Her kasaba ayrı bir cendere... Yılkınlarda buralarda yaşanmaz yemin ederim."

"Hayırlısı kardeşim, öyleyse sen Yâdullah Kişi'ye ve anana olumlu konuş. Hele sen git de, ben de bizimkileri ikna edip, Butimar'ı da alıp gelirim yanınıza."

Behzad gülümsedi, bu işe çok sevinmişti.

"Ali Garbî'yle görüştün mü, dönmüş mü?"

"Yok. Sen?"

"Geçen gittim evine, hanımı Karabağ'dan henüz dönmediğini söyledi."

"Allah Allah, bize söylemeden böyle bir şey yapmazdı. Ne işi var ki orada, hem de yollar böyle tekinsizken."

"Vardır bir bildiği, dönünce anlatır."

İki dost gün batana kadar lafladılar, onlar gölden ayrıldıklarında Mahmut Ağa'nın naaşı gasilhanede yıkanıyordu...

Eve döndükten sonra bahçedeki çeşmenin başından ayrılmadı. Ellerini, yüz otuz ikinci kez çitilerken bu ölüm kokusunu bir uzvu olarak ilelebet taşıyacağına inandı Yusuf. Behzad ile konuşmaları, istikbal hayalleri o anlık kendisini rahatlatmış olsa da odasına vuran ay, derisindeki gözeneklerden hücum ederek kalbini saran karanlığı görünür kılıyordu. Mahmut Ağa'dan çaldığı defterle kitabı kendini kaybetmiş bir halde karıştırdı. Behzad'la vedalaştıktan sonra

gidip sakladığı yerden çıkarmıştı onları. Defterle kitabın sahifelerinde ağanın parmak izlerinin olduğunu düşünüp ürperdi. Behzad'dan ve Ali Garbî'den aldığı simya kitaplarıyla çıldıklarını karşılaştırıp notlar aldı.

Okuduklarından çıkardığı şifrelerden ilki, madenleri altına dönüştürmek için gerekli olan iksirin maddelerinin listesiydi. Buna göre ilk olarak beslenen 'çanakotu' isminde bir bitki lazımdı.

Bu ot, yaşadığı kasabanın kuzeyinde kalan bir dağdaki bataklığın çevresinde yetişiyordu.

Yalnızca sezinleyerek bulabileceği nebatı aramak için yola koyulmaya karar verdi. Defteri, kitapları, üstüne notlar aldığı kâğıtları toplayıp heybesine yerleştirdi özenle. Pencereden baktı; kasabada herkes uyumuştu.

27. Kısım/Göğçe Ana, Büyülü Kuklalar ve Gümüşçünler

Başını kuyunun ağzına soktu, kuyu ile dertleşti.
O yürümeye devam ederken, kuyu taştı...

Gün doğumundan beri yürüyordu. Kasabaya yarım günlük mesafedeydi. Nihayet çanakotunun olduğu dağa tırmanmaya başlamıştı. Kara bataklığı arıyordu. Az ötedeki düzlükte can çekişen bir bulut gördü; muhakkak ki gökte kendi aralarında savaşan bulutlardan biriydi, mağlup olup yere düşmüştü. Omuzlarını sarsarak bulutun yanına vardı, yorgun görünüyordu bulut. Şişkinliklerinin bombelerinde böğürtlen böcekleri fink atıyordu. Bir şey söyleyecek gibi kıpırdanıyor, fakat sessizliğe imreniyordu, o da. Yusuf bulutun karnını okşayıp uzaklaştı. Şimdi ayak bileklerine kadar yükselen kırmızı bir nehrin içindeydi, her adımı nehrin saf göğsünü yırtan bir

bıçak ucu mahiyetinde güneşin ayaklarına kadar yürüdü. Dağın tepesine serpilmiş irili ufaklı onlarca tunç ev giderek belirginleşiyordu, bu evlerin tam ortasında tapınağı andıran bir yapı vardı. Yüksek üçgen duvarlarla çevrili binanın ortasında yükselen silindirin garip çatısında tüyleri dökülmüş kuşlar dönüyordu. Buranın kimin hayali, kimin gerçeği olduğunu düşünmeye hali kalmamıştı. Devam etmesi lazım gelen bir türkü düşündü, ıslık çaldı. Vehimden yapılmış bir ağacın altında uyudu biraz. Bir yıldızın kayarken çıkarmadığı sesle uyandı. Artık geceydi; karanlığın kemiklerini yokladı, gecenin orta yaşlarıydı.

Yorgunluğu, sessizliğin içinde nizamı bozulmuş başka bir başka sessizliği besteliyordu. On adım ötede bir kuyu buldu, eğilip içine baktı. Su yoktu, muhtemelen gayya kuyusuydu. Başını kuyunun ağzına soktu, kuyu ile dertleşti. O yürümeye devam ederken, kuyu taştı...

Arada sol omzunun üstünde korkunç bir ağırlık hissediyor, soluna çevirdiği gözleri omuz çukuruna kıvrılmış mevcut ölçülerinin dörtte biri büyüklüğündeki Mahmut Ağa'nın cesedini görüyordu. Mahmut Ağa'nın ölümle sevişen, patlaya patlaya çürüyen kulak kıkırdaklarında mum çekirgeleri zıplıyor, başka bir böcek alnıyla eğri burun kemiğinin arasındaki coğrafyada kendi saltanatını ilan edercesine kafatasının ilik beyazlığını gün yüzüne çıkarıyordu.

Yusuf sağ omzundan yana döndü, burası bomboştu, içinden birkaç dua okudu. Kendine merhamet etti. Nihayet dağın tepesindeki bataklığı seçti. Bataklığın çevresinden fışkıran uzun gövdeli, küçük başlı binlerce çanakotu akşamüstü kızıllığında Yusuf'a el sallıyorlardı. Okuduğu kitap ve defterde tarif edilen çanakotlarının tarifine uyuyorlardı. Kırbasından kana kana su içti. Otları heyecanla yolup, keten çantayı doldurmaya başladı. Onları boğazlarından narince tutuyor,

köklerinin püsküllerinde sallanan toprakla beraber çantanın içine atıyordu...

"Yusuf!"

Yusuf oturduğu yerde taş kesildi, sustu.

"Yusuff!"

Şimdi gözlerine düşen kıvrımlı saçlarına dokunmadan, gövdesiyle ters açıda başını sesin geldiği yere doğru çevirdi. Kızıl karanlığın içinde taş çatlasa bir metre boyunda bir adam duruyordu, tam karşısında. Sesini cızırdatmamaya özen göstererek sordu.

"Kimsin? Adımı nerden biliyorsun?"

"Ben değil, Göğçe Ana biliyor."

"Göğçe Ana da kim?"

"O buraların iyesidir. Ondan izinsiz bu topraklarda dolaşamazsın, beni de kendisi gönderdi."

Yusuf karşısındaki adamın boyunu göz kararıyla ölçtükten sonra sakinleşti, güldü. Alaycı bir ifadeyle cüceyle konuşmaya devam etti.

"Benim burada olduğumu nereden bilmiş senin Göğçe Anan?"

"O hisseder."

"Bana bak cüce! Masal ağızlarını bırak."

Cüce ona doğru bir adım attı, çene kemiği yüzüne oranla belirgin şekilde ilerideydi.

"Suss, sus, hadi düş önüme. Göğçe Ana seni istiyor."

"Bana bak güldürme beni, boyuna posuna bakmadan bana meydan mı okuyorsun?"

Cüce bir hamlede olduğu yerden sıçrayıp Yusuf'un üstüne atıldı. Yusuf, alnını yere vurduğu an, toprağın kıvamlı sertliğini hissetti. Ne olup bittiğine anlam vermeye çalışırken cücenin arkasında tuttuğu elinde, keskinliği, ucuna konan sineğin götünü ikiye ayırmasından belli olan kılıcı gördü.

Çaresiz cücenin önüne düştü ve uyumadan evvel uzaktan izlediği evlerin ortasındaki yuvarlak yapıya kadar konuşma dan yürüdüler. Kapıyı güzel, bitişik kaşlı, burnu kemerli bir kız açtı. Neredeyse çıplaktı, Yusuf'un içi yandı.

Kız, küçük kalçalarını sallayarak merdivenlerden ağır adımlarla çıkarken, Yusuf kıza bakmamaya gayret ediyordu. Evin yüksek tavanından yüzlerce kukla sallanıyordu; kırmızı, mavi, sarı, beyaz... Bazılarının kolları, bazılarının ayakları kırıktı, ama hepsinin tahta yüzünde yüzyıllık bir hüzün vardı. Kuklaların iplerinden merdivenin korkuluklarına kadar her yer gümüşçünlerle kaplıydı; binlerce kitap kurdu uğursuz sesler çıkararak zıplıyorlardı. Merdivenin son basamağını da geride bıraktıktan sonra önlerine büyük bir kapı çıktı. Badem gözlü iki cüce ellerinde topuz, kapının önünde minyatür gibi dikiliyorlardı. Yusuf'a dostluktan uzak bir bakış attılar; biri sağ, diğeri sol eliyle kapıyı ittiler. Şimdi güneş görmemiş, dar iki duvar vardı önlerinde. Zorlukla buradan geçtiler, duvarların yüzeyi pütürlüydü, birkaç tablo asılıydı üstlerinde... Tablolarda çeşitli hayvanların ölüm anları resmedilmişti. Yusuf çanakotlarını toplarken cüceyle karşılaştığı andan şimdiye kadar hiçbir şey düşünmemişti, karşılaştığı insanlar, bu garip ev, gümüşçünler, kuklalar.. Tüm bunlar, onu ne ürkütmüş, ne de şaşırtmıştı; hayatın dış çeperlerinin dışında olduğunu seziyordu sadece. Önünde yürüyen yarı çıplak kızın açıkta kalan sırtının oyuğunu izliyordu arada; süt beyazdı...

Nihayet kırmızı bir kapıdan daha geçtiler ve yine kuklaların sallandığı büyük bir salona girdiler.

Bu kuklaların yüzleri bomboştu, sanki varlık âlemiyle pençeleşiyorlardı.

Yarı çıplak kız, reveransla girdikleri odada duvar dibine dizilmiş keçeden minderlerden birine kurulmuş yaşlı kadının

selamladı. Cüce ile beraber çıktılar, kapı kapandı. Yaşlı kadın Yusuf'a eliyle oturmasını işaret etti.

Yusuf oturdu, kadının yüzünde Arap harfleriyle 'ölüm' yazıyordu. Besbelli ölümden geliyordu. Kadın bir dizini yatay diğerini dikey tutarak, Yusuf'u süzdü. Bir kadına ait olamayacak kadar kalın, boğuk bir sesle konuştu.

"Ne yapıyordun benim dağımda?"

Kadın konuşmaya başlayınca boş minderler havaya kalktılar toz çıkararak.

"Ot topluyordum, çanakotu..."

"Ne yapacaktın onları?"

"Ablam hasta, onun için kaynatacaktım."

"Yalan söyleme it oğlu it, iksir için topluyordun onları! Sen de bu kara sevdaya tutulmuşsun demek..."

Yusuf kadının olağanüstü bir ruha sahip olduğunu anladı. Bu andan sonra mecbur kalmadıkça yalan konuşmaya gerek duymadı.

"Evet, simya için."

"Vah vah. Pekâlâ, öt bakalım nasıl bildin otların burada olduğunu?"

"Kitaplardan öğrendim."

"Bu otlardan istediğin kadar alabilirsin. Burayı nasıl bulduğun da beni ilgilendirmez ama şimdi seni bir imtihan edeceğim. Ben hikâye toplarım, topladığım hikâyeleri yaptığım kuklalara anlatıp onları büyüyle canlandırır sonra da birer birer hayata salarım. Maksat dünyada hikâye anlatacak birilerinin olması... Mendebur yaşlı bir kadın gibi görünsem de, bazıları bana ilham perisi derler. Bana bilmediğim bir hikâye anlatman karşılığında bu otlardan istediğin kadar alıp buradan gitmene izin veririm."

Yusuf gülümsedi, bu pazarlık hoşuna gitmişti, kadının yurtını kabul etti. Hemen bildiği birkaç hikâyeyi anlatmaya

başladıysa da yaşlı kadın sözünü kesip "Bunu biliyorum," dedi. Yusuf her seferinde hayal kırıklığıyla yeniden tanıştı, büyük pencerelerden içeri giren karanlığın kemiklerini yok ladı; gecenin bir ayağı çukurdaydı.

Kadın da dışarıya bir göz attı.

"Bu son hakkın olsun, civanım. Bana bilmediğim bir hikâ ye anlat. Anlatacağın bir şey yoksa kalk, defol git!"

Yusuf düşündü, Sarı Medrese'de Ali Garbî'nin anlattığı bir hikâye geldi aklına.

"Japon diyarında Yuşiva ve Fumi isimlerinde yaşlı bir karı koca yaşarmış. İkisi de seksenli yaşlarının sonlarındalarmış, gençliklerinde büyük bir aşka tutulup evlenmişler. Ama şim di her ikisi de ölümün sahiline yaklaştıklarını biliyorlarmış. İki ihtiyar sabahtan akşama kadar diz dize oturup geçmişte, genç oldukları zamanlarda yaşadıkları güzel günlerden dem vururlarmış. Fumi dermiş ki Yuşiva'ya; 'Ah Yuşiva, keşke ellerim titremeseydi de, sana eskisi gibi şiirler yazabilseydim', Yuşiva da kocasına; 'Ah Fumi, keşke kulaklarım eskisi gibi işitseydi de sen bana güzel sözler söylerken rahat ra hat duyabilseydim.' Karı koca ölümden çok korkmakla be raber öldükleri an bütünüyle yok olacaklarını ve bir daha asla birbirlerini göremeyeceklerini düşünüyorlarmış. Bir gün Fumi ölüme dünden daha çok yaklaştığını bilerek biraz dolaşmaya çıkmış; gökyüzünde süzülen turnalara, sağa sola koşuşturan ceylanlara bakmış. Derin bir iç geçirmiş, kendi kendine söylenmiş; 'Ahh ahhh, keşke elli yıllık ömrüm olsaydı da, Yuşiva'ya doyabilseydim. Keşke bir mucize olsaydı da, gençliğime dönebilseydim.' Kocası dışarıda gezinirken Yuşiva da pencereden ormanı izleyip aynı şeyleri söylüyormuş, 'Ah bir yolu olsa da gençliğime dönebilsem, bir yolu olsa da Fumi'yle uzun yıllar yaşayabilsem...'

Fumi bunları düşünürken, susadığını fark etmiş. Ormanın arkasından akan derenin kenarına çökmüş ve titreyen ellerine su doldurmuş.

Su gırtlağından girdiği andan itibaren ellerinin üstündeki yaşlılık beneklerinin silindiğini, bembeyaz dökülmüş saçlarının simsiyah ve gür bir şekilde kafasında fışkırdığını, yüzündeki kırışıklıkların yok olduğunu fark etmiş. Su içtiği ırmağın yüzeyindeki tezahürüne baktığı zaman yirmili yaşlarına döndüğünü anlamış. Korkunç bir sevinçle evine doğru koşmaya başlamış, hem koşuyor hem de karısının adını söylüyormuş.

'Yuşivaaa, Yuşivaaa...'

Yuşiva kocasının tazelenmiş sesini garipseyerek kapıyı açmış ve karşısında yirmi beş yaşında âşık olduğu o delikanlıyı, Fumi'yi bulmuş."

Yusuf burada durup, kadının yüzünü seyretti.

Yaşlı kadının gözlerindeki ifadesiz hal yerini meraka konmuş iki kuşa bırakmıştı.

"Devam et!"

"Kocasını karşısında gençliğine dönmüş vaziyette bulan Yuşiva hüngür hüngür ağlamaya başlamış. Fumi şaşırmış, 'Niye ağlıyorsun sevgilim, benim Fumi, âşık olduğun adam, gençleştim.' Yuşiva; 'Ben ağlamayayım da kimler ağlasın,' demiş ve eklemiş. 'Ben seksen, sen yirmi beş yaşındasın, senin ninen yaşındayım, sen artık hiç bakar mısın bana?' Fumi gülmüş; 'Delirdin mi Yuşiva, ormanın arkasındaki ırmaktan su içtikten sonra böyle oldum, gençleştim. Demek ki hayat suyudur akan, yarın sen de gidip içersin, sen de yirmi yaşına dönersin elli değil belki de yüzyıl daha aşk yaşarız.' Karısını ne dediyse ikna edememiş Fumi, Yuşiva'nın ağlaması bitmek bilmiyormuş; kocasını o kadar seviyormuş ki, yarın kıyamet kopacağından, ırmağın kuruyacağına kadar yığınla şey dü-

şünmüş. Gençleşememekten, kocası bu haldeyken, kendisinin yaşlı kalmasından korkuyormuş. Tabii Fumi gençleşmenin verdiği yorgunlukla, kafasını yastığa koyduğu gibi uyumuş. Ağlamaktan helak olan Yuşiva, kocasının uyumasını fırsat bilerek gecenin karanlığında evden çıkmış, kocasının su içip gençleştiği ırmağı aramaya koyulmuş. Az gitmiş, uz gitmiş, sonunda ırmağı bulmuş, kocasına yani Fumi'ye âşık olduğu kadar su içmiş ırmaktan...

Sabah uyandığında karısını yanında bulamayan Fumi, onun nerede olduğunu hemen anlamış.

Üstünü giyinip, dün su içtiği ırmağa doğru koşmaya başlamış. Bir hışımla ormanı geçtikten sonra ırmağın kıyısında 'Inga, ınga' diye ağlayan kundaktaki kız çocuğunu görmüş. Yuşiva kocasına duyduğu aşkla o kadar çok içmiş ki sudan, sonunda bebeğe dönüşmüş.

Fumi kundaktaki karısını kucağına almış, eve götürmüş ve yirmi yıl onun büyümesini beklemiş..."

Mütemadiyen geleceğe dökülen zamanın biçimsizliği içinde Yusuf'u pürdikkat dinleyen kadın memnuniyetini gösteren bir gülümseme çıkarıp, Yusuf'un önüne koydu.

"Pekâlâ civanım. Hikâyeni beğendim."

Yusuf rahatladı, eciş bücüş oturduğu şeklini değiştirdi, yüzünü iki elinin içine atıp kadına verdi kulaklarını...

"Otlardan istediğin kadar topla. Ama şunu bil ki, simyayla uğraşan kimsenin istikbali aydınlık olmamıştır! Senin gibi niceleri bu uğurda helak olup gitmiştir. Senin can dostunun babası Hoca Sametağı da, bu kurbanlardan biridir. Her ne kadar masum olsa da, simyayla ilgili bildikleri onu canından etmiştir."

Yusuf ürperdi;

"Göğçe Ana kızmazsan eğer, Behzad'ın babasına ne olduğunu söyler misin bana? Sen nereden tanıyorsun onu?"

Kadının çirkin yüzü kamaştı, kaşsız gözlerini kırpıştırdı.

"Aklının ermeyeceği şeylere burnunu sokma civanım. Ama şunu bil ki, bu uğraştığın meret en sevdiğin kişinin canını alacaktır... Yazık, senin gibi kitap âşığı birinin düştüğü hale... Bunu unutma. Elleri para değil, kitap kokan insanlar makbuldür. Hadi toz ol şimdi."

Yusuf doğruldu. Varmak için değil, gitmek için kalktı ayağa. Kadından nefret etti, kendini bir kuklaya benzetti o an. Her şey için teşekkür edip, evden ayrıldı. Sabah evvelinin parıltısında keten torbayı tepeleme çanakotu ile doldurup kasabanın yolunu tuttu. Uzaktan, Göğçe Ana'nın kuleye benzer evine baktı, sivri çatısındaki tüysüz kuşlar sabah yelinin içinde sallanıyorlardı.

Titremeye tutuldu, Göğçe Ana'nın söylediklerini düşünüyordu. Şimdi, varlığının gerçekliğini sorgulayan yaradılışın tüm sırları onu esir almıştı. Ölüme denk bir hararetin sırtında esasen nereye gittiğini bilmeden yürüyor, kendine kavuştukça tükendiğini hissediyordu; teselliyi bir rüyadan uyanıp, diğerine dalmakta buldu yine. Geri kalan ömrünün kaçıncı gününde olduğunu düşündü, telafisi olmayan, yaşayamadığı ne varsa hepsini özledi. Bir söğüt ağacına yaslandı, iki dizini elleriyle kendine çekti. Tütüne meyletti. Kendi kendine konuştu.

"Ya büyük bir dalgınlıksa hayat..."

Tepesinde hışırdayan yapraklarla beraber bir yumurta düştü; yere değer değmez kırıldı yumurta ama kabukları etrafa sıçramak, havanın karnını deşmek yerine sükûnetle iki parçaya ayrıldı. Geçen sefer gördüğü manzaranın neredeyse aynısıydı. Ürperdi, aynı ânı ikinci kez yaşadıklarını sananların sarhoşluğuyla... Ama bu kez yumurtadan çıkan kuş daha küçüktü. Kabuğunu atıp birkaç adım yürüdü kuş, üşüyünce tekrar yumurtasına girmeye çalıştı, giremedi.

28. Kısım/Göç

Öldürürler seni oğul.
Öldürsünler baba.

Kasabanın girişinde sanki fırça darbeleriyle vücut bul muş, püsküllü servilerin gölgesinden akıl almak istedi Yu suf, alnını üç kat ter kaplamıştı. Kolunun pas tutmuş isli yü nine derisini kızartarak sildi, soğuk sıcak ıslaklığı. Rüya ile hakikat arasındaki mesafeyi ölçtü boyun kemiğinden. Ara larındaki tek fark, biri kısmen dizginlenebilir ve derli top luyken, diğerinin sonu olmayan dağınıklığı ve her acayipliği hoş gören bir girdap olduğuydu. Bu girdap çekirdeğe inmi yor, aksine bir çöl fırtınasının başıboşluğuyla içten ve dıştan eksilerek, büyüyüp gövererek göğe tırmanıyordu.

Hangisinin daha iyi olduğunu idrak edemedi, sonunda dua etti.

Arkasına kattığı irili ufaklı taşları sürükleyen, kurbağa ların vıraklamaları arasında söğüt köklerinin türlü kesif renklerini içine hapsedip dalgalarından ırmağı izledi. Eğilip paslı suyu yüzüne çarptı, göz kapaklarının ortasından yavaş yavaş inen damlalardan birkaçı kirpiklerinin karanlığına ta kıldı. İki avucunu su ile doldurdu, suyu izledi. Şimdi yan başında akıp giden binlerce damla suyun elinde barınamı yışını hayatın akışına benzetiyordu. İçinde huzur bulduğu kaç anısı bu su damlaları gibi önünde sonunda başlarını sokacak bir hane bulamamış veyahut güneşin umarsız az gınlığı içinde buharlaşıp yok olmuşlardı. Her şeyin ötesinde, sırtında taşıdığı, sırtını iki kat eden bir günah vardı. Çarşı ya kadar kendi ayak seslerini dinleyerek yürüdü, yanından yöresinden geçen zehriyle beslendiği kâbuslarının yankısına aldırış etmeden. Sakız Gölü'ne on adım mesafede iri yarı iki

Rus askerini gördü; yüzünün aruzu bozuldu. Adımlarını sıklaştırıp, yok saydıklarına bu iki adamı da dâhil etmek istedi; fakat askerler onu durdurdu. Nereden gelip nereye gittiğini sordular, Yusuf'un çantasındaki otlara baktılar, üstünü aradılar, birkaç alaycı sözün ardından geçmesine izin verdiler.

Çarşıda büyük bir uğultu vardı; ortalık ana baba günüydü, hemen hemen herkes oradaydı. Kanlanmış gözlerle Behzad'ı hamamın kırık basamağında buldu, iki dost kucaklaştılar. Behzad torbanın içine kaçamak bir bakış atınca, Yusuf 'Sonra anlatırım' mânâsında bir işaret yaptı. Gürültüden hiçbir şey anlaşılmıyordu, Behzad Yusuf'un kulağına eğildi.

"Ne yapıyorsun iki gündür, nerelerdesin? Bilmem belki Butimar'a gittin yine, ama baban iki kez bize geldi, seni sordu; adamcağızın hali perişan... Tez git eve görün, ortalık fena karıştı, Ruslar oğullarını askere vermeyen herkese evlerini terk edip buradan gitmeleri için bir hafta mühlet tanıdı. Hiç belli olmaz ne yapacakları... Herkes şaşkın, bazıları kaçmaya başladılar bile."

Gürültünün etkisiyle, Behzad'ın söyledikleri, suyun dibinden gelen bir sesin boğuculuğu suretinde doldu kulağına Yusuf'un. Bir şey söylemedi. Önce hızlı adımlarla dülgerin dağından saptı, uzaktan Mahmut Ağa'nın başına defalarca taşı indirdiği yere baktı, sonra evine doğru koşmaya başladı. Kapının omurgalarının arasından bahçedeki taşkayı seçti. Kırık kapıyı her zamanki ihtimamla usulca kaldırıp, çaprazlama yerine oturttu. Annesi taşkanın koşulduğu iki cılız atın önüne yem koyuyordu, güneşten bozarmış çizgili entarisinin katlarını açıp sese yöneldi. Gözlerindeki güçsüz ışığı büyütüp Yusuf'a sarıldı.

"Ana ne oluyor?"

"Gidiyoruz oğul."

"Nereye?"

"Evvel Allah'a, sonra Çıldır'a, oradan ağabeyinin yanı na... Dünden beri senin yolunu gözlüyoruz, baban aradı dur du her yanı."

"Biliyorum. Nerede babam?"

"Tavukları satmaya Bıdı Muallim'e gitti, yok fiyatına alı yormuş, herhalde şehre götürüp satacakmış. Oğul, Ruslar bugün yarın başımıza iş getirecekler diyorlar. Eve gelip 'Eğer genç oğlun varsa, onu askere götüreceğiz,' dediler. Ağabeyin bir mektup daha yazdı, bizi bekliyor. Hadi sen de git, evde neyin var neyin yok toparla."

Yusuf atların karşısındaki denge oturdu. Önündekileri atıştıran atın bezgin yüzünü taradı yorgun gözleriyle. Anası oğluna bakıyordu.

"Hadi tez ol oğlum, oturma zamanı değil, atanın ayağı bu radadır, gelir indi."

"Ben gelmiyorum ana..."

"Yusuf kurban olduğum, anasının canı, etme! Bizim evi mizi yıkma!"

"Ana beni seviyorsan ısrar etme, siz hele bir gidin, ben kendime mukayyet olurum evelallah, burada işim var."

"Ne işiymiş kurban olduğum, sevdalısın biliyorum."

"Ana, babam gelmeden ben gideyim."

"Geliyor baban."

"Selamun aleykum" dedi babası Yusuf'tan gözlerini saka narak, "Aleykum selam" ile mukabele etti oğul.

Çatlamış toprağın karanlığından fışkıran sarıçiçeklere bakarak konuşuyordu baba, boynuna bir çaput atmıştı.

"Sana artık diyecek sözüm yok, oğul. Ana, ata tanımayan adamdan özüne, dinine, vatanına hayır gelmez. Nerede yatıp kalktığın bile belli değil. Eğer bizle gelmek istersen aha ara ba, bin gidelim. Ağabeyin her şeyi hazır etmiş, sana iş bile düşünmüş. Lisanın da var. Anan, atan, ağabeyinin yanında

mesut yaşarsın... Gideceğimiz yerde birbirimize bir nefes oluruz."

Adam eskimiş gözlerini usulca kaldırıp oğluna baktı, yeniden indirdi.

"Ama seni tanıyorum ben, gelmeyeceksin değil mi?"

"Gelmeyeceğim baba, sevdalıyım."

Gözleri, toprağın sağından solundan kıvrılan sarılıklardaydı hâlâ adamın. Boynundaki çaputla açık esmer alnından top top akan, sinirlerini ikiye bölen teri sildi. Başını iki kez salladı, bozarık çarığının burnunu toprakla öpüştürdü.

"Kime sevdalısın, o gâvur kızına mı?"

"Behzad mı söyledi?"

"Hele cevap ver sen."

"O gâvur kızına."

"Vermezler oğul."

"Vermezler baba."

"Ne edeceksin?"

"Kaçıracağım."

"Öldürürler seni oğul."

"Öldürsünler baba."

"Ölme oğul, kalbimin yağını eritme."

Sesi titriyordu babasının; sesini yalnız bırakmak istemeyen elleri, ellerini mahcup etmek istemeyen bacakları da titriyordu. İlk kez böyle görüyordu onu Yusuf, kolları tarızlandı. Adam iki kez daha başını salladı, sonra toprağın arasındaki çiçeklerden birinin sağına tuzlu bir su damlası düştü. Yusuf oturduğu sabır taşından kalktı, babasının yüzüne baktı, başı aşağıdaydı. Bu kara kuru, yıllardır gün yüzü görmemiş adama oğul gibi sarıldı; eğilip ellerini öptü, aynı ivedilikle anasının elini...

"Geleceğim. Vallahi, billahi geleceğim," diyerek onlardan uzaklaşmaya başladı.

Kırık kapıyı hızla açtı, rastgele bir yere doğru koştu. Anası ardından bir iki adım attıysa da parmak uçlarında çömeldi, çizgili entarisinin katları belirdi. Babası çatlamış boynun daki oyuklara vuran kızgın güneşin altında hâlâ yere bakı yordu; biraz evvel sarıçiçeğin sağına düşen tuzlu su damlası, bu kez aynı çiçeğin soluna düştü...

29. Kısım/Butimar'ın Evi

Sanki İsa'yı kalbine yatırmışlardı ve onun ellerine çakılan çiviler, Butimar'ın kalbine giriyordu.

Birbirine karışmayı bekleyen iki duru ırmağın telaşı ile akıp, dudağının kıvrımında dağılan gözyaşlarını sildi Butimar. Tam on gün olmuştu, on güneşin boynunu vurmuştu za man... Ama Yusuf'un yokluğu hâlâ diriydi. Ne bir ses, ne bir mektup, ne bir işaret...

Olup biten diye düşündü. Hayal değildi; onu üç kez gör müş, bir kez zincire vurduğu kokusunu kaçırıp içine asmıştı. Ama şimdi yoktu, pencereyi açıp boynunu mezarlıktan yana uzattı, kilise çanının hemen altındaki taşlara işlenmiş derin rölyefin teferruatını izledi. Dalgalı saçları ikiye ayrılmış İsa, sağ işaret parmağını havaya kaldırmış, kumral kaşlarının sivrilttiği gözlerini aynı yere odaklamıştı. İçinden dua etti Butimar.

Yusuf'un dükkâna gidip Butimar'ı istemesinin ardından evde büyük bir huzursuzluk başlamıştı. Nubar Usta, Yu suf'un kendisine geldiği günün akşamı eve erken gitmiş, kı zıyla bir odaya kapanmış, yekpare uzun bir sessizliği kızının duyduğu sevgiyle yavaş yavaş yararak başlamıştı söze.

"Bugün dükkâna bir delikanlı geldi; Müslüman, adı Yu suf'muş, seni istedi benden."

Butimar'ın yüzüne bakmıyordu Nubar Usta. Butimar da, halıdaki avcıdan kaçan ceylan desenini izliyordu. Ceylanın gözünün olduğu ilmik çözülmüştü.

"Ona çok fena şeyler yapabilirdim ama yapmadım kızım. Incitmeden gönderdim. Biliyorsun annenle evlendikten sonra uzun yıllar çocuğumuz olmadı, birbirimize söylemesek de ikimiz de geceler boyu gizlice dualar ettik. Çukurova'dan buraya göçmeden evvel, bir gün amcamla beraber yeni parçalar getirmek için Halep'e gitmiştik. Hem rengârenk kumaşlar aldık, hem de bizim için kutsal olan yerleri ziyaret ettik. Çukurova'ya döneceğimiz gecenin sabahı, çarşıda alacağımız bir zırvaları tamam etmek üzere dolaşıyorduk. Kaç gündür şehirde adamın birinin Mehdi olduğunu iddia ettiği konuşuluyordu. Meğer o gün Mehdi olduğunu iddia eden adam bunu kanıtlamak için tüm kalabalığı meydanda toplamış ve öğle ezanından evvel minarenin tepesine uçup konacağını söylemiş. Kalabalığın içinde Arapça, Türkçe, Ermenice seslere çarpa çarpa ilerledik. Caminin avlusunda durup kendini Mehdi sanan adamın ne yapacağını beklemeye başladık. Kimileri bahsi edilen adamın bir şarlatan olduğunu söyleyip alay ederken, kimileri de onun daha evvel çeşitli mucizeler gerçekleştiren bir ermiş olduğunu; mesela yanık izlerini tamamen yok ettiğini, zelzelelerin saatini bildiğini, kayıpları bulduğunu, hatta çocuk sahibi olamayanların derdine derman olduğunu söylüyorlardı. Hadisenin acayipliği karşısında nasıl bir tutum sergileyeceklerini bilmeyen, kaşlarını bir çatıp bir aşağı salan, daha bıyıkları terlememiş birkaç Osmanlı zabiti kalabalığın sağında durup, adam ortaya çıktıktan sonra –ki minareye baktıklarına göre onlar da bu adamın olağanüstü biri olduğuna kani idiler– ne yapmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Amcam ile birbirimize bakıp gülüştük, baharın yeni yeni palazlandığı ılık havanın altında keyifliy-

dik. Aradan ne kadar zaman geçti hatırlamıyorum. Saçı sa
kalı birbirine karışmış, kısa boylu olduğu hemen anlaşılan
bir adam, omzunda bir kuklanın iplerine benzeyen sicimlere
bağlı bir bez parçasıyla havada süzüle süzüle gelip minare
nin şerefesine kondu.

Aynı anda kalabalıktan müthiş bir uğultu yükseldi. Evet,
bu adam sahiden uçmuş, herkesin gözü önünde gelip mi
narenin köhne şerefesine konmuştu. Alkışlayanlar, ıslıklı
yanlar, bağıranlar... Adam biraz sonra mağrur yürüyüşüyle
caminin avlusuna geldi. Kalabalığın heyecanı yatışmamıştı,
şaşkınlıklarından kurtulan zabitler bu tuhaf adamın kolla
rına girip götürdüler. Kalabalık da sanki bu sahnelere hiç
şahit olmamış gibi dağıldı. Amcam bu adamın cidden de şar
latanın teki olduğunu, onu uçuran şeye Avrupa'da paraşüt
denildiğini söyledi. Aslında sadece amcam değil; oradaki ya
bancı tüccar ve seyyahların da birçoğu bu adamın yaptığının
bir uçuş olmadığını, bir icadın devamında, başkasının aklıy
la yaptığı şeyden faydalandığını biliyorlardı. Ama Doğu'da
olmanın, Doğu'dan masalsı ve şuurun üstünde bir şeyler
bekleyip sonra bunları hemen Batılılara özgü bir heyecan
la işleyip, Batı'ya döndüklerinde gördüklerinin üstüne bir
koyup anlatmanın derdindeydiler belki de. Sahte Mehdi de
bunun farkındaydı ama sokaklarda yürürken üstünde topla
yamadığı meraklı gözleri böyle bir şey yaparak mıknatıs gibi
üstüne çekmişti. Amcamdan bir gün daha burada kalmamızı
istedim; sahte Mehdi'yi bulup ondan çocuğum olması için
yardım isteyecektim. Batıl inançlara hiçbir şekilde yüz ver
meyen yaşlı amcam, gözlerimdeki kederi görünce buna itil
raz edemedi. Ertesi gün birkaç Ermeni esnaftan sorup so
ruşturduk. Malum, Halep'te çok tanıdığımız vardı ve Şifacı
Besmo'nun yerini öğrendik. Halep'in Süryani mahallesinin
sonunda kâgir, dökük bir eve girdik. Dünkü ihtişamından

eser yoktu adamın, bizi buyur edip derdimizi dinledi. Gözlerime derin derin baktı ve 'Sana vereceğim 'Yaldızlı Meryem Ana' yaprağıdır; bunu kaynat, karın üç gün üç gece içsin. Gelecek Paskalya yortusunda kızını kucağına alacaksın,' dedi. Amcama baktım, içimi büyük bir umut ve onu peşine katıp getiren bir mutluluk sardı ama bu uzun sürmedi. Çünkü, Besmo sözünü bitirmemişti daha. Keşke bitirseydi, keşke o an dili tutulsaydı ama konuştu; 'Çok güzel, porselen gibi yüzü olan bir kızın olacak; Müslümanlar dolunaya bakıp salavat getirirler ya, senin kızının yüzüne de bakılamayacak aydınlığından. Ama kızın erginliğe eriştikten sonra bir Müslüman ile evlenecek ve kızını bir daha göremeyeceksin. Bununla beraber yakın zamanda size bir göç görünüyor,' dedi. Çaresiz, verdiği otları alıp çıktık yanından. Geriye dönüp baktığımda bizi kapıya kadar uğurladığı yerde çakılı duruyordu. Amcam hiçbir şey demedi. Çukurova'ya döndükten birkaç ay sonra buraya göç etmek zorunda kaldık. Ertesi sene, Paskalya cumasındaki perhiz gününde sen oldun. Sen doğduktan sonra, her şey güzelleşti. Annenle ben seni bir evlattan ötede kutsal bir varlık saydık, bir zaman sonra Şifacı Besmo'nun söylediklerini unuttum. Arada aklıma düştüğü zaman bir meczubun zırvaları olarak kendimi rahatlatmaya çalışıyordum, sonra da büsbütün unuttum söylediklerini. Ama bugün o delikanlı karşıma dikilip seni istediğini söyleyince elim ayağım boşandı, içim delindi."

Butimar yani Varujan, sertliğine rağmen pek sevdiği babasının arada nemlenen gözlerini pürdikkat izliyordu. Babasının anlattıkları dalga dalga içine vuruyor, annesi ve babası ile nasıl mutlu bir hayat sürdüğünü, bu şehirde geçen güzel çocukluğunu, arkadaşlarını düşünüyordu. Bir yandan da elini arada gayriihtiyari göğsünün üstüne koyuyor, ipek kuma-

şın altında köşesinin sivriliğinden yerinde olduğuna emin olduğu pusulayı hissedip güç buluyordu.

Babası devam etti.

"Varujan, o delikanlıyı görüp beğendiğini tahmin edebiliyorum, daha fazla uzatmak niyetinde de değilim bu konuşmayı. Senden baban olarak isteğim, o delikanlıdan uzak dur. Ona dininden dönmesi halinde bu işe olumlu bakacağımı ima ettiysem de, önce gözlerinden, sonra da ettiği sözlerden asla dönmeyeceğini anladım. İstediğin zaman, bu şehirde bizim gibi olanların çocuklarından biriyle evlenebilirsin, sana hiç karışmam. Ama bu Yusuf denen çocuk olmaz Varujan, Meryem Ana huzurunda yemin ederim ki..."

Bu arada yavaştan doğrulup, duvarda gözlerini baba kızına diken Meryem'im resminden yana baktı, adam.

"Ben ölmeden, bu iş olmaz. Eğer beni seviyorsan sözümü dinler, ana babanın emeklerini heba etmez, bir ömür vicdanı rahat yaşarsın. Yok, eğer benim sözümü çiğnersen sana verdiğim emekleri, sevgimi heba etmiş olursun ve sana bir daha kızım demem."

Butimar susuyordu; başını önüne eğmiş babasının konuşmaya başladığı an izlediği avcıdan kaçan ceylan motifine tersten bakıyordu. Ağlasa, sadece ağlamak olacaktı; halini izah etmeye değil birkaç damla yaş, kıtaları birbirinden ayıran sular bile yetmezdi. Sanki İsa'yı kalbine yatırmışlardı ve onun ellerine çakılan çiviler, Butimar'ın kalbine giriyordu.

Nubar Usta kızına doğru yürüdü, eğilip saçlarını öptü odadan çıktı. Babasının uzun boyuna kapıdan çıkıp kaybolana kadar arkadan baktı. Göğsünden kâğıdı çıkardı.

"Benim dinimde oruçla namazın bile kazası var, lakin sensiz geçecek bir günümün kazası yoktur."

Kâğıdı öpüp, yerine soktu. Meryem Ana resminin önünde diz çöktü, yeryüzünün tüm sularının gözlerinden boşalacağını sanarak ağlamaya başladı. Göğsünde yeşeren sözler, bir el gibi saçlarını okşuyordu o ağladıkça...

30. Kısım/Yeşil

Butimar'ı kaçıracağım, seninle beraber!
Sonra ver elini Tebriz...

Balkonda üst üste yığılmış eşyaların arasından geçip açık kapıdan içeri girdi Yusuf. Behzad'ı babasının kitaplığının önünde buldu.

"Selamun aleykum."

"Ve aleykum selam."

"Ne yapıyorsun, balkondakiler da ne? Yoksa gidiyor musunuz siz de?"

Behzad, başıyla onayladı.

"Hadi canım, şaka yapmıyorsun değil mi? Hani bensiz gitmek yoktu."

Behzad elinde tuttuğu kitapları yerine soktu. Yusuf'a döndü;

"Sen dedin ya ben sonradan gelirim diye, unuttun mu?"

Yusuf, konuşmayı hatırladı.

"İyi ama bu ne acele!"

"Rusların verdiği mühlet doluyor. Bizimkiler de durmadan söyleniyorlar. Senden de haber gelmeyince..."

Yusuf şaşkınlıktan büyümüş gözlerini dostunun üstünde dolaştırdı.

"Ne desem bilmiyorum. Aslında haklısın. Bizimkiler de gitti."

"Ciddi misin? Ne zaman gittiler? Niye söylemedin bana?"

"Yeni gittiler. Benim bile haberim yoktu ki. Biraz işim vardı, kasabada değildim. Dönünce öğrendim. Babama Butimar'ı sen mi anlattın?"

Behzad başıyla evetledi.

"Bir şeyler olduğunu zaten anlamıştı, ben de yalan konuşamadım. Hâlâ şaşkınım, gerçekten gitti mi sizinkiler?"

"Ben buraya gelirken onlar da yola çıkmaya hazırlanıyorlardı. Babam bir araba almış, abimin yolladığı parayla."

"Allah Allah, yahu böyle olur mu? Sen ne olacaksın?"

Yusuf cevap vermek yerine soru sordu.

"Siz ne zaman gidiyorsunuz peki?"

"En geç üç gün içinde. Kilimci Yâdullah Ağa, artık babam diyorum ona, üç güne yola revan olalım dedi. Anan babam burada kalmana nasıl razı oldular, aklım almıyor."

"Ne yapacaklardı ki, beni bağlayacak halleri yok..."

"Zavallılar. Çok kızdım sana."

"Böylesi daha iyi..."

Behzad elindeki kitabın kapağına vuruyordu parmaklarını, utandığı zamanlarda yaptığı gibi karşısındakinin yüzüne bakmıyordu;

"Nikâhım kıyıldığında yanımda olmanı çok isterdim, yoktun..."

Yusuf şaşkınlığından sesini yükseltti.

"Demek kıyıldı ha... Allah mesut etsin. Kendimde değilim kardeşim affet beni, Allah şahidim şu an yaşadığımın bile farkında değilim. Aklımla gövdem birbirlerine uzak yerdeler. Ne desem bilmiyorum. Ama İnşallah Butimar'ı alıp yanınıza geldiğimde çocuğuna ismini ben koyarım ha?"

"O zamana kadar kesin gelirsin değil mi Yusuf?"

Yusuf Behzad'ın yanına çöktü, Behzad'ın güzel yüzünü seyrek kaşlarını izledi.

"Gelirim kardeşim, hatta belki de beraber gideriz."

Behzad'ın gözleri parladı.

"Nasıl, bizimle mi yani?"

Yusuf başıyla onayladı.

"Şimdi mi düşündün bunu?"

"Hayır. Aslında sana bunu söylemek, senden yardım istemek için gelmiştim. Gideceğinizi söyleyince bir an hiç söylemeyeyim dedim."

Behzad güldü, tüm içtenliğiyle.

"Delirdin mi be? Senden başka neyim var benim? Kurban olurum sana, yemin ederim senden ayrılmayı düşündükçe cehenneme gidiyorum sanıyorum ama başka çare kalmadı biliyorsun. Peki nasıl? Butimar ne olacak?"

Biraz evvel kar gibi olan yüzüne güneş doğdu Yusuf'un.

"Butimar'ı kaçıracağım, seninle beraber! Sonra ver elini Tebriz. Orada biraz kaldıktan sonra, ki o zamana kadar bizimkiler de ağabeyimin yanına geçmiş olacaklar. Bir mektup yazarım onlara, sen, karın, ben ve Butimar Anadolu'ya hatta belki de kalbimizin şehrine, İstanbul'a gideriz."

Behzad ayağa kalktı. Yusuf'a sarıldı. Yusuf defteri, kitabı, dünyayı yakında sahip olacağına inandığı binlerce altını düşünüyordu o an.

İki dost ne yapacaklarını istişare etmek için balkona çıktılar, kuğu şerbetlerini yudumlarlarken Badımcan tek başına Behzad'ın evinin bahçesinde dikilen bayat ayçiçeklerinin ortasında sersem sersem dolaşıyor, arada güneşleniyordu.

"Peki nasıl yapacağız? Düşündün mü?"

Yusuf Behzad'a cevap verecekken uğursuz bir titremeye tutuldu.

Behzad telaşla yaklaştı.

"İyi misin beynamaz?"

"İyiyim, iyiyim. Şeytan dürttü bir an."

"Şeytan dokunabildiğini dürter. Çok şükür sana yakın değil, besmele çek."

"İyiyim merak etme. Ne diyorduk. Evet, düşündüm, önce Butimar'a onu kaçırmaya geleceğim günü ve vakti bildirmem lazım."

"Sonra?"

"Sonrası, sen bir araba ayarla yine."

"Şehre nasıl gireceğiz? Kaç gündür bu taraftan Revan'a tek kişi geçirmiyorlarmış."

"Bir hal çaresine bakacağız. Aklıma papaz geldi, papazın adını verip ondan ders almaya gideceğimizi söyleriz."

"İnanırlar mı?"

"Bana bırak orasını."

"Sonra?"

"Sonra Butimar'a gece onu almak için geleceğimi haber edeceğim. Geceye kadar Galust'un yanında bekleriz. Şimdilik bunları düşündüm."

"Tamam, o zaman hemen işe girişelim. Sen iyisin değil mi? Kaç zamandır böyle güldüğünü görmedim."

"Seninle konuşana kadar kötüydüm ama şimdi iyiyim, sa dece bizimkilerden sonra o eve gitmek bana çok zor gelecek, şimdiden anamı da babamı da özledim."

"Emin ele gittiler, onları düşünme. İçini ferah tut. Peki Butimar'ın geleceğinden emin misin? Ya seninle kaçmak is temezse?"

"Gelecek, eminim bundan."

"Peki, sen eminsen..."

Yusuf, elinden destek alarak doğruldu.

"Eve gideyim ben, sabaha gölde buluşuruz."

"Bizde kal, benim anam senin de anan."

"Eyvallah, anan da, sen de var olun ama biliyorsun bu aralar tenhada kalmam daha iyi."

"Tamam, ben de Yâdullah Ağa'nın yanına gidip birkaç günlük işim olduğumu söyleyeyim."

Yusuf kapının eşiğinde nemli gözlerle dostuna gülümsedi, bir elini duvarın çıkıntısına koymuştu.

"Demek artık nikâhlısın ha köpoğlu?"

Behzad gülümsedi;

"Öyleyim, çok garip bir his. Allah sana da nasip edecek, bunun için ne gerekiyorsa yapacağım senin için. Sen istersen canımı veririm Yusuf, canımı veririm de Butimar ile seni kavuştururum."

İki dostun gözleri doldu, bir kez daha kucaklaştılar.

Behzad'ın evinin arkasındaki içi çürümüş kabak ağacı, çiçeklere ters istikamette devrildi.

31. Kısım/Yusuf Evde Yalnız

Ahh Badımcan! Keşke içimi kemiren canavarları, etrafımda dolanan hayaletleri sana gösterebilsem

Anasıyla babasının odasına girdi, oda bomboştu. Duvardan sökülen halının altındaki çivi izleri, sarımsı lekeler, ince çatlaklar gün yüzüne çıkmıştı. Penceredeki sarı bez, rüzgârın uğultusuyla çatlak camın ardında kıpırdıyordu. Hüzünle bezin titreyişini izledi. Kapıyı kapatıp odasına gitti. Tosbağası odanın tam ortasında uyuşuk vaziyette duruyordu. Ona bakınca gülümsedi Yusuf.

"Nereden başlayıp, ne anlatacağımı bilmiyorum Badımcan. Bak işte doğduğum günden bu yana ilk kez tek başımayım bu evde. Her zaman elini omzumda hissettiğim ama bir türlü ete kemiğe bürünmeyen yalnızlık şimdi tüm varlığıyla beni içine alıyor. İçimde ne çok insan var bir bilsen; ben katil miyim sence?

Ahh Badımcan! Keşke içimi kemiren canavarları, etrafım da dolanan hayaletleri sana gösterebilsem. Anamı özledim en çok, şu ocaktan kazanı hiç eksik etmezdi, kim bilir nere dedirler şimdi... Ama inşallah sağ salim varsınlar da, ayrılığa dayanırım ben. Bugün daha iyiyim. Butimar'ı alıp ben, o, Behzad ve Behzad'ın karısı buradan gideceğiz. Gideceğimiz yerde simya ile nasıl uğraşacağımı bilmiyorum. Aslında hu burası ha Tebriz pek bir farkı yok... Mesele bu işten Behzad'a nasıl bahsedeceğim? Beni öyle seviyor ki, ben de onu tabii. İkimiz ayna olduk, derman olduk bugüne kadar birbirimize ama Behzad'ın karşısına işi bitirdikten sonra çıkmak istiyorum. Binlerce altını gösterip, 'Bak kardeşim bunlar benim, yani bizim. İstanbul'a gidelim orada kendimize güzel bir hayat kuralım,' diyeceğim günün hayalini kurmak katil olduğum gerçeğini değiştirmese de, içimi serinletiyor. Öyle bakma serseri, tabii ki seni de yanımda götüreceğim..."

Badımcan kabuğuna çekilince Yusuf da ağır ağır soyunup, leğene doldurduğu sıcak suya girdi. Suyun sıcaklığı derisini büzüştürdü. Uzun süre leğende kaldı. Çıkıp, örtündü. Mahzunluğunu kimseler görmüyordu. Neredeyse boşalmış evde, yatağına uzanmış, sıcak suyla kiri akmış vücudunu inceliyor, ayak başparmağında çıkan yarayı izliyordu. Çantasından çıkardığı kırmızı ciltli simya defterini, kitabını, aldığı notları ve iksir için topladığı otları önündeki tahta kutunun üstüne dizdi. Beynini ikiye ayırmıştı; bir yanı Butimar'ı kaçırma işini tertip ederken, diğer taraftan kitapta ve defterde bastıran uykuyla silikleşen yazıları emip, birtakım denklemler kuruyordu. Sabah ezanına kadar çalıştı. Yığınla not çıkarmış, artık iksir için toplayacağı malzemelerin hangileri olduğunu iyice bellemişti. Yekûnda on beş parça... Sadece sonuncusu belli değildi. Son malzemenin ne olduğu, on dördüncü malzemedeydi. Namazdan kalktıktan sonra, uzun süre secdede

kaldı alnı. İhlası yine ağırdan aldı, Allah'la dertleşti. Af diledi. Kısacık uykusuna birkaç kez Butimar, birkaç kez Mahmut Ağa girdi... Göğçe Ana'nın söyledikleri rüyalarının içinde dolanan bir ses oldu.

32. Kısım/Revan'a Giderken

Peki peki; leğen, tren, bal, zencefil, altın, cehennem, sinek, kebap, kan, bıçak, çıban...

"Allahu Ekber. Allaaaahuuu Ekber. Alahuuuu Ekber. Allaaaaahuuu Ekber..."

Çeşmeyi kapattı Yusuf. Yüzünün kıvrımlarından biriken damlalara el sürmeden sağdan yana baktı. Karşı bahçede dilline çabuk komşusu dul Zekiye burunları fırtılaklı[21] iki oğlunun üstünü giydirdikten sonra patiskası delik, bozarmış yorganları gözlerinin ışığı çürümüş cılız bir atın koşulduğu arabanın kasasına atıyordu. Sarhoş kaynı ortalıkta yoktu. Elini göğsüne bastırıp derin derin nefes aldı kadın.

"Onlar da göçüyorlar demek," deyip, ayağını çeşmenin kurnasını çevreleyen sertlikten indirdi Yusuf, yüzünü kuruladı. Tam o sırada sersem bir sinek son süratle gelip boş duvara çarptı, yere düşen cansızlığı sabah yelinin gücüne mukavemet gösteremedi, yuvarlanıp çeşmenin ince yoluna girdi; suyun akışına uyum sağlayan zar kanatları hareket etmedi, sürüklenip gitti.

Çanakotlarını, çaldığı simya defterini, kitabı ve üstünde simya notlarının olduğu kâğıtları evde korunaklı bir yere sakladı. Kapıyı kilitledikten sonra çıktı. Ağaçların yanından hızla geçti; önce sağa, sonra sola kıvrıldı. Birkaç kez gözle-

[21] Fırtılak: Sümük

rinin önüne dökülen saçlarını tımarlayıp geriye attı. Nihayet Sakız Gölü'nün kıyısına vardı; iki atın koşulduğu güzel bir arabanın sürücü yeri boştu. Behzad, namaz kılıyordu uzak ötede. Yusuf sessizce gölün kıyısındaki tatlı su midyeleriyle oynadı. Behzad seccadeyi katlayıp, Yusuf'u görünce içten bir gülümseme baloncuğu yükseldi göğe, bir kuşun gagasında patladı. Yavaş adımlarla ona doğru yürüdü. İki dost kendilerine özgü selamlaşma törenini tamamladılar.

Yusuf arabaya koşulan iki gürbüz atı ve geniş sağlam kasalı taşkayı işaret etti.

"Beh beh Maşallah. Nereden buldun bu arabayı, atları?"

Gülümsedi Behzad, Yusuf'u beklerken okuduğu kitabı iki kez dizine vurdu.

"Kayınbabam sağ olsun."

"Vallahi sağ olsun, böyle kayınpedere can kurban. Benimkini bir görsen..."

"Sahi, geçen sefer moralin çok bozuktu diye sormadım çok mu mendebur biri?"

"Galust'un dediğine göre esasında iyi kalpli, yardımsever biriymiş. Ona da hak vermiyorum değilim. Neticede tanımadığı biri karşısına çıkıp kızını sevdiğini, onu istediğini söylüyor, üstelik bu adam hem yoksul hem de Müslüman. Sen olsan ne yapardın?"

"Ne bileyim böyle bir anda sorunca ne diyeceğimi bilemedim."

Gülümsedi Yusuf.

"Ne zamandır aklının kuyusundan su çek oyununu oynamadık ha..."

"Haahaha doğru billahi."

"Hadi başla."

"Ben mi?"

"Sen tabii, evvela ben dedim."

"Köpoğlu yine tufaya düşürdün beni..."

"Hadi hadi, beni oyalama, bir anda aklına gelen on kelimeyi say dök."

"Kova, çorap, ekmek, dudak, kalem, tarak, zifaf, Rus, Sokrates, ayak..."

"Oooo yaşa. Aklının altında neler de varmış. Dün Sokrates okudun kesin ha?"

"Dün değil, üç dört gün evvel."

"Peki ya dudak, zifaf?"

"Utandırma beni gâvur oğlu gâvur, evlilik heyecanı de."

"Hadi sıra sende."

Yusuf başını göğe kaldırdı.

"Başını havaya kaldırmak yok, beynamaz! Bulut, mavi, güneş diye başlayacaksın değil mi? Yemem bu numarayı, hadi başla."

"Peki peki; leğen, tren, bal, zencefil, altın, cehennem, sirke, kebap, kan, bıçak, çıban..."

Yusuf bir an çömeldi, eliyle toprağın yüzünü okşadı.

"İyi misin oğlum?"

"İyiyim, biraz başım döndü aç çıktım evden ondandır."

"Bıçak, kan, altın, cehennem?"

"Sabaha kadar kâbus gördüm onun tesiri..."

Behzad şefkatle güldü dostuna.

"Karabasan da geldi mi?"

Yusuf başını iki kez sallayıp dostunu onayladı.

"Kâbus görürken sanki üstümden yorganımı çekiyordu birileri, çözülmesi mümkünatsız bir ağırlık oturdu göğsüme; bağırıyorum ama kendim bile işitmiyorum sesimi. Halbuki bu feryat bin ölüyü diriltmeye yeterdi. Saçlarım dikleşti, yüzümün kanını soğuran görünmez bir güç..."

"Neyse neyse anlatma, bugün ve bundan sonraki günleriniz çok güzel olacak inşallah."

"İnşallah kardeşim."

"Euzubillahimineşeytanirracim..."

"Şey diyecektim sana, elinde kitabı görünce aklıma geldi ama kızmaca yok."

"Söyle söyle, ne olmuş kitaba."

"Senden aldığım kitapların birkaçını haşarat kemirmiş, baş sayfaların bir kısmı..."

"Ah maymun ah, düzgün yere koyaydın ya..."

"Vallahi koydum be, günahımı alma!"

"Neyse dönüşte bakarız, aklında olsun bundan sonra bende aldığın kitapların ilk sayfalarına göz at, 'Ya Kebikeç' yazmıyorsa sen yaz."

"O niye ki, ne alaka?"

"Kebikeç, haşeratın meleğidir. 'Ya Kebikeç' yazarsan, kitabı koruma altına almış olursun."

"İlahi, inanma böyle şeylere yahu."

Behzad hiddetlendi.

"Suç bende, sana böyle şeyler anlatıyorum. Ama kitapların hesabını soracağım dönüşte. Düşündün mü Revan'a nasıl gireceğimizi? Papazın yanına mı gidiyoruz diyeceğiz?"

"Hayır, daha iyi bir şey düşündüm. Ali Garbî'nin anlattığı şu aşı olayı var ya?"

"Hangi olay?"

"Canım şu Petersburg'a getirilecek yığınla aşı varmış hani Ali Garbî anlatıyordu ya... Revan'daki çocukların çoğunu aşılayacaklar diye. İşte şehrin girişindeki askerlere Tiflis tarafından geldiğimizi, çiçek hastalığı ile alakalı olarak toplu hirde aşı için keşif yapacağımızı söyleyeceğiz."

"İyi bir fikir değil bence bu. Ali Garbî bahsedeli çok oldu... Ya bizden önce sahiden bu aşıyı yapacak olan heyet şehre gittiyse..."

Yusuf boynuna astığı heybeden sürüyle kâğıt çıkardı. Köşeli kiril harflerinin kaynadığı kâğıtlarda birtakım şekiller de vardı.

"Nedir bu?"

"Edward Jenner'in bulduğu aşıyla ilgili muhtelif bilgilerin olduğu risaleler."

"Nereden buldun bunları donguz?[22]"

"Orası da meslek sırrı..."

"Senden korkulur billahi."

Yusuf paçalarındaki tozu silkeleyip güldü.

"İlk Çinliler bulmuşlar bu aşıyı, biliyorsun."

"Evet, bir şeyler hatırlıyorum."

"Çok acayip. Çinliler İsa'dan evvelki yıllarda hasta olan çocukların burunlarından aldıkları iltihapları geniş yuvarlak bir metal üstüne dizmişler ve güneşin hararetinde kurutmuşlar. Kuruyan iltihapları iyice ezip toz haline getirmişler ve bu tozları sağlıklı olan sabilerin burunlarına üflemişler, böylece çocuklar aşıya karşı duyarlılık kazanmışlar. İşte geçen yüzyıllarda da bu Edward Jenner denen adam, hastalardan aldığı cerahati bir fanusta muhafaza ettikten sonra sıhhatli insanların bileklerinden çizikler açarak kanına karıştırmış filan... Uzun ve karışık bir mesele..."

"Öyleymiş..."

"Ali Garbî'den haber var mı?"

"Geçen gün yine gittim evine, karısı hâlâ dönmediğini söyledi. Bu defa epey endişeliydi."

"Allah Allah. Ben de korktum şimdi..."

"Ona bir şey olmaz evelallah. Dönüşte beraber gideriz yine. Hâlâ dönmemişse bir şeyler düşünürüz."

"İyi madem."

---

22 Donguz: Domuz

"Dehhh, dehhh. Bırrrüüüü. Ula fiüüşşt."

Atlar, kulaklarını bir sağa, bir sola çırparak hareket ettiler, Yusuf Behzad'dan bir türkü istedi.

"Dağlarda keklik ohladılar
Üreğimi dağladılar
İrevandan bir yar sevdim
Yarı menden sahladılar...
Yarımı tapammıram
Heyaline doyammıram
Mecnuna çıhıp adım
İrevandan çıhammıram."

Behzad'ın her zaman söylediği türkülere nazaran epey kederli bir türküydü bu. Her sözden, Behzad'ın sesindeki hoş titreyişten sonra Yusuf'un kalbine gece iniyordu. Eski neşelerine, eski dostluklarına geri dönmüşlerdi. Sohbet ede ede uzun süre gittiler. Bülbüllerin sesiyle beslenen salmalıklara elle ufalanıp dağıtılmış gibi dizilen onlarca kül rengindeki keçi, her şeyden bihaber otluyorlardı. Gök biraz sonra göğsünde taşıdığı yıldızları tıpkı keçilerin yaylaklara dağılmaları gibi rastgele serpecekti bedenine. Köyleri çeviren akşamüstü sessizliğine mukabele eden yıldızlar her zamanki gibi ışıl ışıl yanacaklardı.

İki dost sağdan soldan laflıyorlardı ki, geçen seferki yollerinden en az bin adım önde duran dört askeri gördüler. Ellerinde sigaralar, yüksek sesle gülüşüyorlardı. Hazırlıksız yakalanan iki dost birbirlerine baktı, Behzad'ın rengi uçtu. Yusuf kısık sesle "Bana bırak," dedi. Karşıdan gelen arabanın nihayet farkına varan askerler tüfeklerini atlara doğru çevirdiler. Yusuf yüzüne sürdüğü gülümsemeyi askerlerin gözlerine sokarcasına büyüttü, büyüttü...

Keçileri görmeden evvel, kıyafetlerini değiştirmişlerdi. Müslüman olduklarına dair yegâne işaret yüzlerinin altında kabaran derin kederdi. Ama bu kederi askerlerin görmesi imkânsızdı. Ancak acının izini sürebilenler duyumsayabilirlerdi bunu, keşke sadece acının izini görebilen baksaydı. Yusuf üstlerine doğrultulan silahlara el salladı ve gayet tumturaklı bir Ermenice ile askerleri selamlayıp atları durdurdu. Yerinden kalkmadan gülerek çantasından çıkardığı kıpkırmızı elmaları askerlere uzattı.

"Buyurunuz efendiler, halis Tiflis elmasıdır."

Askerler birbirlerine şaşkınlıkla baktılar. Yusuf onların şüphelerini yoka çekecek şekilde kendinden emin bir tavırla arabadan indi ve askerlere uzattığı elmalardan birini ısırdı, bir iki kuru öksürüğün ardından arabanın sağ arka tekerine doğru eğilip demiri kontrol etti.

"İyi iyi. Uzun yola çok dayanmaz diye korkmuştum. Meğer bu tekerler en az Türklerin kafaları kadar kalınmış."

Askerlerden ikisi kahkaha attı. Yusuf'u fıldır fıldır gözleyle, yüreği ağzında izleyen Behzad bu kahkahalarla biraz rahatlamıştı. Askerlerden biri, birkaç adım öne çıktı.

"Demek ta Tiflis'ten geliyorsunuz, aşağılarda Türkler bulaşmadı ya sizlere?"

"Yok canım, bu aralar tavuklara bile bulaşmazlar korkularından. Siz kahraman askerler buralardayken hiçbir şey olmaz."

'Kahraman' sözcüğünün tınısı, yıllardır omzuna kondurmayı beklediği bir rütbe gibi kirli üniformasının üstüne konan askerin, iyice yumuşattı onu. Yusuf'un verdiği elmadan ısırık bir parça alan asker sağ yanağı şişik, sol kaşı kalkık konuşmaya devam etti.

"Peki, sizler ne için geldiniz Revan'a? Ticaret mi? Yoksa tütün mü getirdiniz, eğer öyleyse bu kahraman askerlere biraz bağışlarsınız herhalde?"

Yusuf kolunu arabanın kasasına yaslamış elmasını yiyor, bir yandan da bir kadın gibi Ermeni askerine cilve yapıyordu. Behzad içinden, 'Rahatlığın suyunu çıkarma Yusuf!' diyordu.

Yusuf elmadan bir ısırık daha almadan cevapladı.

"Ahh nerede kuzum. Bilseydik getirirdik yanımızda, amma biz aşı için keşfe geldik."

"Ne aşısı?"

"Sizin haberiniz yok sanırım. Tabii gece gündüz demeden Türkler olay çıkarır diye bekliyorsunuz, haklısınız. Yakında şehirdeki çocuklar Petersburg'dan getireceğimiz aşılarla aşılanacak da onunla ilgili bir tahkikat yapmaya geldik."

Arkadaki askerlerden şişman olanı, boğuk sesiyle onayladı.

"Evet ben duymuştum hatta bize de yapacaklar diye de korkmuştum."

Yusuf gülümserken gözlerini süzdü işveyle.

"Yok yiğidim yok, sadece çocuklara yapılacak aşı, o da şimdi değil."

Öndeki asker söze dokundu tekrar.

"Peki, gideceğiniz yeri biliyor musunuz?"

Yusuf daha evvel Revan'a birkaç kez geldiğini, kendileri için endişe etmemelerini söyledikten sonra heybesinden çıkardığı kâğıtları askerlere gösterdi. Bir süre askerlerin olmayan beyinlerini aşının bulunuşu, Çin, Avrupa, mikrop, cerahat gibi sözcüklerle sıvazladıktan sonra onlarla ahbap olmuş bir halde arabaya döndü. Behzad daima ileriye bakarak atları dehledi.

Yusuf, kendisine el sallayan askerlere karşılık verdi. Askerlerin görüntüsü arkalarında silikleşince;

"Bana bak Yusuf Efendi! Beni katil edeceksin, kendine gel."

Yusuf şaşkınlıkla dostuna baktı, dişlerinde elma kabuğu kalmıştı.

"Ne diyorsun köpoğlu?"

"Sensin köpoğlu. Askerlere bir öpücük atmadığın kaldı! Oğlum senin içinde bir avrat mı var, nedir bu kırıtışlar, sesini inceltmeler."

"Hösst, hösst. Kendine gel. Asker milletine böyle ince davranmak gerekir, günlerdir kadın sesi işitmemiş, kadın yüzü görmemişlerdir. Onlara nazik davranarak hem şüphe duymamalarını sağladım, hem de zihinlerinin altına birtakım işaretler yolladım."

"Ne işaretiymiş bunlar?"

"Bir kitapta okumuştum, insanlar karşısındakinin davranışlarını cisimlendirir, o görüntüleri insiyaklarıyla yoğurup hepsini bir bütün halinde idrak ederlermiş. Bu da davranışlarına yansırmış."

"Nasıl yani?"

"Nasılını boş ver, neticeye bak. Benim onlara ince davranışlarım, ruhlarını okşayıcı sözlerim sayesinde rahata erdik işte, en çok korktuğumuz yeri geçtik."

Behzad muzip bir ifadeyle güldü dostuna.

"Şu elmalardan bir tane de bana versene Yusuuuuuf Hanım Teyzeee."

"Bana bak tepemin tasını attırma, al zıkkımlan."

"Tamam tamam. Bir an teyzeme benzettim seni, askerlere gözlerini süzerken."

Yusuf Behzad'ın ensesine bir şaplak attı, Behzad karşılık verdi. İki dost çocukken çok yaparlardı bunu. Bir o, bir öbürü

şaplak atardı, "En son ben vurdum," derdi, son vuran diğe rine. Bu tatlı kavga, atlar yoldan çıkıp patlıcan tarlasına gi rene kadar sürdü. Yoldan çıkan arabanın içinde sarsılan iki dost, kavgayı bitirdiler. Yusuf siyah siyah göveren akşamın taze karanlığında parıldayan patlıcanlara bakarken tosbağasını düşündü.

Badımcan sahibinden çok uzakta, herkesin terk ettiği evin bahçesinde tembel tembel oturuyor, Yusuf'un sabah yüzünü yıkarken izlediği komşusu Dul Zekiye'nin ıssızlık gerdeğine giren evinin bahçesinde artık olmayan dişisini düşünüyordu. Dul Zekiye arabaya en son Badımcan'ın sevdiğini, tosbağasını da koymuştu.

33. Kısım/Revan'da Bir Han

Cetvelle çizilmiş gibi şehrin sonuna doğru uzayan yolun sağına soluna çakılı, sert köşeli taş evlerden türlü sesler yükseliyordu. Kilisenin önünden yürüyen biri sağlıklı, yüzü kanlı, etine dolgun; diğeri sıska, ceketi omuzlarından düşen iki adam konuşmuyorlardı. Bir tablonun iki zıtlığı kaynaştıran objeleri gibiydiler. Yusuf ile Behzad vaktin geç olmasından ötürü Galust Usta'nın yanına gitmek yerine bir hana yerleşmeye karar verdiler. Zaten çok yorgundular, etraflarındaki hanlara bakmaya başladılar. Kırmızı taşlı bir hanın önünde şeytanın ayarttığı birkaç kadın oturuyorlardı. İki dost göz göze geldiler, Behzad Yusuf'a başıyla işaret etti sağ kaşını kaldırarak.

"Aha bak seninkiler."

"Nerden benimkiler oluyormuş!"

"Sen istemiyor muydun böyle yerlere gelmek?"

"Gene başladın dırdıra, bana diyorsun ya senin diline düşmek diye, asıl senin diline düşmemeli insan. Eğer öyle

bir şey düşünüyorsam ocağıma baykuşlar tünesin, hele de Butimar yolumu gözlerken."

"Neyse hadi şu sokağa girelim."

"Aklıma geldi, Mahmut Ağa'nın katilini buldular mı? Kendi adamı mı öldürmüş?"

"Hee, yok bir şey bulamadılar, kimin umurunda ki Mahmut Ağa şu hengâmede."

"Haklısın..."

İki dost nihayet düzgün bir han buldular. Alt kattaki aşhanede tavuk haşlaması ile doyurdular karınlarını, yemeği beğenmişlerdi. Merdivenlerden çıkıp odalarına yollanırken aşhaneye giren iki Ermeni askerinin bir delikanlıyı oturduğu yerden kaldırıp feci halde dövdüklerine şahit oldular. Onlarla beraber hanın içinde olan dört-beş kişi daha bu sahneyi izliyordu. Delikanlı bayılana kadar askerler tek söz etmeden tekmeler, yumruklar savurmaya devam ettiler. Nihayetinde delikanlının bayıldığına ve hatta belki de öldüğüne kanaat getirmiş olarak ayrıldılar handan. Handa yemek servisi yapan kız, delikanlının yanına gidip onu kaldırmaya çalıştı. Behzad kıza yardım etmek istese de Yusuf kolundan tutup mani oldu gitmesine. İki dost, merdivenlerden çıkıp odalarına girdiler. Büyük pencerelerden süzülen gecenin karanlığı, odanın içinde yanan sayısız ışığa ileniyormuş gibi içeri doluyor, fakat bu karanlık mumun cılız ışıklarını söndürmeye yetmiyordu. Behzad yatağa uzandığı gibi uyudu. Yusuf karanlıkla ışığın arasında bir köprü saydı kendini; düşündü, düşündü...

Gecenin can çekiştiği vakitlerdi ve herkes gündüzden yanaydı.

34. Kısım/Kamer

Yemin ederim o sabah güneş utanıyordu doğmaya,
ya da gece çok uzundu, bana öyle gelmişti.

Sabah, handan çıkmadan evvel dün akşam askerler tara fından darp edilen delikanlıya yardım eden kızla karşılaş tılar. Yusuf'un başıyla verdiği selama nazik bir reverans ile karşılık veren bu kıvırcık saçlı, avurtları yaşını olduğundan fazla gösterecek kadar çökük kıza tuhaf şekilde yakınlık duydu Behzad. Tam hanın kapısından çıkacaklarken arkası nı döndü, kızın onların ardından baktığını gördü.

Bozuk bir Ermenice ile dünkü delikanlıya ne olduğunu sordu Behzad.

"Bir süre baygın yattıktan sonra kendine geldi, sonrada iki asker gelip götürdüler," diye yanıtladı kız.

"Neden dövdüler onu? Suçu neydi?"

Behzad'ın bozuk Ermenicesi karşısında başka bir hale giren kız, sağına soluna dikkatle baktıktan sonra, duru bir Türkçe ile konuştu.

"Suçu zalimlere karşı savaşmaktı."

Onun Türkçe konuşması karşısında çok şaşıran iki dost, kızın yönlendirmesiyle hanın mutfak kısmındaki tenha bir köşeye çöktüler. Kız kendinden emin, bir o kadar da yaşa dığı zorlukları birine söyleyemeyip içine hapsedenlere özgü bir edayla kendini tanıttı ve anlatmaya başladı. Konuşmaya girmeden evvel etrafında birilerinin olup olmadığına baktı, yaşlı şişman bir adam mutfağın ön tarafını kapatan tezgâh ta patates soyuyordu. Adam, kıza ihtiyatlı bir bakış attı, kız karşılık verip gülümsedi.

"Biri gelirse Agop amca haber verir, zararsız biridir, dil sizdir. Benim adım Kamer, Müslüman'ım. Bir buçuk yıldır

burada çalışıyorum, mutfakta Agop amcaya yardım ediyor, bulaşıkları yıkayıp odaları temizliyorum. Sizin Türk olduğunuzu özellikle tavuk yemek istemenizden anladım. Bir de yemek yerken kendi aranızda hiç konuşmadınız, çünkü Türkçe konuşsaydınız dikkat çekerdiniz."

Yusuf söze girdi.

"Buraya gelen herkese böyle dikkat eder misin? Ayrıca hiç Müslüman tüccar gelmez mi ki bu hana?"

"Elbette ederim. Ayrıca Müslüman müşterilerimiz de var ama hiçbiri sizin gibi kendini bu denli saklama gereği duymazlar."

Yusuf lafı değiştirdi.

"Ben bu şehre daha evvel de birkaç kez geldim hatta kaldım da, o zaman bu kadar huzursuzluk yok gibiydi. Gerçi gece geldik, pek dolaşmadık ama yolda gelirken daha fazla askerin dolaştığını gördüm."

"Evet, kasabalarda ve köylerde Müslüman direnişçilerin sayısının artması çatışmaları şiddetlendirdi. Bir de üstüne Rus hükümetinin şehre Anadolu ve İran'dan daha fazla Ermeni aile getirip yerleştirme kararından sonra Müslümanlara insanlıktan uzak yaratıklar gözüyle bakılmaya başlandı. Revan'a yakın tüm kasabalarda yaşayan Müslümanların bir haftadır zorla göç ettirildiğini; göçmeyi reddedenlerin tutuklandığını, karakollarda türlü işkenceler yapıldığını işittim."

Behzad karıştı söze.

"Bizim kasabada da göç başladı."

"Hangi kasabadan geliyorsunuz?"

Yusuf Behzad'ın cevabına mani olacak bir tavırla araya girdi.

"Bunu boş ver de sen hikâyeni anlat önce."

"Peki, anlatayım. Ben Kamerli köyündenim. Babam ve iki abimle beraber yaşıyorduk. Annem yıllar evvel bizi bırakıp

gitti. Ruslar hemen her gün köye gelip sütümüzü, yumurta mızı elimizden almaya başlamışlardı. Bazen komşularımızın hayvanlarını da alıp yanlarında götürdükleri oluyordu. Bi gün köylüden biri koyununu alıp götürmek isteyen askerler den birine direnince adamı çok feci dövdüler, kalkamadı yo rinden. Olayın ardından dövülen adamın oğlu askerlerden bi rini öldürmüş. Ben akşam yemeğini hazırlıyordum, bir anda korkunç gürültüler duydum, onlarca asker köye rastgele ate açtılar. Onlarca insanımızı öldürdüler o akşam. Bunu duyun batıdaki tepede Ermeni ve Ruslarla arada çatışan gençler köye indiler, köydeki üç Ermeni askerini öldürdüler. Akşamı na da köye bu kez yüzlerce asker doluştu, direnen gençlerin hepsini öldürdüler. Camiyi ve evlerin çoğunu yaktılar."

Kız burada durdu, sesi titredi, çökük avurtlarının üstün den yaşlar akmaya başladı. Behzad ile Yusuf pürdikkat dinliyorlardı kızı.

"Babamla abiler evin kapısını kilitlediler, mumları sön dürdüler, evin bodrumuna indik. Akşama doğru askerler yan yana dizili evlere tek tek girmeye başladılar, bizim evin önü ne gelip ağza alınmayacak küfürler ettiler. Büyük abim kon dini tutamadı kapıyı açıp çıktı, abimi kurşunladılar. Onun feryadına dışarı koştuk. Karşıdaki ahırın yıkılan duvarının önüne onlarca kadın, çocuk dizmişlerdi. İki asker ellerindeki silahları onlara çevirmişti. Sağda, solda cansız bedenler Hepsi komşularımız, arkadaşlarımızdı. Çok geçmeden küçük ağabeyimin de üstüne kurşun sıktı kuduz köpekler. Ben ora da bayılmışım, gözlerimi açtığım zaman duvar dibindeki ka dınların arasındaydım. Babamı da tutuklayıp götürmüşler onu neden öldürmediler bilmiyorum ama belki de ölmüştür, o günden sonra hiç haber alamadım. Köyün her yanından ateşler yükseliyordu, yıldızlara kadar. Benimle beraber genç olan kızları ayırdılar."

Bir kez daha durdu kız, hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Sabaha kadar onlarcası ırzıma geçti, sonra da bizi orada bırakıp gittiler. Yemin ederim o sabah güneş utanıyordu doğmaya, ya da gece çok uzundu, bana öyle gelmişti. Abilerimin delik deşik olmuş bedenlerinin başında öğleye kadar ağladığımı hatırlıyorum. Yakılan camiden yayılan insan yağı kokusu hâlâ burnumdadır. Koşmaya başladım, o kadar koşmuşum ki yola çıkmışım. Bir ağacın dibine çöküp, kustum birkaç kez. Yerimden kalkamıyordum, tüm kâinata yetecek kadar büyük olan felaketi tek başıma göğüslüyordum. Orada ne kadar oturdum bilmiyorum, arka arkaya giden üç araba beni görünce tek tek durdu. İkinci arabadan kerli ferli cızdavat[23] gibi giyinmiş bir adam gelip yanıma çöktü. Korkudan başıma gelen her şeyi anlattım ona. Beni elimden tutup arabaya bindirdi, şehre getirdi. Buradaki fahişelerin çalıştığı evlerden birine satmaya kalktığını anlayınca bir yolunu bulup kaçtım elinden, sonra bu hana girmişim... İşte Agop amca..." Biraz evvel kıza gülümseyip, patates soyan adamı gösterdi.

"Agop amca yardım etti bana, hanın sahibinin emektarıymış. Beni bir şekilde işe aldırdı. İşimi düzgün yaptığım için de bir süre sonra buranın sahibinin gözüne girdim, o zamandan beridir çalışıyorum. Daha doğrusu sadece nefes alıyorum."

Kız anlatıp bitirdikten sonra, Yusuf'un yüzü ifadesizken, Behzad'ın gözleri dolmuştu.

"Eee dün dövülen genç? Suçu sadece insan olmak dedin? Bu anlattıklarınla ne ilgisi var?"

Kız boynunda duran yazmayla yüzünü silip, bir bardak su içti.

---

[23] Cızdavat: Jilet

"Biraz evvel şehirdeki huzursuzluktan bahsettim ya, tek sorun Müslüman direnişçiler değil. Rusya'nın büyük şehirlerinde yer altında kümelenen çeşitli örgütler kurulmuş. Çarın baskılarına, yoksulluğa, adaletsizliğe dayanamayan halktan binlerce kişi bu yer altındaki örgütlere üye olup mücadele planları yapıyorlarmış. Maksatları Çarı devirip insanları sömürmeyen, tüm insanları eşit sayan bir yönetim kurmakmış."

"Allah Allah, Fransız Devrimi gibi bir şey mi?"

Behzad söze girdi. Burnunun ucu terlemişti. Hanın içi iğrenç denilecek kadar sıcaktı.

"Fransız Devrimi ile ne alakası var Allah aşkına? Revan'a geçen gelişimizde kitapçı da anlatıyordu ya..."

"Hatırladım. Aman canım neyse ne. Ee, sen devam et."

"İşte kurulan bu örgütler sadece Petersburg ve diğer büyük şehirlerde değil, Rusların hükmettiği birçok şehirde de türemeye başlamışlar. Revan'da da Ermenilerin içinden ve hatta Türklerden de bu örgütlere gizlice katılanlar var."

Yusuf ile Behzad şaşkınlıkla birbirlerine baktılar.

"Şu işe bak," dedi Behzad. "Helal olsun. Vallahi ben de katılırım onlara."

Kız ön tarafa göz atıp anlatmaya devam etti.

"İşte dün dövülen delikanlı da şehirde kurulan örgütün içindeydi. Arada burada kalır, birileriyle görüşmeler yapardı. Bir gün kervansarayın sonundaki sebze pazarında rastlaştık, oturup bir şeyler içtik. Saklamayacağım, gönlümü kaptırdım ona. Sonra konuştukça bana güvenip her şeyi anlattı. Türk olduğum için ilk kez korkmadım onun yanında. Hatta benim de bu örgütün bir parçası olmamı istedi. Elimden geleni yaparım dedim. Arada bana kâğıtlar, bildiriler vermeye başladı; o kâğıtları bir yerde muhafaza ediyordum. Zamanı gelince de gelip alıyordu benden. Dün yine kâğıtları almaya gelmişti ki..."

"Peki ya sen? Yani ya senin ismini verirse?"

"Onu tanısaydınız bu soruyu sormazdınız. Asla adımı vermez. Hem verse ne olacak? Ne yapabilirler ki bana bundan sonra..."

Bir süre daha oturduktan sonra Yusuf buraya neden geldiklerini, kim olduklarını teferruata girmeden anlattı. Birer bardak daha çay içtiler. Handan çıkarlarken kız, gerekirse seve seve yardıma hazır olduğunu söyledi. Hanın önündeki arabalarına bindi iki dost, Galust'un aşevinin yolunu tuttular.

"Kızın anlattıklarına ne diyorsun?"

"Şaşırdım."

"Çok acı çekmiş zavallı."

"Öyle..."

"Bahsettiği örgütler umutlandırdı beni. Belki Çar devrilirse ve kızın anlattığı gibi olursa her şey..."

"Ben Ruslara güvenmiyorum."

"İyi de devletle halk aynı mı?"

"Değil elbette. Ama dün ezilen yarın ezen olabilir. İnsanın tabiatı böyle... Hayatında bir kez olsun tarlada çalışmışlığı bile olmayan adama 'Gel ülkeyi yönet' de, o saat kendini Sezar'dan büyük bir imparator sanır. Neyse kafamda elli fırıldak dönüyor, bilahare uzun uzun konuşuruz bu konuyu."

İki dost Galust Usta'nın yerine varana kadar ümit dolu gözlerle etrafı süzdüler.

Şehir Yusuf'un son gördüğü halinden daha kalabalık ve hareketliydi. Anadolu'dan devam eden göçlerle beraber yeni dükkânlar açılmıştı. Tabelasında mor dağların resmi nakışlanmış bir fırının önünden geçtiler. Taze ekmek kokusu yürüyordu etrafta. Bir grup çocuk iki kısma ayrılmış, ip çekme oyunu oynuyorlardı. Yusuf gülümsedi, hâlâ kızın anlattıklarını düşünen Behzad'ı dürtüp çocukları gösterdi.

"Ne çok oynardık bu oyunu..."

Behzad başını iki kez salladı.

Galust, Yusuf'un yanında kaldığı zamanları unutmuşa benziyordu, gelenleri pek soğuk karşıladı. Gönülsüzce havadan sudan lafladılar. Bunun üzerine Yusuf Butimar'ı kaçırma fikrinden hiç bahsetmedi Galust'a. Şişman çırak da ortalıkta yoktu. Birbirlerini tanımamışlar gibi çıktılar oradan. Behzad, Galust'un kendilerine soğuk davranmasına çok kızmıştı, Yusuf yatıştırdı onu. Galust'un kendisine yaptığı yardımları ne olursa olsun unutamazdı. Galust'un biraz evvelki tavırlarını, ona haber vermeden, teşekkür bile etmeden Butimar'ın babasının yanından çıktıktan sonra apar topar kasabaya dönmesine bağlamıştı. Bunu Behzad'a söyleyince, Behzad Galust'u anladı, ona hak verdi. Şimdi şehirde sahipsizdiler, en büyük umutları yok olmuştu. Bir duvar dibine çöktüler. Yusuf saçlarından fikir almak istercesine sürekli elleriyle diplerini yokluyor, bulduğu deri kabuklarını baş parmağı ile işaret parmağı arasında ufalayıp yere atıyordu. Behzad hâlâ handaki kızın, Kamer'in anlattıklarını düşünüyordu. Yusuf canı pahasına da olsa Butimar'ı görmek istiyor, bir yandan da çok zengin olacağı günün bir an evvel gelmesini diliyordu içinden. Ana babasının nerede, ne halde olduklarını düşündü. Oturduğu yassı taştan ayağa kalkarken, Behzad'ı da kolundan tutup kaldırdı.

"Hana gidelim."

"Ne yapacağız orada?"

"Kamer'den yardım isteyeceğim."

"Ne yardımı, ne yapabilir ki o?"

"Butimar'a onunla haber yollayacağım, bu gece evdekiler uyuduktan sonra evin altında olmasını yazacağım."

"Peki Kamer nasıl verecek haberi?"

"Handa anlarsın."

35. Kısım/Yusuf Butimar'a Haber Yolluyor

Esasen öyle güzel ve dahi öyle mümkünüz ki...

Behzad ile Yusuf hana girdiler, ortalıkta kimsecikler yoktu. Yaşlı Agop gelenleri gördükten sonra elindeki kepçeyi iki kez önündeki taş tezgâha vurdu. Sesin tınısı yok olmadan Kamer bitti orada. Behzad ile Yusuf'u sabah konuştukları köşeye çekti yine, önlerine iki bardak çay koydu. Yusuf, Galust Usta'nın kendisine yardım etmekten çok uzak bir halde olduğunu söyledikten sonra Kamer'den ne istediğini anlatmaya başladı. Yusuf'u dikkatle, saçlarıyla oynayarak dinleyen Kamer, seve seve yardım edeceğini söyledi. Yusuf ona çanak çömlek satan bir satıcı kılığında Butimar'ın evine girmesini önerse de, kız bunun pek inandırıcı olmayacağını söyleyip fal bakan bir kadın gibi davranmayı teklif etti. İki dosta bu fikir daha makul geldi. Şehirde falcılar çoğalmıştı o günlerde. Kamer, iki dosta kendisini handa beklemelerini söyledi, biraz sonra hazırlanıp çıktı. Yusuf bir kâğıda Butimar'ın evinin olduğu sokağı, sağ arka tarafta kalan mezarlığın yerini ayrıntılı olarak çizmişti. Butimar'ın evini eliyle koymuş gibi buldu Kamer. Kapının tokmağını iki kez vurdu.

Yusuf handa, Butimar'ın ne yapacağını düşünüyordu. Babası mutlaka onu uyarmıştı, belki de dövmüştü. Şimdi sayısız kaygı köpükleri patlıyordu zihninde. Belki de babası onu hemen biriyle evlenmeye zorlamıştı. 'Ya Butimar'ın düşünceleri değiştiyse?' Behzad dostunu rahatlattı. Yusuf'a her şeyin çok güzel olacağını, bu gece şehirden hep beraber gideceklerini ve masmavi bir istikbalin kucağına yürüyeceklerini söylüyordu.

Kapıyı Butimar açtı. Kızın güzelliği karşısında Kamer bir an konuşamadı, Yusuf'un anlattığından da güzeldi bu kız...

Sanki bir aynaya bakıp, onda olmayan güzellikler nelerdir diye sorduğunda ayna ona Butimar'ı gösterip susmuştu. Dalgınlıkla elindeki kâğıdı Butimar'a uzattı. Butimar yüzyıllardır bir haber bekliyormuş gibi kâğıdı alıp göğsüne soktu. Kıza gülümsedi.

Mutfaktan, Hıristiyan azizlerinden birinin ölüm yıldönümü vesilesiyle yapılacak bir tören için türlü çörekler pişiren annesi seslendi.

"Varujan, kimmiş gelen? Sana demedim mi kapı çaldığı zaman önce bana söyle diye."

"Fal bakıyor bir kadın anne, içeri alayım mı?"

"Ahh fal mı, çok isterdim ama babanı biliyorsun duyarsa çok kızar, olmaz kızım."

"Tamam anne."

Butimar eğilip Kamer'in ellerini öptü. Kalp atışlarının sesini annesinin duymasından korkarak, odasına girip kerevete oturdu. Kızın getirdiği kâğıdı çıkardı.

Butimar'ım!

Revan'dayım. Seni almaya geldim. Biliyorum senden tüm hayatını istiyorum; geçmişini ve geleceğini, ama her ikisini de misliyle iade edeceğim sana, müsterih ol. Evvel aşkımla, sonra şefkatimle...

Hem sevgilin, hem anan, hem baban, hem de çocuğun olacağım senin. Esasen öyle güzel ve dahi öyle mümkünüz ki...

Gece yarısından itibaren sabaha kadar seni bekleyeceğim, evden çıkıp mezarlığa doğru yürürsen seni göreceğim. Senin varlığın sayesinde aslında yok olduğumu unutuyorum. Seni yaşamadan özledim.

Birisi bana bunun bir özlemek olduğunu söylemeseydi, göğsüme saplanan bir bıçak derdim...

Yusuf

Butimar, kâğıdı birkaç kez okşadı. Gidip gitmeme gibi bir kararsızlık duymadı. Âşıktı ve aşkın gereği olarak aklını bir süre bağlı tutacak, kalbine itaat edecekti. Kalbi ona 'Git' diyordu. Bu ses, ona o kadar munis göründü ki, üstüne daha fazla kafa yormak istemedi. Örtüsüne ördek resmi nakışlanmış yatağına uzanıp babasına bir mektup yazdıktan sonra mutfakta çörek pişiren annesinin yanına gidip ona sarıldı. Defalarca öptü.

Annesi elleri hamurlu gülümsedi.

"Hayırdır, günlerdir yüzün matem aşı dağıtıyor gibiydi."

"Bir şey yok anneciğim, içimden geldi öptüm."

"Ahh içim gitti, fal baktırsak ne iyiydi değil mi?"

"Evet."

"Neyse neyse, fala gerek yok. Yakında gelin olursun belki."

"Hani bu konuyu açmayacağına söz vermiştin!"

"Canımın içi ömür boyu böyle mi kalacaksın? Hâlâ o çocukta değil aklın değil mi? Bak baban çok üzülüyor."

"Hayır, merak etme."

"Güzel kızım benim. O kadar mutlu olacaksın ki ileride, bana inan. Haftaya dayınlar geliyor biliyorsun değil mi?"

"Evet babamla sabah konuştuğunuzda duydum. Buraya mı yerleşecekler artık?"

"Evet. Baban ev bulmuş bile."

Annesi, elinde tuttuğu tepsideki çörekleri gösterdi.

"Şunların üstüne süt dök sen. Teyzenden yumurta alıp hemen geliyorum."

"Tamam."

Annesi elini yıkayıp çıktıktan sonra hamurun üstüne gezdirdiği sütün beyazlığını izledi. Kar yağdığı vakitler içinde oynayan çocukları tahayyül etti. Aynı anda Yusuf'u nasıl özlediğini söyledi, kendine ama Yusuf'un sözleriyle.

"Birisi bana bunun bir özlemek olduğunu söylemeseydi, göğsüme saplanan bir bıçak derdim."

Kamer hana dönünce kendisini bekleyenlere, kâğıdı Butimar'a verdiğini söyledi. Yusuf heyecanla Butimar'ın tepkisini sordu. Kamer ellerini göstererek Butimar'ın sevinçten ellerini öptüğünü ve onun iyi bir kız olduğuna inandığını söyledi. Yusuf, Kamer'in ellerini öpüp ona teşekkür etti. Yusuf'un saadeti hanın sıkıntılı duvarlarını dahi canlandırdı. İki dost, Butimar'ı aldıktan sonra neler yapacaklarını planlamaya koyuldular; Butimar'ı sınırdan nasıl geçireceklerini, ne yapabileceklerini, hepsini konuştular.

Yığınla tasarının içinde akla en yatkın olanı Butimar'ın arabanın kasasına uzanması ve onun üstüne çeşitli kilimlerin, kumaşların konmasıydı. Yusuf kontrol mahalline yaklaşınca ağırlığını çok vermeden Butimar'ın sırtının alt tarafına gelecek şekilde kilimlerin üstüne oturacaktı. Kısa süreliğine de olsa Butimar'ın canının yanmasına, zorluk çekecek olmasına gönlü razı olmasa da başka çare olmadığından bu fikre razı oldu.

36. Kısım/Yusuf Butimar'ı Bekliyor

Kendini bir akıntıya bırakmış, onu boğacak olan sudan razıydı sanki.

Yusuf'la Behzad çarşıdan çeşitli kilimlerle beraber, çift ıvır zıvır alıp arabaya yüklediler. Atlardan birinin sol ayağındaki nalı onarttılar, çarşıda bir süre gezindiler. Saçlarını kirpi dikenleri gibi mizleyen,[24] uzun burunlu bir adam yanlarına yaklaşıp, baş aşağı sallandırdığı vişne horozlarını göstererek onlara.

24 Mizlemek: Sivriltmek

"Beyim! Beçelere bakın hele. Müslüman kasabalarından getiriyorum, gençliğim ölsün ki etleri pek lezizdir. Vereyim mi iki tane, hem de yok pahasına?"

Yusuf "İstemez, sağ ol," dedi, birkaç adım uzaklaşmışlardı ki Behzad'a seslendi.

"Bana bir baksana."

"Söyle beynamaz ne oldu?"

"Gidip büyük bir tahta kafes alalım."

"Dellendin gene, ne yapacağız kafesi, içine girip yumurtlayacak mıyız?"

"Ehh boş boş osurma da, dinle."

"Ahlaksız herif. Söyle..."

"Şu sıralar Revan'dan kasabaya en rahat girip çıkan zevat kimler?"

"Kimler?"

"Tavuk, horoz, kaz satan tüccarlar..."

"Eee?"

"Biz de onlardan olacağız."

"Olup da ne yapacağız?"

"Askerlerin yanından rahat rahat geçeceğiz."

"Hasbinallah sıcak başına mı geçti, mesele bizim değil, Butimar yengemin geçmesi değil mi?"

Yusuf düşünceli halinden sıyrıldı bir anda, yüzü dört yana gül saçtı.

"Ağzından bal damlıyor köpoğlu, hele bir daha de..."

"Neyi?"

"Butimar yenge de."

Behzad güldü.

"Buuutimar yenge. Zevzekliği bırak da anlat, meraktan çatlatma."

"Arabanın arkasına büyük bir kümes koyacağız, Türklerin terk ettiği kasabalardan birine yok pahasına tavuk almaya gidiyoruz diyeceğiz askerlere."

"Yahu orasını anladım, Butimar ne olacak?"

"Butimar değil, Butimar yenge."

"Peki. Butimar yenge."

"Butimar yengen, Butimar amca olacak."

"Tövbe de yahu, eğlencenin sırası mı? Benden gizli gidip içki mi içtin sen?"

"Hösst, kendine gel, o kadar da değil."

"E o zaman ne diyorsun?"

"Akılsız oğlum, Butimar'ı erkek kılığına sokacağız. Bizimle beraber senin veya benim kardeşim deyip geçireceğiz."

"Nasıl sokacağız erkek kılığına o güzellikteki kızı."

"Bulacağız bir çaresini, gidip boya moya bir şeyler bulurlım, soğan kabuğu falan ya da."

"Eh be oğlum, vallahi öldürteceksin bizi."

"Benim için ölmez misin be?"

"Ölürüm, ölürüm de, böylesi biraz enayilik gibi."

"Allah'ın izniyle hiçbir şey olmayacak."

Bir kitapçının önünden geçtiler.

"Ahh şu kitaplara bak. Aliyyülâlâ... Cennet bahçesi gibi, Fransız kitapları değil mi?"

"Herhâlde, şimdi sırası değil, bir an evvel işleri halledelim."

"Namazı da kılmamız lazım, vakti geçiyor."

"Tamam, icabına bakarız..."

Dükkân dükkân dolaşıp, bir sürü şey satın aldılar. Paraları çıkışmadı, bir daha hana döndüler. Kamer'den bir miktar borç para alıp –o da kızın Agop amcasından aldığı paraydı– gidip büyük torlu bir kümes aldılar.

"Şu Agop ne iyi adam değil mi?"

"Öyle, Ermeni-Türk değil bence mesele, hatta Müslüman gâvur da değil."

"Sabah konuştuğumuz konu var ya... İyi insanlar ve kötü insanlar var dünyada ve emin ol ki, bu aşağılık dünya iyi insanların yüzü suyu hürmetine dönüyor."

"Öyle..."

Hazırlıklar tamamdı, iki dost handa karınlarını doyurdular. Artık gerisi Allah'a kalmıştı. Havanın ikircikli yüzünün kararmasıyla beraber biraz kestirdiler. Butimar pencerenin karşısına oturup, heyecandan daha hiçbir hazırlık yapmadan gece yarısının gelmesini bekliyordu. Babası eve çoktan gelmiş, yemekten sonra her zamanki gibi odasına çekilip Anadolu'dan yeni gelecek olan aileler için yapılacak evlerle ilgili birtakım evraklar hazırlıyordu. Revan'a göçen Ermenilerle ilgili bir komite kurulmuş, başkanlığını Nubar Usta üstlenmişti; Revan'a göçen ailelere yardım etmekle mükellef görüyordu kendisini daima.

Artık cırcır böceklerinin sesi ara sokaklara sızıyordu, kuru sıcak hava yumuşamıştı. Butimar pencereden başını çıkarıp, çeyrek kısmını gördüğü mezar taşlarını izliyordu. Yanına, çocukluğundan beri babasının her doğum gününde ona verdiği altınları da almıştı. Yusuf'un yoksul olduğunu biliyordu, hiç olmazsa bu altınlar onları bir süre idare eder diye düşünmüştü. Behzad ve Yusuf Kamer ile vedalaştılar, aldıkları borç parayı en kısa zamanda ulaştıracaklarını söyleyip handan ayrıldılar.

Gece yarısı olmuştu; sokaklar boş, meyhaneler doluydu. İki dost aralarında anlaşmışlardı, eğer Butimar'ın mahallesine varmadan devriye gezen askerlere tesadüf ederlerse sarhoş rolü yapacaklardı. Tam da öyle oldu, birkaç askere eğreti mahmurlukla bakıp geçtiler.

Askerlerden biri bağırdı;

"Ayyaş herifler, çok dolanmayın!"

Yusuf ağzını gözünü yamultup, sarhoşlara özgü bir sa
tonuyla "Emredersiniz yiğidim," dedi. Butimar'ın evini sağ
cenahtan çevreleyen mezarlığın önündeki tümseğe çökü
iki tütün tellendirdiler. Adamın biri evinin önüne beyaz
kemikler koydu, müşkülpesent bir köpek kemiği koklayıp
oradan uzaklaşınca Yusuf'la Behzad'a havladı. Yusuf köpe
ğin kendisine havlamasına hüsnükabul göstermeden ayağa kalkıp taş fırlattı. Taşı yiyen köpek, yana yakıla kaçınca Behzad Yusuf'u azarladı. Sakin olmasını tavsiye etti. İkisi de çok heyecanlıydılar. Butimar anne babasının uyuduğun dan emin olduktan sonra, basamakların canını yakmadan alt kata indi. Evdeki tüm eşyalar o anda ketumdu. Bir an önündeki sandığın üstünde duran elbise yığınına tekabül etti, onları insan sandı, kalbi döndü. Kapının kilidini dua okuyup açtı. Yusuf karşısındaydı; şimdi yüz yüzeydiler, bir birlerinin kalp atışlarını duyabilecek kadar yakındılar ve birbirlerine kâfiydiler. Butimar'ın elini tuttu Yusuf gülümseyerek. Mezarlıkta onları bekleyen Behzad'ın yanına hızla yürüdüler. İşin en zor kısmı şimdi başlıyordu. Bir an evvel Butimar'ın kılığı değişmeliydi. Arabayı mezarlığın sonuna çektiler, kimseler yoktu etrafta. Arabaya dikilen iki mum, Butimar'ın yüzünü aydınlatacağına, Butimar'ın yüzü aydınlatıyordu mumları. Yusuf ona baktıkça henüz azat edilen kölenin saadetiyle tutuşuyordu.

Birbirlerine bakıp gülümsemekten başka bir şey yapmadılar bir süre, Behzad'ın ikazıyla kendilerine geldiler. Yusuf başa çıkamadığı bir tecessüsle, Butimar'ın neden sustuğunu merak ediyordu. Bir an onun dilsiz olabileceği şüphesine kapıldı. Sesini hiç duymamıştı. Kamer'e de bu konuyla alakalı soru sormamıştı.

"Butimar'ım?"

"Efendim."

Yusuf gülümsedi tekrar, kızın sesini duyunca. Sesi dupduruydu. Onun konuştuğu bir dünyada başkalarının konuşma yetisine sahip olması gereksizdi.

Yusuf onu sınırdan geçirmek için tertipledikleri planı anlattı. Butimar başıyla onayladı. Bir makas çıkardı Yusuf, Butimar'ın Revan'dan Çin'e olan kirpiklerini kesti; "Tövbe estağfurullah," diye diye, her kestiği kirpikte gözleri dola dola kesti. Önceden hazırladıkları kara su ile Butimar'ın aya benzeyen yüzünü soldurmaya çalıştı. "Yüzüne dokunuyorum Butimar'ım, hiç böyle hayal etmemiştim..."

Butimar sadece gülüyordu. Aman Allah! Bu nasıl bir gamzeydi, aman Allah, bunlar nasıl gözlerdi, aman Allah, nasıl dudaklardı bunlar...

Tek söz etmemişti Butimar. Kendini bir akıntıya bırakmış, onu boğacak olan sudan razıydı sanki. Yusuf ne kadar uğraşsa da; onun hayale sığmaz kirpiklerini kısaltsa da, aydınlığını kara su ile sıvasa da, Butimar hâlâ güzeldi. Aldıkları erkek kıyafetini, elbisesinin üstüne geçirdi Butimar. Behzad üç adım ötede dostunun mutluluğuna kol kanat geriyordu; topallaya topallaya bir sağa bir sola yürüyor, uykudaki mezarları izliyordu. Butimar nihayet hazırdı, başına bir de başlık geçirmişti. Tiyatroya malzeme ve çeşitli hediyelikler satan tezgâhtan ince takma bıyık almışlardı, sevgilisinin dudaklarının üstündeki boşluğa çekine çekine o bıyığı da yapıştırdı Yusuf. Artık her şey hazırdı. Butimar'a bakınca üçü birden gülüştüler.

37. Kısım/Sairfilmenam

Ayakları yok gibiydi; başındaki sarığı, sakalı, cüppesi, cüssesi...

Bir süre daha laflayıp mezarlığın duvarsız kısmından caddeye bağlandılar. Butimar'ın boynunda sallanan haça bakınca Yusuf'un yüzü düştü, gördüğü rüya geldi aklına. İçinden dua etti. Sorunsuz bir şekilde Revan'ın dış mahallelerine kadar geldiler. Yanlarından birkaç araba geçti, korkunç bir sıcak her gün tekerrür ettiği için kasabalara gidip gelen tüccarlar genellikle akşamları tercih ediyorlardı. Bunu da hesaba katmışlardı. Yusuf can dostu Behzad'ı Butimar'a takdim ettikten sonra, Sarı Medrese'den, ana babasından, Kamer'den, kaldıkları handan bahsetti. Behzad dizginleri tutuyor, arada arkasına dönüp iki âşığa gülümsüyordu, 'Tevekkül Allah'a' diyordu içinden.

Yusuf'un mutluluğunu tarif edecek kelime yoktu. Elli altmış adım ötede dört asker yerlerindeydiler. Behzad'ın Ermenicesi Yusuf'unki kadar iyi olmadığı için, Yusuf uyarmıştı onu, "Sen sakın konuşma! Gerekirse dilsiz diyeceğim senin için." Askerler ellerindeki uzun beyaz çubuğu kaldırdılar, atları yavaşlattı Behzad. Birbirlerine belli etmeseler de üçü de tedirgindi. Yusuf her zamanki yüngüllüğüyle askerleri selamladı.

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Gülabad'a gidiyoruz efendim, yarın için kasabadaki tavukları toplayacağız, malumunuz Türkler göçüyor."

"Yola çıkmak için biraz geç kalmadınız mı?"

"Sormayın," dedi Yusuf, Butimar'ı göstererek.

"Bizim birader biraz rahatsızdı da, geç kaldık. Ama sabaha mutlaka Gülabad'da olmamız lazım."

Asker elindeki meşaleyi Butimar'a doğru tuttu.

"İyi misin delikanlı?"

Butimar, başını 'evet' anlamında salladı.

"Aman dikkat edin, bu aralar ortalık hiç tekin değil. Dünden beri Türklerin yaşadığı kasabalarda olaylar çıkıyor. Gerçi siz tüccarsınız, tüccarlara bir şey yapmıyorlar. Eğer önünüzü keserlerse, yanınızda ne varsa verin."

Yusuf güldü.

"Siz hiç merak etmeyin. Böyle sabaha kadar nöbet tutuyor musunuz?"

"Evet, yeni gelen emre göre sabaha kadar buradan ayrılmak yok, hadi siz daha fazla gecikmeden gidin."

Yusuf askerle konuşurken, onları uzaktan izleyen diğer askerlerden biri yavaş yavaş yürümeye başladı. Yusuf hemen tanıdı askeri. Şehre girerken karşılaştığı askerlerden biriydi. Kadın olsaydı muhakkak ki bebeğini düşürürdü bu anda. Behzad'ın sırtına dokunup "Sür!" dedi. Behzad atları mahmuzladı, yaklaşan asker adımlarını hızlandırarak bir hışımla tüfeğini çekti, Yusuf'la konuşan asker tüfeği doğrultan askerin eline yapıştı.

"Ne yapıyorsun aklını mı kaçırdın!"

"Heyyyy! Durdurun onları, onlar tüccar değiller!"

Yusuf arkasına döndü, Butimar'a "Eğil!" dedi. Bir kurşun yanlarından geçti tıslayarak; Behzad tüm gücüyle bağırıyor, diğer yandan da atları kamçılıyordu. Arkadan bir iki kurşun daha geldi. İki asker ata binip, arabanın peşine düştüler.

Yusuf'un rüyası çıkmıştı, ama içi rahattı; rüyasında kurtuluyorlardı, dua etti. Butimar'a sarıldı, yüzükoyun arabanın içine uzandılar. Kümesi arabanın en arkasına itip, siper yaptılar. Butimar İsa'yı, (a.s) Yusuf Muhammed'i (s.a.v) çağırıyordu. Müthiş bir koku akıyordu Butimar'ın boynundan. Behzad bağırıyor, ömrü gözlerinin önünden iniyordu.

Askerler giderek yaklaşıyorlardı.

Dün Behzad ile şehre girmelerinden sonra gerçekten aşı için bir heyet şehre gelmiş ve askerler oyuna geldiklerini an lamışlardı. Dünden beri onları bulmak için şehri alt üst et mişler, ama izlerine rastlamamışlardı.

Atların ağzından toprağı sulayan köpükler...

Behzad'ın alnından fışkıran ter...

Yusuf'un sol dirseğinden akan kan...

Butimar'ın kalbinden yükselen korku...

Yıldızlardan yağan uğursuzluk...

Askerler sonunda yetiştiler; Behzad çaresiz durdu, yüzü küldü... Butimar katıla katıla ağlıyordu. Askerler tüfekleri ni arabadakilerin üstlerine doğrulttular, üçünü de arabadan indirdiler. O hengâmede Butimar'ın başlığı bir yana düşmüş, upuzun saçları geceyi şereflendirmişti.

"Geçin şöyle köpekler! Vay vay, erkek kılığına giren kadın bir de! Kimsiniz siz o... çocukları!"

Donup kalmıştı Yusuf, hiçbir şey düşünemiyordu. Asker lerin elleri tetikteydi. Biri tüfeğini indirdi, belinden çıkardığı yıpranmış ipi havada şaklattı; "Huyyfff..." Yusuf'un yanına gidip ellerini arkadan bağladı, iri rahibe düğümü attı. Diğer asker tüfeği üstlerine tutuyordu. Arkadan iki asker daha gel di, biri Yusuf'la biraz evvel konuşandı.

"Kimmiş bunlar, asilerden mi?"

"Bilmiyorum öğreneceğiz."

Butimar'la Behzad'ın da ellerini bağladılar. Üçünü de el leri ayakları bağlı olarak arabaya geri bindirdiler. Üç asker altlarındaki atları bırakıp arabaya girecekleri anda art arda ulumalar biçti yeri göğü... Bir yıldızın göz kırpması müd letinde dokuz kurt tarafından çevrildiler. Bir anda tepeden inip gelmişlerdi. Bu mevsimde burada kurt olduğu duyul muş şey değildi ama şimdi tüm gerçeklikleriyle gözlerini

sivrilterek arabanın önündeydiler. Yusuf ile Behzad'ı ele veren asker, panikle kurtlardan birine ateş edince, kurtlar korkunç sesler çıkararak saldırıya geçtiler. Askerlerden biri nöbet yerine doğru koşmaya başladı, bir yandan da dönüp üstüne koşan kurtlara mermi yağdırıyordu... Silah sesleri ve ürkünç ulumalar kesilince, sessizlik hâkim oldu etrafa. Yerde üç kurt, üç asker ölüsü vardı. Kurtlar arabanın içinde elleri ayakları bağlı olanları görmüyor gibiydiler, arabadakilerin üçü de titriyordu korkudan. Kaçan asker de parçalanmıştı, şimdi kanlı ağızlarıyla hayatta kalan altı kurt, arabanın etrafında dönüyorlardı. Bir süre arabanın içindekilere baktılar, uzun uzun uludular. Sonra da indikleri yamaçtan yukarıya doğru çıkıp, yokluğa karıştılar. Kısa anda olup bitenler bir kâbus, ama sağ olduklarına göre bir rüya olmalıydı. Üçü de aynı rüyayı görmüşlerdi sanki. Hâlâ konuşamıyorlardı; zaman geleceğe değil, geçmişe doğru akıyordu. Behzad ağzını açacaktı ki; biraz evvel kurtların indiği yamaçtan siyahlar içinde, gri sakallı, uzundan da uzun boylu bir adamın kendilerine doğru yaklaştığını gördü, masallardan fırlamış gibiydi gelen her kim ise... Tüyleri diken diken oldu Behzad'ın, bu adamı tanıyor gibiydi. Yusuf ve Butimar, gelen adamın varlığını algılamıyorlar, adamı görmüyorlardı. Yusuf Butimar'a bakıyor, Behzad'a bir şeyler söylüyordu. Behzad'ın kulakları kapanmıştı. Adam yaklaştıkça varlığı artacağına, bir hayale dönüşüyordu... Ayakları yok gibiydi; başındaki sarığı, sakalı, cüppesi, cüssesi...

Behzad kıpırdayamıyordu, konuşamıyordu, aslında var değil gibiydi o an... Eğer o vardıysa bu adam yoktu. Adam yaklaştı, yaklaştı... Atın arka baldırında durdu; uzun kollarını, büyük ellerini Behzad'a doğru uzattı. Onu kendine çekip, başını öpünce Behzad'ın ellerindeki ayaklarındaki ipler kendiliğinden çözüldü. Adam arkasını dönüp ağır adımlarla

yürüyerek, gözden yitti. Behzad'ı öperken eğilip kulağına bir şey söylemişti. Behzad bir süre oturduğu yerde afyonkeşlerin mestliğiyle kıpırdayamadı. İfadesiz gözlerle önünde uzayan yola, sağında solunda candan ırak yatan yarısı hayvan, yarısı insan ölülere bakıyordu.

"Behzad! Behzad!"

Behzad kendisine başka bir dünyadan sesleniliyormuş gibi Yusuf'a baktı. Arkaya doğru uzanıp Yusuf'un ellerindeki ipi çözdü, Yusuf da Butimar'ın elini...

Yusuf ile Butimar, Behzad'ın elindeki iplerin kendiliğinden çözülüşüne anlam veremediler. Yusuf şaşkınlığından kurtulunca Behzad'ı omuzlarından tutup sarstı. Ne kadar gayret etse de Behzad kıpırdamadı. Arabanın başına Yusuf geçti, atları dehledi... Uzun süre ara vermeden, arkalarına bakmadan dörtnala sürdü atları. Öyle hızlı gidiyorlardı ki, Yusuf'un kolundan süzülen taze kan, kendiliğinden sönmüştü. Butimar defalarca yalvarsa da Yusuf durmadı. Behzad hâlâ aynı gözlerle, aynı kül rengi benizle gerisinde kalan uzun ince yola, geride kalan hayalin gölgesine bakıyordu. Kasabaya gitmek yerine Kınalık'a, Baba Abdullah'ın evine doğru sürdü atları Yusuf. Orasının daha güvenli olduğunu düşünmüştü. Yol boyunca bir kez durdular, atlar çatlamasın diye. Sürücü yerinden kalkıp Behzad'ın yanına geldi Yusuf; hâlâ taş gibiydi dostu, yanağına birkaç yumuşak tokat attı, fayda etmedi. Behzad ne konuşuyor, ne oturuşunu değiştiriyor, ne de herhangi bir tepki veriyordu. Sol bacağını, sağ bacağının altına almış, sağ eliyle sol baş ve orta parmağını kavramış halde put tekin[25] duruyordu. Yüzü Azrail'le karşılaşmış gibi tenhaydı. Yusuf onun bu halinden korktu, bu gece yaşadıklarından daha vahimdi Behzad'ın hali. Arabanın bir köşesinde

25 Put tekin: Put gibi

hâlâ gözlerinden yaş akan, ağladıkça dolunayın yaslı yüzüne benzeyen sevgilisinin elini tuttu, öptü. Rahatlattı onu. Ama Behzad'a bakmaktan gözü Butimar'ı bile görmüyordu. Butimar'ın ısrarına dayanamayıp kolunu sardırdı ona.

Zaman kaybetmemek adına arabayı tekrar hızla sürdü Yusuf, sabah ezanıyla beraber Kınalık'a Baba Abdullah'ın evinin ve dergâhının olduğu köye girdiler. Butimar yorgun düşmüş, yüzünden akan kara suların karanlık şeritleri içinde uyuyordu. Behzad hâlâ aynı vaziyetteydi. Ezan bitince zorlukla konuştu;

"Yusuf!"

Yusuf bir anda döndü, atları durdurdu. Köyün tam girişindeydiler. Horozlar ötmüyor, sabah yeli esmiyordu ama vaktinsizce doğan bir güneş tepelerindeydi. Sağ tarafta dağdan gelen bir kaynak çağıldıyordu. Beyaz köpükler, su yolunun yanında sıralanan süt çiçeklerini yıkıyordu. Behzad'ın yüzünde gelecek güzel günlerin pırıltısını değil, geçmişe dönme arzusunu gördü Yusuf.

"Söyle kurban olduğum. De. Ne oldu sana?"

"Yusuf bir düş müydü hepsi? Gerçek miydi?"

"Ne gerçek miydi Behzadcan? Kötü şeyler yaşadık ama geçti, bak sağız çok şükür kurtulduk, yanındayım."

"Yusuf, bana 'Artık kanatların var oğlum,' dedi."

Yusuf'un elleri ürperdi.

"Ne diyorsun sen kardeşim? Kim dedi?"

Behzad cevap vermedi, geceden beri ilk defa hareket etti, arabadan indi, ayaklarını sürükleyerek gürül gürül akan suya doğru birkaç adım attı, bir anda yere yığıldı.

Yusuf dostunun yanına koştu, sırtlayıp arabaya koydu onu. Baba Abdullah'ın evine tırmanan yola girdi. Arada arkasına dönüp bakıyor, Behzad'ın inip kalkmayan göğsünün üstünde oturan Butimar'ın keder basmış gözleriyle karşıla-

şıyordu. Nihayet Baba Abdullah'ın evine vardılar. Yusuf atları durdurup Behzad'ın yanına geldi, dostunu sırtına alıp bahçe kapısını itti. Butimar da ardından girdi.

38. Kısım/Beyaz

Evin kapısına üç kez vurdu, Yusuf. Baba Abdullah'ın sağır kızı açtı kapıyı, karşısında dikilen kıyametzedeleri içeri buyur etti. Ev, Yusuf'un son gördüğü halinden daha kötü durumdaydı. Behzad'ı sırtından indirip minderlere uzattı. Kulağını, göğsüne koydu; ses seda yoktu. Ayağa kalktı, Nuh Nebi'den kalma kilimin üzerinde bir aşağı bir yukarı gitti. koltukları yandı, bir kez daha Behzad'ın yanına diz çöktü. Dostunun göğsünü bürüyen sessizlik soğuktu. Yusuf ellerini onun alnına koydu, odanın sağ köşesindeki mindere kurulan yüzü kırılmış bir aynanın parçalarına benzeyen Butimar'ı Behzad'ın aksine titriyor, Yusuf'u izliyordu. Elinde değneğiyle Baba Abdullah girdi odaya, kamburu iyice çıkmıştı dervişin. Sol elini Yusuf'un omzuna koydu. Yusuf, bu elden ruhuna dolduğunu düşündüğü gayreti Behzad'ın elini tutarak dostuna vermek istedi, işe yaramadı. Baba Abdullah Behzad'ın camit vücudunu bir eli Yusuf'un omzunda, diğer eli değneğinde bir müddet temaşa etti. Eğilip Behzad'ın alnına dokundu; kış gibiydi. Yusuf dervişin yüzüne bakıyordu; buruşuk, ak sakalları içinde kaybolan dudaklarının arasından çıkıp kanat çırpacak, Behzad'ı geri getirecek bir söz bekledi. Baba Abdullah gözlerini Yusuf'tan kaçırdı ama gülümsemeyi ti sanki.

"Ne oldu Yusufcan, anlat..."

Yusuf billur bir ırmağın dibinde yatan siyah taşlara dönmüş göz bebeklerini dervişe kaldırdı. Birkaç cümleyi kuru

dan çıkarıp dili döndüğünce başlarından geçenleri anlatmaya çalıştı hırıldayarak.

Derviş Behzad'ın omzunu sıyırdı, iki omzunda da belirgin bir morluk vardı, omuzlarından öptü onun, salavat getirdi.

"Behzad'ı sırtla evlat. Tepede bir hekim var, Lala Hekim derler. Dostunu götürüp avlusuna yatır, dua et, biraz bekle."

"Şifa verir mi Baba Abdullah?"

"Behzad'ın şifaya ihtiyacı yoktur evlat, kendi şifa olmuştur zaten. Ama ayılması için vücudunun ılık sirkeyle ovulması gerekir."

Yusuf mânâsız gözlerle dervişi süzdü. Ne demek istediğini anlayamadı.

Butimar'a evde kalmasını söyleyip Behzad'ı sırtına vurdu, Yusuf yürüdükçe Behzad'ın kolları boşlukta sallanıyordu. Evin arkasındaki dergâhı geçip, bozuk yoldan hekimin evine doğru koşmaya başladı. Koyun yerine köpek güden bir çoban, Behzad'ın sevdiği türkülerden birini çığırıyordu.

Yusuf'un gözlerinden, alnından, kuyruk sokumundan, bacaklarından tuzlu su boşalıyordu. Görünürde gözleri dışından akan her şey terdi ama esasen vücudundaki her gözenekten ağlıyordu. Nihayet dört yanı kalın ve yamuk duvarla çevrilmiş eve vardı. Behzad'ın yerinde olduğu meçhul canını yakmaktan sakınarak onu yere indirdi, beş sıra halinde biçimsiz bir şekilde dizilen taşların üstüne uzattı. Lala Hekim'in kapısını çaldı.

İçeriden ince bir ses duyuldu;

"Azizim hoş geldin hâneme
Şifa vererem şifa bekleyene
Lala şifa vermezse gelene
Canını verer, ondan can bekleyene"

Kapı açıldı; şehla gözlü, minyon suratlı, orta boylu bir adam... Sol kulağı yok...

Yusuf yerde yatan dostunu gösterip; olanları hülasa etti.

Lala Hekim Behzad'ın morarmış bedenine eğildi, üstünü sıyırıp gergin derisine dokundu. Yusuf ellerini karnının altında birleştirmiş, korkuyla Lala Hekim'i izliyordu.

"Onu içeri getir."

Yusuf dostunu bir kez daha sırtına aldı, içeri girdiler.

Lala Hekim evin alt katında kurduğu şifahanesindeki döşeğe yatırdı Behzad'ı. Yusuf'a üst katta beklemesini söyledi. Aynı kendine benzeyen bir de oğlu vardı hekimin. Yusuf minderlerden birine bağdaş kurdu. Dün geceden beri yaşadıklarını düşündü; bir düş gibiydi. Ama üçü birden aynı düşü görmüş olabilirler miydi? Her şeyi bir kenara bırakıp dua etti.

"Allah'ım onu benden alma. Allah'ım elimi ayağımı alma. Allah'ım bendeki kanı, bendeki canı ikiye böl, yarısını ona ver. Allah'ım beni bensiz bırakma!"

Birkaç kez aşağı kata inmek istese de vazgeçti. Çok geçmedi, Lala Hekim ağır ağır çıktı merdivenlerden. Yüzünü okumaya çalıştı, yüzündeki alfabeyi anlamadı Yusuf, Hekim'in.

"Dostunun bir şeyi yok Yusuf kardeş. Bayılmış. Akşama ayağa kalkar, şimdi biraz dinlensin."

39. Kısım/Kara Haber

Lala Hekim söylene söylene,
sol bileğine bir haç dövdü Yusuf'un.

Baba Abdullah'ın evinde; Yusuf, Butimar, Baba Abdullah, sağır kız ve Behzad sofradaydılar. Kimse konuşmuyordu. Behzad gece yarısına doğru gözlerini açmış, neredeyse bir kova su içmişti. Ama eski Behzad değildi; neredeyse hiç ko

nuşmuyor, konuştuğu zamanlarda da ya Allah'ın doksan dokuz ismini sayıyor, ya kuşlardan bahsediyor, ya da bir araya gelince hiçbir mânâ ihtiva etmeyen kelimeler sayıklıyordu. Göz altları iyice çukurlaşmış, cildi, altındaki kemiği gösterecek kadar incelmişti. Yüzündeki o masum ifadenin yerini issizlik almıştı. Bunlara karşılık hasta bacağı düzelmişti, topallamıyordu artık, ama bunun farkında değildi... Yusuf, Lala Hekim'e ne kadar dil döktüyse de o bir şey bilmediğini, sorularını Baba Abdullah'a yöneltmesi gerektiğini salık vermişti ona. Lala'dan ümidini kesen Yusuf bu kez de Baba Abdullah'a danışmış ama ondan da elle tutulur yanıtlar alamamıştı. "Behzad iyidir evlat, merak etme..." diyen Baba Abdullah, sık sık Behzad'ın yanına çöküp saçlarını okşuyor, kulağına dualar ve Yusuf'un ne olduğunu anlamadığı birtakım sözler fısıldıyordu. Bir müddet sonra dervişin davranışları karşısında şaşırmamaya başladı Yusuf. Behzad'ın gönül yorgunluğuna tutulduğunu sandı ve bu hastalığın da zamanla iyileşeceğini umdu.

Yusuf, Behzad'ın kendisine geldiğinin ertesi günü kasabasına gitmek istese de, Baba Abdullah'ın tavsiyesiyle birkaç gün daha burada kalmayı kabul etmişti. Derviş, yattığı odadan nadiren çıkıyordu, çok hastaydı. Çıktığı zamanlarda da ya sofraya oturup gönülsüz bir edayla birkaç lokma yemek yiyor, ya da Behzad'la ilgileniyordu. Yusuf orada kaldıkları iki gün boyunca Behzad'ı kendine getirmeye çabalayıp, sonra onu kendi haline bırakmaya karar verdikten sonra bahçede oturup Butimar'la dertleşerek geçiriyordu zamanını. Butimar şefkatli gözlerle Yusuf'u dinliyor, kendisine bir şey sorulmadığı müddetçe susmayı yeğliyordu. Birbirine zıt olan iki hissi aynı anda yaşamanın şaşkınlığını taşıyordu Yusuf; Butimar'ı yanındaydı artık, şimdi de Behzad yok olmuştu, aslında vardı ama yok gibiydi. İki gün sonra akşam kasabaya

gitmek için hazırlıklar yapmaya başladı Yusuf. Arabanın yal
palayan ön tekerini tamir ederken, Baba Abdullah'ı ziyaret
gelen bir köylüden kara haberi aldı.

Ruslar, kasabayı yakıp yıkmışlar, korkunç bir kıyım yap
mışlardı. Havadisi işitince, ana babasının kasabada oldu
ğunu düşündü bir an. Ellerini başına koyup olduğu yere
çöktü. Mahmut Ağa'yı öldürmesi, Göğçe Ana'yla tanışması,
Butimar'ın babasıyla konuşması ve dün gece yaşadıklı
rından sonra aklî melekelerini yitirmişti neredeyse... Bi
zaman sonra ana babasının kasabadan çoktan göçtüğünü
hatırlayıp, rahatladı. Bu ferahlığın tozları hâlâ havada uçu
şurken, midesine korkunç bir ağrı saplandı. Simya defteri
ni, kitapları, çanakotunu, hepsini evine saklamıştı Revan'a
gitmeden. Gözleri karardı. Ali Garbî, Behzad'ın annesi de
oradaydılar. Rahatlamak için elini yüzünü yıkadı. Evvela
kendi aklına danıştı, ne pahasına olursa olsun, evine gidip
simya malzemelerini almaya ve Behzad'ın annesine, kar
sına ne olduğunu öğrenmeye, Ali Garbî'yi bulmaya karar
verdi. Baba Abdullah'tan akıl aldı, hasta yatağındaki derviş
de hem kasabadaki masumlar, hem de dostu Ali Garbî için
endişeleniyordu.

Yusuf; Butimar ile Behzad'ı Baba Abdullah'a emanet edip
kasabaya doğru yola koyulmadan, Lala Hekim'den bileğine
haç dövmesini istedi. Rus ya da Ermeni askerleriyle karşı
laştıkça kendisini Revanlı bir tüccar olarak tanıtacaktı. İyi
şansa bırakmak istemiyordu. Butimar akıl etmişti bunu. İs
fahan'dan Revan'a göçen Ermenilerin çoğunun bileğinde bu
dövmeden vardı dediğine göre. Lala Hekim söylene söylene
sol bileğine bir haç dövdü Yusuf'un. Butimar ile vedalaştı
ilk defa uzun uzun sarıldı ona... Zaman dursun, bu sıcak
lık iki bedeni sonsuza dek birbirine lehimlesin istedi. Bu

an hepsinden; altından, simyadan, dünyanın maddeye meyleden her şeyinden vazgeçip Behzad'la Butimar'ı da yanına alıp Anadolu'ya gitmek geldi içinden. Ama bu simya öyle bir sihirdi ki, Yusuf'u esir etmişti kendine. Bunun uğruna bir adam öldürmüştü, geleceği bunun üstüne kuruluydu. "Hem Ali Garbî'yi, Behzad'ın anasını da bulmalıyım," diye söylenip kendini teskin etti. Butimar'a çok dikkatli olmasını, Behzad'a iyi bakmasını söyleyip çıktı oradan. Üstüne Ermeni tüccarların giydiği siyah kolsuz uzun bir yelek; onun altına geniş, çizgili bir gömlek, başına da aynı renk bir kalpak geçirip kasabanın yolunu tuttu.

40. Kısım/Kasaba ve Katliam

Tüm uzuvları uyuşmuştu, mesela kolları bu kadar vahşetten sonra kanada dönüşüp bedenini göğe çekse bunu yadırgamaz, bilakis memnun olurdu.

Yolda birkaç kez askerlerin sorgusundan geçti, uzaktan, üç-beş köyden göğün simasını değiştiren koyu dumanlar yükseldiğine şahit oldu. Felaketin izlerini açık seçik göremese de; sanki içinde bir ressam oturmuş ve gözlerine dolan uğursuzluğu midesine nakşediyordu. Midesi bulandıkça arabadan inip öğürdü.

Nihayet sabaha karşı kasabaya vardı. Ezan vakti olmasına rağmen ezan okunmuyordu; keskin bir koku yaktı genzini. İnsan eti kokuyordu her yan. Yıllardır kapısı kilitli, güneşe âmâ bir kasap dükkânının kapıları açılmıştı sanki... Kemiklerini bükecek kudrete sahip bir titreme, bacaklarından başlayıp sırtına, oradan da boyun köküne ulaştı süratle. Gözlerinin önüne kurşunî bir sis perdesi düştü aynı anda.

Kararmış yapılardan fışkıran dumanlar ölülere yas tutup, bağrını döven kadınların vazifesini üstlenmişti. Rüzgâr du, olmayan kadınların tutamadıkları matemine göz koymuşçu sına, parçalanmış damlarda biriken külleri ağıt yerine ölülo rin üstüne savuruyordu. Çoktan durmuş bir kalp gibi hissetti kendini. Delirse, sadece delirmiş olacaktı. Yürüdükçe gördü, gördükçe doldu, gırtlağına kadar yasa battı ama taşamadı.

Bu taşkınlıkla ikiye bölünmüştü; bir yanı üstüne yürüyen vahşeti algılarken, diğer yanı da idrakinin ayıkladığı parçu ları bilincinin arkasına sürüp, olan biten her şeyin bir heyu la olduğu zannını berkitiyordu. Hamamın kırık merdivenlo rinde elleri ayakları bağlanmış, iki büklüm vaziyette yatan canı göçerleri gördü; kimisinin alnında, kimisinin bağrında, kimisinin boynunda koyu kırmızı delikler vardı. Bu sıhhato hasım kanlı çukurlardan sızan kan, çatlamış basamaklardu canlı olan her şeyi felce uğratmış, sağa sola yapışan karıu caları bile telef etmişti. Üstünden serçeleri eksik etmeyen söğüdün bile soyulan kabukları altında kurşun izleri vardı Ellerini gayriihtiyari başının üstüne koydu, bacaklarını eğen titremeye daha fazla direnemeyip ölülere en fazla beş adım mesafede çözüldü, yere çöktü. Morla siyah arası renge dönen suretleri izledi; parçacının çırağı Rahman'ı seçti içlerinden Sanki sol elinin işaret parmağı kımıldıyordu, bir anda sil kelenip ayağa kalktı. Alnı yandı, çenesi uyuştu. Rahman'ın güneşe sabitlenmiş göz bebeklerinde bir dirilik aradı boş yere. Bakmadı Rahman. Tıpkı yanında iki büklüm, canları çıkmış diğer tanışları, çocukluk arkadaşları, her gün selam laştığı insanlar gibi... Rahman'ın sol elinin işaret parmağına bir eşek arısı daha kondu, parmağı bir kez daha kımıldadı Tahammül edilmesi imkânsız hale gelen kokuya ters istikı mette esen rüzgâra bel bağlayarak, uğultunun tutanaklarını kavrayarak çarşıdan uzaklaştı. Dükkânların yarıdan fazlası

yanmış; camları, çıtaları kırılmış, içlerindeki mallar ortalığa saçılmıştı. Bazı dükkânların önünde yine ölüler vardı; işte dülger İlyas, işte Şaho, işte demirci Doğan'ın kardeşi Ali Ekber, işte Kürt Gesim...

Acı müptelası olmuştu şimdiden, daha fazlasını görmeye takati kalmamıştı. Ölülerin deşilmiş etlerinden akan irin, kan, sallanan iç organlarının sümüksü görüntüsü gözlerine, diline, kulaklarına batıyordu. Tüm uzuvları uyuşmuştu, mesela kolları bu kadar vahşetten sonra kanada dönüşüp bedenini göğe çekse bunu yadırgamaz, bilakis memnun olurdu. Sabuncunun önündeki örselenmiş çiçek tarhlarından çınlayan kokuya, ölü ve sabun kokuları da eklenmişti. Karasinekler ve tatarcıklar kan kokusunu takip ederek cesetlere musallat oluyorlardı. Özenle derlenmiş çaresizlik, yerde yatanlardan çok Yusuf'a hükmediyordu. Bebek avucu kadar ufalan yüzünü ovup yürümeye devam etti. Kalbi daha fazla yanamayıp sönmeyi seçmişti şaşkınlıktan.

41. Kısım/Erzurum'dan Mektup

Aklım kadar delirdim diyelim, ne fark edecek...

Kasabanın büyük camisi de yakılmıştı. Kararmış minaresi dört boğuma ayrılmış, boylu boyunca dev bir insan suretinde yerde yatıyordu, içindeki Kur'an'lar avluya, sokağa saçılmıştı. Muhakkak ki bu mukaddes kitaplar, göklerden gelip onları baş üstüne koyacak birini bekliyorlardı. Minarenin tepesindeki hilalin toprağı yardığı yerde durdu Yusuf, kendisine en yakın duran Kur'an'ı izledi. Rüzgâr, Yasin suresinin olduğu sayfayı açtı o anda. Diri canın kalmadığı yerde Yasin'i okumak da rüzgâra düşmüştü. Kitapları kaldırıp yarısı hayatta olan duvarın üstüne koydu. Artık etrafına bakmadan

evine doğru koşuyordu. Kasaba özeğine nispeten uzak kalan evi ve etrafındaki iki komşu ev, yerli yerindeydi.

Sanki bu evler katliam sırasında kaçıp saklanmışlardı Bahçenin kırık kapısını her zamanki dikkatle kendine çek ti, çaprazlama yerine oturttu. Bahçedeki biricik değişiklik serpilen otların bolluğuydu. Badımcan'ın yuvasına bakt yerinde yoktu. Sağı solu yoklayıp eve girdi. Simya ile ilgili tuttuğu notların olduğu kâğıtlar, defter, kitaplar, çanakotla rı hepsi sakladığı yerdeydi. Biraz evvel muhakeme yetisini zapt eden tüm vahşeti unuttu, malzemelerin olduğu çantaya dokunur dokunmaz. Odasını, kitaplarını teker teker okşayıp çıktı evden. Yüzüne su çırpmak için çeşmeye yöneldi, su dün yaya gücenmişçesine akmıyordu artık. Sudan vazgeçip bahçe kapısına doğru birkaç adım atmıştı ki tosbağasını –Badım can'ı– gördü, yaşıyordu... Sevindi, çok sevindi. Eğilip yerden kaldırdı onu, çıplak kafasını okşadı.

"Badımcan! Yoldaşım. Seni çok özledim. Hâlâ delirmedi ğim için şaşırıyorum. Aklım kadar delirdim diyelim, ne fark edecek ki..."

Çeşmeden ıkınma sesi geldi, sonra birkaç damla su... Ba dımcan'ı kucağından indirip çeşmeye gitti, ağzını çeşmenin ağzına dayadı. Gerisine baktı, Badımcan kara tandıra doğru yürüyordu. Gırtlağına kadar doldurduğu su topağını yutup Badımcan'ı takip etti. Tosbağa, ağzı kara sacla kaplı tandı rın önünde durdu. Tandırın üstünde eğri büğrü taşla bas lanmış bir mektup duruyordu; heyecanla açtı zarfı Yusuf Erzurum'dan geliyordu mektup, okudukça uzak denen yerin bağları çözüldü.

Yusufcan, ağabeyinin canı. Anamla babam yanımdadır Her şeyi anlattılar. Kendine mukayyet ol, oraların hali hu raptır. Bir an evvel gelinimizi de alıp buraya gel. Fazla sös

yazmıyorum, sen de dikkatli yaz cevabını. Ama mutlaka yaz, bizi merakta koyma. Bulunağım aşağıdadır.

Allah seni saklasın, inşallah...

****

42. Kısım/Medresenin Kapısında...

Çiçeğini doğururken ölen tohumu izledi.

Başları dumanlı, okunaksız evlerin arasından, çocukken arkadaşlarıyla daş-daş oynadıkları, Nevruz'da Behzad'la kızıl yumurta tokuşturdukları, köselerin nümayişlerini izledikleri toprak sokaklardan geçti Yusuf.

Sakız Gölü'nün etrafından kopardıkları kamışlarla bu toprak yollara çeşitli suretler çizerlerdi; Yusuf en çok sakağan şemaili çizmeyi severdi. Amcasının düğünü, şimdi ortasında koca bir gedik olan elini dayadığı duvarın ardında uzayan elma bahçesinde olmuştu. Bir yanda kabak kemane, zurna çalıyor; honça taşıyan genç kızlar alkışlara mukabil ellerini boşluğa şekil verir gibi oynatıyor, bellerini süzüyorlar, erkekler de kızların arkalarında ayak başparmakları üstlerinde uçuyormuş gibi karlı ballı sındırıyorlardı.[26] Behzad ile beraber sünnet düğünleri de bu bahçede olmuştu. Sünnet olacaklarını anladıkları an Behzadların ambarına saklanmışlar, sünnetçi Ramazan'ın başına nice oyunlar açmışlardı. O gün pişen yemeklerin kokusu yürüdü burnunda; ayran aşı, bozbaş, etli fisincan pilavı, guymak...

Anıları ağırlamakta mahirdi, anılar ne zaman kapısını çalsa kapıyı sonuna kadar açıp içeriye buyur ederdi onları. 'Mazi, olduğundan farklı hatırlandığı için mi kutsaldı, yoksa mahiden geçmişe ait her şey güzel miydi?' Bunu düşündü.

---

26 Sındırmak: Dans etmek

Bir tütün sarıp tellendirdikten sonra kısmen sakinleşti, Behzad'ın evine yürüdü, gözlerinin çatısından kan yuvarlanıyordu damar damar. Evin balkonunu çeviren ahşap tutamakları kırılmıştı; bahçedeki ayçiçeklerinin yarısının kellesi uçurulmuş, sağ kalanların boynu kırılmıştı. Hızla merdivenlerden çıktı, evin her otağına, her köşesine baktı. Son olarak kütüphanenin olduğu otağa girince, yüzlerce kitabın suyu çekilmiş denizde balıkların çırpınması misali kilimin üstünde sayfaları açılmış halde can çekiştiğini gördü. Bazılarının üstünde ayak izleri vardı. Yüzükoyun yatan kitaplardan birkaçını köşelerinden tutup kaldırdı, nefesleri yeni tükenmişti. Behzad'ın annesinden de bir iz yoktu.

Kütüphaneyi neden bu hale getirdiklerini düşündü Yusuf, belli ki bu evin ve dahi kitaplığın kime ait olduğunu biliyorlardı. Behzad'ın babası Hoca Sametağı'nın duvardaki meşhur resmi de yerdeydi. Yusuf resmi kaldırıp yüksek bir yere sabitleyip birilerinin gelmesinden korkarak çıktı evden.

Behzad'ın taze kayınpederi Kilimci Yâdullah Ağa'nın dolanmış bedenini evinin önünde buldu. Behzad'ın karısından, kaynanasından da bir iz yoktu. Kanla yoğrulmuş toprakta ayaklarını sürükleyerek Ali Garbî'nin evine vardı. Görünürde eve dokunulmamıştı ama içeri girer girmez Behzad'ın evindeki manzaranın ikiziyle karşılaştı, Ali Garbî'nin canından çok sevdiği kitapları yerlere saçılmıştı. Evin bodrumuna, eyvanına, ahırına, her yana baktı. Hocasından da herhangi bir emare yoktu ortalıkta. Çarşı meydanında bıraktığı arabayı girdi, atları dörtnala Sarı Medrese'ye doğru sürdü; tepesinde göç yolunu unutmuş bir leylek dönüyordu. Nihayet medrese hayal meyal göründü yolun ucunda. Nefes bile almıyordu neredeyse, sezgileri şu ana kadar gözlerine dolan felaketten daha fazlasının onu Sarı Medrese'de beklediğini fısıldıyordu kulağına. Kubbeler belirginleşti, sonra medresenin tanış ka

pısı... En başta gözlerine dolan melul kızıllığı yok saydı, gözlerini yumup açtı, bugün gördüklerinden sonra zihninin ona oynadığı kötü bir temsil sandı hepsini. Ama Ali Garbî'nin sol ayağından kayıp avluya düşen pabucundan çıkan cılız sesin yankısı kulaklarında uzadıkça her şeyin gerçek olduğunu anladı. Yine yerine mıhlandı; babasından çok sevdiği hocası, dostu Ali Garbî medresenin sarı kapısından aşağı sarkıyordu. Esintinin örselediği uzun demir kırı saçları dışında vücudunun hiçbir parçasında kımıltı yoktu. Kaşlarının ucu iyice aşağı kıvrılmıştı, kendisine zor bir sual sorulduğu zamanlardaki gibi düşünceliydi yüzü. Sakalındaki aklar, karaları kovalıyordu. Geniş alnında bir tutam güneş... Yanına yaklaştı Yusuf, açıkta kalan ayağının altını öptü hocasının. Onu gömmek, mezarı başında doya doya ağlamak istedi ama zaman yoktu, bir an evvel dönmeliydi. Ali Garbî'ye reva görülen bu sonu yolda uzun uzun düşünecek, matemini sonra tutacaktı. Neden onu bu kapıya asmışlardı, kaç gündür ortalıktan kaybolmasının bununla bir ilgisi var mıydı? Neden kitaplarını tarumar etmişlerdi? Kim vermişti emri?

Son bir kez Ali Garbî'nin her parçasında ayrı mumu eğleyen, billur bir lamba gibi aşağı sarkan katılığına baktı. Gözleri biraz daha kanlandı, kemikleri kalınlaştı, Ali Garbî'nin solgun alnındaki çizgilerden birini alıp kendi alnına ekti, en az yirmi yıl yaşlanmıştı sanki. Başını doğuya dayadı, takati neresinden tutsa dağılıp ellerine yapışıyordu. Muhakeme yetisini başka yüzyılda yaşayan, henüz ana karnından akıp bir cana bürünmemiş birine bağışlamıştı ya da öyle olmasını diliyordu. İstiyordu ki, onun yerine başkası izlesin olup biteni, kulağına dolan çığlıkları o başkası duysun, membaı meçhul kokuları kendisi yerine o kısmeti kıt kişi solusun ve nihayetinde hepsini o başkası şerh edip kendisine anlatsın... Başka türlüsü olamazdı çünkü. Öyle bir haldeydi ki, ne ne-

rede olduğunu biliyordu, ne adının anlamını, ne de bundan sonra nasıl yaşayacağını...

Akşamüstünün koluna girip zor bela arabaya yürüdü, bir rekâtlık canı kalmıştı. Atların dizginlerini kavrayamıyordu elleri. Etini kemirmekten geri durmayan sineklerin bunca cesede rağmen hâlâ neden yakasını bırakmadıklarını düşündü, başka bir şey düşünürse çıldırmaktan korkuyordu. Sakız Gölü'ne kadar sinekleri düşündü. Gölün kıyısında oturup boynunu sola yatırana kadar hep sinekleri düşündü, sonra hıçkıra hıçkıra ağladı. Şimdi kendisi kadar yalnızdı. Sanki dünyayı düşürmüştü içinden. Çiçeğini doğururken ölen to humu izledi. Göle baktı. Göl onu, o da gölü iyi tanıyordu Birbirlerine dalıp gittiler. Ay gelip yerine asılıncaya değin çözüldükçe yeni baştan düğümlenen, düğümlendikçe etini budayan, belini kıran çaresizlikte kışladı. Badımcan'ı bağrı na bastırdı. Tuz katılmış süt tadı geliyordu damağına.

Çalıların diplerini sulayan ışıkla uyandı; gördüklerinin bir kâbus olmasını istedi, isteği yerine gelmeyince tekrar rüyasına kaçmaya yeltendi. Gördüklerini düşündükçe var lığının gerçekliğinden şüpheleniyordu. Gölde yüzünü yudu, terlemiş avuçlarıyla dizginleri sıkıca kavradı, Butimar'ın hu yalini giyinip Kınalık'a doğru yola koyuldu. Hâlâ uyku koku yordu, sanki başkalarının yerine uyumuştu.

43. Kısım/Hrant

İsa görse ne derdi bize? Evlatlarım iyi yapıyorsunuz mu derdi sence?

Kınalık'a bir fersah uzaklıkta iki Ermeni askeri tarafın dan durduruldu. Yusuf'u durduran askerlerin haricinde bir asker de, büyük bir kayaya sırtını vermiş, yüzünde emzikli bir acı ile bacaklarını tutuyordu.

Yusuf kendisini İsfahan göçmeni Ermeni tüccar olarak tanıttı; kaşınmayan burnunu kaşırken, sol bileğinde uyuyan haçı gösterdi, farkında değilmiş gibi... Bir an karşısında duranları kırk parçaya ayırmayı, etlerini lime lime edip köpeklere atmayı geçirdi içinden.

"Adın nedir peki?"

"Dikran."

"Demek Kınalık'a gidiyorsun."

"Evet."

Eliyle kayanın dibindeki askeri gösterdi rütbeli olanı.

"Bizim çavuşun ayağı kırıldı, onu da al yanına madem. Buraya araba gelene kadar bacağı iyice bok olur yoksa."

Kıvranan askere bakıp devam etti konuşmaya.

"Kınalık'a girmeden Türklerin Almalıyazı dedikleri köyde bir karargâh kurduk, çavuşu oraya bırakıp sen yoluna gidersin."

Yusuf yüzünü avuçlayıp, düşündü.

"Ne o Dikran Efendi, ne düşünürsün?"

"Kusura bakma komutan, dün uyumadan yola koyuldum da aklım başımda değil. Olur, götürürüm elbet."

İki asker kırık bacaklı arkadaşlarını arabaya uzattılar, Yusuf diğerlerini selamlayıp atları dehledi. Arabanın arkasında kırık bacağını uzatıp, kolunu kasanın köşesine yerleştiren asker teşekkür etti.

"Sağ olasın efendi, eğer sen karşımıza çıkmasaydın bacaktan olacaktım, yine de belli değil ya ne olacağı, dur bakalım."

"Ne oldu bacağına?"

"Dün bizimkiler Ruslarla beraber iki kasabaya saldırdılar, emri bizzat Çarın yardımcısı vermiş. Revan'dan dört tabur bizden, Saratov'dan da bir alay bu iş için gelmiş. Önce kasabalara ve köylere kurdukları karargâhları tamamen bo-

şaltmışlar bizimkiler. İki gün boyunca karargâhların hepsi boş kalmış. Bir de kasabaların, köylerin dili uzun adamları na ani gelen bir kararla artık kasabalardan ve köylerden çı kilecekleri işittirilmiş. Japonlarla yapılacak savaştan dolayı demişler."

"Niye?"

"Bu Ruslardaki akıl kimsede yok. Karargâhların boşal tılması haberinin akşamına tepelere saklanan ve bizim il lahımızı kesen Türk direnişçilere gitmesi ve onların tekrar kasabalara inmesi için."

"Eee?"

"Ahhh. Bacağım pek fena."

"Durayım mı?"

"Aman durma, biraz votka daha yuvarlayayım geçer."

Koynundan çıkardığı teneke şişeyi başına dikti.

"Türk direnişçiler sabahına kasabalara indiler, biz de Goçboynu'nu uzaktan dürbünlerle izledik. Kasabada düğün dernek; hoplayıp zıplıyorlar, direnişçilere sarılıyorlar... Tu pedekilerin hepsinin indiğinden emin olduktan sonra Saru tov'dan gelen albay emir verdi. Önce Goçboynu'na sonra da diğerlerine hücum ettik. O arada kırıldı bacağım, beni Gızıl gül tepesine koydular. Meğer Tanrı'nın sevdiği kuluymuşum ki ayağımı aldı, insanlığım bâki kaldı."

Yusuf arabayı yavaşlatıp geriye döndü.

"Nasıl yani?"

Asker teneke kutuyu bir kez daha dikti başına, kolunun yeniyle dudaklarında şişen baloncukları sildi. Yusuf arabayı bindiği andan beri ilk kez yüzüne bakıyordu askerin. Burnu, ağzı, kulakları kıl kılıcıyla yontulmuş gibiydi. Yüzü yuvar

lak, saçları gür; kıvırcık, kaşları yekpareydi. Sivri burnunun ucunda büyük bir hal[27] vardı.

Bacağındaki ağrıyı gözlerine taşıyarak devam etti konuşmaya asker.

"Dikran kardeş! Sen ne düşünürsün bilmem ama ben artık insan olduğum için utanıyorum. Her gün onlarca masuma sırf dinleri, ırkları bizden değil diye kıyıyoruz. Sadece onlara değil Çara karşı gelen herkese... Hiç çocuk olmamışız gibi, sanki onları yaratan ilah bizi yaratmamış gibi, çoluk çocuk demeden öldürüyoruz. İsa görse ne derdi bize? Evlatlarım iyi yapıyorsunuz mu derdi sence? Yoksa kutsal bedenini masumların önüne mi atardı?"

Yusuf büyümüş gözlerle askerin keskin dudaklarının arasından fırlayan sözlerini dinliyordu.

"Dindar biri değilim ben, yalan yok. Her haltı yedim. Tanrı'nın istemediği pek çok şeyi yaptım. Ama inanır mısın kardeş, öldürdüğüm iki masum Türk'ün ardından günlerce ağladım, geceler boyu bağışlanmak için dua ettim, hâlâ da ediyorum. Kimselere söylemesem de bazen bir çukur arıyorum kendimi atmak için, oraya düşeyim ve orada kalayım. Benim anam ölen tavuğu için bile yakınırken, burada boğazladığımız insanların perişanlığını görse gurur mu duyacaktı benimle. Kimin savaşı bu Dikran kardeş? Bu gök yetmiyor mu bize, bu ucu bucağı olmayan toprakları neremize sokacağız? Bilmiyorum, bilmiyorum. Olup bitenler ne Türklerin ne de bizim suçumuz. Başımızdaki şerefsizler, o gözü dönmüş Çar, o metreslerinin tombul vücutlarına sarılıp içkilerini yudumlayan kumandanların keyfi uğruna ölüyoruz, öldürüyoruz..."

---

27 Hal: Nokta şeklinde büyük ben

Yusuf şaşırmıştı, bir yandan dizginleri tutuyor, diğer yan dan da kulaklarını yaralı askerin sözlerine çömlek yapıyor du. Ardına dönmeden konuştu.

"Senin gibi düşünen başka askerler de var mı? Bir de şu kasabalardaki herkesi mi öldürdüler? Neye göre öldürdüler?"

"Benim gibi düşünen yüzlercesi var; hatta şu Peters burg'da ortaya çıkan asilerin, asi dediğime bakma adları öyle kaldı, Revan'a kadar uzandıkları söyleniyor ama kimse ağzı nı açamıyor korkudan.

Bir dostum vardı, Revan'daki büyük karargâhta berabe görev yapıyorduk. Bir Türk'ün hapisten kaçmasına yardım etti diye öldürdüler zavallıyı. Komutana söylerken duydum İsfahan'dan göçmeymişsiniz, bizimkiler de oradan gelmiş ler on yıl evvel. Aynı kandanız yani, ama Türk de olabilir din. Tanrı'nın kararı bu, insanın hangi milletten olacağını O karar veriyor. Kimin elindedir ki kanını tayin etmek. Şimdi burada ikimizin yanında bir Türk olsaydı, üçümüz de bilek lerimize birer çizik açsaydık, onun kanı bizimkinden daha koyu veya daha açık mı akacaktı? İşte beni yakıp yıkan in sanların böyle koyundan farksız oluşları, çoban ne diyorsa onu yapmaları."

Acı içinde bacağını kavradı asker, Yusuf'a çok konuştuğu için utanarak baktı.

"Senin de kafanı şişirdim..."

"Hayır, aksine ben de senin gibi düşünüyorum."

"Buna sevindim. Sahi Dikran kardeş sen evli misin? Çoluk çocuğun var mı? Kınalık'ta tavuk mu toplayacaksın? Bizim kilerle Ruslar birkaç gün sonra oraya da girecekler, işini bil an evvel halletmeye bak."

"Yaa..."

"Evet, sırayla tüm kasabalara aynı şeyi yapacaklar. Ma lum Osmanlı'nın da hali harap, uzaktan bakınca bile kabur

gaları sayılıyor artık... Kendi derdine düşmüş. İran desen o da aynı. Hazır ortalık karışıkken Anadolu ve İran'dan gelecek yeni aileleri bu kasabalara yerleştirecekler sanırım. Türklerin direnmeye başladıkları günden beri Ruslar da, bizimkiler de epey kayıp verdiler. Onlara göre tek çare yok etmek bundan böyle."

"Sen diğer sualime cevap vermedin, kasabalarda herkesi mi öldürüyorlar?"

"Kadınlara ve çocuklara değmiyorlar, onları arabalara doldurup Batum'a götürüyorlar, oradan sonra akıbetleri nedir bilemem. Bazı zenginlere, bizimle iş birliği yapmış olanlara da dokunmuyorlar, kimilerinin Anadolu'ya ya da İran hududuna gitmelerine izin veriyorlar. Mesela geçen gün aşağıdaki kasabaya saldırmadan evvel, hani bunların meşhur Kırmızı Medresesi var ya..."

Yusuf bir anda durdurdu arabayı, geriye döndü.

"Sarı Medrese mi?"

"Evet evet. Oradaki hocaların çoğunu Anadolu'ya gönderdiler, bizim karargâhtan bir manga asker sınıra kadar refakat etti onlara."

"Bütün hocaları mı?"

"Orasını bilmiyorum. Hayırdır tanıdığın hoca mı vardı onlardan?"

"Evet, zamanında medresenin duvarlarını onartmışlardı bana."

"Sen taş ustasısın o zaman?"

"Öyle de sayılır. Çoluğum çocuğum yok, yeni evlendim."

"Karın nerede? Revan'da mı o?"

"Evet."

Badımcan'ı gösterdi asker. "Bu kaplumbağa da senin sanırım, doğrusu pek çirkin şey. Benim de bir köpeğim vardı. Ama kaplumbağa besleyeni ilk kez görüyorum."

Yusuf gülümsemekle yetindi, o anda arabanın tekerleği nin altına giren bir taş ses çıkararak fırladı.

"Kınalık'ta ne yapacaksın, söylemedin?"

"Biliyorsun Türkler ellerinde ne var ne yok satıyorlar, Kı nalık'tan hayvan alacağım; belki birkaç koyun..."

Asker kafasını salladı, Yusuf atları kamçıladı tekrar. Al malıyazı'ya vardıklarında yaralı asker çoktan sızmış, uyu şukluğunu kaymak bağlamıştı. Yusuf zar zor uyandırdı as keri, sırtına alıp karargâha taşıdı.

Votkanın tesiriyle peltek peltek konuştu asker.

"Sağol Dikran kardeş, sana da zahmet verdim. Benim adım Hrant'tır. Bundan sonra bu karargâhta olacağım, ya da Kınalık'a yeni kurulacak binada olurum. Bir gün mutlaka bir şeyler içip laflamaya beklerim. Çavuş Hrant dersen kolaylık la bulabilirsin beni."

Yusuf gülümsedi zoraki. Karargâhtan çıktı. Hrant'ı sev mişti. Sinekleri düşünmeye devam etti, tüm gücünü bunun için kullanıyordu. Acı soğuyana, Butimar'a kavuşana kadar kasabadaki kıyameti düşünmeyecekti. Ali Garbî'nin boşluğu çivilenmiş, özü çıkmış bedenini düşünmeyecekti. Medresede sık sık kavgaya tutuştuğu arkadaşlarının kararmış cesetle rini gördükten sonra aslında onları sevdiğini fark ettiğini, çocukluğunun geçtiği sokaklardan oluk oluk kan aktığını düşünmeyecekti. Ama sinekler dışında, güzel şeyler de dü şünüyordu. Simya malzemeleri yanındaydı, Badımcan ya nındaydı, Butimar'ı onu bekliyordu, belki Allah acıyıp Beh zad'ı da iyileştirirdi. Donuna sakladığı, ağabeyinden gelen mektubu çıkardı Kınalık'a girmeden, "Gelinimiz" yazıyordu mektupta. Gülümsedi. 'Butimar'ı ve Behzad'ı alıp Anadolu'ya geçeceğim,' dedi içinden. Badımcan'ın önüne biraz ot attı.

"Badımcan. Ahh Badımcan ahhh. Allah yardımcımız ol sun. Yersiz yurtsuzuz ikimiz de. Bir yere ait değilim artık,

senin yerinde olmak isterdim, kabuğuma girip bir daha oradan çıkmamak... Hrant dedi ya bir çukura düşsem diye... Yaşarken ölmenin ne demek olduğunu anlatabilseydim, biraz rahatlardım ama onu da beceremiyorum.

Mahmut Ağa'yı öldürürken bir aynaya bakmak isterdim, çünkü o anki benle kasabadaki ölüleri görünce ağlayan ben aynı kişi olamayız. Belki o ânı, bir varsanı veyahut kâbus olarak kabul edip işin içinden çıkabilirdim, ta ki ağanın cesedini herkes görene kadar. Başkaları da gördüğüne göre, kendimi kandıramam. Ya şu an bir kâbusun içindeysem ve bu kâbusun bitmesine daha çok zaman varsa... Dünyaya benzediğimiz için mi çöküyoruz hiç durmadan? Kendimle kavga etmekten yoruldum, bizi öyle görürsen mutlaka aramıza gir olur mu? Kan dökülmesinden korkuyorum artık. Keşke bundan başka bir dünya daha olsa; mutlaka vardır, vardır ama biz insanlar oraya gittiğimiz an, oranın bu lanet dünyadan hiçbir farkı kalmayacak."

44. Kısım/Baba Abdullah'ın Göçü

Zalimler kendilerine direnen herkesi toprağa gömerken onların birer tohum olduğunu düşünmezler.

Butimar'a sarılınca tüm ölüler dirildi, yıkılan tüm evler yeniden dikildi, sönen ocaklar tekrar yandı. Ellerini öptü sevgilisinin Yusuf, saçlarını kokladı uzun uzun... İyi görünüyordu Butimar, Baba Abdullah'ın sağır kızı ile yoldaş olmuşlardı. Yusuf'un kasabaya gittiği günden beri Behzad tek kelime etmemişti, otağın köşesindeki sarı minderden nadiren kalkmıştı, sürekli tespih çekiyordu. Yusuf'un yüzüne bakmadı bile. Yusuf can dostunun yanına oturup onu konuşturmaya çalışmadan evvel Baba Abdullah'ın yanına gitti; dervişin

hastalığı iyice ilerlemişti, ölüm döşeğindeydi. Yetmiş sekiz yıllıktı ve göğsünü basan sıkıntı günden güne tüketiyordu onu. Kınalık'tan birkaç ak sakal ve Lala Hekim başındaydılar. Yusuf'u görünce fersiz gözlerine gün düştü. Hasta yatağında bir milim doğruldu.

"Hoş geldin evlat."

"Hoş bulduk Baba Abdullah."

Derviş gülümsedi.

"Ali Garbî'nin yanına gidiyorum, var mı diyeceğin?"

Yusuf'un sırtı dondu.

"Nereden biliyorsun Baba Abdullah?"

İhtiyar derviş gülümsedi.

"Dün gece rüyama geldi, sana selam söyledi, ayağını öpmüşsün onun, 'Sağ olsun,' dedi. Ben de kasabanda canı eksilen mazlumlar için Kur'an okuttum. Zalimler kendilerine direnen herkesi toprağa gömerken onların birer tohum olduğunu düşünmezler. Kalbini ferah tut, Allah zalimleri cehennemiyle besleyecektir."

Yusuf'un şakaklarındaki ince deri geri çekiliyordu Baba Abdullah'ı dinlerken. Görünürde ölüm döşeğindeydi ama, onu gören gerdeğe girecek damat sanırdı.

"İyi bildin evlat, güveyden farkım yok benim!"

Yusuf ürperdi, aklını okuyordu yine bu ihtiyar.

"Bugün benim zifaf gecem. Toprak beni istiyor. Ne zaman ki gözümden bir damla yaş şu yastığa dökülür, bil ki sevdiğime kavuşmuşumdur. Tam yetmiş sekiz yıldır bu ânı bekliyorum. Her doğum, ölümle ikiz kardeştir, herkes unutur ikizini, ama o gıkını çıkarmadan yıllarca ensende yaşar, günü gelince de meydana çıkıp yalnızca o konuşur. Ben huzurluyum, tüm sevdiklerim ve en sevdiğim orada, Ali Garbî de. Şimdi kulaklarını aç, beni iyi dinle."

Titreyen elleriyle odadakilere bir işaret yaptı. Lala Hekim önde, diğer ak sakallar arkada, odadan çıktılar.

"Yaklaş Yusuf'um."

Yusuf, Baba Abdullah'ın giderek başka bir âleme meyleden nefesine yaklaştı.

"İçerdeki odanın duvarında asılı olan siyah bakracın içinde bir anahtar var. Lala Hekim'in evinin üstündeki tepede, kimsenin bulamayacağı bir yerin anahtarıdır bu. Ruslar yarın öbür gün buralarda da mezalim yapabilirler. Bir süre orada kalın ya da istediğiniz kadar, kararı sen vereceksin. Oranın adına taşyuva deriz biz, içinde aradığın her şey var. Hatta ruhunu kemiren birçok sualin cevabı da... Size günlerce yetecek yiyecek de, su da var. Kimseler bilmiyor orayı, tasalanma. Şimdi kulaklarını açıp beni iyi dinle.

Eğer kararın o evde kalıp; ömrünü, aklını, ruhunu, bedenini iyiliğe adamaksa kızım sana emanettir. Benden başka kimsesi yok garibimin. Eğer kararın oradan gitmek olacaksa kızım zaten Allah'a emanettir."

"Söylediklerini anlamıyorum Baba Abdullah, ama için rahat etsin, elbette senin kızın benim öz kardeşimdir bundan sonra."

"Eyvallah evlat, hırslı birisin. Belki kötü şeyler yaptın, ne yaptın bilmiyorum ama hissediyorum. Şu simyadan uzak dur, bugüne kadar kimseye fayda getirmemiştir o illet! Para hırsı bu dünyanın güzelliklerini örten kara bir perdedir! O hırsın peşine düşen kişiler, bir bebeğin ilk gülüşünü, bir ağacın boy atışını, bir yıldızın kayışını izlemeyi kaçırırlar. Hatta kendilerini bile unuturlar bir süre sonra. Kendine âmâ olan birisi tüm dünyaya sahip olsa ne olur..."

Yusuf başını eğdi, üstünde durduğu eski halının desenine dalınca derviş son kudretiyle onun elini tutup kendine çekti. Baba Abdullah'ın çürümüş gözlerine bakarken ifade edemeyeceği bir hisse kapıldı. Çocukken oynadığı sokakları,

büyümüş ayaklarıyla adımlarken de buna benzer bir şey his settiğini hatırladı. Korktu.

"Peki Behzad? Behzad iyileşecek mi Baba Abdullah?"

"Behzad artık kendine emanettir, onun için tasalanma, o bir yola girdi. Sen de ya onun ardından yürüyeceksin o yolda, ya da onun yolunu dar etmeyeceksin."

"Baba Abdullah vallahi bir şey anlamıyorum söyledikle rinden."

"Dedim ya evlat, bu suallerinin cevabı gideceğin taşyu vadadır."

Yusuf biraz daha sokuldu Baba Abdullah'a. Derisi çekil miş ellerini öptü. Çok geçmeden Baba Abdullah'ın yastığını sıcak bir damla düştü. Bahtiyar yüzüne mütevazı bir sakin lik yayıldı.

45. Kısım/Yusuf ile Butimar'ın Düğünü

Allah sanki evvela onu yaratmış, sonra diğer tüm güzellikleri de ona bakıp öyle yaratmıştı.

Baba Abdullah Lala Hekim'e iki vasiyetini söylemişti. Bi rincisi öldükten sonra evinin bahçesinde sabaha kadar ih san yemeği verilmesi, diğeri ise bu yemeğin aynı zamanda Yusuf ile Butimar'ın düğün yemeği olmasıydı. Yusuf ile Buti mar'ın o gece nikâhları kıyıldı. Onlarca derviş, Baba Abdul lah'ın düğün gecesini kutlamak için şarkılar söyleyip rakı ettiler. Ötelerden silah sesleri geliyordu. Karıncalar bile hem düğüne, hem de taziyeye gelmişlerdi. Cilveli bir hokka, için deki mürekkebiyle dertleşiyordu.

Yusuf nasıl hissedeceğini bilemedi Baba Abdullah'ın hel vasını yerken. Sonra ruhunu iki kat eden acılara karşı savun ma içgüdüsünü harekete geçirmeye karar verdi. Nasıl olsa

tüm yollar aynı yere çıkıyordu ve Allah büyüktü. Butimar artık karısıydı. Ama o evde kendisini nelerin beklediğine dair önüne geçilmez bir merak duyuyordu. Bu gece hem kendinin, hem de Baba Abdullah'ın belki Ali Garbî'nin de zifaf gecesiydi. Badımcan geldi aklına bir anda. Onu kasabadan dönerken arabaya koymuştu. Hatta Hrant'la hakkında konuşmuşlardı. O andan sonrasını hatırlamıyordu. Badımcan'ın ara sıra ortalıktan kaybolup sonradan ortaya çıkmasına alışıktı, bir süre sonra düğün heyecanıyla unuttu tosbağasını.

Butimar'ı karşısına oturttu, önce bembeyaz yüzünü okşadı. Allah sanki evvela onu yaratmış, sonra diğer tüm güzellikleri de ona bakıp öyle yaratmıştı. Baba Abdullah'ın evinin mezarlığa bakan otağında gelin güvey oldular.

"Butimar'ım!"

"Canım."

"Seviyor musun beni?"

"Sevmesem, anamdan babamdan geçer miydim?"

"Senin için canımı veririm biliyor musun? Günlerce rüyalarımdaydın, sana zifaf gecemizde neler neler söylemeyi hayal etmiştim. Bildiğim tüm şiirleri, gördüğüm tüm rüyaları üstüne dökmeyi isterdim. Ama neler gördüm bir bilsen, benim yerimde kim olsaydı kaçıp ana karnına girer, bir daha da çıkmazdı dünyaya. Öyle bir çıkmaz ki bu, ana karnının bile beni kabul edeceğini sanmıyorum, kirlendim çünkü. Şimdi kalbim hem cenaze, hem de düğün evidir. Yas mı tutayım, türkü mü çığırayım bilemiyorum. Ama misafir üstüne misafir olmaz biliyorsun, o yüzden bu gecelik mazur gör beni, dilsiz say, sadece öp beni, ölümün içinden hayatı çeker gibi öp, hiç konuşma..."

"Hepsini anlat bana, ben dinlerim seni Yusuf. Ne olur hiçbir kederini tek başına yaşama. Ben her şeyi göze alarak geldim seninle. Söz ver bana, dertlerini bölüşeceğine..."

Yusuf kucakladığı karısını omzundan tutup kendine çevirdi. Saçlarını öpüp, gülümsedi.

"Söz..."

Butimar çıplak dizlerini yukarı çekip, Yusuf'un kucağına sığdırdı bedenini. Yusuf düş içinde düşe girdi. Hırıltılı göğsü kalkıp indi. Arada uyandıkça Butimar'ı öptü, ısındıkça bir daha, bir daha...

46. Kısım/Taşyuva

Yanılsama yoktu, her şey gerçekti.

Baba Abdullah'ı evinin bahçesine gömdüler, yeşil sarığını da mezar taşı niyetine mevtanın baş kısmına çaktıkları bastonuna astılar. Yusuf ağlamaktan bitap düşen Baba Abdullah'ın sağır kızını, Behzad'ı ve artık karısı olan Butimar'ı alıp dervişin sözünü ettiği taşyuvaya gitti. Buranın dışarıdan bakıldığı vakit ne duvarları, ne damı, ne de pencereleri vardı. İki büyük kayanın arasına sıkıştırılmış mor bir kapı, o kadar... Ama kapısı dahi başka bir kayanın ince tabakasıyla kaplanmıştı. Eğer siyah bakracın içindeki anahtarın kulpundaki pusula olmasaydı, Yusuf asla bulamazdı bu tuhaf yeri. Baba Abdullah'ın "Sizi orada kimse bulamaz" demesini şimdi anlıyordu. Küçük kapıdan girdikten sonra altı yedi bölme çıktı karşılarına, içleri oyulan kayaların doğurduğu taş otağlardı bunlar. Her birine rahatlıkla yirmi davar sığardı. Yusuf, yanındakilere girişte beklemelerini söyleyip, sırasıyla taş otağları gezmeye başladı.

En arkadaki otağın sonu üçgen biçimindeydi; çıplak zeminde çelikten bir kapak, kapağın ucunda da anahtarı üstünde irice bir kıfıl vardı. Anahtarı çevirip kapağı kaldırınca alta inen bir merdiven gördü. Dar beyaz merdivenin iki ana direğine tutunarak aşağı inmeye başladı, son basamağın ardından üst kattan daha küçük, iki otağlı bir bölmede bul

du kendisini. Buranın engebeli duvarlarında büyük bakır dolaplar vardı; ağız bağız yiyecekle doldurulmuşlardı. Yine bu katın sonunda da yukarıdakinin eşi başka bir kapak gördü, kapağı kaldırdı, merdivenden üçüncü kata indi. İşte Yusuf'un ağzını açık bırakan asıl kısım burasıydı; göz alabildiğine uzanan, kandillerle aydınlatılmış geniş bir boşluk...

Yusuf hayranlıkla etrafı izlerken sağa doğru yürüdü; bu tarafta koyunlar, tavuklar ve hatta küçük bir havuzun içinde balıklar vardı. Birkaç defa gözlerini kapayıp, açtı. Yanılsama yoktu, her şey gerçekti. Hayvanların olduğu tarafa sol üstteki dört küçük oyuktan güneş ışığı vuruyordu. Ağılın, kümesin ve havuzun etrafını çevreleyen su oluklarından hayvan pislikleri akıyordu. Koyunlara dokundukça, yağlı balıkların kaynaştığı havuza elini soktukça hepsinin sahici olduğunu bir kez daha anladı. Burası muhakkak ki birisi tarafından idare ediliyordu. Nitekim biraz daha ilerleyince duvara iliştirilmiş yazıyı okudu;

"Ey Yolcu, Kalbe Yürü!"

Hemen altındaki gümüş işçiliğiyle göz alan diğer tabelayı okudu.

"Bu taşyuva hicrî 1167 senesinin Şaban *ayında yapılmıştır."*

–Taşyuvanın Şeyhleri–

1. Molla Mehemmed Han
2. Gardaş Recep Han
3. Seyyid Celal Han
4. Kasım El Şemsî
5. Ahmet Baba Gencevî
6. Hoca Celal Sametağı
7. Baba Abdullah Şerurî
8. Behzad Sametağı

"Bu taşyuva Molla Mehemmed Han tarafından dervişlere, yolculara tekke ve kışlak olarak yapılmıştır. Sahibi Allah'tır."

Yusuf duvardaki levhayı üç kez okudu. Çok şaşırdığı veya gerildiği anlarda yaptığı gibi avuç içlerine tırnaklarını geçirdi, alt dudağını ısırdı, saç diplerini kazıdı. Başına gelen bunca hadisenin ardından fevkaladelik aramayacaktı hiçbir şeyde, böyle söz vermişti kendisine ama karşısında parlayan gümüşi levhada yazan isimler...

Sarı Medrese'de aldığı dersleri, okuduğu onca kitabı, Ali Garbî'nin tedrisatından geçerken edindiği bilgileri, belleğinde yerine oturmamış tasavvufla alakalı bir sürü şeyi muhasebe etti. Duvarda yazan isimlerin üçünü biliyordu. Biriyle daha dün beraberdi, diğeri can dostuydu, üçüncüsü de can dostunun babası. Diğer isimleri de Ali Garbî ile yaptıkları sohbette işitmişti, aşinaydı kulakları. İşin içinden çıkamadı. Peki, Behzad adının bu levhada olduğundan haberdar mıydı? Dünyada en iyi tanıdığı kişiydi o. Hayatları birdi. Neye nasıl tepki vereceğini adı gibi bilirdi. Kurtların etraflarını çevirdiği gece ellerindeki iplerin kendiliğinden çözülmesi, Behzad'ın o andan sonra başka bir âlemde yaşıyormuş gibi Yusuf'a davranması, tuhaf soruları, Baba Abdullah'ın, Lala Hekim'in imalı tavırları, sözleri...

Koyunların ağılını saran çitlerin yanındaki kütüğün üstüne oturdu. Uzun siyah yüzlü koyunlar Yusuf'a bakıp meleştiler. Yorgun gövdesini, içinde uçuşan suallerin ve dahi yaşadıklarının sıkletiyle artık iyiden iyiye uyuşan başını duvarın sivriliklerine yasladı. 'Behzad pirüpak. Benim gibi değil, hiçbir vakit kirletmedi ruhunu. Günahtan hep korktu.' Şimdi tam olmasa da anlıyordu; bu taşyuva, bu uhrevî meskeh muhakkak ki Behzad'ın yeriydi. Baba Abdullah da bunu işaret etmişti kendisine.

Yusuf gerisinde meleşen koyunlara bir kez daha göz atıp yavaş yavaş geldiği gibi en üst kata çıktı. Behzad geniş bir taşın üstünde oturmuş, gözlerini bir noktaya sabitlemiş; arayanların bulamayacağı, bulanların yeniden aradığı birtakım sözcükler mırıldanıyordu. Yusuf değmedi dostuna, Baba Abdullah'ın sağır kızı da Behzad'ın hemen yanındaki kütüğün üstünde oturmuş, sessiz sedasız babasının yasını tutuyordu. Yusuf, sağır kızı alıp yandaki boş otağa geçti. Butimar merakla onları izledi, arkalarından.

47. Kısım/Şeyh Behzad

Yusuf akıl süzgecinden geçiremediği bunca şeyi aklının altına itti, üstünü kapattı.

Yusuf, kıza gülümseyip cebinden çıkardığı koyu kâğıda bir şeyler yazmaya başladı. Bir kâğıt ve kalem de onun önüne koymuştu.

"Baban seni bana emanet etti, ama bağışla adını dahi soramadım o vaziyette."

Kız önündeki kâğıda Hatice, yazdı, eğri büğrü kûfi yazıyla.

'Demek kûfi yazıyı biliyor' dedi Yusuf içinden.

"Buraya daha evvel geldin mi?" diye yazdı kâğıda.

Kız tebessüm etti;

"Bana bakarak konuşman kâfi, dudaklarından ne dediğini anlayabiliyorum." yazdı.

Yusuf güldü. Bu kez soruyu sesli sordu.

Kız başını 'Evet' dercesine salladı.

"Peki, aşağıdaki koyunlardan, balıklardan, tavuklardan, yemişlerden ve duvarda yazan levhadan haberdar mısın?"

Yine evet anlamında salladı başını kız ve kâğıda şunları yazdı;

"Yusuf ağabey, babam sen kasabana gittiğin zaman be nimle konuştu. Beni sana emanet edeceğini ve burayı senin bulman gerektiğini, eğer bulamazsan benim sana tarif et memi tembihledi ama babamın bana asıl vasiyeti, bundan sonra burada Şeyhim Behzad'ın yanında kalmamdır. O artık benim kaderimdir. Bundan sonraki tek gayem ona hizmet et mektir. Belki bir ay sonra, belki bir yıl sonra, belki de on yıl sonra şu an içinde gezindiği âlemden çıkacak ve konuşmaya başlayacaktır, ama o zamana kadar bana emanettir. Bir de babam dedi ki; 'Eğer Yusuf burada kalmak isterse dilediği kadar kalabilir, hatta Behzad'ın yanında ruhunu madde âlemin karanlıklarından arındırırsa ölene kadar bile kalabilir. Ama Yusuf'un burada simya ile uğraşması günahtır, sakın ha öyle bir şeye kalkışmasın.'"

Yusuf, kızın Behzad'a "Şeyhim" demesi üzerine üstüne yapışan şaşkınlıktan kurtulamamıştı. Behzad'ın bir şeyh olarak anılması ona çok yabancı, komik bir şey gibi göründü. Sanki Behzad, Baba Abdullah ve kızıyla anlaşıp Yusuf'a oyun oynuyordu; birazdan yanına gelip 'Nasıl kandırdım seni boynamaz, inandın mı?' deyip, gülecekti. Ama taşyuva denilen bu garip mağara, duvarda yazan isimler...

Kâğıda yağmur gibi dökülen köşeli Arap harflerini okuyup algıladıktan sonra kaşlarını çattı Yusuf.

"Peki, baban bunların tamamını neden söylemedi bana o gece?"

Kız tekrar kâğıda akıttı kara mürekkebi.

"Çünkü duvardaki yazıyı görmeni istedi; hem duvardaki yazanları, hem de buranın alt katlarındaki dünyayı... Bu gece bir karar vermen gerekiyor Yusuf ağabey! Eğer burada kalırsan, yolu buraya düşen dervişlere, düşkünlere yardım edip her gün kalbinle burayı süpürmen gerekecek. Behzad'ın yanında kalmak istiyorsan tövbe edip simyadan vazgeçmen

lisin. Yok, eğer bu uğraştan vazgeçmek niyetinde değilsen, barınacak bir yer bulana kadar burada kalabilirsin ama dediğim gibi simya ilmiyle uğraşmadan... Burada bize yıllarca yetecek kadar yiyecek, giyecek, su vardır."

Yusuf kâğıtta yazanları okuduktan sonra düşünmeye çalıştı, aklı kekeme olmuştu...

"Peki Behzad'ı kim şeyh yaptı, şimdiye kadar bildikleri onu şeyh yapmaya yeter mi?"

Hatice kâğıda; "Yusuf ağabey, başını eğmeden yüzüme bakarak konuş, son söylediğini anlamadım." yazdı.

Yusuf kızın yüzüne bakarak sorusunu tekrarladı.

"Bu konuyla ilgili bir şey bilmiyorum ama Behzad'ın kendine geldikten sonra okuması için buranın bir yerinde doksan dokuz kitap saklıdır, ama kitapların yerini bilmiyorum, sadece Behzad bilebilir bunu."

Yusuf akıl süzgecinden geçiremediği bunca şeyi aklının altına itti, üstünü kapattı. Ama bu andan itibaren uykudagezer biri olarak yaşamaya karar verdi; hayatı deşmeden, sorgulamadan, tahlil etmeden, olağandışı durumların üstünde kafa yormadan.

48. Kısım/Yusuf ve Simya

İstanbul mu?

Beş gün geçmişti aradan, Yusuf taşyuva denilen bu mağaraya benzer yapının üçüncü katında geziniyor, kandillerin aydınlattığı nereye çıktığı belirsiz boşlukta dolaşıyor, bir yandan da kendine hâkim olamayıp simya defterini, çıkardığı notları ve kitapları okuyor, yine başka bir yere karmaşık denklemler yazıyordu. Baba Abdullah'ın sağır kızı, Yusuf'un aşağıda neyle meşgul olduğundan habersiz Behzad'ın hiz-

metini görüyordu. Ayrıca Butimar ile de iyi dost olmuşlardı. Butimar Baba Abdullah'ın sağır kızına Çukurova'daki çocukluğunu, Revan'daki hayatını, ana babasını nasıl özlediğini anlatıyordu; Yusuf'un neyle uğraştığını bilmiyor, sorgulamıyordu. İçten içe Yusuf'a karşı bir kırgınlık duysa da sabahlara kadar Yusuf'un koynunda onunla bütünleştiği saatlerde bu kırgınlığın yerini derin ve naif sarhoşluk alıyordu. Birkaç kez Yusuf'a bundan sonra ne olacağını sormayı düşünmüş, ama yaşananlardan sonra bunun zamanı olmadığına kanaat getirerek, içinde bulunduğu duruma çarnâçar razı olmuştu. Yusuf'un malzemelerine onun yanına indiği vakitler gözucuyla baksa da, daha öteye geçmiyor, ama yavaş yavaş büyüyen bir merak ağacına meyve oluyordu.

Dışarıda tomurcuklu bir sağanağın olduğu gün, Yusuf Butimar'ın yüzünü iki eli arasına aldı. Tam gözlerinin dibine bakıyordu.

"Butimar'ım."

"Canım."

"Merak ediyorsun değil mi?"

"Neyi?"

"Aşağıda neyle uğraştığımı, neler yazıp çizdiğimi, bundan sonra ne olacağını?"

Butimar, içinde gidecek yeri olmayan ışıkların döndüğü gözlerini yere indirdi.

"Sana yalan konuşamam, evet çok merak ediyorum ama yanlış anlarsın diye sormuyorum."

"Belki bir gün, hatta belki de çok kısa bir zaman sonra her şeyi anlatacağım sana, ama merak etme fena işlerle uğraşmıyorum. Çok paramız olacak. Anadolu'ya ailemin yanına gideceğiz sevgilim. Belki de İstanbul'a..."

Butimar'ın ela göz yuvarlakları genişledi.

"İstanbul mu?"

"Evet. İstemez misin?"

"Sen yanımda ol, ben burada bile gıkımı çıkarmadan ölene kadar yaşarım Yusuf."

"Biliyorum, biliyorum ama bizim yerimiz burası değil. İstanbul'da yaşamalıyız biz; bir yanımda İstanbul diğer yanımda sen olursan ben zaten ölümsüzlük suyunu içmiş olurum."

Butimar gülümsedi, geriye doğru attığı saçlarından bir tutam alnına düştü. Yusuf saçı alıp geri attı.

"Peki, o uğraştığın şeyler nedir diye sorsam bana kızar mısın? Hep bir şeyler okuyup yazıyorsun, fark ettirmeden seni izledim uzaktan kaç kere. Kendini kaybediyorsun çalışırken, hatta korktum..."

Yusuf'un gülümseyen yüzü sadeleşti. İç çekti.

"Fena şeyler değil Butimar'ım. Sana hiç kızar mıyım ben... Şimdilik kötü şeyler yapmadığımı bil yeter. Hatice ile iyi anlaşıyorsunuz değil mi?"

"Evet onu çok sevdim, keşke konuşabilseydi, boş bir maşrapa gibi ben dolduruyorum her gün onu. Her şeyimi anlatıyorum."

İki sevgili dışarıda gün ağarana kadar konuştular. Yusuf etrafını çeviren çopurlu taş duvarları, sağında mahmur mahmur yanan kandili, altlarında kaz tüyünden yapılmış şilteyi, yerde duran pabuçları nefesiyle yok etti. Butimar'a sarıldı, gözlerini yumdu. Uykuyla uyanıklık arasındaki bu sıcak çölde biriyle beraber yürümek, âlemin kendini görünmez kılan bütün arzularının ve hazlarının sıkıştırılıp küp haline getirilmesi olmalıydı, bu küpü şeker yerine yuttu Yusuf. Kendi sıcaklığını belinden, Butimar'ın sıcaklığını ise dudaklarından ölçüyordu şimdi... Butimar koynunda uyuyakalınca, bir an evvel kaldığı yerden iksir için gerekli olan malzemelerin izini sürmeye karar verdi.

Yapacaklarının sonunda çoğu kişinin ima ettiği bir bedel ödeyeceğinden emindi, bunu da göze almıştı.

49. Kısım/Yusuf Nahçıvan'da Lal Taşını Arıyor

Balık kulesine doğru çıplak, çirkin ayaklarını uzatıp güneşlenen, yeşil gözleriyle önünde akan suyu kemiren yaşlı adamı gördü.

İşin büyük bir bölümünü bitirmişti Yusuf. Defter ve kitaplardan çıkardığı sonuçlarla iksirin hangi maddelerden oluştuğunu ve o maddeleri taptıktan[28] sonra karışımın nasıl yapılacağını bellemişti iyice. Artık geriye kalan iş malzemeleri toplamaktı. Çanakotu birinci maddeydi ve hazırdı. Toplamda on dört madde daha lazımdı, sadece son maddenin ne olduğu belli değildi, onun da cevabı on dördüncü maddede saklıydı. İkinci madde olan lal taşını bulmak için hazırlandı. Mahmut Ağa'dan çaldığı defterde yazdığına göre, bu taşı var eden esas madde daha çok Bedehşan Dağları'ndaydı. Ham olarak bu dağdan çıkarılan taş, yontulup kuşların ciğer kanına bulandıktan sonra kuruması için kızgın güneşin altında günlerce bekletilirmiş. Zamanında Ali Garbî'nin kendisine hediye ettiği haritadan Bedehşan Dağları'nın yerini bulduğunda hüzünlendi. Buraya gitmenin imkânı yoktu. Hele ki her yerde kızılca kıyamet koparken... Yine defterle beraber çaldığı kitapta yer alan lal taşının açıklama kısmında, bu taşı Bedehşan'dan getiren sarrafların, kaçakçıların olduğunu okudu. Yaptığı tetkikler neticesinde aradığını Nahçıvan'da bulabileceğini tespit etti. Havsalası bir türlü kabullenmese de buraya gitmekten başka çaresi yoktu. Elini

28 Tapmak: Bulmak

yüzünü yıkadıktan sonra Behzad'ın yanına gitti, dostu taş otağda oturmuş önündeki kâğıda türlü şekiller çiziyordu; çiçek, dağ, güneş, hurma ağacı, siyah gözlüklü bir adam... Yusuf'un farkında dahi değildi, bir şeyler sayıklıyordu...

Bir müddet dostunu izleyip iç çekti. Tek kelime etmeden kapıya yöneldi, Butimar ile Kamer ona bakıyorlardı. Yusuf bir izahat bekler gibi bakışlarını kendisine yönelten kadınlara, dudaklarını Hatice'nin de anlayacağı şekilde oynatarak "Neredeyse bir haftadır buradayız, dışarıda ne var ne yok bir bakayım. Belki Kınalık'ın yanındaki bir-iki kasabaya kadar giderim, ne zaman döneceğim belli olmaz, kapıyı sakın açmayın," dedi. Butimar gitmemesi için Yusuf'a ne kadar ısrar etse de, karısını tatlı diliyle ikna edip taşyuvadan çıktı. Yolda koklamak için bileğini üç kez Butimar'ın boynuna sürdü.

Taşyuvadan çıktıktan sonra kapının hemen solundaki kayaya oturdu, dibinde yeşeren yaban mantarlarını izledi. Behzad'ın vaziyetini, sayıklamalarını müzakere etti kendisiyle. İçindeki atlılar cenk halindeydi yine. Bir tütün yakıp, ciğerlerine doldurdu, öksürdü... Taşyuvanın altındaki koruluğa bağladığı arabadan çilli atın iplerini söküp üstüne bindi. Hızla uzaklaştı.

Yol boyunca türlü insanlarla ve sayısız tehlikelerle burun buruna geldiyse de nihayet sabah ortasında Nahçıvan'a vardı Yusuf. Yaz sonunun boğucu sıcağı altında bastırılmış güzelliğini beyazın çeşitli tonlarıyla yeniden gün yüzüne çıkarmak için kıvranan pamuk tarlaları, güneye doğru uzuyordu. Sabah yeliyle hışırdayan kayısı ağaçları, dallarını ağırlaştıran çocuk yumruğu büyüklüğüne ulaşmış meyvelerini taşıyamıyorlardı. Bozuk kayısılar güneşin de işe el atmasıyla birlikte ağaçların diplerinde doğal marmelat oluşturmuşlardı. Yusuf daha evvel değil de, gelecekte bu manzarayı yine seyredeceğini düşündü, garip bir önseziyle. Kayısı bahçe-

lerinin sağından akan çayın kenarında üst üste istiflenmiş ölü balıkların gözlerinden yayılan ışığı hayretle izledi. Balık kulesine doğru çıplak, çirkin ayaklarını uzatıp güneşlenen, yeşil gözleriyle önünde akan suyu kemiren yaşlı adamı gördü. Adamın açıkta kalan göğüs kıllarının arasından boynuna doğru kulaç atan derin bir yara izi vardı, bu iz adamın hareketsizliğiyle tenakuz halindeydi. Atın kıçına ayağının içiyle vurup, adamın yanına giderek onu selamladı.

"Selamun aleykum ağa."

"Aleykum selam."

"Çarşıya hangi yol çıkar?"

Adam esnedi, Yusuf'un yüzüne bakmadan eliyle karşıdaki tarlaların arasından geçen tozlu yolu işaret etti, Yusuf da adama teşekkür edip biçimsiz yola girdi. Bir müddet sonra bakımsız evleri geçip, karmakarışık çarşıya vardı. Yuvarlak mescidin önündeki şadırvanda abdest alan adamlardan sarrafların yerini sorduysa da, kimse Yusuf'a işe yarar bir cevap vermedi. Neredeyse on kişiye aynı soruyu sormuştu; kimisi sarrafın ne demek olduğunu bilmediğini, kimisi bu çarşıda sarraf olmadığını söylemiş, bazısı da Yusuf'u duymazlıktan gelmişti. İyice canı sıkıldı, çarşıdaki birkaç dükkâna girip çıktıysa da dişe dokunur bir şey bulamadı. Sonunda çarşıda iki askere tesadüf etti; askerlerden yardım isterken talihine güldü. Kafaları dumanlı iki askere kendini Ermeni tüccar olarak takdim ettikten sonra, çarşıdaki sarrafları nasıl bulacağını sorduysa da askerler bu civarda sarraf bulamayacağını söylediler ona. Güneş son portakal lokmalarını dökiyordu artık, yalın bir sessizlik kol geziyordu etrafta. Çürük kayısıların iç bayıltıcı kokusu, hâlâ burnundaydı. Ağırlığını ölçemediği birçok kelime zincirinden boşanmış, beynini kıskaca almıştı. İsim veremediği bir boşluğa dokunuyordu. Bilmediği bu diyarda hangi yana dönse karşısında kendisini

buluyordu. Kenarları işlemeli yüzlerce ayna vardı dükkânların önünde. Kendini görmekten başı dönmüş halde geldiği yolu geri arşınlamaya başladı. Başını kaldırıp, yüzünü yaz sonunda nadiren gösteren pembe bulutlara baktı. İçlerinden birini Behzad'ın yüzüne benzetti. Behzad'la bulutların şekline bakıp onların neye benzedikleriyle alakalı yorum yapmayı pek severlerdi. Mutlak bir hiçlik duygusuyla kaplandı, Behzad'ı düşündükçe. Behzad'ın bir anda büyük bir mertebeye yükselmiş oluşu ve kendinden bütünüyle kopuşu, tatmadığı hisleri kesiştiriyordu içinde. Ama bir yandan da savunma içgüdüsünün yardımıyla olup bitenleri komik ve saçma buluyordu. Aklını esas alması gerektiğini, her şeye bu nazarla bakmanın en iyi yol olduğunu düşünse de simyanın da akıl dışı bir uğraş olduğunu kabul ediyordu. Kendiyle bu denli çelişince dimağındaki düşünce tomurcukları infilak etti. O esnada öyle güzel bir gölgelik gördü ki, arabadan inme ihtiyacı duydu; kol kola girmiş üç ağacın serinlettiği bir yerdi burası. Yusuf'a seslenmiş, serinliğini tattırmak istemişti. Ağaçların altına yaylanıp ne yapacağını düşünmeye başladı. Boşluğa dalıp giden gözleri yoldan kalkan bir toz yumağı ile sulanınca, arabaya binip taşyuvaya dönmeye karar verdi.

50. Kısım/Gelecekten Gelen Deli ve Lal Taşı

Anasından süt emerken avlanan bir gergedan yavrusu gibi...

Biraz gitmişti ki, ileride hurma ağacına benzeyen ağacın altında oturan adamı seçti; gözlerinde siyah yuvarlak camları olan bir gâvur gözlüğü vardı, saçları uzun, ağzı burnu minnacıktı. Behzad'ın çizdiği resmi hatırladı, irkildi. Behzad tıpatıp bu adamı çizmişti... Dili olsa, yol gitmekten Yusuf'a

türlü küfrü sayacak çilli atı durdurdu. Bir hamlede arabadan inip adamın yanına vardı. Adamın nefesinin sesi, beş adım mesafeden duyuluyordu. Zamanın gürültüsü; "Tik, tak, tik, tak..."

"Selamun aleykum ağa."

Adam elindeki garip aleti, bir o kadar garip olan dar pan tolonunun üstüne koyup Yusuf'a baktı. Küçük yuvarlak göz lükleri yerli yerindeydi. Yusuf adamın elindeki camlı kutuyu rüyasına giren yarı çıplak kadının elinde de görmüştü. Tren, patlama, Hint sarayı...

"Ve aleykum selam."

"Bu ilerideki köyün adı nedir ağa?"

"Bilmem."

"Buralı değil misin sen?"

"Buralıyım belki de."

"Allah Allah, nasıl bilmezsin o zaman yaşadığın köyün adını, olacak iş mi?"

Adam bembeyaz dişlerinin en az yirmisini göstererek sırıttı.

"Olmayacağı varmış olmamış. Olacağı vardıysa kesin olurdu. Ne oldu ki, ne olacak. Olsun. Olacak olan zaten istesen de istemesen de olacaktır. İşte ben de olamıyorum. Nasıl oluyor diye sorarsan onu da bilmiyorum. Bilsem bile olacak olanın önüne geçmezdim, çünkü olduran ben değilim, ben olduranın oldurduğuyum. Anasından süt emerken avlanan bir gergedan yavrusu gibi, ya da başkasının yanan evini uzaktan izleyip çekirdek çitlemek gibi... Ya da karınca yuvaları gibi, uzaktan bakınca aptal küçük deliklerken, yakından bakınca koskocaman bir dünyaya açılması...

Geçen gün uzun zamandır görmediğim bir arkadaşımla karşılaştım, ölmüş...

Ama şimdi oturup bunları düşünecek değiliz, değil mi bacanak?"

Korkunç bir gürültüyle kahkaha atıyordu adam.

Yusuf, adamın söyledikleri ve kahkahasının şiddetiyle cin çarpmışa döndü.

"Allah kahretmesin seni be adam! Sorduğuma pişman oldum. Bu kadar saçmalamak zorunda mısın, dil otu mu yedin?"

Adam gülmeye devam etti.

"Bak cebimde ne var?"

Adam gözlerindeki kara gözlüğü çıkardı, bacaklarını çepeçevre saran mavi pantolonunun cebindeki kabarıklığı gösterdi. Gözlerinde sürme vardı, badem sarısı...

Yusuf şaşmaya doymadı.

"Nedir o?"

"Senin aradığın şey."

"Neymiş benim aradığım?"

"Kendini arıyorsun ama farkında değilsin."

Yusuf adamın deli olduğundan işkillenirken, o boşlukta bir takla attı ve doğrulurken Yusuf'un kalçasını çimdikledi.

Ne yapacağını bilememenin çaresizliği içinde adamı itelediyusuf.

"Heyyy, heyyy, birüüüüü. Ne yapıyorsun köpoğlu! İki çift lafladık diye illa ırzımıza mı geçmen gerekiyor?"

Adam kendini tekrar yere attı, katıla katıla gülüyordu. Yusuf iyiden iyiye öfkelendi. Adam uzandığı yere oturdu, arkasındaki ağaçta bir kertenkele yalana yalana iniyordu. Bu defa kısık sesle konuştu.

"Söyle hadi, beş dakika sonra cayır cayır yağda kızartılacak bir patates olsaydın nasıl hissederdin?"

"Bu nasıl soru? Ayrıca nereden bacanağın oluyormuşum senin?"

"E ikimiz de ölümün çocukları olan yazgılarımızla evli değil miyiz?"

"Hasbinallah, çekil yolumdan gideyim, bu zırvalıkları gel başkasına anlat!"

"Yol seni nereye aparır, bacanak?"

"Varacağım yer neresiyse oraya."

"Ya varacağın yer seni yola götürüyorsa?"

"Bana bak deli misin, benimle oynuyor musun bilmiyorum ama hakikaten işim var."

"Peki, son bir sual..."

"Yemin et son olduğuna."

"Bir daha kitap okuyamayayım ki son!"

"Büyük yemin ettin, peki sor üşütük."

"Aklın temiz mi, dilediğin rüyaya düşmek için?"

"Bilmem."

"Canım mesela bir bebek dilediği rüyayı görebilir, çünkü aklının altı da üstü de paktır. Bilinci henüz rafadandır, olmuştur tam. Sen bunu yapabiliyor musun?"

Yusuf düşündü biraz, Mahmut Ağa'nın başına indirdiği taşı düşündü; bir daha, bir daha vurmuştu.

"Sanırım masumiyetim bâkirken bunu yapabiliyordum, kısmen... Ne zaman ki kan aktı..."

"Niye kaybettin o masumiyeti?"

"Son demiştin ama!"

"Bu soru sayılmaz ki bacanak, sohbet ediyoruz işte."

"Boş ver, anlatsam da anlamazsın."

"Anlatmasan bile anlarım ben."

"Öyle mi?"

"Ne sandın bacanak, bu saçları nerede ağarttık sanıyorsun?"

"Nerede ağarttın?"

"Nerede olacak canım değirmende, seninki de laf."

"Öff, sıkıldım bu işten, gitmeliyim."

"Amma da oyunbozansın yahu, hadi itiraf et, boncukların dökülmez. Senin de hoşuna gitti benimle konuşmak. Düşünsene, birbirlerini yıllardır tanıyan insanlar bile çoğu zaman konuşacak bir şey bulamadıkları için dedikoduya sarılırlar. Dedikoduyu çek al, konuşmalarından geriye bir şeycik kalmaz. Oysa biz yeni tanışmamıza rağmen kısa zamanda nasıl da sevdik birbirimizi!"

"Kendi adına konuş."

"Kalbimi kırdın be bacanak."

"Peki peki, fena birine benzemiyorsun, sadece manyaksın."

"Hadi bir soru sor o zaman bana."

"Pekâlâ, sence bir ölü ölmüş olduğunu nasıl anlar?"

"Belki de ölmüşüzdür çoktan... Bacanak cidden en merak ettiğin soruyu sor ve doğruluğundan emin olduğun bir tespitini söyle bana."

"Peki, aradığım lal taşı nerededir? Tespitim ise hiçbir zaman geçmişe yolculuk yapılacak bir zaman makinesinin yapılamayacak oluşu..."

"Nasıl bu kadar eminsin bundan?"

"E öyle olsaydı gelecekten birileri gelmezler miydi buraya, ben hiç öyle birine rastlamadım."

Deli yine iğrenç bir kahkaha attı, bembeyaz dişlerini birbirine vura vura...

"Hihihahhah, çok salaksın be bacanak."

"Düzgün konuş deli, külahları değişeceğiz yoksa."

"Ben nereden geliyorum sence?"

"Bir yerden gelmiyorsun, burada mayışık mayışık oturuyordun."

"Sana bir sır vereyim mi? Ben gelecekten geldim buraya."

Bu kez Yusuf kahkaha attı.

"Yaa, söyle bakalım kaç yılından geldin?"

"Yılını boş ver. Ama okuduğum bir kitapta senin simya iksiri için lal taşını aradığın ve onun da bir delide olduğu yazıyordu."

Yusuf bir heykel kıvamında donup kaldı, olduğu yere kök saldı, arzın merkezine değen kökleri birbirine dolandı.

"Kim yazmış bu kitabı peki?"

"Adını boş ver. Ama sakallı, hafif çekik gözlü, yuvarlakça yüzlü, kara kaşlı, kara gözlü bir başka deli... Şu an binlerce kişi seni okuyor, onlara selam ver."

"Yani lal taşı sende mi?"

"Selam ver dedim ama, üzülürler yoksa!"

"Peki, selamlar, sevgili okuyucu. Allah'ım sen sabır ver, iyice erimiş beyni bunun."

"Ne postmodern adamsın be bacanak."

"Bana bak deli, bir daha ikaz etmeyeceğim, düzgün konuş!"

Deli cebinden kıpkırmızı parlayan bir taş çıkardı. Yusuf, adamın avucundan taşı almak için bir adım atınca, deli gerileydi.

"Yusuf!"

"Hah, adımı bilmeyen bir sen kalmıştın!"

"Onu bunu boş ver, bu taşı sana vereceğim vermesine ama..."

"Hah, bir şartın olacak değil mi? Köpoğlu sabahtandır kafamı şişirdin, ırzıma göz diktin, benimle eğlendin durdun, birilerine selam verdirttin, daha ne şartı?"

"Ben ciddiyim, bak ne para hırsıyla şişirdiğin benliğin umrumda, ne de simya iksirin... Senden istediğim tek şey, içinde barındığın o kutsal yeri, simyayla mundarlama! Eğer kafaya koyduysan simyayı, ki kafana değil her yerine koymuşsun! Var git uzaklara."

Yusuf'un yüzü değişti, alnında kıpırdayan çizgi yürüyüp çenesine oturdu.

"Peki, söz veriyorum."

Deli, taşı Yusuf'a uzattı.

"Al bakalım, ama sözünden dönersen Butimar'ın birer birer dişi düşer, orada kaldığın her güne karşı bir diş!"

"Butimar'ı da tanıyorsun ha. Şaşırmıyorum artık."

"Bacanak boş konuşma, söz ver."

"Peki peki."

"İyi, o zaman elinde başka hangi madde var iksir için?"

"Çanakotu var."

"Tamam işte, bununla beraber etti iki, demek ki on üç madde daha lazım. Hadi kal sağlıcakla."

Deli yerinden kalktı, siyah gözlüğünü gözlerine geçirip doğuya doğru yürümeye başladı. Yusuf avucunu kızıllaştıran taşa bakıyordu. Deli bir an durup, geriye döndü.

"Bacanak!"

"Yine ne var?"

"Son bir soru. Butimar anlatıldığı kadar güzel mi?"

"Kim anlatıyormuş Butimar'ı. Demin sözünü ettiğin sakallı adam mı?"

"Evet."

Yusuf'un yüzü değişti, güldü.

"Hasbinallah..."

"Hadi bacanak söyle, çok mu güzel?"

"Okumaktan gözleri bozulan çocuklar kadar..."

Taşyuvaya döndüğü vakit, karanlık gecenin canı çekilmişti. Kapıyı açtı, kimseyi uyandırmamaya dikkat ederek üçüncü kata indi. Her şeyden habersiz hayvanların yanından geçti, kadife bir beze sardığı lal taşını, diğer eşyalarının yanına koydu, üstlerini örtüp girintinin altına soktu. Aynı dikkatle odasına gitti. Butimar uyuyordu; karısının

yüzünden rüyasını izlemeye çalıştı, muvaffak olamadı. Kandili söndürüp uyudu.

51. Kısım/Engerek Zehri

Göğsünün üstüne bağdaş kuran ve kalkmakta acele etmeyen yakışıklı bir karabasanın birkaç farklı çocuğu...

Yağmuru savuran rüzgâr, köhnemiş gömleğinin açıkta kalan ilmiklerini genişletirken Yusuf hızlı adımlarla yürüyordu. Lal taşını bulduktan üç gün sonrasıydı, iksir için gerekli olan üçüncü maddenin peşindeydi. Engerek yılanı arıyordu, engerek zehriyle keçi sütünü karıştırınca iksir için vacip olan üçüncü maddeyi yapmış olacaktı. Kitapta yılanların nerelere yuva yaptıkları detaylı olarak yazıyordu, onu bu bozkıra salan simya sevdası sinsi sinsi büyüyor, yavaş yavaş köklerini suluyordu. Mahmut Ağa'yı öldürürken benliğini zapturapt altına alan şerrin tesirindeydi. Kendini gizlemeye gerek görmeyen bu sevda, Yusuf'a uğruna canını vermekten geri durmayacağı karısını, Butimar'ı dahi unutturmaya başlamıştı. Yolda yürürken sevdiği kadından çok, sahip olacağı altınlarla neler yapacağını hayal ediyordu. Doğduğundan bu yana hayatını kaç dörtgenin içine sığdırabileceğini de düşündü; belki milyonlarca, milyarlarcaydı ama bu karelerden anılaşmış olanlarının içinde hep Behzad ve Ali Garbî vardı. Zaman zehirlenmişti, giderek daha kötü şeyler oluyordu bu yatında... Ali Garbî ölmüş, Behzad kendisini kaybetmiş ya da tam aksine bulmuştu. Kulaklarından akan acı su da, adını bilmediği bir hastalığın habercisi olmalıydı; belki de daha az şey duymak için, beyni organlarına gerekli çalışmayı yapmalarını emretmişti. Çünkü üç gündür kulağından bu sarı sıvı akmaya başladığında, sesler bir engelin deliklerinden

geçerek ulaşıyordu ona. Saatin yorgunluğunun farkında olması, bir ağacın dibinde biraz uyuklamasına mâni değildi; uyudu, uyandı.

Yenleri katlanmış gömleğinin altında güneşin insafı miktarında kararan kollarına baktı, tırnaklarıyla harfler yazdı üstüne. Geçen gün yine ömürdendi. Tuz kokuyordu dağlar, turaç kuşlarından biri gagasında çift taraflı bir ayna taşıyordu; Yusuf'un üstünden geçti. Lal taşını aldığı deliyi düşündü, gelecekten geldiğini söylemişti. Yusuf zihninde geçmiş ve gelecek arasında görünmez bir geçit olabileceğini ve o yoldan yürümek için belli başlı vasıflara sahip olmak gerektiğini düşündü. Sonra dün gece gördüğü kâbusu düşündü. Üstünden yorganının çekildiğini hissetmişti yine, sık sık oluyordu bu. Bilhassa geceleri uykusu olmadığı halde, uyumak için kendini zorladığı vakitlerde. Göğsünün üstüne bağdaş kuran ve kalkmakta acele etmeyen yakışıklı bir karabasanın birkaç farklı çocuğu olmalıydı bunlar; kimisi elleriyle Yusuf'un yüzünü soğururken, kimisi de üstündeki köhne yorganı çekiyordu. Yusuf yağmurdan sonra ıslanan köpeklerin silkinmesini taklit etti, son düşündüğü her parçayı kapı dışarı etti kafasından. Başını göğe kaldırdı, bulutlar birer ikişer toplanıyorlardı, kısa zaman içinde o kadar çok bulut toplanmıştı ki, göğün üstüne çökeceğinden korkup bir tütün daha yaktı. Durduk yere belli aralıklarla titremelere tutuluyor, gözleri kararıyordu; bilhassa kulağından sarı suyun geldiği anlarda.. Sigaranın dumanı yerine sanki biraz evvel izlediği bulutlardan birini çekmişti içine, göğsünde geniş, sıkıştırılmış bir kütle hissetti. Bu gaz topağı, kalbiyle bedenini birbirinden ayıracak kadar daralttı onu, kulak memeleri kızardı. Bir ışığın önündeki eşyayı aydınlatmak için helak olmasına rağmen kendisini dahi aydınlatamaması gibi... Bir an evvel engerek yılanını bulup buradan gitmek istiyordu.

Yılanların yuvaladığı çalı ve kaya diplerini elindeki kötü rüm dalla yokladı, bir yılan yavrusu tıslaya tıslaya çubuğun ucuna sarındı. Yusuf korkuyla çubuğun ucundan fırlattığı balaca[29] yılana var gücüyle üç defa vurdu, yılan dondu... Zehrini çıkarmak için onu taşyuvaya götürmesinin daha iyi olacağını düşündü, hayvanın hareketsiz bedenini yanındaki çantaya koyup geldiği yeri tersten yürümeye koyuldu. Sandığından tez zamanda eve vardı. Atı, taşyuvanın altındaki koruluğa bağlarken Badımcan'ı gördü otların arasında. Parlak gözleriyle Yusuf'a bakıyordu. Bir anda güller açtı yüzünde.

"Badımcan'ım. Nerelerdesin sen yahu? Kayboldun sandım. Bundan sonra haber vermeden kaybolma ortalıktan. Behzad'la da konuşamıyorum artık. Sen de böyle çekip gidersen sonunda delireceğim."

Heybesini çaprazlama boynuna asıp Badımcan'ı kucağına aldı. Kapıyı Butimar açtı. Mevcut ânı yutup içine çeken ve orada el değmemiş, sadece peygamberlerin yaşayacağı başka bir zamanı teneffüs etmiş saydı kendini, Yusuf ona baktığı an. Sarıldı karısına. Butimar ona gülünce karısının ön dişlerinden birinin olmadığı fark etti, kanı kurudu damarlarında.

52. Kısım/Kaplumbağaya Dönüşen Kadın ve Butimar'ın Zehri

"Hoş geldin," dedi Butimar, neşeyle.

"Hoş bulduk güzelim."

"Beklediğimden erken geldin, bu kaplumbağa da nereden çıktı, yoksa bu Badımcan mı?"

Yusuf gülümsedi. "Ta kendisi."

---

29 Balaca: Yavru

Butimar Badımcan'ın kabuğunu okşuyordu, Badımcan ondan utanıp başını içine soktu.

"Her kaplumbağa görüşümde onun geçmişte bir kadın olduğunu düşünürüm."

Yusuf rüyasını hatırlayarak şaşırdı, padişahın midesindeyken tosbağası kadına dönüşmüştü.

"Kadın mı? Nasıl yani?"

"Büyükannem anlatmıştı hikâyelerini."

Yusuf çantayı duvar dibine bırakıp karısının güzel ağzından çıkanları dinlemeye koyuldu.

"Evvel zaman içinde dört güzel kız kardeş yaşarmış. Bu kızların içinde biri varmış ki diğerlerinden daha şımarık, daha başına buyrukmuş. Kardeşlerinin söylediklerine kulak asmaz, hep beraber derede çamaşır yıkadıktan sonra anadan üryan halde o dereye girermiş. Kardeşleri 'Yapma, etme, seni bir er kişi görür, namusuna halel gelir,' deseler de, bu kız söylenenleri umursamazmış. Bir gün yine dereye çamaşır yıkamaya gitmiş kızlar. Çamaşır bitince kardeşleri leğenlerini sırtlayıp evlerine dönerken bu kız orada kalmış. Yine çırılçıplak soyunup dereye girmiş, suyun üstüne uzanıp güneşlenirken kıyıdaki ağaçların arasında bir erkeğin kendisini gözetlediğini fark etmiş, ödü koptu sanmış. Eliyle mahrem yerlerini tutup derenin kenarındaki, çamaşırlarını içine koyduğu kabı almış çarçabuk. Kabı ters çevirip altına girmiş ve o kabın her yerini örtmesi için dua etmiş içinden, biraz zaman geçmiş ki, kız kaplumbağaya dönüşmüş..."

Yusuf heyecanla dinledi hikâyeyi, çok hoşuna gitmişti. Butimar'ın yanaklarına dokundu. O esnada Badımcan kafasını tekrar kabuğundan çıkardı, mahmur gözleriyle Butimar'a baktı.

"Badımcan dişi değil. Belki de kızı gözetleyen adamdır ha..."

Butimar bu kez tosbağanın kafasına dokundu parmaklarıyla, gülümsüyordu.

"Olabilir."

"Hatice ile Behzad neredeler?"

"Hatice akşam yemeği için bir şeyler hazırlıyor, Behzad otağından hiç çıkmadı. Hatice birkaç kez yanına girip yiyecek içecek verdi, hepsini de iştahla yedi. En son kitap okuyordu."

"Âlâ. Hadi sen de Hatice'ye yardım et biraz, ben aşağıda çalışacağım."

"Sana kahve pişireyim mi?"

"Pişir."

"Nasıl olsun?"

"Elinden..."

Aşkla gülümsediler. Butimar, Hatice'nin yanına giderken, Yusuf merdivenlerden indi. Butimar'ın düşen dişinin farkında olup olmadığını düşünüyordu. 'Demek ki yarın bir diş daha düşecek. Deli öyle söylemişti.' Aynı anda bir titremeyle tutuldu, merdivenin demirlerine tutundu.

Yılanı çıkarıp bakır bir leğene koydu, önceden sağıp hazırladığı keçi sütünü de leğenin yanına... Şimdi yılanın zehrini çıkarmak kalmıştı geriye. Yusuf yılanın dışarıda kalan kuru diline; çizgisi kızarmış, damarları pörtlemiş gözlerine, şişmiş burnuna baktı. Yılanın yüzünde bir padişahın asaleti kadar, henüz dirilmiş bir ölünün şaşkınlığı da vardı. Zehri nasıl sağacağını biliyordu, zaten şimdiden yılanın dişleri arasından birkaç damla zehir bakır leğenin soğukluğuna dökülmüştü. Eldiven bulmak için bulunduğu katın sağ tarafına doğru yürüdü. Bu bölmede eski eşyalar vardı; paslanmış demirler, kandiller, rengârenk kumaşlar, taslar, kadehler... Çok geçmedi bir çığlık duydu, elinde tuttuğu ıvır zıvırı fırlatıp figana doğru koştu. Butimar yerde yatıyordu, ayak bileğinin

bir karış üstünde düzensiz dağılmış bir pembelik vardı; başını iki elinin arasına aldı. "Aman Allah, Aman Allah!"

53. Kısım/Karpuz ve Yılan

"İlanın zehri girip içime
Gelbim yanır, ataş yerine
İndi garpuz yiyersemse
Birden gelecem özüme"

Kasabada çocukluğundan beri duyduğu bir tekerlemeydi bu. Kimi yılan soksa, o kişi derhal karpuz bostanına götürülürdü. Henüz topraktan kopmamış karpuz kırılır, karpuzun karnından çıkan şerbet, zehrin olduğu yaraya sürülüp, geri kalan kısmı da vücuduna zehir giren kişiye yedirilirdi.

Yusuf Butimar'ı sırtlamış bir karpuz bostanı arıyordu şimdi... Bir yandan da şuurunu uyanık tutma adına yaralı karısına hikâyeyi anlatıyordu.

"Az kaldı, güzel bebeğim. Sık dişini!

Revan'da maharetli mi maharetli, herkes tarafından sevilip sayılan bir dülger varmış. Dülger bir gün yılan tarafından ısırılıp ateş hummasına tutulmuş. Susadıkça susamış, ateşler içinde yanmış. Şehrin ahalisi, ustayı sevenler kova kova soğuk su taşıyıp onun ateşini, susuzluğunu gidermeye çalışsalar da dülger iyileşmemiş. Yılanın zehri onu sürekli susatıyor, içini yakıyormuş. Çevre şehirlerden hekimler, otacılar bile getirilmiş fakat hiçbiri dülgerin derdine deva olamamış. Dülgerin yatağa düşmesinden sonra, başladığı işler de yarım kalınca şehir iyice yasa batmış, herkes dülgerin iyileşmesi için dualar dökmüş. Bir gece dülgerin acısı katlanılmaz hal alınca, adamcağız ağlayarak kıvranmaya başlamış, içine od basılmışçasına

bağırıp çağırmış, sonunda acıdan bayılmış. Gözlerini açtığında yattığı odaya bir yılanın girdiğini görmüş. Yılan kıvrıla kıvrıla dülgerin önüne gelip çökmüş, dilini dışarı çıkarıp yalvaran gözlerle dülgere bakmış. Dülger en başta yılanın bu tavrına anlam verememiş ama yılanın ısrarla ifadesini ve konumunu değiştirmemesi üzerine; 'A yılan,' demiş. 'Senin soyundan bir yılan beni bugüne koydu, evimi ocağımı yıktı, daha ne istersiniz benden? Benim kendime hayrım yok, eğer canın istiyorsa bir de sen sok beni, kurtulayım, maksadın başkaysa eğer var git işine.' Dülgerin söylediklerinden sonra küçük yılanın gözlerinden yaşlar akınca merhamet sahibi dülger dayanamamış. İçini çöle çeviren ateşe rağmen doğrulmuş, alet edevatını alıp yılanın peşine düşmüş. Az gitmişler, uz gitmişler, sonunda yılan, dülgeri annesinin yanına getirmiş. Anne yılan bir geyiği yerken, geyiğin boynuzları boğazına takılmış halde can çekişmekteymiş. Dülger yanında getirdiği testeresini çıkarmış ve yılanın boğazına takılan geyiğin boynuzlarını kesip, onu kurtarmış. Arkasını dönüp gideceği sırada yılanın yavrusu dilinin altından bir çekirdek çıkarıp dülgere vermiş saygıyla. Dülger evine dönmüş, yılan yavrusunun verdiği çekirdeği bahçeye ekmiş. O günden sonra, dülgerin hastalığı iyice şiddetlenmiş. Bir gün evinin balkonunda biraz ferahlamak için bahçeyi izlerken yılanın verdiği çekirdeğin tıpkı yılan bedenine benzer bir şekilde yanlamasına uzayarak, toprakta sürünerek yuvarlak meyveler verdiğini görmüş. Dülger yılanın verdiği çekirdekten çıkan bu bitkinin şeklini yılana benzettiği için mutlaka bitkinin de zehirli olduğuna kanaat getirmiş ve bu bitkiden yiyerek kendini zehirlemeye karar vermiş. Zira artık nefes alıp vermek korkunç bir ızdırapmış onun için, bu acıya katla

namıyormuş. Dostlarının 'Yapma, etme, o bitki zehirlidir, ölürsün,' demelerine kulak asmadan yuvarlak meyveyi kesip yemeye başlamış. Dülger de, onu meyveyi yerken izleyen komşuları da, biraz sonra öleceğini düşünüyorlarmış. Fakat dülger baldan tatlı yemişin içindeki yangını söndürdüğünü anlamış. Yedikçe yemiş... Bir zaman sonra dülger bu meyveyle şifa bulmuş. Bu andan sonra o yörelerde kimi yılan soksa, zehirzedeye karpuz yedirilip yarasına karpuz şerbeti sürülmüş."

Yusuf, bir karpuz bostanı aramaya başlayalı epey zaman geçmiş, gün incelmişti; nihayet karanlık aydınlığa hükmederken bir karpuz bostanı buldu. Butimar'ın rengi morarmıştı, gözlerinden yaş akıyordu. O dolunayı kıskandıran yüzü bir anda büzüşmüş, yaşlı bir kadın yüzüne dönüşmüştü. Yusuf alelacele karpuzlardan birini yardı, göbeğinin şerbetini Butimar'ın zehir kesiği olan yerine sürdü ve koca karpuzu zorla karısına yedirdi. Butimar'a karpuzu yediren Yusuf, bir yandan da gerekli olduğuna inandığı maniyi söyledi.

Çantasından çıkardığı kandili yakıp, Butimar'ı kucağına uzattı. Onu bu vaziyette görünce hüngür hüngür ağlamaya başladı Yusuf. Gece iyiden iyiye erginleşmişti, yıldızlar yine bir şey anlatmak için ağızları açık bekliyorlardı. Göğü okuyamayanlar, yeryüzünde olup bitenleri anlamıyorlardı. Yusuf okumadı göğü, bakmadı yıldızlara. Uzaktan silah sesleri gelince, Butimar kendine gelmeye başladı. Yüzü eski haline döndü. Karısını göğsüne bastırdı Yusuf, bir yandan ağlıyor, diğer yandan da "Tövbeler olsun," diyordu.

54. Kısım/Yusuf Behzad'ın Yanından Ayrılıyor

Bu yorgunluğumuz, hep söyleyemediklerimizden...

Aradan dört koca hafta geçti, Butimar'ın bir dişi daha düşmüştü. Behzad kendisini otağına kapatmış sabahtan akşama kadar ibadet ediyor, kitap okuyor ve sayıklıyordu. Baba Abdullah'ın sağır kızı Hatice, Behzad'ın hizmetini görüyor, Butimar'a yoldaşlık yapıyordu. Yusuf, Butimar'ın yılan tarafından sokulduğu gün ettiği tövbesini devam ettiriyor ama aklında oynaşan simyadan kopamıyordu.

Bir çatlak bulup sızmak için kabaran su damlası gibi ya da dibi olmayan bir kuyu gibi hissediyordu kendini.

Uykusuz geçirdiği gecelerde kendisiyle yaptığı uzun münakaşalar, bitip tükenmek bilmeyen muhasebelerin sonunda buradan, içini çürüten bu taşyuvadan ayrılmaya karar verdi Yusuf. Malzemeleri tamamlayacak, iksiri yapacaktı... Altınlara erişmeden ona rahat yoktu. Butimar'ı karşısına alıp her şeyi anlattı. Yusuf'u büyük bir şaşkınlıkla dinledi karısı. Gece boyu Yusuf'u bu sevdadan vazgeçirmeye, Revan'a ailesinin yanına dönmeye ikna etmeye çalıştı. Yusuf, Nuh dedi, peygamber demedi. İlk kez Butimar'a bağırdı.

Sabahleyin arabayı tepenin eteğinde hazır edip taşyuvaya geldi tekrar. Hatice elinde büyük tahta kaşıkla ocağın üstündeki kazanı karıştırıyordu. Yusuf'u görünce esvabını düzeltip doğruldu. Yusuf eliyle oturmasını rica etti, kendisi de kızın tam karşısındaki sedire oturdu. Duvara çakılı ahşap terekte yeni yıkanmış bardak, tabak duruyordu. Hatice başını önüne eğmiş, iki elini birbirine geçirmiş vaziyette Yusuf'u dinlemeye hazırdı. Omuzları dar, burnu ince ve yamuk, ayakları bir kadınınkilere göre belirgin şekilde büyüktü. Yıllardır hiçbir kelime telaffuz etmeyen ağzı hafiften sağa doğru kal

kıktı. Yusuf gözlerini üstünde kırmızı gül deseni olan maşrapadan ayırdıktan sonra söze girdi.

"Hatice, sözü uzatmayacağım. Buraya geldiğimiz gün bana dediklerinin hepsi aklımda... Belki de senin dediklerine kulak assaydım ne Butimar'ı yılan sokardı, ne de ben şimdiki kadar çaresiz bir duruma düşerdim. Ama bu illet, tüm ruhumu ele geçirmiş durumda, yemin ederim kendime söz geçiremiyorum. Beni anlayamayacağını biliyorum, ben de anlamıyorum kendimi çünkü. Ama simyadan uzak duramıyorum, hem de tövbe etmiş olduğum halde. Bu kadar iradesiz olduğumun da farkına yeni vardım. Bana kızma. Belki içinden diyorsun ki bu Yusuf'un gözünü para bürümüş, can dostunu bile bırakmayı göze alıyor. Haklısın kendince, bir şey diyemem.

Gitmeye karar verdim. Burada kalıp, sizin huzurunuzu kaçırmayacağım. Senden istediğim Behzad'a çok iyi bakmandır. O benim kalbimdir Hatice. Onu böyle bırakıp gittiğime bakma.

Behzad, anam, babam, ağabeyimden daha yakındır bana. Ne olursun bir dediğini iki etme. Biliyorum ona gözün gibi bakacağını, bundan şüphem yok. İnşallah en kısa zamanda tekrar döneceğim, o zamana kadar Behzad da kendine gelmiş olur. Eğer gelmek isterseniz, sizi de alıp Anadolu'ya geçeceğim."

Yusuf konuştukça, gözlerini onun dudaklarından ayırmayan Hatice başını üç kez salladı. Önündeki kâğıda satırlar dizdi. "Gözün arkada kalmasın Yusuf ağabey, sana daha evvel de demiştim ya; Behzad benim kaderimdir artık. Babam onu bana emanet etti. Burayı kimseler bulamaz. Yeteri kadar yiyecek içeceğimiz de var. Zaten havalar soğudukça, dervişler, abdallar ziyarete gelecektir. Sana söyledim mi bilmiyorum. Üçüncü kattaki duvarda gördüğün levhada adı yazan

beş isim buranın altında yatmaktadır. Bu yüzden dervişler özellikle sonbaharın sonlarına doğru burayı ziyaret ederler. Dediğim gibi, aklın bizde kalmasın. Sen de Butimar'a iyi bak. Senin olmadığın zamanlarda ona Kur'an'daki ayetleri göstermeye çalıştım biraz. Zaten güzel olan kalbi, şimdi iyice güzelleşti."

Yusuf minnet duygusuyla gülümsedi Hatice'ye.

"Allah senden razı olsun Hatice bacı. Kulakların duymasa da, kalbin çok iyi duyuyor bazı şeyleri. Ama seni ne zaman görsem bir yorgunluk var üstünde, benim bilmediğim bir hastalığın mı var yoksa?"

Hatice gülümsedi, önündeki kâğıda alelacele yazdı.

"Bu yorgunluğumuz; hep söyleyemediklerimizden..."

Kalemi kâğıdın üstüne bırakıp Butimar'ın yanına gitti Hatice. Yusuf da doğruldu, uzamış sakalları yüzünü kaşındırıyordu. Yavaş adımlarla elleri sakalında Behzad'ın bulunduğu otağa girdi; uyuyordu. Taş kirişe başını yaslayıp yıllardır yanında bulunduğu için Allah'a şükrettiği dostuna baktı. Allah herkese böyle bir dost nasip etmeliydi, bir kez olsun onun kalbinde kötülük barındığından şüphelenmemişti. Butimar'ı kaçırdıkları geceden beri benzinin rengini değiştiren sarılık hâlâ yerindeydi, göz altları mordu eskiye göre...

Yusuf usulca yürüyüp Behzad'ın uzandığı sedire yaklaştı. Bir bebeği ürkütmekten, kirletmekten korkar gibi eğilip dostunun alnını öptü. Alnına dökülen beyaz saçlarını okşadı.

Gözlerinden yaşlar aka aka çıktı yanından. Butimar da Hatice ile vedalaşıyordu, onlar konuşurken Yusuf alt kata inip simya malzemelerini doldurduğu heybeyi aldı yanına, içine bir göz attı. Hatice'yi başıyla selamladı, Butimar'ı omzundan tuttu, çıktılar taşyuvadan.

Atları dürtüp yola koyuldular. Şimdi, katettikleri toprak yolun sağ üstünde kalan taşyuva görünmüyordu. Buralardan

geçen kimse tepede bir ev olduğuna inanmazdı, görünürde bir şey yoktu çünkü. Butimar uzun süre elindeki kitabı okudu, Yusuf'a tek kelime etmedi. Konuşmaya onun başlamasını istiyordu. Yusuf, Behzad'dan ayrılmanın kederini, yarının belirsizliğini ve iksiri düşünmekten, Butimar'ın yanında olduğunun farkında değildi. Nihayet önlerine çıkan iki askeri atlattıktan sonra, Butimar'ın nefesini hissedip baktı ona. Bir elinde taşyuvadaki kitaplıktan aldığı eski bir kitabı tutuyor, diğer eliyle de yanında duran Badımcan'a yonca yediriyordu Butimar. Yusuf onlara bakıp gülümsedi;

"Bu halini bir ressam görse, nakşetmeden duramaz."

Butimar başını hareket ettirmeden yandan baktı Yusuf'a, cevap vermedi. Yusuf bozuldu, arabayı bir gölgeliğe çekip Butimar'a döndü, heybesinden bir kâğıt ve kalem çıkarıp karısının resmini çizmeye başladı. Butimar gıkını çıkarmadan kitabını okumaya devam etti...

Kuş seslerinin eşliğinde resmi tamamladı Yusuf, ince işini yapıyordu artık. Butimar'ın kavisli kara kaşlarının teferruatını çizerken tam göz kapağının üstünde üçgen şeklinde bir ben gördü. Önce yanılsama sandı, bir daha, bir daha baktı, kalemi bırakıp arabanın tahta kasasında dizleri üstünde bir adım yürüdü...

55. Kısım/Mor

"Biraz daha kal böyle..."

Gözlerini kısıp bene dokundu, parmaklarının etli kısmıyla usulca. Butimar şaşırdı;

"Ne oldu, böcek mi var?"

"Bu ben ne zaman çıktı?"

"Hangi ben?"

Butimar koynundan küçük oval bir ayna çıkarıp baktı, aynanın gönlü hoş oldu.

"Yusuf, bu ben kendimi bildiğim günden beri oradadır."

"Hayır, orada ben yoktu."

"Benden iyi mi bileceksin, eğleniyor musun benimle? Yüzümü ilk kez mi görüyorsun?"

Yusuf cevap vermedi, çizdiği resmi heybesine koydu, dizginlerin başına geçip atları mahmuzladı. Bir müddet daha sustular. Butimar dayanamayıp bozdu sessizliği.

"Nereye gidiyoruz Yusuf? Sormasam söylemeyecek misin?"

Yusuf ardına dönmeden konuştu;

"Revan'a..."

Butimar'ın altında nice aşılmaz dağları saklayan kızıl gözlerine ışık geldi.

"Sahi mi? Bize mi gidiyoruz?"

"Hayır, Kamer'in yanına gidiyoruz. Seni oraya bırakıp iksir için gerekli malzemeleri toplayacağım. Fazla işim yok bir hafta, taş çatlasa on gün sonra dönüp seni alacağım."

Butimar'ın gözlerindeki ışık geldiği yere döndü, rengi kaçtı.

"Taş çatlasa on gün mü? Yusuf ya ben, ben çatlamaz mıyım on günde? Yalvarırım Yusuf, kulun kölen olayım. Gel vazgeç bu işten. Bizi mahvetme. Artık karınım, babamın yanına gidelim, sen şehirde çalışırsın, bir müddet bizde kalırız. Artık babamın eli mahkûm... Beni canından çok sever, dayanamaz, hemen affedecektir."

Yusuf atları durdurdu tekrar. Butimar'ın bugüne kadar hiç görmediği bir suratla döndü. Kalın kaşlarını sivriltmiş, burnunun çeperlerini genişletmişti, çıkık elmacık kemikleri kıpkırmızıydı. Bağırdı.

"Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? İstersen babanın yanında çalışayım ha, ne dersin! Karnımı, karımı doyurmak için onun eline bakayım..."

Butimar'ın gözleri doldu.

"Yusuf, neler diyorsun sen. Bu işin sonu yok! Hayatım boyunca böyle bir şey duymadım. Simya iksiri yapan, bundan saadete eren birini görüp duydun mu sen?"

Yusuf, Butimar'ı dinlerken dişleriyle yontup sivrilttiği tırnaklarını, avucuna geçiriyordu. Alnının siperinden hücuma kalkan ter, sıcaktan kızaran kalın kaşlarını yakıyordu.

"Ben yapacağım! Ben! Bu sefaletten, bu cehennemden bıktım usandım. Yüzlerce, binlerce altınım olacak. Onlarla Anadolu'ya geçeceğiz, hatta İstanbul'a. Babanın o meraklı olduğun evinden katbekat büyük bir ev alacağım sana. Müsterih ol."

Butimar başını önüne eğdi, boynundaki kolyeden güç almaya çalışıyordu.

"Yusuf, haksızlık etme bana kurban olayım, benim kalbimi deşme. Senden bunları istemiyorum ki ben. Senin halini, vaktini bile bile her şeyden gözü kapalı vazgeçip gelmedim mi yanına? Hem de senin bir sözünle. Yine olsa yine yaparım. Âşığım ben sana. Şimdi nasıl böyle dersin?"

"Bak! Kendi ağzınla diyorsun; halin, vaktin diye..."

"Yusuf, Revan'dan kaçtığımız gece Behzad'ın hastalanması, sonrasında olanlar seni çok yıprattı. Sıhhatli düşünemiyorsun."

Yusuf önüne döndü, elleri titriyordu öfkeden.

"Ne olursun sus! Kalbini kırmak istemiyorum, madem her şeyi göze alıp geldin benimle, o halde ben ne diyorsam onu yapacaksın. Kocanım senin!"

Biraz gittikten sonra ardına döndü tekrar, Butimar sessiz sessiz ağlıyordu. Yusuf'un içini merhamet kapladı, sesini yumuşattı.

"Butimar'ım, canım. Hadi ağlama artık, bana güvenmiyor musun? Emin olmasam böyle konuşur muyum? Bak Kur'an

üzerine yemin ederim ki –boynundaki muskayı kavradı– on gün içinde döneceğim."

Arabayı durdurup Butimar'a sarıldı, başından kayan tülbendini düzeltip alnını öptü.

Akşamüstüne doğru Revan'a vardılar, Butimar kaderine razı olmuş, sessiz sedasız oturuyordu. Doğruca hana sürdü Yusuf arabayı.

Kamer'i girişte masaları silerken buldu. Hemen geçen sefer Behzad'la oturdukları yere soktu Kamer onları. Yusuf aceleyle simya kelimesini telaffuz etmeden, başlarından geçenleri yarı yalan, yarı gerçek anlattı. Kamer'den Butimar'ın on gün burada kalmasını istedi. Kamer düşünüp taşınıp kabul etti. Yusuf karısına zaman kaybetmeden Kamer'e güvenebileceğini ama başlarından geçenleri kendi anlattığından farklı anlatmamasını tembihledi. Son kez Butimar'a sarıldı, bedenini geri çekecekken Butimar izin vermedi.

"Biraz daha kal böyle."

56. Kısım/Yusuf ile Butimar'ın Vedası

Beni özlersen akşamın boynuna sarıl, akşam bendendir. Görkemli bir büyüme biçimidir bu...

Hüngür hüngür ağlıyordu Butimar. Yusuf incecik sırtını okşadı karısının. Bu vaziyette konuşmaya başladı Butimar, gözünden akanlar Yusuf'un omzunu ısıtıyordu.

"Yine ninem anlatmıştı. Bir Müslüman gençle, bir Mecusi kızın hikâyesini...

İkisi de başka şehirlerde yaşıyorlar. İki şehir büyük bir ırmakla ayrılıyor. Bir yanda Müslümanlar, diğer yanda Mecusiler... Delikanlıyla kız, birbirlerini çok seviyorlar ama aileleri farklı dinden oldukları için kavuşamıyorlar. Delikanlı

her gün o ırmağı yüzüp sevdiğini görmeye gidiyor. Öyle coşkun ve derin bir ırmak ki bu, kimse delikanlının burayı yüzerek geçtiğine inanamıyor. Ama o, kışın ayazında bile sevdiğini görmek için bir an bile tereddüt etmiyor, kızı çok seviyor, yeryüzündeki en güzel mahlukun o olduğunu düşünüyor. Bir gece yine ırmağı geçip kıyıda sevgilisiyle buluşuyor çocuk. Öpüşüp koklaşıyorlar uzun uzun. Sevdiğinin yanından ayrılma vakti gelince kızın yüzüne hayretle bakıp; 'Senin gözüne ne oldu?' diye soruyor. Kız çok şaşırıyor tabii. 'Benim gözümün biri kördür, bilmez misin?' diyor. Delikanlının aklı almıyor. Kızın yanından ayrılıp ırmakta daha üç kulaç atmadan boğuluyor...

Ninem derdi ki, kızın gözü en başından beri körmüş zaten, hatta delikanlıya eşi dostu da demiş böyle olduğunu. Ama o gözlerine, kulaklarına inen aşk perdesinden duymamış söylenenleri... Aşk yavaş yavaş geçince, o gece sevgilisinin kör olduğunun farkına varmış ve onu günlerce ırmaktan geçiren büyü bozulmuş. Onu boğan ırmak değil, aşkının bitmesiymiş.

Bugün kaşımın altındaki bene dikkat edince, aklıma bu geldi..."

Yusuf karısına sarılmış vaziyette, kıpırtısız dinlediği hikâyeyi düşünüyordu. Bedenini yavaşça Butimar'ın bedeninden ayırdı. Sırılsıklam olmuşlardı ikisi de, hanın en çok güneş alan boş odasıydı burası. Butimar'a, şefkatle gülümsedi.

"Hiç güleceğim yoktu, neler de getirmişsin aklına. Kendimle aramdaki sonsuz çöle sen ağaçlar diktin. Seni özledikçe yavaşladım, eridim, inceldim. Bu halimle sana gelmem güçtü, rüzgârdan medet umdum. İstedim ki çıkacak en cılız sabah yeli, aşkından güz yaprağına dönmüş zayıf bedenimi kaldırıp senin önüne atsın... Ben sana böyle âşıkken, bunları dersen günaha girmez misin?"

Butimar gülümsedi, gözleri yaş doluydu. Son bir kez daha öptü Yusuf'u, koklaya koklaya... Hanın tahta merdivenlerinden inip kapıya geldiler. Yusuf kapıdan birkaç adım attı, yanında handa kalan yolcuların arabaları vardı, onu izleyen karısına döndü.

"En geç on güne döneceğim, unutma. Beni özlersen akşamın boynuna sarıl, akşam bendendir. Görkemli bir büyüme biçimidir bu..."

Butimar kapının çıtasına başını yaslamış, ağlıyordu. Badımcan da yanındaydı.

57. Kısım/Mektuba Karşılık Çilli At

Annemin Butimar'ı ne kadar merak ettiğini bildiğim için resmini yolluyorum mektupla beraber. Ben çizdim.

Hanın gri küçük taşlarla kaplanmış duvarlarına baktı Yusuf uzaktan. Butimar'ı böyle bir başına orada bıraktığı için şimdiden pişmanlık duyuyordu. Farkında olmadan edindiği bir alışkanlıkla; böylesinin en doğrusu olduğunu, onu peşine katıp götürürse neyle karşılaşacağını bilmediği yerlerde bin türlü tehlikeye atmanın ahmaklık olacağını düşünüp rahatlattı kendini.

Tuhaf bir duygunun içindeydi. Butimar'a karşı içinde taşıdığı hissin yumurtladığı çürük yumurtalardan biriydi bu his belki de... Sanki yalnız başına kaldığı zaman, hürriyeti ne yeniden kavuştuğunu hissediyordu. Zaman kaybetmeden çarşıya vardı, bir çayhanede oturup abisinin kasabada bulduğu mektubuna cevap yazdı. Tatlı sattığı günlerde tanıştığı bir esnafın yol göstermesiyle Revan'dan Anadolu'ya çok zor şartlar altında mal getirip götüren bir kervancı buldu. Adam bir haftaya kadar Erzurum'a gidecekti. İçinde mektubun ve

Butimar'ın resminin olduğu zarfı, kervancının eline yalvar yakar tutuşturup, ne pahasına olursa olsun yerine ulaştırmasını istedi. Adamı bedel ödemeden kandıramayacağını anlayınca çilli atı adama verdi.

Ağabeyimcan!

Buraların hali haraptır. Ruslar Revan'a yakın olan tüm kasabaları köyleri yakıp yıktılar.

Kasabada tanış olduğumuz hemen herkese kıydılar. Şükürler olsun ki anamla babam elini çabuk tutmuş. Senin ikazların olmasaydı, Allah korusun burada başlarına kim bilir neler gelirdi.

Biz iyiyiz hiç merak etmeyin, emniyetli bir yerdeyiz. Butimar'a sizi anlatıyorum hep, o da sizi çok merak ediyor. Mektubunu alınca çok mutlu oldum, içim ferahladı. Sizin iyi olduğunuzu bilmek bize yetiyor. Burada başımızın çaresine bakıyoruz. İnşallah tez vakitte yanınıza geleceğiz, hem de sizin beklediğinizden çok farklı olarak, ama şimdi değil. Annemin Butimar'ı ne kadar merak ettiğini bildiğim için resmini yolluyorum mektupla beraber. Ben çizdim. İkimiz de hasretle ellerinizden öpüyoruz. Bulunağını yazıp, sakladım. Gerekirse ben size yazacağım yine, ama artık sen mektup yazma, çünkü evimizde değiliz...

Yusuf

Mektubu teslim ettikten sonra bir hafiflik çömeldi üstüne. Arabayı bir atın çekeceği şekilde düzenledi. Atı kamçılayıp nereye gittiği meçhul bir yola girdi. Geceyi emniyetinden şüphe duymadığı yaşlı bir ağacın dibinde geçirdi. Sabah serinliğinde uyandı, kâbus görmekten yorgunluğunu boşaltamamıştı, gerindi, heybesinden su kırbasını ve yarım ekmeği çıkardı. Karnını doyurduktan sonra atını tımarladı. İksir için gerekli olan dördüncü malzemeyi, paçuli yağını bulmak için

işe koyuldu. Akşam olmadan yağı buldu. Diğer üç maddenin aksine bunu böyle kolay elde edişi karşısında büyük mutluluk duydu. Başını sokacak bir yer bulmak için kasabadaki katliamdan sonra tanıştığı Hrant'ın yanına gitmeye karar verdi. Hrant'ın kendisine yardım edeceğinden emindi. Yol boyunca boğazına taşan bir heyecanla sevişti. Zengin olma ya bir adım daha yaklaştığına inanıyordu. Kendisini tüccar olarak tanıttıktan sonra, Kınalık'ta yeni inşa edilen karakoldaki askerlere Hrant'ı sordu. Askerler Hrant'ın firar ederek asilere katıldığını söylediler. Ayrıca Hrant'ın ismini bir daha başka yerlerde ağzına alması halinde başının belaya girebileceği konusunda da uyardılar.

58. Kısım/Uzakların Gölgesi

Dev ceylanlar, konuşan saksağanlar, ipin ortasında yürümeyi unutan cambazlar...

Yusuf, yüzü düşmüş halde askerleri selamlayıp çıktı karakoldan. Erzakı azalmıştı, ama daha iki-üç gün idare edebilirdi. Fakat altına başını sokacak bir dam olsun istiyordu; hem malzemelerin, hem de kendisinin güvenliği için. Dağda, bayırda yata kalka on gün daha geçirdi. Dört yanı rüzgâr alan, Allah tarafından seyyahlara ve evsizlere bağışlanmış ağaç diplerinde uyuyor, bazen yolu üstünde bulduğu eski hanlarda çeşitli yalanlarla para vermeden kalmayı başarıyordu. Bu on gün içinde, yeni malzemeleri topladıkça bugüne kadarki yaşamından bütünüyle uzaklaşmaya başladığını hissediyor fakat bunu kabul etmeye yanaştığı zamanlarda kendisiyle çelişiyordu. Önüne çıkan askerleri kandırma işini de muazzam bir kusursuzlukla yerine getiriyordu artık. Sanki kendini bildiği günden itibaren ona uyan hayat şim

di yaşadığıymış da, yıllarca medresede kendini heba etmiş zannına kapılıyordu.

Butimar'a verdiği sözü de ilk günlerdeki kadar aklına getirmemeye başlamıştı. Zaten on gün de geçip gitmişti. Sabah güneşle beraber kalkıp malzemelerin izini sürüyor, gece yarısı bedeni uyuşana kadar yürüyordu. Tabiatta bulunan her zerreyle bütünleşmeye başlamıştı. Sabah uyanırken iki yana açtığı kollarıyla silkinen hava, durmadan yavrulayan tavşanlar, hangi yılda yaşadığından bihaber, koyunlarını güden çobanlar, kendi kendini budayan ağaçlar, yakılıp yıkılmış evler, patlamaktan yorgun silahlar, kendini ezberleten yeşillikler, sonu maziye çıkan kokular...

Sayısız acayiplikle, bir o kadar da insanla karşılaşıyordu. Bazen yanı başındaki bir çatışmayı izliyor, bazen gözlerini karartan açlığın tahakkümüne boyun eğip bostanlardan, meyve bahçelerinden yiyecek çalıyordu.

Büyücüler, dev ceylanlar, konuşan saksağanlar, ipin ortasında yürümeyi unutan cambazlar, delirmiş halde dolaşan çıplak kadınlar, kışlalarından firar eden askerler, gözlerden ırak öpüşen sevgililer, gizlice gömülen ölüler, nereden yükseldiği belirsiz dumanlar...

Bazen de tozlu yollara saçılmış; soluk yüzlerinde acı hikâyelerini, bükülmüş bellerinde güneşten bozarmış denklerini taşıyan insanlarla karşılaşıyordu. Kasabasında yaptıkları mezalimin emsallerini birçok yerde yapmaya devam eden Ermeni-Rus birliklerinden kaçıp Anadolu ve İran'a varmaya çalışanlardı bunlar...

İçindeki merhamet duygusu kabarıyordu onları gördükçe, elinden bir şey gelmediğini anlayınca da nedenini tam anlayamadığı şekilde Butimar'a öfkeleniyordu. Sonra taşyuvadan ayrılmadan evvel Kamer'in Butimar hakkında söylediklerini ve dahi Butimar'ın onun uğruna yaptığı fedakâr-

lıkları düşünce, bu kez de Butimar'a merhamet duyuyordu. Karmakarışıktı bilinci; içindeki mefhumları birbiriyle denk leştiremiyordu. Şuurunun altından geçen sular, geceyle gün düzü ayıracak kadar dengesiz bir ritimle akıyordu.

59. Kısım/Yasak Bahçe

Herkesin derdini, sırrını içinde saklayıp sonunda taşıp kendini yok eden bir kuyuya dönen zihni, halsiz düşmüştü.

Hazar'ın kıyısından Tiflis sınırına, oradan güneyde Tebriz'e kadar uzayan coğrafyanın içinde tam üç buçuk ay geçirmiş, iksir için gerekli olan malzemelerin yekûnda on birini toplamıştı Yusuf. Malzemeleri titizlikle şekillerine, boyutlarına göre tasniflemiş, çeşitli notlar çıkarmıştı. Mahmut Ağa'dan çaldığı defterle kitabı da tamamen ezberlemişti; maddelerin bulunuşları, yerleri, hakkındaki rivayetler, kimyaları, matematikleri, tarihleri... Bunlarla beraber, asıl amacına ulaşmak için hayatında önem arz eden her şeyi bir teferruat olarak kabul etmeye başlamıştı. Butimar'ı handa bırakmasının ardından geçen üç buçuk aylık zamanda değişip dönüştüğünü artık tüm içtenliğiyle kabul ediyor; bu değişimin ahlakına, şahsiyetine, inandığı değerlere tesirleri üstünde kafa yormuyordu. Herkesin derdini, sırrını içinde saklayıp sonunda taşıp kendini yok eden bir kuyuya dönen zihni, halsiz düşmüştü. Taze düşüncelere ayıracak ne yeri, ne de mecali kalmıştı. Yusuf'u baştan sona saran simya aşkı, onu bu denli değiştirirken kalbiyle aklı arasında olan mesafeyi de genişletmişti. İnancı iyice zayıflamıştı. Kadere de inanmıyordu artık. Bütün umutlarını tesadüflerin içine sak

lamıştı, biliyordu ki önceden belirlenmiş bir hayat yoktu ve insan daima umuyordu.

Ali Garbî'yi neden medresenin kapısına astıklarını, Behzad'ı, ana babasını düşünüyordu bazen...

Ruhunun her karışında başka renklerde ve birbirine düşmanlık ederek göveren, saçakları birbirine dolaşan çelişki tohumları, konu Butimar olunca barışıp aynı renge bürünüyorlardı. Bu hususta ihtilaf yoktu aralarında. Bunun sebebi, uğrunda nice tavizler vererek içine inşa ettiği simya tutkusunun etrafındaki surlardı. Bu elle tutulmayan, gözle görülemeyen aşılmaz duvarlar, onu amacına ulaşma konusunda yavaşlatan, alıkoyan her şeye karşı savunma halindeydiler. Teferruatlar, gözlemler, geçmişi bu surları sarssa dahi yıkmaya muktedir değildi; oysa Butimar'a karşı duyduğu hisler, onun uğruna yaptıkları bu müdafaa tertibatını yerle yeksan edebilirdi. Bunun için malzemeleri tamam edene kadar Butimar'ı yasak bahçesi; onun gözlerini, bedenini, kokusunu, ona verdiği sözleri de yasak meyveler olarak ilan etmişti. Butimar Kamer'in yanında emniyetteydi, bu kadar...

Günler sessizce sönüyordu. Kuşluk vaktinde, kuş üzümleri yiyordu. Kuşkuluydu. Bazı anlar çok neşeliyken, bazen de nedensiz şekilde ağlamaya, gayriihtiyari saçını sakalını yolmaya başlamıştı. Maddelerin hepsini tamamlayıp iksiri hazırlasa dahi bunun bir işe yaramayabileceği korkusuyla çarpıştığı zaman, kendini öldürmek geçiyordu aklından. Bazen gittiği diyarlarda, köylerde, kasabalarda, şehirlerde kendi halinde yaşayan, söz gelimi bir kasap dükkânındaki çırağı, ya da demir döven bir ustayı izleyip bu manzaraları şu an içinde bulunduğu olağan dışı durumla mukayese ediyordu. Hangi yaşamın daha iyi olduğunu düşününce de, yine çıkmaz sokaklara dalıyordu. Kader varsa suç kaderdeydi. Yok, eğer kader yoksa yoksulluğu, perişanlığı kimin suçuy-

du, bunu bilmiyordu. Huzursuzluğu, yarının bugünden güzel olmayacağını bildiği halde ısrarla yarının güzel olacağını söyleyerek yaşamasındandı.

60. Kısım/Patlıcan Reçeli ve Zemberek

Geleceğin bilinmeyen kazıklarına sımsıkı zincirlediği hatıralarını serbest bıraktı.

Sonbaharın her şeyi sararttığı zamanlar gelmiş geçiyordu... Dün gece yine bir mezarlıkta yatmıştı Yusuf.

Vaveylalardan dokuma, köşeleri sıyrılmış mezar taşlarının arasında uyandı. Tuhaf bir koku vardı etrafta. Mezarların altındaki bedenlerin yaşarken çözemedikleri tüm muammaların kokusuydu belki de. Ölümün saf ve kusursuz kıvamı, gün batımının uzantısı gibiydi ve yeryüzünü var eden her zerre ölümün etrafında dönüyordu.

Zihnindeki kırılmaz kayalar her gün başını ağrıtmaya başlamıştı, bu ağrıya katlanamıyordu artık. Kulağından acı sarı su gelmeye devam ediyordu.

Bin katlı bir rüya görmüştü yine. Uyumadan evvel düşündüğü bir meselenin başka bir mesele doğurması, doğan meselenin de bir yavrusunun olması. Bu düşünce sülalesi arasıra gecelerine gelip çadır kuran ve gittikçe üreyen göçebe topluluklar gibiydi.

Biraz hafiflemek için geçmişteki güzel günleri hayal etti. Zihin bir değirmendi ve içine ne atılırsa itiraz etmeden öğütüyordu, zihninin çarklarını çaresiz bırakan yegâne şey, güzel anılardı. Bu anıların da başkahramanı, her zaman Behzad oluyordu... Rüya görmüyordu uzun zamandır. Sadece lacivert bir karanlık... Sadece bir zemberek sesi...

Mezarlıktan çıkıp kuzeye doğru yürüdü. Kirli bir akarsuda yüzünü yıkarken, sudaki tezahüründe alnında uzunlamasına beyaz bir leke fark etti. Belli ki ölümün soğukluğunun iziydi. Mezarlıkta uyuduğu gece, ölüleri öylesine benimsemişti ki, onlardan bir selam bile almıştı bu izle beraber...

Kaldığı mezarlık, Novo kazasına aitti. Buraya yeni bir malzemeyi bulmak için gelmişti. İki gündür aç bitap bir halde yürümüş, gücünün son raddesinde bir mezarın üstünde uyuyakalmıştı. Eski adıyla Göğçe, yeni ismiyle Sevan Gölü'nün kıyısında kendi kasabasına benzeyen bir yerdi Novo. Etrafı yüksek, açık yeşil tepelerle çevriliydi. Yollarından ince sular akıyordu. Göle doğru inen tepede rengârenk buğday değirmenleri vardı. Yusuf elini yüzünü yıkadıktan sonra kendisi gibi açlıktan halsiz düşen atının yüzüne baktı, üstüne çıkmaktan korktu, yularından çekerek yürümeye devam etti. Arabanın yolda tekeri kırıldığından tahta kasasını mezarlığa bırakmıştı. Ağaçlardan dökülen kanlı sarı yapraklar Yusuf yürüdükçe sağa sola uçuşuyordu. "Bir yerde ne kadar ağaç varsa, o kadar hüzün vardır," demişti Ali Garbî. Bunu hatırladı. Boyunlarında çan sallanan keçilerini güden bir çobana buralarda yabancılar için barınacak bir yer olup olmadığını sordu. Çoban ileride, beyaz boyalı evlerin arkasındaki yeri işaret etti, nefesinden ağır bir koku geldi Yusuf'a. İçine su, çamur dolan ayaklarını kabından çıkardı, günlerdir giydiği perişan haldeki çoraplarını büküp rastgele fırlattı. Çobanın tarif ettiği beyaz evlerin arkasında iki katlı geniş bir ev gördü, elli yıl evvelki zamanlarda Hamedanlı ustalara yaptırılan türden evlerdendi. Üst katı, sarmaşıkların dolandığı dört sütun ayakta tutuyordu, alt katın önünde uzun sedirlerde üç beş yaşlı adam hayattan bıkkın vaziyette oturuyorlardı. Biri uyuyor, diğeri nereden aldığı meçhul yamulmuş gözlüğüyle elinde tuttuğu kâğıdı okumaya çalışıyor, geriye kalanlar da

kısık sesle laflıyorlardı. Yusuf'u meraklı gözlerle süzdüler. Alt katın kapısı aralıktı, Yusuf, bronz mavi kapıyı tıklatıp içeri girdi. İçerisi zifiri loşluktu. Kapının önündeki dar koridorun sonunda bir masa, onun üstündeki lekeli cam kabın içinde renkli şekerler duruyordu. Sağına soluna bakıp iki şeker attı ağzına. Tekrar çıktı dışarı. Adamlar yine meraklı gözlerle Yusuf'a baktılar.

Yusuf tatlanan dilini damağına sürüp şekerlerin limonlu aromasını ağzının iç çeperlerine yaydı. Adamların hepsinin önünde çay ve nargile vardı. Ortaya konuştu.

"Selamlar, buranın sahibi nerededir acaba?"

Kimse Yusuf'a cevap vermedi, herhangi bir ses duymamış lar gibi Yusuf'un sesiyle dondurduğunu zannettiği zaman ibresini, olağan halinde yaşamaya devam ettiler. Yusuf adamların suskunluğu karşısında ne yapacağını bilemedi, heybesini atının boynuna asıp yular elinde yürümeye devam etti.

Bir süre boş boş dolaştı toprak yollarda. Sonbahar; mu hayyilesini okşayarak, zihnindekileri kapsayarak üstünden akıyordu. Havanın kurşunî rengi, tüm evleri, çamurlu yolları, oradan oraya savrulan yaprakları ağırlaştırıyordu. Bulutlar kabarıp iç içe geçmesine rağmen yağmur yoktu.

Yaldızlı bir çeşmede kana kana su içip, kirli ellerini defa larca soğuk suyla ovdu. Öğle sonrasıydı. Kalan son tütününü yakıp, çeşmenin beş adım ilerisindeki üç tarafı renksiz tom ruklarla çevrilmiş çıplak bir bahçeyi izlemeye koyuldu. Koca koca kara kazanların etrafına dizilmiş dört-beş kadın yüksek sesle gülüşerek harlı ateşte sallanan kazanları karıştırıyor, bir kısmı da ellerindeki küçük patlıcanları soyuyorlardı.

Kadınları izlemeye koyuldu gevşemek için. Geleceğin bilinmeyen kazıklarına sımsıkı zincirlediği hatıralarını serbest bıraktı. Çocukken annesinin sonbaharın ortasında komşu kadınlarla beraber kaynattığı kazanları hatırladı.

Behzad'la birlikte patlıcan tarlasında kalan son mahsulü toplayıp kadınlara getirirlerdi. Annesi özellikle dikkat ederdi patlıcanların küçük olmasına. Akşam tamamen soyulan patlıcanların baş kısmına çarpı şeklinde bir yarık açılır, kireçli suya yatırılırlardı. Kazanın ağzı mutlaka annesinin artık kullanmadığı yazmalarından biriyle örtülürdü. Sabah kireçli suya bulanmış patlıcanlar, yıkandıktan sonra bahçede kaynayan zeyli su dolu kazana atılırlardı. Zeyli su, bembeyaz köpürünce kazanın içindeki patlıcanlar başka bir kazanda kaynatılan şekerli suya alınırdı. Tüm bu aşamaların ardından sabahtan akşama kadar pişen patlıcanlar tek tek sıkılıp şerbetli suda, şire kıvamına gelene kadar karıştırılır, en sonunda da içine kuş limonları doğranırdı. Kazanlar pişerken kadınların yaptıkları dedikoduları pürdikkat dinlerlerdi Behzad'la. Kadınlar dinlendiklerinden habersiz, en mahrem konuları bile sayıp dökerlerdi ortalığa. Şimdi karşısındaki bahçede kaynayan kazanlardan da çocukluğundaki kokunun ikizi doluyordu burnuna. Uzun müddet yerini ve oturuşunun şeklini değiştirmeden bu manzarayı izledi; birbiri ardına yağan yüzlerce anının renkleri içinde... Titredi yine durup dururken. Kadınlar patlıcan reçelini pişirmeyi tamamlayıp birer ikişer bahçeden ayrılmaya başlayınca Yusuf da geceyi nerede ve nasıl geçireceğini düşünmeye başladı. Üşüyordu. Soğuk güneş önündeki üç katmanlı koyu bulutların arkasında yaz boyunca harfiyen yerine getirdiği vazifesinin yorgunluğunu atıyordu. Bahçede kalan son kadın da ayaklandı ve hızlı adımlarla Yusuf'a yaklaşmaya başladı. Yusuf ürktü, içinden bir his kadının kendisini buradan defedeceğini söylüyordu. Kadın ona yaklaştıkça heyecanlanıyordu. Nihayet Yusuf'a iki adım kala durdu kadın. Tahminen otuz beş-kırk yaşlarında, yuvarlak yüzlü, yanakları dolgun, kalın belli bir kadındı. Çenesinde yıldız şeklinde bir batık, burnuyla du-

dakları arasında küçük bir iz vardı. Bakışları diri, iri gözle rinin ortası açık kahveydi.

Yusuf'u enine boyuna süzdükten sonra 'r' sesini bastıra rak konuştu.

"Sabahtandır burada oturmuş bizi gözetliyorsun, kim sin?"

Yusuf önce ne diyeceğini bilemedi, karşısında elleri be linde sorduğu soruya cevap bekleyen kadının gözlerine ba kıyordu. Anlamsız birkaç ses çıkardı önce, sonra toparladı.

"Sizi gözetlemiyordum, annemler de her payızda[30] yapar lardı bu reçeli, sizi görünce dalıp gittim."

Kadının yüzü yumuşadı.

"Kimsin peki?"

"Buraya uzak bir köyden geldim, bizim orada savaş var dı, tüm ahali sağa sola dağıldı. Benim de gidecek yerim yok, günlerdir oradan oraya dolanıp duruyorum."

"Müslüman mısın?"

Yusuf bu soruyu bekliyormuş gibi bir anda kolunu sıyırıp bileğindeki haç dövmesini gösterdi.

"Hayır değilim."

"E peki Müslüman değilsen yurdunuz niye dağıldı ki?"

"Türk direnişçilerle Rusların çatışma yeri haline gelmişti köy, o yüzden..."

"Anladım. Açsındır sen?"

Yusuf çocuklar gibi kafasını salladı.

"Hadi kalk gel, sıcak yemek var evde."

"Size zahmet vermeyeyim ben..."

"Ne zahmeti canım."

30 Payız: Sonbahar

61. Kısım/Saveçya ve Dokuz Portakal Kuşu

Sobadan çatır çutur sesler çıkıyordu.

Yaprakları uçmuş ağaca bağlı atı işaret etti kadın.

"At senin mi?"

"Benim."

"İyi, atını da ahıra sokalım. O da senin günündeyse[31] açlıktan kırılıyordur hayvancağız."

Yusuf doğruldu, atın yularını çözdü, önünde koca kalçalarını sallaya sallaya yürüyen kadını takip etti. Kadın evinin hemen yanındaki ahırın kapısını açıp, Yusuf'un atını içeri soktu, önüne yem koydu. Ahırda iki besili inekle, siyah bir at vardı. Kapıyı kilitleyip, ellerini yıkadı. Evin kapısını itip girdi, Yusuf da peşinden... Tahta kapı gıcırdayarak açıldı.

Üç geniş odalı, kerpiçten güzel bir evdi. Duvarları bomboştu. En büyük odanın ortasında güve yeniğinden harap olmuş mor bir kilim, iki duvarın birleştiği köşedeki sobanın üstünde rengi bulanık bir çaydanlık duruyordu. Çaydanlığın burnunda nefes alan kaynar sudan kopan parçalar, sobanın bakır dayanağına sızarken tıslıyordu. Kadın, başına doladığı kara tülbendi çıkarınca, yüzünün duruluğu belirgin hale geldi. Eliyle uzun divanı işaret edip, Yusuf'u buyur etti. Beyaz patikler içindeki yassı ayaklarını açа açа ocağın olduğu bölmeye geçti. Yusuf ellerini bacaklarına koymuş, canından daha kıymetli saydığı heybesine bakıyordu. Bu eve girmekle hata yapıp yapmadığını düşünürken, kadın elinde bir tepsiyle içeri girdi. Boş duvarın ortasından uzanan bölmenin üstündeki mumlar, kadının gölgesini oynatıyordu karşı duvarda. Kadın üstünü değiştirmişti. Bedenini sımsıkı saran, bir fistan giymişti bademden. Sobadan çatır çutur sesler çı-

31 Günündeyse: Hâlindeyse

kıyordu. Geniş, ahşap tepsiyi kilimin ortasındaki yuvarlak yer masasının üstüne koydu kadın; pilav, haşlanmış tavuk, soğan, dört lavaş, su...

Divana her an kalkacakmış gibi eğreti oturmuş konuğunu gülümsedi.

"Haydi gel."

Yusuf elinden destek alıp kalktı, sofraya bağdaş kurdu. Kadın da gayet rahat bir hareketle Yusuf'un karşısına oturdu. Yusuf lavaşı, tastaki etin suya bandırıp ağzına attı, yanaklarından biri şişik şekilde konuştu.

"Burada tek mi yaşıyorsun?"

"Hayır, oğlumla beraber yaşıyorum, içeride uyuyor o. Kocam iki yıl önce öldü, veremden..."

Yusuf kadının iri gözlerine bakıyordu, etrafındaki kırışıklara rağmen güzeldi gözleri.

"Buranın yerlisiyiz biz ama civardaki evlerin çoğunda Boyazıd'dan göçenler oturur. Büyük bir bostan, bu ev, ahırda gördüğün hayvanlar ve biraz para kaldı kocamdan. Hee bir de arka bahçede büyük bir kümes var; on kaz, yirmi bir tavuk, dokuz portakal kuşu, altı-yedi tane de horoz. Ördeklerim de vardı ama çaldılar."

Yusuf ağzına kekikli soğanı koyarken, kadını dinlediğini belli eden bir hareketle başını sallıyordu. Yemeği bitirdikten sonra kalktı. Kadın kederle baktı Yusuf'a.

"Gidiyor musun?"

"Evet, yemek için çok teşekkür ederim. Eline sağlık."

"Canım dışarısı kış kıyamet, buralarda kalacağın bir han filan da yok."

Yusuf'un biraz evvel oturduğu divanı gösterdi.

"Şurada yatarsın, hem sıcak çay da var."

Yusuf önce, yerde kendisini süzen kadına, sonra sobanın üstünde terleyen çaydanlığa, en sonunda da pencerenin cu

mını sarsan manzaraya baktı. Uğultu, yeri göğü birbirine katıyordu.

"Peki, kalayım. Ama benim burada kaldığımı etraftan duyan olursa başın bela çekmesin... Bir de mazur gör, hiç tanımadığın birine nasıl bu kadar güveniyorsun?"

Kadın güldü, sırtını kaşıyarak konuştu.

"Kime neymiş canım, bu aralar o kadar çok göç alıyor ki burası, kimin eli kimin cebinde belli değil. Zaten yeni gelenlerin çoğu birbirini tanımıyor. Ayrıca sana güvenmeyip de ne yapacağım, beni kesmezsin herhâlde... Evde değerli eşyam filan da yok. Ördeklerim de çalındığına göre..."

Yusuf gülümsedi, divana oturdu tekrar. Kadın kısa sürede sofrayı toplayıp çay koydu Yusuf'un önüne. Kendisi de Yusuf'un karşısındaki yarısı çökmüş divana oturdu. Bir şeyler sormak için kıvranıyordu. Yusuf bunu fark edip, konuştu.

"Burada da çatışmalar oluyor mu?"

"Yok, yani... Geçen sene iki-üç kez olay oldu. Buradan sürülen Müslümanlar direnince..."

"Senin anan baban neredeler?"

"İkisi de öldü."

"Kardeşin, eşin dostun?"

Yusuf yüzyıllık yalancıya taş çıkartıyordu.

"İki ablam var, onlar da evlenip Revan'a gittiler. Akrabalarım da başka köylere göçtüler."

"Ne iş yapardın köyünde?"

"Tarlada çalışırdım."

"Adın ne?"

"Dikran, senin?"

Kadın güldü.

"Saveçya."

"Neden güldün?"

"Kocamın da adı Dikran'dı."

Uzun süre sessizlik oldu, yandaki odadan bir çocuk sesi duyuldu. Kadın kalkıp gitti, çok geçmeden döndü.

"Çocuk biraz hasta da..."

"Neyi var?"

"Üşütmüş herhâlde, iyice terlettim, yarına bir şeyi kalmaz. Sen yorgunsundur, dur yatağını yapayım."

Yusuf ayağa kalktı, kadının divanın üstüne tertemiz bez yaz bir çarşaf serişini izledi. Kenarları işlemeli, kaz tüyünden bir de yastık getirdi.

"Zahmet oldu, sağ ol."

Saveçya kapıyı kapatıp çıktı. Yusuf yanındaki kandili söndürdü, bu yabancı evde kendisini iyi hissediyordu. Son malzemeleri de topladıktan sonra iksiri nerede yapacağını düşündü, hemen peşinden de altınlara sahip olacağı günden sonraki hayatını... Butimar'ı aklına getirince içini büyük bir keder kapladı. Kendiliğinden kapanan gözlerine direnmedi, uyudu.

Kadının dürtüklemesiyle uyandı Yusuf. Rahat bir uyku çekmenin sarhoşluğuyla bir süre nerede olduğunu idrak edemedi. Gece gördüğü rüyayı hatırlamıyordu. Kadın sofraya bir şeyler koyarken, doğrulup gözlerini ovuşturdu. Kulağından sarı su akmıştı yastığa. Saveçya gece giydiğinden daha dar bir elbise giymişti, vücudunun tüm hatları belli oluyordu.

"Günaydın," dedi, sofraya peynir koyarken. Sesi sıcaktı.

"Günaydın. Kusura bakma, çok uyudum herhâlde."

"Ne kusuru canım, bahçede elini yüzünü yıka. Çay demlenir, sen gelene kadar."

Yusuf, sofradaki yemişlere bakınca keyiflendi, elini yüzünü yuyup döndü. Vücudu buz kesmişti. Müthiş bir soğuk vardı dışarıda. Sobanın önünde ısındıktan sonra sofraya çöktü. Uzun zamandır böylesi bir kahvaltı yapmamıştı, önündeki her şeyi silip süpürdü.

"Çok sağ ol, ne kadar teşekkür etsem azdır sana. Ben artık gideyim..."

Kadının gülümseyen yüzü düştü.

"Nedir bu acelen? Seni yemiyorum ya burada!"

"Benim içim rahat etmiyor, sana yük oldum."

"Ne kibar herifsin sen yahu. Hadi git biraz dolaş. Göle git, çarşıyı gez. Eğer akşama kadar başka bir yere gitmek istemezsen gel yine."

Kadın kapıya kadar geçirdi Yusuf'u. Korkunç bir ayaz vardı, kargaların kıkırdaklarını donduracak kadar. Titreye titreye dolaştı bir mühlet Yusuf. Gece küçük evlerin pencerelerinde birer ikişer kandiller yanmaya başlayınca kadının evine gitmeye karar verdi; ertesi gün de, sonraki günlerde de...

62. Kısım/Yusuf ile Saveçya

Bu afyonlu içecek, Yusuf'un zihnini sadece bir mefkûreye odaklıyor, geride kalan her düşünceyi, her hissi varla yok arası anlamsız bir gölgeye dönüştürüyordu.

Saveçya Yusuf'a tutulmuştu, onun bir dediğini iki etmiyor, gece yarılarına kadar Yusuf'un karşısındaki divanda oturup ona hayatını anlatıyordu. En başta sırf kalacak yeri olmadığı için, çaresizlikten kalmayı kabul eden Yusuf da ona alışmıştı. Uzun zaman sonra hayatının bozulan vezninin kalıbına uyduğunu düşünüyor, bundan hoşnut oluyordu. Her şey tekdüze bir hale dönüşmüştü. Saveçya güneşle beraber kahvaltı sofrasını hazırlayıp Yusuf'u uyandırıyor, Yusuf akşama kadar simya malzemelerin izini sürüyor, bazen günlerce başka bir şehirde veya köyde kalsa da sonunda dönüp dolaşıp Saveçya'nın yanına geliyordu. Bu kadını nedeni bilinmez şekilde kendine yakın buluyordu. Zaman geçtikçe ka-

dının olgunluğu, fettanlığı, Yusuf'a itaatkârlığı Yusuf'u da ona alıştırmıştı. Butimar'ı sadece rüyalarında gördüğü bir hayal olarak telakki ediyor, bütün gücünü simyaya yatırıyordu. Tekdüze geçen günlerini delen simya avı esnasında kendiyle dertleştiğinde aslında büyük bir aldanış çemberinin, sahte bir huzurun içinde boğulduğunu düşünse de Saveçya'nın koynunda erkekliğini yeniden keşfederken her şeyi unutup maddenin kırmızı dehlizlerinde yitiyordu. Her gün biraz daha az konuşmaya başlamıştı, Saveçya'yı dinlemekle yetiniyordu. Malzemelerin izini sürerken yeni bir kitap elde etmişti. Kitapta iksirin kıvamını bulması için gerekli olan ince teferruatlar, Hint diyarında simyayla uğraşan saray müneccimlerinin hangi aşamalardan geçtiği anlatılıyordu. Sobanın başında oturup her kelimeyi, her cümleyi âdeta sömürerek okuyordu.

Bir zaman sonra altın tutkusu onu öyle bir hale getirmişti ki, ana karnından çıktığı günden beri simya iksiriyle uğraştığına ve dünyaya geliş amacının iksiri yapmak olduğuna inanmaya başlamıştı. Kâbuslarının ardı arkası da kesilmiyordu ama gördüklerinin daha evvelki hayatıyla alakası yoktu; malzemeleri toplamak için karşılaştığı insanlar, başından geçen gariplikler...

Saveçya ile aralarındaki ilişkinin ipleri kalınlaşınca ona Müslüman olduğunu söylemiş, Butimar'dan bahsetmişti. Simya konusunu ise muallak cümlelerle geçiştirmişti. Daha evvel simyayla ilgili en ufak bir malumata sahip olmayan kadın da aklının ermediği bu meseleyi kurcalama gereği duymamıştı.

Sonbahar yavaş yavaş yerini kışa bırakmaya hazırlanıyordu. Yusuf, topladığı malzemelerden, okuduğu kitaplardan, yaptığı deneylerden muhtelif ilaçlar da yapmaya başlamıştı. Çeşitli maddelere; otlara, yağlara, taşlara, hayvan

leşlerine, sıvılara kafa yormak büyük bir haz veriyordu ona. Bu sayede hem yeni şeyler keşfediyor, hem simya iksirine hazırlık yapmış oluyor, hem de bugüne kadarki hayatının hercümercini unutuyordu. Yabani bitkilerden ve haşhaştan yaptığı bir şurubu içmeye başlamıştı her gün. Bu afyonlu içecek, Yusuf'un zihnini sadece bir mefkûreye odaklıyor, geride kalan her düşünceyi, her hissi varla yok arası anlamsız bir gölgeye dönüştürüyordu. Simyayla uğraşıp, kitaplara gömüldükçe Saveçya'dan da sıkılmaya başlamıştı; tensel bir münasebet dışında, neredeyse hiçbir şey paylaşmıyordu onunla. Yusuf'un giderek suskunlaşması karşısında Saveçya da susmayı yeğlemişti ama her gece imalarıyla, iğnelemeleriyle Yusuf'u bıktırıyordu. Onunla yan yana uyuduğu gecelerde, zaten çoktan yitirdiği masumiyetinin tamamen yok olduğunu düşünüyordu Yusuf. Son zamanlarda dışarıda, işini bitirmiş olsa dahi eve dönüşte acele etmiyordu.

63. Kısım/Saveçya, Şarap, Yusuf

Bana mı yapıyorsun o büyüleri!

Yusuf iksir için lazım gelen on beş malzemenin on üçünü toplamıştı. Butimar'ı hana bıraktığı günün üstünden beş ay geçmişti neredeyse. Malzemelerin izini sürüp eve döndükten sonra Saveçya'nın kendisine tahsis ettiği odaya kapanıp, masaya dizdiği malzemelerin her biriyle ilgili teferruatlı notlar almaya başlamıştı tekrar. On dördüncü malzemeyi bulmak için de hazırlanmaya başlamıştı, on beşinci malzemenin ne olduğu on dördüncünün içinde saklıydı. Gece yarısına kadar çeşitli denklemler kurup, malzemeleri yeniden gözden geçirdikten sonra Saveçya'nın yanına gitti. Kadın çırılçıplaktı yatağında.

Yusuf'un kapıdan girdiğini görünce masada duran şişeyi işaret etti.

"Belki içersin diye düşündüm?"

Yusuf masadaki şişman şişeye uzun uzun baktı. Başı dönüyordu biraz.

"Şarap mı bu?"

"Evet."

"Hayatım boyunca ağzıma sürmedim."

Kadın yataktan kalktı, Yusuf'un erkeklik güdülerini kabartacak bir yürüyüşle şişeden şarap koydu bir bardağa. Bardağı kavrayıp Yusuf'un yanına oturdu, her zamanki gibi iştahla öptü onu. Yusuf, hayatı boyunca uzak durduğu her günahı teker teker tatmanın verdiği acı uyuşuklukla kadının elindeki bardağı alıp, tek seferde başına dikti. Yanakları bir anda kıpkırmızı oldu.

"Beğendin mi?"

"Bilmem..."

"Bu gece de mi susacaksın?"

"Ne konuşayım?"

"Yanımda mutlu değil misin artık?"

"Bilmem."

Saveçya'nın yüzü asıldı.

"Yine yaptığın o şuruptan mı içtin?"

Yusuf yarıya kadar inmiş göz kapaklarını titreterek konuşuyordu;

"Çok uykum var, uyuyalım..."

"Keşke içmesen onu... Seni uyuşturuyor. Farkında mısın bilmiyorum ama sayıklıyorsun uyurken. Bazen de kendini tokatlıyorsun rüyanda! Şarabı da bu yüzden aldım. Madem bir şeyleri unutmak istiyorsun bunu iç bundan böyle."

Yusuf güldü.

"Kendimi mi tokatlıyorum?"

"Evet. Bak, farkında bile değilsin."

"Bana deli muamelesi mi yapıyorsun şimdi de?"

"Saçmalama. Sadece o şurubu içmeni istemiyorum. Yanındayken korkmaya başladım. Bak ellerin de titriyor!"

"Benim ellerim hep titrer, şurupla ilgisi yok!"

"Onu aklına getirmemek için mi hepsi?"

"Kimi?"

"Karını!"

"Yine mi başlayacaksın!"

Saveçya ses tonunu değiştirip bakışlarını biledi.

"Evet! Artık benim yanımdasın! Onunla ilgili sayıklamalarını dinliyorum her gece. Benimle yatarken de onu mu düşünüyorsun!"

Yusuf gözlerini açtı.

"Zırvalıyorsun. Benim asabımı bozma durduk yere."

"Seninle güzel güzel konuşmaya çalışıyorum."

"Çalışma. Sesini kes de uyu!"

Saveçya yorganın astarındaki filketeyi sertçe söktü yerinden.

"Bizi gözetlerken soğukta it gibi titrediğin günü unutmuşsun."

Yusuf hafiften gülümsedi, gözlerini yummuştu.

"Sus artık! Aptallığını bu kadar belli etme."

"Doğru, sana bedavaya fahişelik yapıyorum ben! Üstüne karnını doyuruyorum. Hizmetini görüyorum! Hem de peşimde onlarca kulum kölem olmak için yalvaran adam varken. Aptalım çünkü."

Yusuf alnını ovuyordu.

"Hadi uyu artık, başım ağrıyor."

Saveçya arkasını döndü, beyaz yorganı üstüne çekti.

"Saçma sapan şeylerle uğraşman da cabası. Evimi şifahaneye çevirdin. Büyüyle filanla uğraşıyorsundur belki, kim

bilir. Bana mı yapıyorsun o büyüleri! Bu ahmaklığımı başka türlü açıklayamam çünkü. Komşular arkamdan demedikle-rini bırakmıyorlar. Sayende dışarı çıkamaz oldum. Buti mar'mış!

Sen kadın görmemişsin! Benim gibisini bulabileceğini mi sanıyorsun? Hiçbir şey sormuyorum, bir dediğini iki etmiyo rum. Çocuğumun odasından çıkmasına müsaade etmiyorum, sırf gürültü edip, kafanı şişirmesin diye! Ne veriyorsun bana! Elle tutulacak bir şey söyle! Tek bir şey... Butimar'mış! Onun gibi kaçını cebimden çıkarırım ben."

"Sen onun tırnağı bile olamazsın."

Saveçya bir anda döndü, gözlerinde ateş vardı.

"Tırnağı bile olamam öyle mi! Tırnağı bile olamam!"

Boğazı kurudu, alnı yanıyordu sinirden.

"Ben burada nasıl sana fahişelik yapıyorsam, o da ada-mın birine yapıyordur aynısını, hiç merak etme!"

Kadın öfkesini ağzından çıkan cümlenin son harfinde fark etse de, çok geçti.

Yusuf üstüne çöreklenen uyuşuklukla Saveçya'nın söyle-diğini bir dakika sonra idrak edebildi. Bu süre içinde aya-ğa kalkıp üstünü giyen Saveçya, Yusuf'un başı önde oturup yatak çarşafını izlemesini, kendisini haklı bulduğuna yorup, yeni bir hamle hazırlığında elbisesini üstüne geçirirken,

Yusuf doğruldu. Kendisinin dahi şaşırdığı bir çeviklik-te Saveçya'nın burnuyla gözü arasındaki kısma destekli bir yumruk oturttu, Saveçya bir iki adım gerilerken bir yumruk daha...

Çarçabuk toparlanıp çalışma odası haline dönüştürdüğü yere gitti. Acele ederse burada bir şey unutacağından kor-karak, bulanık zihinle malzemelerini ağır kanlılıkla heybeye doldurup ahıra vardı. Gökyüzünde beyaz şimşek kesikleri vardı, tek yıldız dahi görünmüyordu. Saveçya'dan ses yok-

tu, kafası duvara sert çarpmıştı. Yusuf üç yanı tomruklarla çevrili bahçeden çıkacakken, pencereden Saveçya'nın oğluyla göz göze geldi. Çocuğun yüzünde pembe lekeler çıkmıştı. Yusuf'a kinle baktı.

Gecenin ayazında titreye titreye yola düştü Yusuf. On dördüncü malzemeyi bulmak için Göy Orman'a gidiyordu.

64. Kısım/Göy Orman

Çalı endişeliydi, sanki dallarından en küçüğünün boynuna balta dayayan biri onu tehdit ediyor, ses ederse yavrusunu boğazlayacağını söylüyordu.

Aşağı düzlükteki sisi delen ağaçların tepesinde olmak istedi bir an. Çocukken Behzad'la beraber düştükleri kayısı ağaçlarını anımsadı. Meyveleri, özlerine şeker varmadan henüz çağla halindeyken, kıtır kıtır yerlerdi. Yusuf ağaca tırmanıp çağlaları ince dallarından ayırırken Behzad aşağıda gözcülük yapardı. Bağın sahibini görür görmez ıslık çalar, iki dost peşlerine düşen bağcıya gülerek izlerini kaybettirirlerdi. Behzad'ın topallaya topallaya koşması kederlendirirdi Yusuf'u...

Bir gölgelik bulup, peşlerinden gelen kimse olmadığına emin oldukları vakit de, yıkadıkları çağlaları tuza bandırıp afiyetle yerlerdi. İkisinden birinin karnı ağrıyıp bağırsaklarındaki çiğlik aşağılara baskı yapınca, ellerindeki çağlaların oluşmamış sulu beyaz çekirdeğini patlatıp gülüşürlerdi...

Gülümsedi Yusuf. Mazinin üstü tozlarla örtülmüş anılarından birini hatırlayıp gülümsediği an, mutlaka bir ağlama isteği de peşinden geliyordu. Her zaman böyleydi. Etrafında ötüşen kuşlarla birlikte atıyordu nabzı. Üç kat sarınmasına rağmen buraya varana kadar epey üşümüştü. Geceki mestliği dağılmıştı. Büyük bir gayretle çizdiği krokiyi çı-

kardı cebinden. Krokide işaretli yeri, karşısındaki manza
ranın içinde sisi delip geçmek isteyen gözlerle yokladı, ama
mümkünatı yoktu, hiçbir şey görünmüyordu. Sis dağılması
nı beklerken ekmeğini yemeye başladı. Kursağında ilerleyen
beyaz yumuşaklık Saveçya'nın evinden ayrıldığı andan iti
baren cayır cayır yanan midesinin vaveylasını dindirdi. Bir
hafifliğin koynuna girdi. Nokta nokta ekşiyen sırtını kaşıdı.
Kulağından sarı su geliyordu hâlâ, parmağını içine sokup
çalkaladı. Esnedi, kararmış kollarını karnında kavuşturup
biraz kestirmek niyetindeydi. Gözlerini kapattı. Bir çıtırtı...
Sadece başını değil, tüm gövdesini sese nişanladı. Belindeki
hançeri çıkarıp, sol eliyle kavradı. Takatini aşan bir korku
sokuldu yanına. Sağ çaprazında, toprağın iki parmak üs
tünde dallanıp budaklanmış bir çalı kıpırdıyordu. Muhtaç
olduğu cesareti yüreklendirmek yerine biraz evvel işittiği
sesi bir vehim olarak telakki etmeyi yeğledi, eski oturuşuna
geri döndü, hançeri yerine soktu. Ama korku tüm uzuvlarını
teyakkuza geçirmişti. Önünde yarısını yediği ekmeğe baktı.
Dudakları birbirine battı, iştahı kaçmıştı. Müteredditi arka
sına döndü, tekrar. Çalı endişeliydi, sanki dallarından en kü
çüğünün boynuna balta dayayan biri onu tehdit ediyor, ses
ederse yavrusunu boğazlayacağını söylüyordu.

Yusuf ayağa kalktı. Bu ânı daha evvel yaşamış olduğu
saplantısına, bundan sonra neler olacağını sormak istedi,
yanıt alamadı. Çalı kıpırdamıyordu. Beline sardığı yıpran
mış bezin altındaki sertliğe dokundu, bir hışımla hançeri
çekti, çalının üstüne doğru koşmaya başladı. Çalıya bir adım
kalmıştı ki, sol gözünün üstüne sert bir darbe yedi. Belle
ğinin yarısını bir yerlerde düşürenlerin veyahut rehin bıra
kanların gözleri önünde ciyak ciyak yanıp sönen kıvılcımları
gördü. Sopa bir kez daha kalktı havaya, bu kez elindeki han
çerin hakkını verecek şekilde önündeki hayaletimsi varlığın

yanlamasına vurdu Yusuf. Kan görüldüğü zaman bozulan rüyalar misali, biraz evvel şuuruna kargış eden kıvılcımlar yok oldu. Önünde bir adam vardı, bacağının birini sürükleyerek koşuyor, ardında günahı kadar toz kaldırıyordu. Koyu kahve bir gömlek, aynı renk bir pantolon, aynı renk saç, uzuna yakın endam...

Görüntünün peşine düştü Yusuf. Adam bacağındaki taze yaraya rağmen oldukça hızlı koşuyordu. Yusuf sapasağlam haliyle yetişemiyordu ona. Dönüp Yusuf'a çaresiz bir bakış atınca, Yusuf yavaşladı biraz... Yüzünü açık seçik göremese de, bu adama daha evvel rastladığından işkillendi. Bacağındaki yaradan çizgi halinde toprağı sulayan kan adamın gücünü tüketiyordu, Yusuf bunun farkındaydı. Kökleri birbirine karışmış ağaçları geride bıraktılar. Adam giderek tükeniyordu, sonunda durdu. Uzun gövdesini sarsan kuvvetli bir öksürük nöbetine kapıldı, elindeki sopayı cılız otların yanına fırlattı. Olduğu yere çöktü. Baldırının iç kısmındaki, kan yavrulayan kesiğin tadına baktı parmaklarıyla. Kaderine razı olanlara özgü bir rahatlıkla gevşeyip koşa koşa üstüne gelen celladını izlemeye koyuldu. Avının teslimiyeti kabullendiği gören Yusuf da rahatladı.

65. Kısım/Tohit

Sesim güzel olduğu için türkü okurdum bazen.

Adama yaklaştıkça bıyığının şekli, yüzünün mimarisindeki keskinliği muhayyilesinde karşılık buldu. Dul Zekiye'nin ayyaş kaynıydı bu... Kısır düzlüğe çöken adam, başını öne eğmiş avcısını bekliyordu. Yusuf koşusunun aksanını değiştirdi, yavaşladı, şimdi adamın dibindeydi. Göz gözeydiler. Tek laf etmeden elindeki hançeri bu kez omzuna sapladı;

adam acı bir çığlık attı. Hançerin ucu kıpkırmızı buğulandı. Yusuf uzun saçlarını kavradı adamın, dizinin sert yeriyle yüzüne iki kez vurdu... Adamın göz bebekleri kaydı. Oturduğu yerde sallandı;

"Kimsin, it oğlu it?"

Başı hâlâ dönüyordu adamın. Bir şey söylemek istiyor, söylemek istediği şeyi kafasındaki dağınıklık içinde bulamıyordu.

"Cevap ver Allah'a yemin ederim gebertirim seni. Beni niye takip ediyordun, senin benimle ne işin olur?"

Adam öksürdü, kanlı ellerini açıkta kalan bağrına koydu. Omuz çukuru, içinden taşan köpüklü kanla kadehi andırıyordu.

"Müsaade et, bir soluklanayım," dedi, adam. "Canım tatlıdır, merak etme anlatacağım, beni öldürmeyeceğine yemin edeceksin ama." Bölük pörçük kelimelerle söylemişti bunları, yükselip alçalan bir sesle.

Yusuf kaşlarını çattı, hançere dokundukça kendisinde sonsuz bir güç buluyordu.

"Pekâlâ. Anlat."

Konuşmaya hazırlanırken bir kez daha öksürüğe tutuldu adam. Yusuf belindeki kuşağı çıkarıp, adamın omuzuna bastırdı.

"Bak!" Eliyle iki adım ötesini gösterdi Yusuf.

"Şurada oturuyorum, kendine gelmeni bekleyeceğim. Yaralarının ikisi de derin değil, merak etme gebermezsin. Gözüm üstünde... Bir an evvel toparlanıp konuş, yoksa yemin ederim işkence ederek öldürürüm seni."

"Su ver bana ne olur!"

Yusuf geriye dönüp bulunduğu yerden buraya kadar olan mesafeyi ölçtü.

"Bu halde kaçamazsın zaten. Ama yeltenirsen, sana öyle şeyler yaparım ki, toprağı senin kanınla boyarım."

Adam başını salladı. Yüzünde acının her hali vardı. Yusuf koşarak gidip su getirdi. Adam yarısını üstüne, yarısını ağzına döktü su dolu kırbanın...

Eliyle biraz evvel gösterdiği yeri işaret etti Yusuf.

"Bir an evvel kendine gel, bekliyorum."

Adam konuşana kadar hiçbir şey düşünmemeye çabalasa da, oyalanmak için ucunu kurak toprağın yarığına soktuğu bıçağı aynı zamanda zihnindeki sorulara da saplıyordu Yusuf. Adam tekrar acı acı öksürerek konuştu.

"Adım Tohit."

Yusuf başını kaldırdı, adamın muvazenesi dağılmış yüzünü izledi.

Çektiği acıyı abartarak göz kenarlarına sürüyordu adam, ama burun deliklerinin genişlemesinden canının ne kadar yandığı anlaşılıyordu.

"Beni bir Rus yüzbaşısı taktı peşine!"

Yusuf ayağa kalktı, kaşlarını birbirine yaklaştırdı.

"İt dölü, Rus yüzbaşısının benimle ne işi olur?"

"Yalan söylemiyorum Yusuf, dinle anlayacaksın. Yengemin yanına geldiğimden beri kasabaya bir türlü ayak uyduramamıştım. Tepenin ardındaki meyhaneye alıştım; bir, iki derken... Gün batarken uyanıp, gün doğana kadar oraya gidip içmeye başladım. Biliyorsun Rus askerleri çok gider o meyhaneye. Benimle eğlenmeyi pek severlerdi, sarhoş olunca dilim çözülür türlü edebazlıklar,[32] maymunluklar yapardım onlara. Sesim güzel olduğu içinde türkü okurdum bazen. Cebimde beş kuruşum yoktu. Benimle eğlendiklerini bildiğim halde ses etmiyordum yaptıklarına; kâh soyup

32 Edebazlık: Soytarılık

parmak atıyorlar, kâh yanlarındaki karıları güldürmek için beni meyhanenin ortasında oynatıyorlardı. Bir gün yine erkenden demlenmeye gittim, askerlerin masasına. Bir-iki kadeh arak vurmuştum ki, yüzbaşı girdi içeri... Dosdoğru bizim oturduğumuz masaya ilerleyip ertesi gün ayık kafayla yanına gitmemi söyledikten sonra çıktı. Ertesi gün dediği vakitte karargâha gittim. Bana seni sordu, karşımızdaki evde oturuyor dedim. Daha fazla malumat isteyince abim öldükten sonra bu kasabaya yeni geldiğimi ama yarına kadar yengemden teferruatlı bilgi alıp kendisine geleceğimi söyledim. Cebime biraz para koydu. Sen o günlerde ortalıkta yoktun, yengem anana sormuş, o da Revan'da iş tuttuğunu söylemiş. Yengeme durumu anlattım; seninle, ananla, babanla, abinle ilgili ne biliyorsa sayıp, döktü. Anan zamanında onun hakkında kadınlara dedikodusunu yaptığı için, kinlenmiş ona... Ben de ertesi gün gidip yüzbaşıya anlattım yengemin söylediklerini. Yüzbaşı uzun uzun düşündükten sonra bundan sonra Rus ordusu için çalışacağımı, iyi para alacağımı, vazifemin de, adım adım seni takip etmek olduğunu söyledi. Kabul ettim."

Yusuf kıpırtısız dinliyordu.

"Ne istiyordu peki benden yüzbaşı?"

Adam omzunda yarasına bastırılan beze bakıp devam etti.

"Mahmut Ağa'nın öldürüldüğü gecenin sabahında askerler esaslı bir tahkikat yapmışlar. Dükkânın arkasındaki fıçıların arasında bir avuç göl midyesi bulunmuş. Sorup soruşturmuşlar, bu midyelerin yakınlarda sadece Sakız Gölü'nde suyun çekildiği zamanlarda ortaya çıktığını öğrenmişler."

Yusuf bir an, gölün kenarından topladığı taşları, alışkanlık edindiği üzere midyeleri cebine koyduğunu düşündü. Odasındaki pencerenin oyuğuna diziyordu o taşları. Kanı

soğudu. Bu ânı düşünürken kasabadaki güzel günlerini de düşündü bir an.

"Ona buna sorgu sual etmişler ve kasaba ahalisinde göle en çok gidenin sen, Behzad ve hocan olduğunu öğrenmişler."

"Dur, dur. Mahmut Ağa'nın öldürülmesini niye bu kadar önemsemişler ki?"

"Mahmut Ağa Ruslarla iş birliği yapıyormuş. Uzun zaman evvel yüzbaşıya Buhara tarafından kendisine gelecek bir defteri vereceğini söylemiş. Defter nedir, ne değildir bilmiyorum. Bildiğim, bu defterin içinde yazanlara yüzbaşı ve Mahmut Ağa'nın ortak olduğu..."

Yusuf yırtık pabuçlarıyla, önündeki otu biçti. Otun püsküllü kolları boşlukta uçup, iki adım öteye düştü.

"Maval okuyorsun o... çocuğu. Mahmut Ağa'yı öldürdüğüm günden sonra defalarca gölün etrafında bulunduk, isteselerdi bizi elli kez yakalarlardı Ruslar..."

"Yanılıyorsun işte. Bu mesele Rusların bilgisinde değil. Yüzbaşı şahsi menfaati için, kendisi için istiyordu defteri. Karargâhtaki diğer rütbeli subayların, askerlerin bu işten haberi yoktu. Yüzbaşının sizi yakalatıp sorgulamak işine gelmiyordu. Son zamanlarda karargâh sıkı bir denetim altındaydı. Ayrıca bu defterin içinde her ne varsa, bunun çok önem arz ettiği malum olduğu için sizi ürkütmemeyi yeğliyordu. Ama zaten ilk şüphelendiği sen değildin. Hocan idi..."

"Ali Garbî mi?"

Tohit başını 'evet' anlamında salladı, burnundan yeşilimsi sümük akıyordu.

"Bir zamanlar Mahmut Ağa, senin arkadaşın Behzad'ın babası ve Ali Garbî'nin çok iyi dost olduklarını söyledi yüzbaşı. Benim saf olduğumu ve kendisini satmayacağımı, çünkü paraya muhtaç olduğumu bildiği için her şeyi rahat rahat anlatırdı bana. Söylemediği tek şey, sendeki defterin içinde

ne olduğuydu... Seni doğru düzgün hiç takip edemedim zaten. Sürekli ortalıktan kaybolup duruyordun, ya da ben ayık olmuyordum..."

"Ee devam et..."

"Yüzbaşı, Mahmut Ağa'yı öldürenin ve defteri alanın Ali Garbî olduğundan emindi. Ali Garbî'yi günlerce takip ettirmiş. Sonunda kasaba dışında iki askerine yakalatıp, sorgulatmış. Adama yapmadıklarını bırakmamışlar, sonunda katilin o olmadığına inanmışlar. İkinci plan olarak seni ve Behzad'ı kaçırmaya karar vermiş yüzbaşı. Dedim ya kasabada bu işi yaparsa, şüphe çekeceğinden korkuyordu."

"Kimin şüphesini çekecekmiş, zaten her gün suçsuz yere onlarca kişiyi karargâha çekip sorguluyor, işkence yapmıyorlar mıydı?"

"Ama onun yanında tek bir askerin bile olmaması gerekiyordu bu iş için. Diğerlerinin yanında sana nasıl defterle ilgili sorular soracaktı ki? Ayrıca buraya sürgün olarak gönderilmişti, zaten üstlerinin gözü üstündeydi. Bunu da kendisinden hazzetmeyen birkaç asker söylemişti bana, onlarla birlikte içerken."

"Orası öyle. Devam et..."

"O gün, yani Behzad'la kasabadan ayrılacağınız gün ya kalayacaklarmış sizi, ama Japonlarla yapılacak olan harbin seyrinde bir değişiklik olması üzerine yüzbaşı derhal Petersburg'a çağrılmış. İşte yola çıkmadan evvel, kendisi burada yokken seni takip etmemi istedi. Sonrasını biliyorsun... Bir daha izine rastlayamadılar senin."

"Peki sen, sen nasıl buldun beni yeniden?"

"Aslında tesadüf. Ruslar kasabayı yakıp yıktıktan sonra, orada burada yaşamaya başladım. Yengem benden habersiz çekip gitmiş. Yüzbaşı Rusya'dan bir daha dönmedi, karargâha bana verilmek üzere bir mektup yollayıp, oradaki işleri

nin uzun süre kendisini uğraştıracağını, seni takip etmeyi sürdürmemi istedi. Dedim ya, seni ne zaman takip etmeye kalksam izini bir şekilde kaybettiriyordun. Ben de canımdan bezmiştim zaten, bir süre sonra büsbütün sıkıldım bu işten. Ruslar yüzbaşının adamıyım diye bana dokunmadılar. Samimi olduğum birkaç askerin yeni görev yerleri Revan'ın girişindeki karargâh olunca ben de onların yanına meze oldum."

"Peki burada işin ne, nasıl tesadüf, bu?"

"Karargâhtaki askerlerden birinin Novo'da bir alacağı vardı, beni yolladı. Sabahtan akşama kadar sağa sola yolluyorlar böyle beni. Seni Novo'da bir kahvehanede çay içerken gördüm. Şansa bak ki, yüzbaşı geçen gün bir mektup daha yazıp senden haber alıp alamadığımı sormuştu. Seni orada görünce, sevinçten kudurdum. O yanında kaldığın kadının evini gözetlemeye başladığım akşam da sen yola çıktın. Ben de peşine düştüm, kendimi fark ettirmemek için anam ağladı. Allah'tan yağmur, şimşek vardı, derken buraya kadar takip edebildim seni. Niyetim seni yakalayıp üstünü aramaktı, bir umut defter belki üstündedir diye. Yüzbaşı yarın öbür gün dönerse defteri ona verip, istikbalimi sağlama alacaktım."

"Kasabada kıyım yaptıkları gün neredeydin?"

"Tepenin ardındaydım, meyhanede içiyordum, olup bitenlerden sabah haberim oldu."

"Peki, Ali Garbî?"

"Akıbeti ne oldu bilmiyorum. Ama öldürmüşlerdir onu çoktan..."

"Bu kadar şeyi sayıp döktün bari şunları da söyle it soyu! Kasabaya, katliamdan sonra gittiğim gün Ali Garbî'yi medresenin kapısında ipte sallanırken buldum. Ayrıca hem onun evi, hem de Behzad'ın evi dağılmıştı."

"Ekmek hakkı bilmiyorum. Bu kadar şey anlattım, bunları mı anlatmayacağım."

"Bunları yüzbaşı ve senden başka kimler biliyordu?"

"Onun çok güvendiği iki adamı vardı, ama onların da benim kadar bildiklerini sanmam. Dedim ya yüzbaşı kimseye güvenmiyordu, hep tedirgindi, o defterin peşinde olduğu bilinsin istemiyordu. O iki askere sadece Ali Garbî'yi kaçırtma işini vermişti, Petersburg'a gitmeden bir şey dedi mi bilmem."

"Pekâlâ. Bir türkü söyle şimdi."

Tohit şaşırdı.

"Hadi!"

"Güzelim ürekten bağlıyam sana
Eziyet eder mi seven sevene
Güzelim ürekten bağlıyam sana
Eziyet eder mi seven sevene
Ayy...
Yandırdın galbimi aman
Ay gaşları keman
Meni derde salan
Yaaar
Sensiz yaşayabilmirem
Ey sevgili canan
Bu derdime inan..."

Türküyü bitirdikten sonra gözlerini açtı Tohit, yüzünde bir sadelik, yazgısını kabulleniş mayası vardı. Sanki Yusuf daha az acı çeksin diye söyletmişti türküyü. İncecik sesiyle konuştu;

"Öldüreceksin beni değil mi?"

Yusuf karşısında perişan halde duran Tohit'e baktı; adamın her yanı titriyordu. Onu dinlediği andan beri avcunun içinde

oynattığı şiveli hançere baktı sonra da. Hançeri sapından kavrayıp Tohit'in tam kalbine soktu. Tıpkı Mahmut Ağa'nın başına taşla vurduğu gece yaptığı gibi; bir daha, bir daha...

66. Kısım/Gümüşsuyu ve Üç Damla Kan...

Suyun en dibine inip gökyüzünü öyle izlemeye çalışırdı; iki kat mavi...

Tohit'in cansız bedenini ayağıyla tekmeleyerek Göy Orman'a inen taşlıktan aşağı yuvarladıktan sonra elindeki hançerin oyuğuna dolan koyu kanı izledi. Bir zamanlar Ali Garbî'nin "Sebebi ne olursa olsun insan canına kıyanların eşref-i mahlukattan sayılmayacağı..." sözünü düşündü. Ormanı abluka altına alan sis perdesi yavaş yavaş dağılmaya başlamıştı. Şimdi ormandaki uzun karaçamları seçebiliyordu. Tohit'i fark etmeden önce oturduğu yere döndü. Sakallarını kaşırken bir tutam kıl doldu avcuna. Korkuyla ayağa kalktı, heybesindeki küçük aynayı çıkarıp sakalına tuttu; sağ yanağı ile çenesinin birleştiği yer bembeyazdı. Elini diğer yanağına attı, kılları hafifçe yerinden oynatınca oradaki kıllar da olduğu gibi avucuna geldi. Yüksek sesle küfür etti. Çocukluğundan beri içinde taşıdığı bir korkuydu bu. Ne zaman bir günah işlese, ardından hemen bir belanın başına musallat olacağına inanırdı. Aynayı yerine koydu, sakinleşmeye çalıştı. Ceplerinde tütün aradı, bulamadı. Gözlerini yumup çocukken gölde yüzdüğü zamanları hatırlamaya gayret etti. Suyun en dibine inip gökyüzünü öyle izlemeye çalışırdı; iki kat mavi... Muvaffak olamadı, açtı gözlerini. Sis iyice dağılmıştı; ağaç diplerine, bulutların arasından varla yok arası sızan güneş ışığı vuruyordu. Krokiyi çıkarıp aradığı ağacın yerini, önündeki manzarayla karşılaştırdı. İpucu, ağaçların

iğneli yapraklarının deriye battığı yeri kanatmaması, hatta vücudun herhangi bir yerinde akan kan varsa, o kanı durdurmasıydı. Yanındaki eğri büğrü taşları kavrayarak dikkatle ormana inmeye başladı. Yırtık pabuçlarından görünen küçük parmağı su toplayıp, vişne büyüklüğünde beyaz topak olmuştu. Canının yandığını kendine bile belli etmeden yürümeye devam etti. Dört-beş arşın boyunda bir ağacın altında durdu, iğnelerinden birini koparıp avucuna soktu; ânında kan çıktı deriden. İğneyi atıp diğer ağaca geçti, bunun iğneleri daha koyu renkteydi. Birini koparıp diğer avucuna soktu, incecik bir kesik açıldı ama tek damla kan çıkmadı yüzeye. İyice emin olmak için bu kez iğneyi biraz evvel kanayan diğer avucundaki kanlı kesiğe soktu, kan ânında kesildi. Buradan hiç kan çıkmamış gibiydi. Keyfi yerine geldi, rüzgârla beraber parça parça kopup boşluğa karışan sakallarını da unuttu, Tohit'i de... O ağacın altını kazmaya başladı; bir süre kazdıktan sonra ağacın köklerine bağlanmış ağzı mühürlü küçük altıgen bir şişe buldu, içinde bir kâğıt vardı. Zorlukla ağzını açtı şişenin, içindeki pembe kâğıdı çıkardı. Mahmut Ağa'dan çaldığı simya defterindeki şifreleme tertibatı ile yazılmıştı, aylardır bu şifrelerle uğraşmasına rağmen anlamadı kâğıtta yazanı. Ama cümlenin sonundaki 'üç damla kan' ifadesini okuyabildi. Kâğıdı özenle altıgen şişeye geri sokup, heybesine yerleştirdi. Keyfi iyice yerine geldi, hiç durmadan kazmaya başladı ağacın dibini. Biraz daha kazınca gözlerini karıştıran maddeyi algıladı. Kalp atışları hızlandı, önceden hazırladığı eldiveni giydi, gümüş suyuna dokundu. Parmaklarını suya ne kadar sokup çıkarsa da, katılaşmış sıvı, eldivene yapışmıyordu. Özel bir kaşıkla gümüş suyunu billur bir şişeye doldurdu. Maddeden yayılan ağır koku bir anda başını döndürdü. Simya defterinde bu maddeye karşı dikkatli olunması gerektiği yazıyordu. Baş ağrısı, baş dönmesi,

kusma, hafıza kaybı ve fazla solunduğu takdirde ölüme dahi sebebiyet verebilirdi. Yusuf bir an, bu gümüş suyu yuvasının başında kalıp hafızasını kaybedene kadar onu solumayı düşündü. Billur şişeyi ağzına kadar doldurup, demir kapağını iyice berkittikten sonra açtığı çukuru kapattı. Toparlanıp arabayı koyduğu düzlüğe tırmanmaya başladı, hava iyice soğumuştu. Tepeye tırmanana kadar Fuzûlî'den aynı beyti okuyup durdu...

"Küfr-i zülfün salalı rahneler îmânımıza
Kâfir ağlar bizim ahvâl-i perîşânımıza"

67. Kısım/Yusuf, Lenin ve Boz Köpek

Sömürülen halk biz mi oluyoruz?

Atının boynunu sıvazladı bir müddet, at tırıs adımlarla hareket ederken aynada yüzünü izliyordu Yusuf. Kalın kaşlarının kavisi her zamankinden daha yukarıdaydı, bir gözü küçülmüştü. Bıyıkları dışında tüm sakalı uçup gitmişti. Umursamadı. Hava kararmaya başladığı vakit hâlâ saadetten nereye gideceğini bilmiyordu. İksir için on dört maddeyi tamam etmişti, on beşinci maddenin şifresini, sessiz sakin bir yerde oturup defter yardımıyla çözdükten sonra geriye küçük bir laboratuvar kurma kısmı kalacaktı. İksiri teoride o kadar çok çalışmıştı ki, hangi malzemenin hangisinden sonra iksire katılacağını, iksiri hangi aşamalardan geçireceğini adı gibi ezberlemişti. Madenleri altına çevirdikten sonra, bunlarla Anadolu'ya geçmek için Revan pazarındaki birkaç sarrafla görüşmenin planını yapıyordu artık. Yaptığı altınları elden çıkaracak, sınırdan geçmek için rüşvetle bir belge satın alacaktı. Yol uzadıkça keyfi kaçtı. Zaten iyiden iyiye

harap olmuş beyni, ona olmayan görüntüleri gördürmeye, duyulmayan sesleri duyurmaya başlatmıştı. Tohit tarafından takip edilmiş olmasının da büyük payı vardı bunda. Sürekli arkasına dönüyor, birilerinin onu takip edip etmediğini anlamaya çalışıyordu. Nihayet sabaha doğru Revan'ın dış mahallelerindeki yıkık dökük, terk edilmiş evleri gördü. Arabayı evlerden birinin önüne çekip zifiri karanlık içinde parçalanmış kapıdan içeri girdi. El yordamıyla üst üste yığılmış öteberileri yorumladı. İçeriyi aydınlatacak herhangi bir şey yoktu yanında. Gün doğumunu titreye titreye beklerken uyuyakaldı. Köpek sesleriyle uyandı, kara gözlü boz bir köpek tam karşısında havlıyordu. Bir anda yerinden sıçradı Yusuf, köpeğin gerçek olup olmadığını idrak etmeye çalıştı; gerçekti. Yanındaki zerzevat yığını içinden rastgele eline aldığı hayvan kemiğini köpeğe fırlattı, köpek acı acı havlayarak kaçıp gitti. Köpeğin kuyruğu da menzilinden çıkınca hemen heybesini yokladı, yerindeydi. Uyuyakaldığı kısacık zamanda yarısı göçmüş tavandan akan kirli su, çuhadan heybesinin küçük bir kısmını ıslatmıştı. Küfür ederek içindeki malzemeleri tek tek kontrol etti. Sakalı aklına geldi, aynayı çıkarıp baktı, bıyıkları da dökülmüştü. Geceleyin karanlıkta göremediği her eşyayı dikkatle inceledi; sağa sola saçılmış yüzlerce kâğıt, kırık bir tüfek, cam parçaları, kanlı sargı bezleri, kirli çaputlar, demir sopalar, paslı dolaplar, masalar, kırık oturaklar... Kâğıtlardan birini alıp okudu, ıslak kâğıttaki kalabalık metnin içinde hemen her paragrafta karşısına çıkan 'Lenin' ismini algıladı en başta... Birkaç kez Ali Garbî'den, en sonunda da, Revan'daki kitapçıyla yaptıkları sohbette duymuştu bu ismi.

"Demokratik devrimden derhal ve kesinlikle gücümüze bağlı olarak, sınıf-bilinçli ve örgütlü proletaryanın gücüne

bağlı olarak sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz kesintisiz devrimi savunuyoruz. Yarı yolda durmayacağız"

Yusuf bildirinin en altındaki yazıyı birkaç defa okusa da bir şey anlamadı, kâğıdı kaldırıp bir köşeye fırlattı. Karşısında biri varmış gibi konuşmayı âdet edinmişti, son günlerde. Bu kişi Behzad'dı.

"Galiba burada şu asiler kalmış. Baksana şu mecmualara, bildirilere, kanlanmış bezlere. Dertleri nedir bir türlü anlamıyorum. Sömürülen halk biz mi oluyoruz? Yani şimdi bunlar hem Müslümanların hem de kendilerinin haklarını birlikte mi savunuyorlar. Olacak iş değil. Bugüne kadar hiç işitmemiştim, peki tüm insanların eşit oluşu... Allah huzurunda zaten öyle değil miyiz? Hâlâ utanmadan Allah'ın kutsal ismini ağzıma alıyorum değil mi?"

68. Kısım/Hrant, Devrim, Simya

Doğmamış ve doğmayacak çocuklarının kokusunu aldı sanki.

Sayıklamasını bitirip heybesindeki eşyaları çıkaracakken ayak sesleri duydu, ne yapacağını şaşırdı, arkadaki izbeye saklandı hemen. Atını, dışarıdaki viran sütuna bağladığı aklına geldi. İçeriye iki adam girdi, Yusuf harabenin arka bölmesindeki şekilsiz delikten gelenleri izliyordu. Birinin yüzünü yandan görüyordu; sarışın, yeşil gözlü orta boylu bir adam... Diğeri arkasını dönmüş, elinde kalın demir sopayla eşikte bekliyordu. Çok geçmedi, iki adam daha girdi içeriye, kafası parçalanmış üniformalı birini sürükleyerek içeri getirdiler. Yusuf, ölü askeri taşıyanlardan birini tanıdı; başındaki kareli kasketin altından taşan kıvırcık saçı, yuvarlak

yüzü, sivri burnu, birleşik kaşları... Heyecanla bulunduğu yerden çıktı. Adamlardan biraz önce izlediği sarışın olan elindeki demiri ona doğru savurmaya hazırlanınca, Yusuf ellerini kaldırdı, aynı anda bağırdı.

"Hrant!"

Hrant Yusuf'u tanımadı en başta. Yusuf kelimeleri birbirine karıştırıp bacağı kırıldığı günü hatırlatınca Hrant'ın yüzü güldü. Yanındakilere başıyla bir işaret yaptı. Sarışın olan demiri indirdi. Yusuf Hrant'ın yanına gidip ellerini sıktı. Hrant rahatlamış bir şekilde kasketini çıkarıp konuştu.

"Dostum seni gördüğüme pek şaşırdım, ne yapıyorsun burada?"

"Hiç sorma. Başıma gelmeyen kalmadı, gece barınacak bir yer bulamayınca burada kaldım."

Hrant yanındakilere döndü.

"Kardeşler! Merak etmeyin, Dikran zararsızdır."

Yusuf, Hrant'a uydurduğu ismini duyunca ferahladı, unutmuştu çünkü takma adını. Hrant Yusuf'un koluna girip arkadaki bölmeye götürdü onu.

"Şu işe bak, seni gördüğüme sevindim."

Yusuf gülümsedi.

"Ben de dostum. Kınalık'taki karakola gittim. Asilere katıldığını söylediler."

Hrant sivri burnunu kaşıdı, yüzünü astı.

"Onlardan olmayınca asi oluyoruz işte... Doğru. Direnenlere katıldım, Çara ve onun parasıyla satın aldığı askerlere karşı savaşıyoruz. Şimdilik silahımız yok, ama halkı bilgilendirmeye çalışıyoruz, elimizden geldiğince ve gizlice. Revan'da yirmi beş-otuz kişiyiz, şimdilik. Petersburg'daki örgütler gibi ciddi bir yapılanmamız yok ama onlarla bağlantımız sağlam."

Ön taraftaki cesedi işaret etti, gözlerini kırpıştırarak.

"Arasa sırada, bizi ifşa eden Çarın köpeklerini haklıyoruz. Sen ne yapıyorsun, neler geldi başına?"

"Uzun hikâye, biliyorsun ticaretle uğraşıyordum. Her köşe, yangın yeri... İşlerim bozuldu, beş parasız kaldım."

"Merak etme, yakında her şey çok güzel olacak..."

"Nasıl?"

"Devrimle."

"Devrim?"

Hrant güldü.

"Anlatacağım dostum, her şeyi uzun uzun anlatıp, bilinçlendireceğim seni. Sen de bizimle beraber ol ha, ne dersin?"

"Bilmem ki, ben birilerine zarar veremem."

Hrant tekrar güldü.

"Dikran kardeş. Bizi katil sandın sen herhâlde. Kan yok, şiddet yok şimdilik. Biraz evvelki teğmeni öldürmek zorunda kaldık. Yoksa başımız büyük belaya girecekti, bizi öğrenmişti."

Kendi etrafında döndü Hrant, uzun kollarını açarak.

"Biz geceleri burada barınıyoruz, Revan'ın merkezinde olmak güvenli değil. Ayrıca diğer şehirlere gitmek daha kolay oluyor buradan. Başka yerlerdeki dostlarımızla toplantılar yapıyoruz."

Yusuf anlamsız gözlerle Hrant'ı izliyordu.

"Bak şöyle yapalım, bizim hemen Talın'a gitmemiz gerekiyor. Oradaki kardeşlerden yeni bildirileri teslim alacağız. Belli ki yorgunsun sen..."

Duvara yaslanmış döşekleri gösterdi.

"Bunlardan birinde yatıp, bir güzel dinlen. Merak etme emniyetlidir burası. En geç yarın öğleden sonra dönmüş oluruz. O zaman uzun uzun konuşuruz, açsın değil mi?"

"Çook..."

Hrant ön kısımdakilere seslendi;

"Sergey, yanında ekmek var mı?"

"Varrr!"

Hrant ve arkadaşları çıkarken, Yusuf bir yandan bayat ekmeği yiyor, diğer yandan da titreyen kirli elleriyle tuttuğu, Hrant'ın verdiği mecmuayı okuyordu. Daha iki cümle okuduğu halde sıkılmıştı. Onların gittiğinden emin olunca kalktı, heybesinden malzemeleri çıkardı. Çocuklarını sever gibi okşadı hepsini tek tek. Doğmamış ve doğmayacak çocuklarının kokusunu aldı sanki. Defterdeki şifre sistemiyle ağacın altından çıkardığı kâğıttaki yazıyı karşılaştırıp çözmeye çabaladı. Kısa zaman sonra son maddenin ne olduğunu okudu;

"Âşık olduğun insanın üç damla kanı..."

69. Kısım/Yusuf Butimar'a Gidiyor

Onu görünce yıllardır aradığı sırrın cevabını bulduğunu düşünmüştü. Ondan ayrı kaldıkça o sır büyümüştü.

Yusuf kâğıdı bir daha, bir daha okudu. Herhangi bir yanılsama yoktu, iksir ondan âşık olduğu kadının üç damla kanını istiyordu. Evvela havsalası almadı bunu; sonra gülümseyerek kabullendi. Hrant'ın gösterdiği köhnemiş, rutubetli döşeklerden birini yere attı. Üstüne uzandı, iki elini ensesinde birleştirip yarı yıkık tavandan batıya göçen koyu bulutları izledi. Nesli tükenmekte olan bir sır sürülmüştü bulutlara. Soğuk yapıştı ellerine, ince derisi donuklaştı. Yaşam denilen bu ölüm ânını dilimleyen zaman, kalbine uçsuz bucaksız bir gece çiziyordu şimdi. İlk yürüdüğü günü hatırladı, bahçedeki pembe güllerin arasında... Tepesinde portakal kuşları dönüyordu. Doğrulup etrafındaki nesnelere baktı. Karşısındaki paslanmış bir demir dolapla, üstünde uzandığı döşeğin arasındaki mesafeyi ölçtü göz kararıyla. Eşyaların birbirine olan yakın

lıkları veya uzaklıkları onu çocukluğundan beri esnetiyordu. Esnedikçe sinekler kemiriyordu aklını... Evvela yığınla anlam biriktirdi, sonra da bunların hepsini üstüne yıkabileceği birini aramaya koyuldu zihninde. İşlediği günahlar, giderek küçülüp altına göre atan kalbi, umutsuzluğu... Birini bulamadı, aynayı çıkarıp tekrar baktı yüzüne, tüm bıyığı ve sakalı gitmişti. Yüzü bembeyazdı. Elleri titremeye başladı, aynadaki yüzünü oynattı. Tırnaklarıyla içi iltihaplanmış duvarı kazıdı. Gözlerinin önünden kıvırcık şekiller geçiyordu yine, heybesinden şurubunu çıkarıp iki yudum aldı. İyice ağzı açılan pabuçlarına baktı, babasının pabuçlarıydı bunlar. Babasıyla vedalaştığı, ona sarıldığı ânı düşündü, gözleri doldu. Karşısında Behzad varmış gibi konuşmaya başladı.

"Bizi kuşatıp, arsızca göz kırpan tüm eşyaların ilk anlamlarını unuttuğumuz için onları alelade, cansız şeyler olarak görüyoruz. Mesela şu pabuçlar... Babamın ayağında gördüğüm gün içim sıyrılmıştı, yine de ses etmemiştim. Adamcağız o sıyrığın tıkırtısını nasıl duymuşsa ertesi gün getirip odamın önüne koymuş pabuçları... Hâlâ susuyor musun Behzad'ım, kardeşim. Canım... Beni insan yapan senmişsin, şimdi anlıyorum bunu. Sen gittikten sonra içi boşalmış, meyvesi göçmüş bir kabuğa döndüm. Sadece kabuk. Hele altınlara kavuşayım, hemen yanına geleceğim. Üç gün, hiç durmadan abdest alacağım. Her şeye tövbe edeceğim, Kur'an şahidim olsun. Huzursuzluk yazılabilir olsaydı keşke... Konuşarak anlatamıyorum. Şu içtiğim şurup iyiden iyiye sersemleştiriyor beni. Saveçya kendime tokat attığımı söylerken onu yalanladım ama, bunu son birkaç aydır yapıyorum... Gayriihtiyarî. Ama şuruba meftun olmaya başladım, onu içmeyince titremem geçmiyor. Bu uğursuz içecek, sanki canlıymış ve kendi iradesi varmış gibi beni idare etmeye başladı. Yüzüme vuran ellerimi benden bağımsız biri yönetiyor sanki. Şu tır-

naklarımın haline bak, sağı solu farkında olmadan kazıyorum. Behzad, deliriyor muyum ben kardeşim?

İhtimallerin kalabalığından kaçıp uzaklara sığınmak istiyorum. Yemin ederim her şeyden bıktım. Mesafeler, anıları emip kendi hacmine dâhil eder. Hele bir de mesafeler zaman ile işbirliği halindeyse... Behzad seni çok özledim kardeşim..."

Uzun süre sessizce karşısındaki eşyalara baktı. Şurubun içindeki afyon, beyninin etrafını sarmıştı yine. Biraz önce baktığı paslı dolabın üstünde yürüyen böcekleri izledi. Böceğin birine şiir okudu.

Kahkaha attı, ağladı, kahkaha attı, ağladı. Çok yorgundu, uykuluydu ama bir âna muhtaçtı. Zamanın aklını çelip, kendiyle beraber uyumaya ikna etmeye çalıştı. Zamanı baştan çıkaramadı. Hiçliği sağdıkça kendinden kovuluyordu şimdi.

Vücudunu tepeden tırnağa bir titreme aldı. Kesik kesik konuşuyor, gözlerinden geçen kıvrımlı şekilleri yok etmeye çalışıyordu. Aynayı çıkarıp ağzına baktı; diş etleri, yanak çeperleri, harita dili, bademciği... Hepsinde bir fevkaladelik olduğunu düşünüyordu.

"Kimin kâbusuyum ben Allah'ım. Beklemekten başka neyim var Allah'ım! Beklemekten başka neyim var!

Behzad! Konuşsana! Neredesin beynamaz! Kendime ağladıkça aradığım denizi görüyorum. Behzad..."

Yüzükoyun uzandı döşeğe. Butimar'ı hayallendirdi. Berbat bir koku geliyordu burnuna döşekten.

Ağır idrar kokusu içinde ağırlaşarak uykuya daldı. Tepesindeki boşluktan üstüne yağmur dökülünce uyandı. Butimar'ın yüzü, göz tabakasındaydı hâlâ. Onu görünce yıllardır aradığı sırrın cevabını bulduğunu düşünmüştü. Ondan ayrı kaldıkça o sır büyümüştü. Onun güzelliğini, ona karşı bastırdığı onulmaz aşkı düşündü. Kararını vermişti, Revan'a gidiyordu. Butimar'ı almaya...

70. Kısım/Yağmur ve Motel Yerevan

Boşuna ateş etme, gerçek değilim!..

Yusuf, Revan'ın girişinde sekiz asker tarafından durduruldu, içinde simya malzemelerinin olduğu heybeyi askerlerin dikkatini çekecek şekilde kucağında tutuyordu. Heybenin içinde ne olduğunu sorarlarsa çeşitli ilaçlar olduğunu ve onları şehirdeki şifahaneye götürdüğünü söyleyecekti. Askerlerin sorgusuna her zamanki ağır kanlılığıyla yanıtlar verdikten sonra, geçmesine izin verdiler.

Atı dehlemişti ki, gerisinde kalan askerlerden biri bağırdı; "Dur!"

Yusuf zaman geçirmeden atı dizginledi. Arkasına döndü, askerlerden biri elindeki tüfeği üstüne tutuyordu. Bir an namludan çıkan sıcak barutun göğsüne girip etini dağıtmasını hissetti. Ellerini kaldırıp askere bağırdı, sesi ağlamaklıydı hâlâ.

"Boşuna ateş etme, gerçek değilim!.."

Asker güldü.

"Ne ateşi yahu, atının bacağı kanıyor."

Asker atın hareket ettiği mevkiden Yusuf'un şimdi durduğu yere kadar olan kan izlerini gösterdi.

"Şunun ayağını sar bir an evvel, yoksa gideceğin yere varamazsın."

Yusuf rahatladı.

"Teşekkür ederim."

Yağmur şiddetlenmişti. Delinen gök, sanki onun üstünde var olan, onu kapsayan başka bir katmandan gelen yağmuru da içine alıyordu. Kuyu içinde kuyu gibi... Yanından geçtiği bahçelerdeki solgun çiçekler, kansız saplarıyla suyun üstünde yürüyorlardı. Kolu kuvveti yerinde, pos bıyıklı bir kâh-

ya, bahçedeki samanların üstünü örtüyordu, ıslanmasınlar diye. Manzaranın akışına ayak uydurarak atı yavaşlattı Yusuf. Kâhya işini bitirip, yüzüne yüklediği bâkir anlamla bir tütün yaktı. Kır saçları ıslanmıştı, Yusuf'a yabancı bir bakış attıktan sonra kara köpeğini peşine katıp büyük eve girdi.

Hana yaklaştıkça tamamlanmamış insanlara rastlıyordu, hepsinin yüzünde bir eksiklik vardı sanki, bunu bir alamet sayıp şehrin eksikliğini Butimar'ın burada olmama ihtimaline bağladı. Ürperdi. Bilincinin altında oynaşan balıkları dahi üşütecek bir soğuğun içinde olmasına rağmen avuç içleri terliyordu hâlâ. Olmayan sakallarını yoluyordu. Geçmişi tekrar eden kokular yağmurun kaldırdığı toprak kokusuna karışıyordu. Tohit'i ve Mahmut Ağa'yı öldürürken kimi taklit ettiğini düşündü, okuduğu kitaplardaki gibi mi öldürmüştü, yoksa insiyakları doğrultusunda mı? Hanın gri duvarlarını görünceye kadar bunu düşündü. Han kapısının üstündeki sarı levha değişmişti, yerine asılan tabeladaki 'Motel Yerevan' yazısını okudu. Dizgin yerine ıslak yelelerinden tuttuğu atından tek hamlede inip içeri koştu. Ne Butimar, ne Kamer, ne de yaşlı Agop vardı etrafta... Eski adıyla han, taze adıyla motelin girişine konan uzun, siyah masada duran, başkasının yerine yaşamaktan yorulduğu anlaşılan gür saçlı, uzun burunlu adama Kamer'i sordu. Adam, önündeki sıcak çay dolu bardağın dibini içip Kamer'in tutuklandığını söyledi. Yusuf'un yüzündeki renksiz pencere kapandı. Nedense, adamın kendisine yalan söylediğini sezinledi. Belindeki hançeri çıkarıp adama gösterdi. Agop'u, Butimar'ı sordu. Adam hançeri hiç görmemiş gibi olağan konuşmasını sürdürüp, bahsettiği kişilerden sadece Kamer'i tanıdığını, burada işe yeni başladığını, hanın el değiştirdiğini, eski çalışanların işten çıkarıldığını söyledi. Yusuf hançeri beline sokup handan çıktı. Zihninden süratle geçen bir umudu yakalamak ister gibi öne atıldı, girişteki merme-

re takıldı. Hanın önünde duran atların ayakları dibine düştü, zaten perişan halde olan üstü başı iyice çamura bulandı. Çamurlu suyun içinde mum böcekleri uyukluyorlardı. İçinde nefes aldığı zamanı tanımıyordu. Yaşamayı unutmuştu. Ağzının ücra yerlerinden akan tuzlu acı su, dudaklarının kenarından sızıyordu. Düştüğü yerden yavaşça kalktı. Neyin buhranına tutulduğunu bilmiyordu. Heybesinden çıkardığı şurubundan içti birkaç yudum. Öyle büyük bir karmaşa vardı ki ruhunda, sanki tanıdığı ya da tanımadığı herkes, içinden çıkamadığı meseleleri çözüm bulana kadar onun içine rehin bırakmıştı. Vücudunu saran titremeyi denetleyemiyordu. Unutmak istediklerini unutamıyor, hatırlamak istediklerini içinde çırpındığı karanlık dehlizde bulamıyordu. Doğruca Butimar'ın evine sürdü atını. Eliyle atın şekilli ensesini tokatlıyor, sinekleri düşünüyordu. Boşlukta sallanan kuklaları, gelecekten gelen deliyi, Behzad'ı, Butimar'ı, Hatice'yi, İravâni'yi, kitapçıyı, Galust'u, Kamer'i, Saveçya'yı, Ali Garbî'yi, Baba Abdullah'ı, dökülen sakalını, kulağından akan sarı suyu, altınları, iksiri, Tohit'i, dev geyikleri, karada yürüyen balıkları, cam mağaralarını, kadehe dönüşen adamı, dallarında ölülerin sallandığı ağaçları, mavi narları, karnı deşilen hamile kadınları, tosbağasını, çocukken sararttığı yatağını, ilk günahını...

Yol boyunca kendi kendine konuşuyor, titreyen elleriyle farkında olmadan hem atına, hem de kendi yüzüne silleler indiriyor, atın acı kişnemelerini duymuyordu. Yolunu yağmurun soğukluğuna göre buldu. Butimar'ın yüzünü hatırladığı müddetçe henüz delirmemiş olduğunu anlıyordu. Nihayet bir zamanlar bağıra çağıra tatlı sattığı sokağı, belli bir nizamla dizilmiş iki katlı taş evleri gördü. Yağmur dinmişti, güneş batmak üzereydi. Birkaç sokak satıcısı, soğuğa aldırmadan kendilerine çamurdan yaratıklar yapan iki çocuk, eşiklerinde biriken suyu tahliye eden esmer kadınlar... So-

kağın sonundaki yeşil boyalı evin önünde durdu, Butimar'ı kaçırdığı gece onu beklediği yerde. Böyle pejmürde bir vaziyette sokağın ortasında durup karşısındaki evi gözetlediğini görenler ona ters ters bakmaya başlayınca mezarlığa girdi.

71. Kısım/Yusuf Mezarlık'ta...

Ölene kadar susmaktan, ölene kadar konuşmaktan korktu. Ya da sadece Allah'ın bildiği bir dili konuşmaktan...

Mezarlığın yüksek duvarının dibine çöktü. Soğuk dayanılmayacak gibiydi. İçeri geçti. Yeni kazılmış bir mezarla göze göze gelince ürperdi. Ona bakınca ölmüş olma ihtimali ayyuka çıkacakmış gibi. Butimar'ın evinin yarısını görüyordu oturduğu yer. Titremesi kısmen geçmişti ama bulanık görüyordu etrafı. Mezarlığın sağında yeni örüldüğü belli olan duvarın dibindeki çeşmeden su içti, üşümüyordu. Önündeki yüzlerce mezar taşının her biri 'Benim hikâyemi dinle' der gibi Yusuf'a bakıyorlardı. Duvarların ardında, yağmurun iyice kesilmesiyle birlikte bir uğultu başladı, buna mukabil titremeye tutuldu yine. Yaşayamadıkları aklından çıkmıyordu. Karşısında Behzad oturuyormuş gibi kendi kendine konuşmaya başladı.

Varla yok arasındaki güneş kaybolana kadar sürdü bu hali. Kendini çok yalnız hissediyordu, öyle ki tüm uzuvlarının dahi kendisini terk ettiğini düşünüyordu. Saçı, sakalı, aklı... Düşünülürse haksız da sayılmazdı. Bir süre iki büklüm halde oturdu. Dolunay karanlığı emzirmeye başlayınca tüm sesler, uğultular ve titremesi kesildi. Kar yağıyordu. Gökten devasa bir kovadan dökülen süt damlaları gibi, karanlığın karnından süzülerek, tüm sesleri yutup yere düşüyordu taneler.

Yanaklarına döne döne konan ilk kristalin ardından içine tüneyen şeytan, kaçıp gitti.

Derin ve kesin bir sessizlik... Başka bir dünyanın sınırı... Yüzünü göğe tuttu, sırtına ılık bir yumuşaklık yayılıyordu. Kollarını iki yana açıp karın onu temizlemesini istedi. Nefesinden buhar çıkmaya başlayınca, tekrar duvar dibine çöküp evi izlemeye koyuldu. Karın kokusu, Butimar'ın burada olduğunu söylüyordu. Nihayet iki adam belirdi evin kapısında, kapıyı açanı göremedi ama içeri giren adamlardan birinin Butimar'ın babası olduğunu anladı, ama yanındaki uzun boylu esmer adamı tanımıyordu. Onun kim olabileceğini düşündükçe biraz evvel aklına getirmemek için direndiği uğursuz düşüncelerle ciltleniyordu.

İçi kir dolu tırnaklarını avucuna geçirdi. Kabuk bağlamak için tereddüt eden bir yaraya benzetti kendini. Acının kaynağı diriyken, umut etmenin bir faydası yoktu. Ölene kadar susmaktan, ölene kadar konuşmaktan korktu. Ya da sadece Allah'ın bildiği bir dili konuşmaktan...

Sabaha kadar gözünü kırpmadan, içindeki yangına ellerini tutarak oturduğu yerde bekledi.

Biri, tüm bu olup bitene, hatta mecali kalırsa giderek katılaşan geceye bir ağıt yakmalıydı.

72. Kısım/Kar

Mezarlığa dönüp derin bir kış uykusuna yatmayı geçirmedi aklından...

Omuzlarında küçük kar tepeleri oluşmuştu. Kendini doğuran güneş, karın genişlettiği sokağı aydınlatıyordu. Sütçülerin naraları, faytonların tekerleri altında çatırdayan buz

sesleriyle bir akıyordu sokakta. Fısıltı sıtmasına tutulan bö cekler yumuşak karı deşiyorlardı.

Nubar Usta yanındaki gençle beraber çıktı evden. Es mer adamı incelemeye çalıştı Yusuf, bir zamanlar çok iyi olan gözlem yeteneği, şimdi etrafı bürüyen beyazlıktan baş ka hiçbir şeyi kavrayamıyordu. Esmer, kemikli yüzlü, boylu bir adamdı. Adamı kendisiyle kıyasladı, bir an gidip orada öldürmek istedi onu. Nubar'la yanındaki, sokağın sonunda kaybolana kadar baktı arkalarından. Mezarlıktan çıktı, so kak bomboştu. Bileklerine kadar kar vardı. Yırtık pabuçları nın önüne bağladığı çaputlar çözülmüştü, soğuğu iliklerine kadar hissederek Butimar'ın evine doğru yürüdü. Uykusu vardı, mezarlığa dönüp derin bir kış uykusuna yatmayı ge çirmedi aklından, doğruca evin merdivenlerine çıkıp kapıyı çaldı.

Kalp atışlarının sesinden kendi bile korktu. Kâğıdı sıkı ca avucunda sıkıyordu. Kapıyı Butimar açarsa kâğıdı he men eline sıkıştırıp mezarlığa koşacak, Butimar'ın kararını bekleyecekti. Kapı, çıtasını sıvayan karları dağıtarak usulca açıldı. Butimar'ın annesiydi bu. Yusuf'u tuhaf bakışlarla sü zerken, Yusuf konuşmak zorunda hissetti kendini.

Titreyen ellerini karnının üstünde ufalayıp, boynunu sağa eğdi. Ayakları altında yumuşayan beyazlığın altında kalbi de içe geçiyordu.

"Efendim. Rahatsız ediyorum, ne olur affedin! Günlerdir ağzıma bir lokma yemek koymadım. Bana yardım edin. Bana vereceğiniz birazcık ekmek, Tanrı yerine olsun."

Kadın karşısında kurumuş ve donmuş bir denize benze yen, perişan haldeki Yusuf'a merhametli gözlerle baktı.

"Bekle burada..."

Mutfağa doğru ilerlerken, adamın evin içine girme ihti malini düşünüp korktu. Yukarıya doğru seslendi.

"Varujaaan! Varujaan! Kapı açık, ben gelene kadar beklesene önünde..."

Yusuf'un buzları çözüldü, gülümsedi, çocukken akşamüstleri içine giren kaybolma dürtüsünü duyumsadı. Varujan yani Butimar ağır ağır merdivenlerden inip Yusuf'un beklediği yere bir adım mesafede durdu. Güneş doğdu onunla beraber. Gölgesi Yusuf'un ayakları dibine düşünce, Yusuf bir adım geriledi, gölgesine basmamak için.

Butimar hemen tanıdı Yusuf'u, aynı anda gözleri nemlendi. Yusuf tek söze dokunmadan kâğıdı eline sıkıştırdı. Butimar'ın annesi elinde ekmek, akşamdan kalma et ve bir bardak sıcak çayla gelene kadar birbirlerine baktılar.

Butimar'ın annesine kapıya gelince ikisi de gözlerini birbirlerinden başka tarafa çevirdiler. Kadın elindekileri Yusuf'a uzattı.

Yusuf, kurumuş yüz hatlarını oynattı, gülümsedi kadına.

"Teşekkür ederim efendim, çok teşekkür ederim."

Kadın kapıyı kapatırken Yusuf da mezarlığa yürüyordu, elindeki ekmekten büyük bir ısırık aldı. Hava yumuşamıştı.

73. Kısım/Yusuf, Butimar, Aşk

Göç mevsiminin geldiğini anlayan bir kuşun içgüdüsüne benzer bir hisle hazırlanmaya başladı.

Butimar odasına girince elinde ezdiği kâğıdı okumadan yırtmak istedi, çok kızgındı Yusuf'a. Günlerce şimdi oturduğu yatağının üstünde ağladığı, duayla karışık ona lanetler yağdırdığı anlar geçti gözünün önünden. Ama Yusuf öyle bir haldeydi ki, perişanlığı kâğıdı bile ağırlaştırmıştı. Top halindeki kâğıdı açtı. Kâğıttaki siyah harflerin mürekkebi dağılmıştı, yeni yazıldığı belliydi. Bir de küçük çiçek vardı pu-

sulanın kucağında. Yılgın kar papatyasını elinde çevirerek okumaya başladı.

Butimar'ım!

Senden af dilemeyeceğim, çünkü günahkâr olan ben değil, beni bu duruma getiren hayattır. Seni hana bıraktığım günden sekiz gün sonra işlerimi halledip yanına gelirken, askerler alıkoydular beni. Günlerce işkence ettiler. O karanlık hücrede nefes yerine senin hayalini soluyarak ölümümü bekledim. Ermenice ve Rusça bildiğim için öldüremediler beni, Türkleri sorgularlarken söylediklerini tercüme etmem için. Nihayet dün sabah bıraktılar. Bir an düşünmeden buraya geldim! Bu çiçeği de dalından yeni kopardım. Hemen sana vermek istedim ki, sen onu eline aldığın vakit dalından ayrıldığını anlamasın. Geceyi beklemek iyi olmaz. Kar tekrar yağmaya başlarsa, yollar kapanır. Gün batmadan, baban eve gelmeden buradan gitmemiz gerekiyor. Başımı kucağına koyup, içinden geçtiğim cehennemi anlatmak istiyorum sana artık. Hiç param yok, karargâhtan salıverildiğim andan beri bir şey yemedim. Bu şekilde eğer kar bastırırsa gideceğimiz yere varamayız. Hemen yanıma gel. Mezarlıktayım. Çok kalın giyin, benim için de bir şeyler bulabilirsen ve yol boyu gözlerime bakarsan donmam.

İçimde yapayalnızsın hâlâ...

Yusuf

Butimar, pusulayı okuyup bitirdikten sonra, pencereden sokağa baktı. Mezarlığın bir kısmı görülüyordu. Gülümsedi. Yusuf'a karşı içinde biriktirdiği tüm öfke yok olup gitmişti. Göç mevsiminin geldiğini anlayan bir kuşun içgüdüsüne benzer bir hisle hazırlanmaya başladı. Ama allak bullak olmuştu. Yusuf'un yalan konuşmuş olma ihtimali bir kez silik

bir şekilde geçti aklından, o zaman da pusulada yazanları bir daha okudu. Yeniden gülümsedi.

74. Kısım/Yusuf ile Butimar Revan'dan Kaçıyorlar

Gideceğimiz yere bu atla varamayız. Hava kararıktan sonra kar bastırırsa ölürüz.

Yusuf mezar taşlarının arasında ileri geri yürüyordu. Zihni berraklaşmıştı, Butimar'ı görmek ve karnını doyurmak iyi gelmişti. Mektubu ustaca bir yalancılıkla yazdığının farkındaydı. Zerrece pişmanlık duymamış, hatta mektupta yazanların gerçekten başından geçtiğine inandırmıştı kendini. Şimdi Butimar'ı bekliyor, onu yanına aldıktan sonra araba olmadan nereye ve nasıl gideceklerini hesaplıyordu. Behzad'ın olmayan varlığıyla konuştu yine.

"Gelir mi sence? Bence gelecek. Yanında çok uzun zaman geçirmemiş olsam da onu iyi tanıyorum. Eğer gelmek istemeseydi, konuşurdu benimle. Sustuğuna göre gelecek. Kapıda karşıma çıktığı an sönmek için su isteyen bir ateş sandım kendimi. Geçen her an içim dışıma döndü. Dilinin altında yaşayan bir kelimeydim. Konuşsa yersiz yurtsuz kalacaktım. Sustu. Kâğıdı da aldı. İnşallah gelecek. Beynamaz, yanımda olsan beraber giderdik, nereye gideceğimi bilmesem de..."

Kendi kendine konuşurken aklına taşyuvaya gitme fikri geldi, o an. Hem Behzad'ın iyileşmiş olabileceğini, hem de beş parasız sefil olacağına taşyuvanın türlü imkânlarını kullanarak, refah içinde iksiri hazırlamayı düşündü. Sonrasında bunu yapmanın, Behzad ve Hatice'nin başına belalar açma ihtimalini hesap edip, bu fikirden caydı. Butimar yanına gelince, onunla doğruca hana gidecekti. İçeri girip masada duran adamı şüphelendirmeyecek şekilde kafasını

karıştıracak ve çıkarken de altındaki atı oraya bırakıp hanım önünde bekleyen at arabalarından birini, hatta şansı yaver giderse kış için yapılan dört yanı çelik kafesli bir fayton çalacaktı.

Butimar hazırlığını tamamlayıp annesinin yanına gitti. Akşam yemeğini hazırlıyordu annesi. Başını kaldırıp kızına baktı.

"Adama çok acıdım. Nasıl da sefil değil mi? Tanrı bu kış kıyamette dışarıdakilerin yardımcısı olsun. Eskiden bu kadar dilenci olmazdı buralarda."

"Ne yemeği yapıyorsun?"

"Dalak dolması. Aşot çok sever bu yemeği. Bana yardım etmeyecek misin?"

"Başım çok ağrıyor anne, uyumak istiyorum."

"Peki, uyu ama yemek vakti odana kapanmak yok. Kuzenine çok ayıp oluyor. Dün akşam da seni sorup durdu."

"Niye soruyor ki beni, artık çocuk değiliz oturup oyun mu oynayacak benimle?"

Annesi elindeki bıçağı bırakıp, kızının oturduğu koltuğa geldi, eğilip saçlarını okşadı.

"Bir tanem o senin kuzenin. Üstelik çok değer veriyor sana. Başımıza gelen felaketten sonra burada yanımızda olup seni korumak istiyor."

"Korumasın!"

"Hâlâ o haydudu düşünmüyorsun değil mi?"

"Düşünmüyorum anne!"

"Baban da, ben de günlerce cehennemi yaşadık. Ne olduysa oldu, ama artık kendine gel. Baban, ben, Aşot hep yanında olacağız."

"Biliyorum. Dayımla yengem ne zaman gelecekler?"

"Henüz belli değil. Dayın oradaki evini istediği fiyata satamamış. İstediği parayı verecek bir alıcı çıkınca gelecekler. Hadi gidip uyu sen."

Odasına doğru yürürken, annesi de kederli bakışlarla arkasından izledi kızını.

Butimar, çarçabuk üstündekileri değiştirdi. Koca çantayı kavrayıp sessizce merdivenlerden inerken kapı çalındı, gerisin geri gidip oda kapısının önünde bekledi. Yusuf'un gelmesinden korkuyordu. Komşu kadınlardan birinin sesini duyunca rahatladı.

"Gel gel. Yemek hazırlıyordum ben de, bana yardım edersin."

Annesinin sesinden sonra iyice rahatladı. Komşu kadınla annesinin oturduğu yer, çıkış kapısını görmüyordu. Biraz evvelki sessizliğin aynısıyla indi merdivenlerden. Kapının sürgüsünü yüzünü kırıştırarak geriye çekti, kolu indirip dışarı çıktı. Gökyüzü masmaviydi. Son günlerde Yusuf'un ardından döktüğü gözyaşlarını, kötü anıları bu güneşte kurutarak mezarlığa yürüdü.

Yusuf mezarlığın girişindeydi. Yerinde kalıp Butimar'ın gelmesini bekledi. Birbirlerine ilk kez bakıyorlarmış gibi gülümsediler. Butimar'ı elinden tutup zorlukla ata bindirdi Yusuf. Uyku ile uyanıklık arasındaki sarhoşlukla hana sürdü atını. Arka yollardan gidiyordu, tahmin ettiğinden daha kolay olmuştu her şey, güneşin diriliği yerdeki karı eritiyordu. Butimar Yusuf'un kucağında onun nefesini boynunda hissederken gözlerini kapatmıştı, ağlamakla gülmek arasında kararsızdı. Hana kadar tek kelime etmediler. Atı, hanın önünde durdurunca şaşkın gözlerle Yusuf'a baktı Butimar.

"Niye buraya geldik?"

"Gideceğimiz yere bu atla varamayız. Hava karardıktan sonra kar bastırırsa ölürüz. Sen burada bekle, ben hemen geleceğim."

Butimar yirmi gün kaldığı hanın tanış avlusundaki atlara bakıyordu. Hâlâ olup bitenin gerçekliğini düşünüyordu. Güneşli kar, katıksız kokusunu her tarafa yayıyordu.

Yusuf handan girince geçen defa karşılaştığı adamı buldu masada.

"Sanırım yine bir önceki gelişinizde isimlerini saydığınız kişileri soracaksınız. Bakınız yemin ederim söylediklerimden fazlasını bilmiyorum."

Yusuf eliyle susturdu adamı, gülümsedi.

"Hayır, hayır. Bir şey sormayacağım, birkaç gün burada kalmak istiyorum sadece."

Adam uzun burnunu kaşıdı.

"Elbette, yalnız parayı peşin ödemeniz gerekiyor."

Yusuf başıyla onayladı.

Elini tarumar haldeki şalvarının cebine sokup, gözlerini kapattı. İleri geri sallandı. Masaya tutunup çömeldi. Adam şaşkınlıkla Yusuf'u seyrediyordu.

Yusuf adamın gözlerine bakıp sesini yükseltti.

"Bana su verin! Çok çabuk bir bardağa tuz ve limon koyup getirin!"

Adam panikle sapsarı yüzüyle karşısında yere yığılmak üzere olan Yusuf'a baktı, onun sara krizine tutulduğunu zannetmişti. Elindeki defteri bırakıp hanın mutfağına koştu. Yan tarafta, handa kalanların yemek yediği camlı bölmedeki masalardan biri doluydu yalnızca; üç adam hararetle tartışıyorlardı. Yusuf'u ve konuşmaları fark edemeyecek durumdaydılar. Yusuf etrafına iyice baktıktan sonra dışarı çıktı, vakit kaybetmeden avludaki faytonlardan birinin kalın ipini çarçabuk yerinden söktü.

Butimar ağzı açık Yusuf'u izliyordu. Atların başını yola doğru çevirip, karısını faytonun içine soktu.

Var gücüyle kamçıladı atları kamçıladığında, adam hâlâ limon aramakla meşguldü...

Şimdi sen bana böyle bakınca o kopan parçalarımın hepsi yeniden çakılıyor yerine.

Han gerilerinde kalınca Yusuf sürücü yerinden dönüp gülümsedi karısına. Butimar da mukabele etti. Güneş kar bulutlarının ardına girince, üstlerine yağan aydınlık yok oldu.

"Bu araba senin mi?"

"Sayılır."

"Nereye gidiyoruz Yusuf?"

Yusuf soruyu duyunca bir kez daha düşündü. Butimar'ın son gördüğü halinden daha güzel görünen yüzüne baktı.

"Kasabaya gidiyoruz, doğduğum eve."

"Ama oranın mahvolduğunu söylemiştin."

"Ne fark eder ki, sadece ikimizin olacağı bir ev, birkaç gün orada kalalım da sonra bir çaresine bakarız."

"Seni çok özledim..."

Yusuf gülümsedi ama ellerinin titremesinden, yutkunurken boğazında bir düğüm olduğu hissinin geri gelmesinden, yine o adını bilmediği hummaya tutulacağını anladı.

"Ben de seni özledim, hem de nasıl. Senden ayrı kaldığım her gün bir uzvum koptu yerinden sanki. Şimdi sen bana böyle bakınca o kopan parçalarımın hepsi yeniden çakılıyor yerine."

"Bu güzel yüzüm taslaktır. Sen baktıkça tamamlanıyorum ben. Yazdığın kâğıtta bahsettiğin karargâh neredeydi? Seni niye tutukladılar?"

Yusuf atın dizgininden çektiği bir elini gösterdi;

"Görüyor musun nasıl titriyor?"

Butimar, onun zangır zangır titreyen parmaklarına bakıp sustu, gözlerini yere indirdi.

"Evimize gidelim her şeyi anlatacağım."

"Peki."

"Babanın yanında evinize girip çıkan o adam kim?"

"Aşot'u diyorsun. Kuzenim. Dayımın oğlu."

"Ne işi var sizde?"

"Dayım buraya göç edecek, o yengemle gelene kadar Aşot'u buradaki ev işini halletsin diye önceden gönderdi. O da bizde kalıyordu son günlerde."

"Anladım."

Sınıra yaklaşırken, müthiş bir fırtına çıktı. Her şeyi uçuruyordu. Yusuf fırtınanın gelişine sevindi. Şehrin çıkışındaki askerler karargâhlarından çıkmazlardı bu havada. Öyle de oldu. Denetim mahallinde tek asker bile yoktu. Rahatlıkla geçtiler oradan. Yusuf üstüne çöreklenen titremeye, gözlerinin önünde dönen acayip şekillere rağmen mutluydu. İksir için her şeyin hazır olduğunu düşünüyordu. Gün batımıyla beraber yumuşacık bir kar yağışı başladı, yanından geçtikleri ormandan silah sesleri, köpek havlamaları geliyordu. Nihayet gece yaklaşırken kasaba yoluna girdiler. Soğuğun bastırmasıyla beraber Butimar Yusuf'un yanına geçti. Çantasından çıkardığı kalın kürkün yarısını kendi omzuna, yarısını da Yusuf'a sardı.

"Ateşin var senin!"

"Gayet tabii değil mi?"

"Titriyorsun da..."

"Evet! Ne olmuş?"

Butimar başını Yusuf'un göğsünden ayırdı, hayretle baktı.

"Neden bağırdın. Kötü bir şey demedim ki..."

Yusuf gözlerini yumup açtı, önünü seçemiyordu.

"Özür dilerim sevgilim, asabım harap olmuş durumda. Bana neler yaptılar bir bilsen."

Butimar tekrar sarıldı kocasına.

"İstersen atları durdur biraz dinlen."

Yusuf arabayı durdurdu. İki doru at vardı, arabanın önünde. Butimar'a sarıldı.

Kar, var gücüyle dökülüyordu üstlerine. Her yer öyle sessizdi ki, birbirlerine söylediklerini duymuyorlardı. Kısa müddet sarılı kaldılar. Butimar'ın zayıf bedeni kalbin telaşıyla inip kalkıyordu.

"Biraz daha iyi misin?"

"İyiyim, beni düşünme. Çok az yolumuz kaldı. İstersen uyu."

"Beni unuttun sanmıştım..."

"Keşke sadece aklımda olsaydın, o zaman unuturdum belki."

"Ne yani, şikâyetçi misin bundan?"

"Seni sevmekten şikâyet edersem, Allah günah yazar bana."

Butimar gülümsedi. "Bana masal anlatır mısın?"

Yusuf başını göğe kaldırdı, kirden siyah, soğuktan kırmızıya dönen yüzüne kadife kar döküldü. Ay her zamanki yerinden daha derindeydi. Titreyen sesiyle bir masal anlatmaya başladı.

Kamçı, kar tanelerini sersemleterek şakladı; atlar kişneyerek daha hızlı yürümeye başladılar. Karda çıkan ses, Yusuf'un masalının içinde yankılanıyordu. Butimar uyumuştu. Yusuf, onun zamanı yavaşlatan yüzüne baktı.

"Uyu... Ben de susayım artık. Hayal ile gerçeğin sınırlarının birbirine karıştığı yerde herkes aynı dili konuşur, susarak. Susalım."

76. Kısım/Yusuf İksiri Hazırlıyor

Nefesini kesen aynı hamurdan yoğrulmuş saplantılarla savaşıyordu içinde...

Kasabaya vardıklarında soğuktan katılaşan ellerini artık hissetmiyordu Yusuf. Her yanı buz kesmişti, titriyordu hâlâ. Elinde olmadan sayıklamış, yüzüne birkaç kez vurmuştu. Karısı uykuda olduğu için duymamıştı, görmemişti. Kasaba katliamın yapıldığı halinden çok farklıydı. Kar, yıkılan tüm binaları onarmıştı sanki. Kimsecikler yoktu etrafta. Bâkir beyazlık içinde atlar zorlukla ilerliyorlardı. Butimar uyandı, başını kaldırıp Yusuf'a baktı.

"Yanımdasın."

"Yanındayım..."

"Daha çok yolumuz var mı?"

Yusuf gülümsedi;

"Burası benim kasabam. Geldik..."

Butimar doğrulup uykulu gözlerle etrafında bir zamanlar binlerce nefesle var olan, şimdi karlar içinde harabelere dönüşmüş çarşı meydanına baktı.

Yusuf, hâlâ ayakta duran eski hamamın yanındaki söğüdü gösterdi, gözleri dolmuştu.

"Bir zamanlar bu ağacın üstünden serçeler hiç eksik olmazdı. Gün batarken herkes onları dinlerdi..."

Butimar onun nemlenen yüzünde, kasabaya geldiği gün karşılaştığı felaketin izlerini gördü. Tekrar sarıldı koluna.

Yusuf, yorgun atları son kez kamçıladı, kısa zaman sonra evinin karla kaplanmış kapısını gördü. Arabayı durdurup Butimar'ı indirdi. Titriyordu.

"İşte evim, evimiz... Tüm hatıralarımın beşiği..."

"Tam anlattığın gibi..."

Gülümsediler. Kırık bahçe kapısı buz tutmuştu. Yusuf her zamanki gibi çaprazlama yerine oturttu kapıyı zorlukla. İçeri girdiler.

Bahçe karmaşıktı; otlar, ölü çiçekler, tüyleri dökülmüş dev bir geyiğe benzeyen ağaç, dudakları buz tutmuş eski kuyu...

Evin bomboş halini görünce bir kez daha hüzünlendi Yusuf, Butimar'ı kolundan tutup odasına götürdü. Odanın çıplak zemininde bir ateş yakıp, Butimar'a sarıldı. Tek kelime etmediler, öğlen olana kadar, akşam olana kadar, gece olana kadar sarıldılar. Yusuf onlarca şiir okudu karısına. Cılız güneşin karla incelen kırmızılığı pencereden girerken uyandı Yusuf, Butimar tüm güzelliğiyle yanında yatıyordu. Titremesi artıp, vücudu yanınca şurubundan içti biraz. Doğruca bahçedeki eyvana gidip geniş yabayla küreği aldı. Kuyunun yanında karların arasında kaybolan merdiveni çıkardı yerinden. Gökyüzü bulutluydu ama hava yumuşaktı. İncecik bir esinti karları okşuyordu. Merdiveni evin damına dayadı. Heybesindeki malzemeleri alıp dama tırmandı. Mahmut Ağa'dan çaldığı defterde iksirin açık havada ve yüksek bir yerde yapılması gerektiği yazıyordu. Damdaki kar neredeyse dizlerine geliyordu. Uzun müddet, damdaki karı kazıdı, yağsız bedeninden köpürerek belinin köküne akan teri umursamadan. Heybenin içinde duran simya malzemelerinin birbirine gönderdiği parıltıları izliyordu. Nefesini kesen aynı hamurdan yoğrulmuş saplantılarla savaşıyordu içinde. Ümitsiz değildi ama yorgunluğun ve bıkkınlığın son haddindeydi. Etrafındaki sonsuz beyazlığın uyanışını izledikçe, küreğine daha çok kar dolduruyordu. İyi hissetmiyordu, kötü hissetmiyordu, hissetmiyordu kendini. Arzu ve heyecanla yanan kalbi, her zamanki düzensizliğiyle atıyordu. Gözünün önünde cıvıldayan mânâsız şekillere alıştığını fark etti, son kar kütlesini damdan aşağı dökerken. Merdivenden inip kuyunun yanına

gitti. Eğilip içine baktı, kuyunun soğuk karanlığına baktıkça damarlarında hoş kokulu bir tazelik dolaşmaya başladı. 'İnsanlar unutmak istediklerini kuyulara atarlar.' Arkasına döndü. Kimsecikler yoktu. Sesin zihninde konuşan adamdan çıktığını farz etti. Yankılandı ses, yeniden. Kuyu Yusuf'ta, Yusuf da kuyuda bir hayat belirtisi aradı boş yere. Tekrar merdivenden tırmanıp damda kardan arındırdığı yere eyvandan aldığı geniş köhne kilimi yaydı. Bir elinde tuttuğu defterdeki sıralamayı takip ederek heybesinden malzemeleri çıkarıp iksire eklenecekleri sırayla yan yana dizdi. Yıllardır simyayla uğraşan bir usta maharetiyle, her malzemenin adını tekellüm ederek hepsini çıkardı heybeden. Elindeki boş kâğıda notlar aldı. Butimar aşağıda uyuyordu hâlâ. Yusuf, malzemelerin hepsine yarı açık şuurunun tüm kavrayış yetilerini kullanarak yakından baktı. Buz kesen sırtına vuran bulutların hafifliğini hissediyordu. Her şeyi hazır ettikten sonra, içindeki iksiri yapacağı Tebriz'den tedarik ettiği bakır küpü serdiği kilimin yanına sabitledi. İki taşın arasına kuru odun parçaları ve çıra koydu. Ateşi yaktı, iksirin suyu yavaş yavaş kaynarken merdivenden indi, son basamakta titreme hummasına yakalandı tekrar. Aylardır beklediği, tüm yaşamını ele geçiren iksirin hazırlanma ânı, ruhunda simsiyah bir kasırga estiriyordu. Gayriihtiyarî kendine vurdu iki kez. Zihnindeki düzlükte havalanan tozları dağıtmak için bağırdı. Kirli saçlarından üç tel kopardı. Gözbebeklerini kaplayan şekiller; çeşitli hallere, hayallere ve manzaralara dönüşüyordu. Dolunayın altında can çekişen atlar, öldürdüğü adamlar, yürüdüğü yollar, çocukluğu, Behzad, Ali Garbî, kasaba meydanı, Sarı Medrese...

Son basamağı da indikten sonra bulanık bir görüntü halinde Butimar'ın yanına gitti. Yürüdükçe bilincinde köpüren sular çalkalanıyordu. Şurubunun sonunda kalan tortusunu

başına çekti. Şişeyi fırlattı. Bu tortu zihnine yükseldi aynı anda. Butimar olağanca güzelliğiyle her şeyden bihaber uyuyordu. Bir an Badımcan'ı görür gibi oldu bahçenin sonunda, ama bunu da yok saydı. Karısının uyanmasını beklemek için tekrar dışarı çıktı, güneş görünmüyordu ama mevsimini şaşırmış şekilde sıcak veriyordu etrafa. Eriyen karın kokusunu ciğerlerine doldurdu. Biraz daha iyi hissediyordu kendini. Ama daha fazla bekleyemeyeceğini anladı. Esinti kesilince, damdaki ateşin sıhhatinin yerinde olduğunu düşündü. Tekrar içeri girdi.

77. Kısım/Ya Uçamazsa Bir Kuş...

Karısının pürüzsüz yüzünü öptü iki kez. Yavaştan gözlerini araladı Butimar. Gülümsedi...

"Günaydın."

"Günaydın sevgilim. Butimar'ım..."

"Canım."

"Butimar'ım, şimdi sözümü kesmeden beni dinle."

Butimar doğruldu, sırtını rutubetli tozla kaplı duvara yasladı. Aynı anda uçuştu zerreler... Pencereden giren ışık demeti tozları görünür kılıyordu. Donuk gözlerini Yusuf'un üstünde gezdirdi, hâlâ rüyada sanıyordu kendini. Kekeleyerek konuştu.

"Kötü bir şey söyleyeceksen söyleme ne olur."

"Kötü bir şey değil merak etme."

"İksir için bütün malzemeleri topladım, geriye sadece son bir malzeme kaldı."

Butimar'ın yüzü bulandı;

"Gidecek misin? Hayır! Yusuf, artık dayanacak gücüm kalmadı."

Yusuf zoraki gülümsedi.

"Hayır canımın içi, güzel bebeğim, bal uykum. Bir yere gittiğim yok, bundan sonra yanından bir an bile ayrılmayacağım."

Butimar'ın yüzü durulandı;

"Ne peki?"

"İksirin son maddesi için senin üç damla kanın lazım..."

Uzun ince parmaklarını dudaklarına götürdü Butimar, rengi değişti.

"Yusuf... Ne diyorsun sen. Elini ayağını öpeyim..."

"Merak etme henüz delirmedim, ama iksiri yapamazsam yemin ederim delireceğim. Hem de dünyadaki tüm delileri akıllı sayacak kadar. Belki de öldüreceğim kendimi."

"Yusuf! Kurbanın olayım hâlâ mı iksir..."

Yusuf kan toplamış gözlerini büyüttü, titreyen ellerini karısının ağzına koydu.

"Bir şey söyleme. Senden çok şey istemiyorum. Parmağının ucundan üç damla kan. Atlar kapıda, iksiri bitirir bitirmez gideceğiz. Bana sadece kabul ettiğini söyle. Beni seviyorsan başka bir şey deme. Her şey çok güzel olacak..."

Butimar tüm benliğini feda edecek kadar âşık olduğu adamın gözlerine baktı. Başını iki kez kaldırıp indirdi. Yusuf çocuklar gibi sevindi. Butimar'ın öptüğü elinden tuttu.

"Hadi gel."

"Nereye?"

"Dama çıkacağız, iksiri orada hazırlayacağım."

Butimar çaresiz doğruldu, Yusuf eşikteki karla onun elini yüzünü ovdu, alnından öptü. Butimar önde, Yusuf arkada merdivenden tırmandılar. Damdaki düzeneğe; ocağa, yanındaki malzemelere hayretle baktı Butimar, boynunu sağa eğmişti. Yusuf konuşmuyordu, gözlerini ateşin üstündeki küpe sabitlemişti. Sağ gözünü kırpıyor, saçından tel koparıyordu farkında olmadan. Ateşin başına oturdu, küpün içinde kay-

nayan sudan tüten buhara tuttu yüzünü. Butimar'a eliyle kilimin üstünde oturmasını söyledi. Çaresiz oturdu Butimar. Bir müddet hiç konuşmadan malzemeleri şişelerinden, kutularından çıkardı. Otları ufaladı. Her birini belli bir nizamla küpün içine döktü, büyük demir bir kaşıkla karıştırdı. Titriyordu. Sol gözüne perde inmişti, hiçbir şey görmüyordu. Kulağından sarı su sızıyordu boynuna. Doğruldu, Butimar'ın yanına oturdu.

Butimar korkuyla izliyordu Yusuf'u. Başka bir âlemden gelen garip bir yaratıktanmış gibi geliyordu sevdiği adamın hareketleri.

Yusuf belinden hançeri çıkardı. Yüzündeki tüm insani manzara gitmiş, yerine yalın bir ıssızlık gelmişti. Hırıltılı sesler çıkararak Butimar'a elini uzatmasını söyledi. Butimar ağlıyordu, korkuyordu;

"Yusuf, sen iyi değilsin..."

Yusuf büyüyen kanlanmış gözlerini Butimar'a çevirdi, iki eliyle kendi yüzünü kapattı. Butimar korkudan iyice küçülmüş iki bacağını kavramış halde sarsılarak ağlamaya devam ediyordu. Karısının ne kadar korktuğunu görünce göğe bakıp, sakinleşti. Butimar'a sarıldı.

"Korkma, iyiyim şimdi..."

"Yusuf vazgeç ne olursun, yalvarıyorum sana, ne olursun, Yus..."

"Hayır, artık bu mümkün değil, birazdan bundan sonraki hayatımız başlayacak. Hadi uzat elini. Canını yakmayacağım, sana yemin ediyorum."

Butimar titreyen bembeyaz ellerini Yusuf'a uzattı. Yusuf hâlâ gören gözünü kısarak sevdiği kadının sağ işaret parmağında küçük bir çizik açtı, ama kan gelmedi. Büyümüş gözleriyle birbirlerine bakıyorlardı. Yusuf derin bir nefes alıp bıçağı biraz daha derine batırdı, yine kan çıkmadı. Butimar

canının yandığını belli etmemeye çalışıyordu ama elleri avcısına yakalanan ceylan gibi çırpınıyordu. Yine kan çıkmayınca, Yusuf'un diğer gözünün yarısı da perdelendi. Simsiyah atlar, kıpkırmızı dolunayın altında can çekişiyorlardı zihninde.

Mahmut Ağa'nın kafatası, kasabadaki katliamda iki büklüm halde elleri ayakları bağlı, göğüsleri deşilmiş insanlar... Titremeye başladı yeniden, bir yandan da hırıltılar çıkarıyordu. Butimar'ın gözlerinden oluk oluk yaş akıyor, esintiye karışıyordu. Yusuf küpün altında yanan ateşin esintiyle birlikte cansızlaştığını görünce, gözlerini yumdu. Elindeki bıçağı Butimar'ın bileğine yanlamasına soktu. Bir daha, bir daha... Rüya ile gerçek arasındaki isimsiz çöldeydi, karısının çığlıklarını duymuyordu.

Gözlerini açınca, meşum perde de kalktı. Butimar'ın bileğinden koyu kırmızı kan süzülüyordu. Şuurunun altında kopan kıyametin bir oyunu sandı görüntüyü. Titreyerek ayağa kalktı. Bir kâbusun alametlerini arıyordu etrafında. Butimar, başını doğuya çevirmişti; bedeninde kıpırtı yoktu, ela göz bebekleri uzun kirpiklerine batıyordu sanki. Gözlerini açıp kapadı Yusuf, gözleri yaşarıncaya kadar tekrarladı bunu, kâbus değildi, kâbuslara sığamayacak kadar korkunçtu.

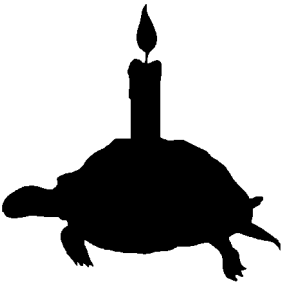
Küpün altındaki ateş sönmüş, Butimar ölmüştü. Süt bulutlarının ardındaki güneş Butimar'ın ölüm haberini almışçasına saklandığı yerden çıkmıştı, şimdi ağlıyormuş gibi sarı ışığını Butimar'ın yüzüne yağdırıyordu. Butimar'ın yüzü sapsarı kesildi o an... Kâinattaki en parlak altınları kıskandıracak kadar parladı yüzü... Yusuf, altına dönüşen karısının cansız bedenine baktı ıssız gözleriyle. Titremiyordu artık. Butimar'ın kayıp yüzüne dokununca, parmaklarına altın tozları bulaştı. Tüm madenler altına, altın ise ona dönüşmek istemişti...

Sendeleyerek ayağa kalktı; görmüyor, duymuyor, hissetmiyordu. Saçları, kafasının sağından solundan kopup rüzgâra karışıyordu. Derin bir uğultu... Kar ve güneş...

Kanlı damda birkaç adım attı; hem kendinin, hem de damın ucunda durdu. Aşağıda ağzı açık kuyuyla göz göze geldi. Bir süre önünde uzayan beyaz çöle baktı; kar taneleri fırtınanın içinde uçuşuyorlardı. Öne, arkaya sallandı. Hissetmediği bedenini boşluğa bıraktı. Aynı anda sert biçimde kuyunun taşlarına çarptı başını, içine düşemedi...

Acıyı hissetmiyordu, ama acı onu hissediyordu. Kımıldayamadı. Yüzünün yarısı kara gömülmüştü.

Tam o esnada kurumuş ağaçtan da bir kuş düştü yere. Yusuf gözlerindeki son ışıkla takati tükenmiş vaziyette kuşu izliyordu... Kanadı kırılan kuş küçük ayaklarıyla birkaç adım attı karda, tek kanadını açıp uçmaya yeltendi, uçamadı...

3. BÖLÜM

Sahi, kimim ben?

Psikiyatr uyandı.

Duvardaki altın saat 14.30'u gösteriyordu. Saatin ucundan sallanan kuklanın ifadesiz yüzü değişmişti; şaşkındı, sanki âşık olduğu anda ölmüş gibiydi... Hâlâ rüyada sanıyordu kendisini psikiyatr. Uyanmayı unutmuş olma ihtimalini düşünüp bağırdı. İnce ama keskin bir acı hissetti bileklerinde. Yorganı kaldırınca, çarşafın kırmızıya boyadığını gördü. Sağ bileğinde onlarca yarık vardı. Tutulan boynunu yatağın yanındaki sarı masanın üstündeki kaplumbağa biblosuna çevirdi. Bir anda ayağa kalktı, soyundu, titriyordu... Nefes aldıkça, kaburgası etine batıyordu. Çırılçıplak pencerenin karşısına geçti, kar...

Pencereyi açtı. İçeriye karla karışık kuş sesleri döküldü. Bir an çırılçıplak sokağa çıkıp bağıra bağıra koşmayı düşündü. Olduğu yere çöktü. Hayal ile hakikati birbirine bağlayan düğüm tam göğsündeydi.

Delirip delirmediğini bilmeden banyoya gitti. Yarım saate yakın kıpırdamadan, düşünmeden, görmeden soğuk suyun altında kaldı. Aynada yüzünü izleyince delirmediğini anladı, suyun serinliği kendine getirmişti onu. Dudağı uçuklamıştı, sakalı dökülmüştü. Koridordaki duvarda asılı olan göl tablosuna bakmadan yattığı odaya geldi tekrar. Çarşafta kan yoktu. Hiçbir şey düşünmeden Prozac şişesini kafaya dikti. Üstünü giyindi çarçabuk, rüyasını düşünmemeye, onu yok saymaya karar verdi. Toparlanana kadar işine verecekti ken-

dini. Gördüğü rüyayı, bilincinin etrafında dönen kavramlarla açıklayacaktı. Ona başkaldıran uzun, çok uzun bir rüya görmüştü; bu kadarıyla yetinecekti şimdilik. Belki de Yusuf gibi, sadece sineklerini düşünecekti bir süre. Telefonunu açıp sekreterini aradı hemen.

"Merhabalar efendim nasılsınız?"

"Fena sayılmaz. Çok hasta birikti mi?"

"Evet efendim, ne zamandan itibaren randevu vereyim?"

"Saat dörtte ofiste olurum. İlk randevuyu o saate yazabilirsin."

Hızla evden çıktı, arabasını çalıştırıp etrafındaki insanları, binaları, kargaşayı görünce, titremeye tutuldu yine. Asansöre girip süratle ofisinin olduğu kata çıktı. Sekreteri her zamanki nezaketiyle karşıladı onu. Sade bir kahve isteyip odasına geçti. Koltuğuna oturdu. Saate baktı; 15.45. Yeni doğmuş bir bebek gibi etrafını izledi. Sekreteri kapıyı tıklatıp içeri girince irkildi.

"Efendim saat dört hastayı alayım mı?"

"Evet, alabilirsin."

Sekreter bir eliyle kapının kulpunu tutarken diğer eliyle içeride bekleyen hastaya seslendi;

"Buyrun Behzad Bey. Doktor bey sizi bekliyor..."

Bir tarafta dünya ile arasında ciddi problemler olan, yanlış yüzyılda yaşadığını düşünen, çarşafa bürünüp kadın kılığında İstanbul sokaklarını arşınlayan, hastalarının hayatlarına müdahil olan ve kendi rüyalarını dahi tasarlamaya çalışan ***bir psikiyatr...***

Diğer yanda ise başka bir yüzyılda akan ***kırmızı bir hayat:*** Savaş, aşk, simya, büyü, göç, devrim, sefalet ve dostluk...

Butimar – Sessizliğin Kanatları, gerçekle hayal arasındaki sınırın silikleştiği bir roman.

Doğu-Batı, laik-muhafazakâr ve madde-mânâ çatışmalarıyla örülen bir arka plan...

Edebiyat dünyasının son yıllarda dikkat çeken ismi **Kaan Murat Yanık**, hayaller, rüyalar ve halüsinasyonlarla karışık bir belleği, büyülü gerçekçilik akımına da göz kırparak resmediyor. Ve okura akıcı, şaşırtıcı, doyurucu bir roman vaat ediyor.

***Butimar**'la herhangi bir yerde mahsur kalmak isteyeceksiniz.*

"İki husus kafamda dolaşıyordu; ölmek ve delirmek. İki hal de ne hissedilebilir ne de doğrulanabilirdi. Ölmüş ya da delirmiş olabilirdim yani.

Yalnızlığın bilmem kaçıncı evresini yaşadığımı bilmez halde, tamamlanmamış insanları yararak yürüdüm. Otobüsler, tramvaylar, duraklarda bekleyen insanları metal canavarlar suretinde yutup hızla kaçırıyorlardı. Eve girer girmez bir şarkı koydum kendime. Bir daha, bir daha başa sarıp dinledim. Bir tarafım söylemek istediklerimle doluyken, diğer yanım onları yok etmekle meşguldü. Arada kalan bendim ve ufalanıp yok olmamam bir mucizeydi. Bir yanım diğerine şunu söyleyebilmişti en azından, bunu duyabildim... Şarkıyı değil, o şarkıyı ilk dinlediğin zamanki kendini özlüyorsun. O zamana dokunamadığını anlayınca da şarkıyı bir daha dinliyorsun."

ISBN: 978-605-5347-04-2
9 786055 147242

kapı

Kapı No: 481
Edebiyat: 183

19.0[illegible]

www.kapiyayinlari.com
bilgi@kapiyayinlari.com